

**ZGODOVINA
FILOZOFSKE
FAKULTETE
UNIVERZE V
LJUBLJANI**

Dušan Nečak
Tone Smolej
Kornelija Ajlec
Peter Mikša
Barbara Šatej

ZGODOVINA FILOZOFSE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI

Avtorji: Dušan Nečak, Tone Smolej, Kornelija Ajlec, Peter Mikša, Barbara Šatej

Lektorica: Eva Vrbnjak

Recenzenti: Gorazd Bajc, Jure Gašparič, Aleš Gabrič

Oblikovanje in prelom: Jure Preglau

Slika na naslovnici: Zgodovinski arhivi Univerze v Ljubljani. Študenti germanistike na Filozofski fakulteti leta 1969. Foto: Sašo Bernardič

Založila in izdala: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Za založbo: Roman Kuhar, dekan Filozofske fakultete

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Ljubljana, 2019

Prva izdaja.

Naklada: 500 izvodov

Cena: 19,90 €

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva – Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca (izjema so fotografije).

Vsi portreti do leta 1945 so iz ZAMU, po drugi svetovni vojni pa iz personalnih map na FF. Drugi viri fotografij so navedeni pod njimi.

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/>
DOI: 10.4312/9789610602330

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga

COBISS.SI-ID=301535488

ISBN 978-961-06-0234-7

E-knjiga

COBISS.SI-ID=301528320

ISBN 978-961-06-0233-0 (pdf)

Kazalo vsebine

Roman Kuhar KNJIGI NA POT	5
PREDGOVOR	7
Dušan Nečak OD ZAČETKOV DO USTANOVITVE »ALMAE MATRIS LABACENSIS« IN Z NJO FILOZOFSKE FAKULTETE Kraj in čas nastankov visokošolskega študija (humanistike) v Evropi in doma	9
Tone Smolej FILOZOFSKA FAKULTETA (1919–1971) Od fakultete profesorjev do fakultete študentov	31
Kornelija Ajlec in Peter Mikša ZGODOVINA FILOZOFSKE FAKULTETE ZADNJIH PETDESET LET	91
Barbara Šatej BREZ NJIH NE GRE	189

Knjigi na pot

Zgodovino pišejo zmagovalci. Ta krilatica, ki jo različni viri pripisujejo različnim avtorjem – nekateri Georgeu Orwellu, ki je leta 1944 objavil odmevno kolumno s tem naslovom, drugi Winstonu Churchill, nekateri že Napoleonu, spet drugi danes bolj ali manj neznanim avtorjem, ki so v svojih delih uporabili to misel –, namiguje na dejstvo, kako izmuzljiva je lahko resnica in kako je svet, v katerem živimo in ga soustvarjamo, vedno odvisen od naših interpretacij, pogledov in konstrukcij realnosti. Orwell v omenjeni kolumni izraža strah, da bodo dogodki druge svetovne vojne, ki je takrat še trajala, za bodoče generacije za vselej enoumno in popačeno popisani v uradnih zgodovinah zmagovalcev, če nacističnemu propagandnemu aparatu uspe zmagati to vojno.

Tudi zgodovina Univerze v Ljubljani in Filozofske fakultete je prežeta z nekaj tovrstnimi trenutki, ki so grozili z apetiti po enoumnem predrugačenju zgodovine – od dekana Filozofske fakultete, ki izgine čez noč in se nikoli več ne vrne, do izгона nekaterih profesorjev, ki so motili uradno »resnico« določenega časa. Najostrejši rez v zgodovino naše *almae matris* pa se je zgodil leta 1943. V stoletni zgodovini je to edini trenutek, ko je slovenski jezik, ki je temelj Univerze v Ljubljani, za nekaj semestrov obmolnil, saj je marionetna oblast prepovedala izvajanje predavanj in seminarjev.

Pričujoča monografija, kot poudarjajo njeni avtorici in avtorji, ne predstavlja konca popisovanja zgodovine naše fakultete, pač pa njegov začetek. Prednost te monografije je v mozaičnosti epistemoloških in metodoloških pristopov, v avtorskih interpretacijah, ki ne zapirajo zgodovine, pač pa vabijo k dopolnjevanju, h kritičnemu dialogu, k iskanju novih

ali dodatnih argumentov, podatkov, dokumentov. Le ideologija pristaja na absolutno resnico, znanstveno mišljenje pa je dialoško in vabi k polemiki. K slednjemu vabi tudi ta monografija, ki je nastala v počastitev praznovanja stoletnice.

V času, ko pišem teh nekaj besed knjigi na pot, je za nami že dobra polovica najrazličnejših aktivnosti in dogodkov, ki smo jih na Filozofski fakulteti pripravili ob praznovanju stoletnice. Praznovanje smo začeli z razstavo o Francetu Prešernu, saj si z njim delimo rojstni dan – tretji december. Če bi v Ljubljani dobili univerzo sto let prej, Prešeren morda nikoli ne bi napisal *Sonetov nesreče*, vsaj uvodnega ne, o Vrbi, njegovi srečni, dragi domači vasi, ker ga njegova želja po znanju ne bi več vodila v tujino, na dunajsko univerzo, pač pa bi jo lahko uresničil kar doma.

Nekaj manj kot sto let po objavi *Vrbe* je bila ustanovljena Univerza v Ljubljani. Čeprav so bili ključni razlogi za njeno ustanovitev nacionalno zavedne narave, je vse to dogajanje v začetku 20. stoletja pomembno vplivalo tudi na individualna življenja ljudi. Danes ni namreč več nobene potrebe po goljufivih kačah, ki so nekoč Prešerna vodile v svet, v katerem je izkusil, »kako se v strup prebrača vse, kar srce si sladkega obeta«. Nevarnost sto let pozneje tiči drugod: v domačijski samozadostnosti. Zato je odpiranje v svet nujno in potrebno, kajti sebe ne moremo poznati in razumeti, če ne poznamo tudi zgodbe drugih ljudi in drugih svetov. Ampak najprej moramo poznati svojo lastno zgodovino. Ta knjiga je dragocen prispevek k temu. Ob stoletnici zato nazdravljam tej zgodovini in še vsem, ki bodo sledile.

Prof. dr. Roman Kuhar,
dekan FF

Predgovor

Ce je kakšen jubilej izziv za pogled nazaj, je to zagotovo 100-letnica. Zato smo se avtorici in avtorji radi odzvali vabilu vodstva fakultete, naj napišemo »zgodovino« Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Sodelovali so štirje zgodovinarji in komparativist/literarni zgodovinar, kar se kaže tudi v pluralnem metodološkem pristopu k naslovni tematiki. Glede na to, da je Filozofska fakulteta UL največja in najpomembnejša humanistična raziskovalna in pedagoška institucija v Sloveniji, humanistične stroke pa so temelj univerzitetnega študija, smo se z našim pogledom zazrli tudi daleč v preteklost in poskušali osvetliti nastanek ter razvoj študija teh strok zunaj Slovenije, v času, ko so v Evropi nastajale prve univerze.

Delo, ki smo ga prevzeli, se je pokazalo za mnogo težje uresničljivo, kot smo si na začetku predstavljali. Temeljna naloga, ki jo je bilo treba opraviti, je bila ureditev fakultetnega arhiva. Ta še do danes ni v celoti opravljena, je pa najpomembnejše arhivsko gradivo zdaj dostopno tudi raziskovalcem. Eden od »stranskih« rezultatov našega dela je tudi zbirka slikovnega gradiva, katere del je objavljen v pričujoči publikaciji kot popestritev in obogatitev pisane besede. Pri obeh nalogah je veliko delo opravil kolega Matjaž Rebolj, za kar mu gre vsa zahvala.

Čeprav smo na začetku našega dela posamezne oddelke fakultete zaprosili, naj nam pomagajo s seznamom najpomembnejših predstavnikov oddelkov in oddelčnih prireditev, ter smo v pomoč pripravili kriterije za uvrstitev na seznam, pri tem nismo bili posebej uspešni. Očitno so bila naša napolnila premalo natančna, saj smo od oddelkov, ki so se odzvali na našo prošnjo, prejeli kaj različne izdelke. No, delo vsekakor ni bilo zaman, saj smo

prispela besedila, kolikor je bilo le mogoče, uporabili pri našem delu.

Glede na veliko količino gradiva, ki ga je bilo treba obdelati, smo se odločili, da jubilejno publikacijo zasnujemo kronološko-deskriptivno. Praviloma se nismo spuščali v komentiranje dogajanja v zgodovini fakultete. Zagotovo se bo kakšnemu bralcu zdelo, da česa nismo zapisali, da je česa premalo ali pa, da je postavljeno v drugačen kontekst. Toda v času našega »timskega« dela se je pokazalo, da vsega enostavno ni mogoče obdelati – predvsem zato ker gre za prvi tovrstni izdelek in ker se posamezni časovni odseki po dinamiki dogajanja in obdelanosti tematike med seboj močno razlikujejo. Izredno težko delo smo imeli kolegica in kolegi, ki smo obdelovali arhivsko gradivo. Posebej pa velja poudariti, da naše delo ni zgodovina posameznih oddelkov/strok, temveč poskus orisa razvoja fakultete kot celote. Zato je mogoče v publikaciji najti tudi nekaj osnovnih podatkov o Znanstvenoraziskovalnem inštitutu Filozofske fakultete, Osrednji humanistični knjižnici ali prostorski stiski.

Čeprav gre za poskus enovito orisati zgodovino Filozofske fakultete, pa je vendarle vredno naš izdelek ocenjevati kot mozaično delo. Vsako od poglavij je namreč avtorsko delo in nosi pečat avtorja, tako stilsko kot tudi interpretativno in glede na metodološki pristop k naslovni temi, kar pa daje monografiji dodatno vrednost in razsežnost.

Na drugi strani je treba upoštevati, da je bila v obravnavanih časovnih obdobjih intenzivnost in občutljivost dogajanja močno različna, kar se kaže tudi v različnem obsegu posameznih delov. Najnovejše obdobje je zato najboljše, saj se dotika nemirnih časov, ki so determinirali današnje stanje. Obenem

pa se v tem času obseg primarnih virov močno poveča, skoraj do neobvladljivosti. Zato sta avtorica in avtor poglavja o najnovejši zgodovini svoj prispevek naslonila pretežno na zapisnike Sveta/Senata FF, saj gre za najpomembnejši organ fakultete, ki je obravnaval vsa vitalna področja njenega razvoja.

Na koncu tega kratkega zapisa bi se radi zahvalili vsem, ki so kakorkoli prispevali k temu, da je to obširno delo ugledalo luč sveta. Posebej pa smo dolžni zahvalo za pomoč vodji Arhivsko muzejske službe univerze Tatjani Dekleva in arhivistki Tei Anžur, vodji arhiva Univerze Karla in Franca v Gradcu prof. dr. Aloisu Kernbauerju, namestniku vodje arhiva dunajske univerze doc. dr. Johannesu Seidlu, vodji arhiva Tehnične univerze v Gradcu dr. Bernhardu A. Reismannu, vodji rokopisne zbirke NUK mag. Marjanu Rupertu, Dragu Samcu in Simoni Czerny iz biblioteke SAZU, Jožici Šparovec in Moniki Močnik iz MNZS, pravnici FF Sonji Drozdek Šinko, sodelavcema v kadrovski službi FF Ivanki Repinc in Juretu Prevoršku, dr. Andreju Šurli ter študentu zgodovine Ivanu Smiljaniču.

Upamo, da bo naš izdelek dobra osnova bodočim raziskovalcem zgodovine Filozofske fakultete za njihovo nadaljnje raziskovanje.

Avtorici in avtorji

*»Kdor piše zgodovino svojega časa,
mora pričakovati, da mu bodo očiteli vse,
kar je povedal, in vse, česar ni povedal.«*

Voltaire v pismu Valentinu Philippu de Rochertu 14. aprila 1732

Dušan Nečak

**OD ZAČETKOV DO USTANOVITVE
»ALMAE MATRIS LABACENSIS«
IN Z NJO FILOZOFŠKE FAKULTETE**

**Kraj in čas nastankov visokošolskega
študija (humanistike) v Evropi in doma**

Immanuel Kant je v eni svojih najodmevnejših razprav, naslovljeni Spor fakultet,¹ postavil na piedestal človeške lastnosti zdrave pameti, razuma in morale. A kot je opozoril, je človekova tendenca zadovoljevanje lastnih potreb, ne pa dejanja, ki so v skladu z moralnimi zakoni. Zato bi morala biti država tista, ki ustvarja institucije, katerih naloga je ugotavljanje, kaj je akademska in moralna resnica. Te institucije so univerze, ki jih sestavljajo – kot jih je poimenoval – zgornje fakultete in spodnja fakulteta. Če so zgornje fakultete teologija, pravo in medicina, umešča Kant filozofijo (in širše humanistiko) v samostojno spodnjo fakulteto. Zgornje fakultete akademsko in moralno resnico izvajajo v praksi, medtem ko je spodnja, filozofska fakulteta temelj zgornjih fakultet, saj oblikuje teoretska izhodišča resnic, po katerih se morajo te ravnati.

A med zgornjimi in spodnjo fakulteto se pojavljata dva konflikta: prvi se pojavi zaradi medsebojnega sodelovanja zgornjih in spodnje fakultete. Gre za legitimni konflikt, ki je posledica potrebe po stalni reviziji odnosa in ga narekuje razum. Razum v tem oziru predstavlja filozofska fakulteta, ki stalno preizprašuje prakso zgornjih fakultet. Drugi, nelegitimni konflikt pa nastopi, ko zgornje fakultete poskušajo zanemariti oziroma spregledati vlogo spodnje fakultete; ko se torej odrečejo filozofskemu razumu zavoljo uveljavljanja svojih norm in zakonov, ki ne sledijo več moralnim zakonom, temveč zakonom, ki zagovarjajo partikularne interese. Če bi prišlo do nelegitimnega konflikta, bi teološke fakultete izgubile razum pri razlagi transcendentnih temeljev svoje vede, pravne fakultete pri uzakonjanju potrebnih norm v družbi ter medicinske fakultete pri promociji preventive zavoljo ohranjanja zdravja posameznikov v družbi.² Ker je spodnja, filozofska fakulteta tista, ki predstavlja razum, se je ne dotikajo interesi države, njena doktrina pa temelji na

razumu ljudi. A to ne pomeni, da je *a priori* uperjena zoper državo, temveč le zoper takšno državo, ki nasprotuje razumu ter akademski in moralni resnici. Prav zaradi tega ima filozofska fakulteta znotraj univerze neizpodbitno pravico, da se poslužuje kritičnega razmišljanja in preizprašuje vladne regulacije, ki jih zgornje fakultete izvajajo in varujejo:

Učeno občestvo vsekakor terja, da je na univerzi še ena fakulteta, ki je glede svojih nauk neodvisna od vladnih ukazov, fakulteta, ki mora imeti svobodo, ne da ukazuje, da pa vendar sodi o vseh ukazih, fakulteta, ki ima opraviti z znanstvenim interesom, tj. z interesom za resnico, pri katerem mora imeti um pravico, da govori javno.³

Na osnovi Kantovih pogledov in predvsem tega kritičnega spisa, ki daje filozofski fakulteti izpostavljeno vlogo v ustroju univerze, je Wilhelm von Humboldt postavil filozofsko fakulteto v središče univerze, kajti

filozofija je tista, ki zagotavlja organsko enotnost vse vednosti in vseh ved, jih utemeljuje in povezuje med sabo ...⁴

Kadar se še danes reče, da univerza brez filozofske fakultete ni popolna, v tem še vedno odmeva trditev, da filozofija (kar tedaj pomeni poleg filozofije v ožjem pomenu besede vsaj še vse jezikoslovje in zgodovino) zagotavlja, da je to, kar se poučuje in proučuje kot koristno, vendarle tudi resnično, in da je vse, kar se poučuje in proučuje, torej vse posamične discipline, tudi univerzalno.⁵

Kant nato filozofsko fakulteto deli na dva oddelka: prvi je oddelek historičnega spoznanja, kamor uvršča zgodovino, geografijo, jezikoslovje in preostalo humanistiko z vsemi njenimi empiričnimi spoznanji, drugi pa oddelek čistega umskega spoznanja, kamor vključuje čisto matematiko, čisto filozofijo, naravoslovje in kar bi danes lahko označili kot psihologijo.⁶

1 Izvirnik z naslovom *Der Streit der Fakultäten* je izšel leta 1798. Tu se sklicujem na slovenski prevod: Immanuel Kant: *Spor fakultet*. *Vestnik Inštituta za marksistične študije*, 8 (1987), 1, 14–37.

2 Pompiliu Alexandru: *The Issue of the Conflict of the Faculties*, *Annals of «Valahia» University of Targoviște*. Letters Section, VII (2009), <http://www.diacronia.ro/en/indexing/details/A20453> (dostop: januar 2019).

3 I. Kant, op. cit., 19–20.

4 Rebeka Vidrih: *Teorija umetnosti in umetnostne zgodovine v drugi polovici 20. stoletja. Klasična tradicija in novo umetnostno zgodovinske pisje*. Doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2008, 4.

5 Lev Kreft: *Nasvidenje v naslednji reformi! Pogledi: Humanistika in družboslovje v prostoru in času*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010, 24–25.

6 I. Kant, op. cit., 24. Več o Kantovem in sploh filozofskem pogledu na univerzo glej: L. Kreft, op. cit., 24.

Moj pogled na humanistične znanosti, ki jih »posebja« filozofska fakulteta, se domala v celoti – *mutatis mutandis* – ujema s Kantovim pogledom nanjo. Od tod izziv in izhodišče za pričujoče razmišljanje.

Na višji ravni so bile univerze v srednjem veku po navedbah Frana Zwittera sestavljene iz štirih tradicionalnih fakultet, vendar pa ni bilo nujno, da je imela vsaka univerza vse štiri fakultete; še bolj pomembno je bilo, da se te fakultete po svojem položaju bistveno razlikujejo med seboj. V srednjem veku je skoraj splošno veljalo in še stoletja pozneje je bilo pravilo, da je dokončana artistična fakulteta, ki se začne potem v novem veku polagoma imenovati filozofska fakulteta, pogoj za vpis v katerokoli od »višjih« fakultet, pravno, teološko ali medicinsko. Zato je mogla biti s perspektive organizacije šolstva v drugi polovici 19. stoletja in v 20. stoletju izrečena sodba, da je filozofska fakulteta do konca 18. stoletja višja gimnazija. Danes bi lahko rekli, da je bila tedanja filozofska fakulteta prva stopnja za študij na drugih fakultetah.⁷

Zgodovina nastanka in razvoja filozofskih fakultet v okviru visokošolskega/univerzitetnega študija pa je kar nekaj stoletij starejša od »spora« fakultet, »spor« med naravoslovno-tehničnimi in humanistično-družboslovnimi vedami pa je latentno prisoten vse do danes.

Prve evropske univerze, davni začetniki današnje velike humanistične, pa tudi naravoslovne tradicije, so pretežno nastale v romanskih deželah, v mestih Italije, Francije, Pirenejskega polotoka in seveda Anglije. V Evropi so prve srednjeveške univerze ustanovili v 11. stoletju, na njih so poučevali pravo, medicino in teologijo. Nujni uvod v proučevanje filozofije in teologije pa je predstavljal študij sedmih osnovnih ved, znanih kot *septem artes liberales*, ki so bile temelj vse znanosti. Delile so se v dve kategoriji: trivium je zajemal gramatiko, retoriko in dialektiko oziroma logiko, kvadrivium oziroma *artes reales* pa aritmetiko, geometrijo, glasbo in astronomijo.

Najstarejša univerza v Evropi je, kot trdijo različni avtorji,⁸ Univerza v Bologni, uradno Alma Mater Studiorum – Università di Bologna. Nastala je leta 1088, njen ustanovitelj pa je bil pravnik Irnerij, in prav lahko bi jo imeli tudi za najstarejšo filozofsko fakulteto, vsekakor pa za najstarejšo humanistično visoko šolo. Fokus njenega proučevanja je bil namreč usmerjen v analizo Justinijanovih tekstov,⁹ ki so jih izobraženci tedaj ponovno odkrivali po obskuranizmu zgodnjega srednjega veka. Univerza je dobila prvi uradni statut leta 1317. Izvirna ureditev univerze, ki je od ustanovitve naprej obravnavala samo pravo, je tedaj predvidela še odseke za logiko, astronomijo, medicino, filozofijo, aritmetiko, retoriko, gramatiko, pozneje še za teologijo, grščino in hebrejščino. Torej v grobem humanistične vede oz. vede, ki so blizu Kantovi spodnji fakulteti oz. filozofski fakulteti, kot smo jo poznali ob nastanku Univerze v Ljubljani leta 1919.

Univerza v Bologni je bila za tiste čase zelo napredna, na njej so namreč lahko študirale tudi ženske. Sicer pa je bila to univerza, na kateri so študirale najvidnejše osebnosti italijanske in s tem tudi evropske humanistike ter književnosti: Dante, Petrarca, Boccaccio. Danes je po številu študentov med največjimi evropskimi univerzami, primerljiva tudi z Alma Mater Labacensis, saj na njej študira okoli 70.000 študentov. V sodobnem času pa je mesto, v katerem je zrastle, morda univerzitetni javnosti najbolj poznano po tem, da je bila leta 1999 tu podpisana deklaracija o reformi visokega šolstva v Evropi, bolj znani kot bolonjska reforma. Ta je – po prepričanju pisca teh vrstic – na univerzah, ki so bolonjsko reformo uresničile, »ukinila« univerzo humboldtovskega tipa in jo potisnila na precej nižjo raven. Morda zapisano nekoliko preveč zašpičeno: namesto v najvišjo in najsvobodnejšo izobraževalno-znanstveno institucijo se je univerza prelevila v »tovarno« za proizvodnjo izobražencev in na ta način poskuša postati socialna

7 Fran Zwitter: Višje šolstvo na Slovenskem do leta 1918. *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza, 1969, 14.

8 Andrea Romano: *Gli statuti universitari: tradizione dei testi e valenze politiche. Atti del Convegno internazionali di studi*. Messina-Milazzo 13–18 aprile 2004, Bologna: Clueb, 2007.

9 Justinijanov zakonik (tudi Justinijanov kodeks) je izraz za zbirko zakonov, ki jih je zbral bizantinski cesar Justinijan. Zakonik je izrednega zgodovinskega pomena, saj je v njem zbrano vse takratno veljavno rimsko pravo. Sestavljajo ga Codex Justinianus, Digeste in Institucije (elementi). Med njimi ne velja splošno načelo, da poznejši zakon razveljavlja prejšnjega. Kodifikacija in novele skupaj pa predstavljajo Corpus iuris civilis.

Univerza v Bologni v starem mestnem jedru in njen univerzitetni pečat (vir: Wikimedia Commons)

Zgodovinska glavna stavba iz 14. stoletja, imenovana Karolinum, predstavlja središče Karlove univerze v starem mestnem jedru Prage (vir: Wikimedia Commons).

ustanova oz. socialni korektiv, kar zagotovo ni bila ideja snovalcev univerzitetnega študija v preteklosti.

Sploh je bilo mogoče najbližje slovenskemu prostoru študirati, danes bi rekli humanistične in družboslovne vede na visokošolski ravni v času nastajanja univerz v Italiji. Našemu prostoru najbližja je bila Univerza v Padovi, ki je bila ustanovljena leta 1222. Gre za drugo najstarejšo univerzo v Italiji in eno najstarejših v Evropi. Na njej so študirali veliki evropski umi, kot sta bila na primer Galileo Galilei ali Torquato Tasso.

Med najzgodnejše univerze v Evropi sodi pariška Sorbona. Ta je nesporno postala sinonim za eno najkakovostnejših in najuglednejših univerz ne samo v Franciji in Parizu, temveč tudi v Evropi. Tudi za področje humanistike in družboslovja. Ustanovljena je bila nedolgo za padovsko univerzo leta 1257, njen ustanovitelj pa je bil francoski teolog Robert de Sorbon. Ime je dobila po nazivu šole Collège de Sorbonne. Bila je ena prvih pomembnih šol srednjeveške Univerze v Parizu. Ime Sorbona je več stoletij označevalo različne šole, med drugim tudi pariško teološko fakulteto in celotno pariško univerzo.

V 14. stoletju so se visoke šole, na katerih je bilo mogoče študirati različne humanistične in družboslovne vede, razširile tudi v slovanski in nemški svet ter na Madžarsko.

Tako imenovano Karlovo univerzo v Pragi je za češke in nemške študente leta 1348 ustanovil nemški cesar Karel IV. Zato velja ta univerza tudi za najstarejšo nemško univerzo.¹⁰ Med štirimi izvornimi fakultetami Karlove univerze so pravna, medicinska, umetnostna (filozofija) in teološka (danes katoliška teologija). Umetnostna fakulteta (filozofija) torej je bila temelj tudi te univerze, poleg študija medicine (naravoslovja) sta bila v ospredju študij humanistike (filozofija, teologija) in družboslovja (pravo). Morda je prav to razlog, da mnoge univerze v Evropi še danes spoštujejo »pravilo«, da na univerzitetnih slovesnostih dekan filozofske fakultete sedi prvi, desno od rektorja.

Karlova univerza¹¹ je v svoji zgodovini nosila različna imena, pač skladno s političnimi razmerami.

Med 15. in 17. stoletjem se je imenovala Protestantska akademija, pozneje Karel-Ferdinandova univerza (do konca 19. stoletja), leta 1882 pa so jo z dekretom cesarja Franca Jožefa I. razdelili na češko in nemško Karel-Ferdinandovo univerzo. Ta razdelitev je trajala do druge svetovne vojne, po njej pa je postala le češka Karlova univerza. Kot zanimivost naj zapišem, da je bil dekan filozofske fakultete (izvoljen 1401) na srednjeveški praški Karlovi univerzi znameniti verski reformator Jan Hus (1369–1415), leta 1409 pa je postal tudi njen rektor.¹² Naj ob tem dodam še eno zanimivost: za geografom, akademikom prof. dr. Antonom Melikom (1946–1950) je bil edini predstavnik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki je bil po drugi svetovni vojni rektor največje, najstarejše in najuglednejše slovenske univerze, Univerze v Ljubljani, zgodovinar akad. prof. dr. Fran Zwitter, čeprav FF ni bila brez kakovostnih in sposobnih kandidatov za rektorja. Rektor je bil v daljnih letih 1952–1954, pa še takrat je bila to univerza brez tehnike in medicine.¹³ Nam to kaj govori o razmerju »sil« in o pomenu humanistike na Univerzi v Ljubljani sploh?

Naslednja univerza, ki je nastala v slovanskem svetu in velja za najuglednejšo univerzo na Poljskem, je Jagelonska univerza v Krakovu, ustanovljena leta 1364. Mesto in univerza sta dala svetu tako ugledne osebnosti, kot so bili astronom in humanist Nikolaj Kopernik, (1473–1543), Nobelov nagrajenec za literaturo Czesław Miłosz (1911–2004) ali filmski režiser Roman Polański (1933). Z Jagelonsko univerzo ima Filozofska fakulteta UL tesne stike, za študente iz naših dežel pa leži kar nekoliko predaleč, čeprav jih najdemo tudi na tej univerzi.

Slovenski študentje in tudi profesorji pa so bili dosti bolj navezani na najpomembnejšo in najstarejšo univerzo v okviru habsburških dežel, kamor je spadalo kar devet desetih s Slovenci naseljenega ozemlja. Avtorji in uredniki priložnostnega zapisa o zgodovini FF in UL (Vasilij Melik, Nace Šumi, Vladimir Pogačnik in Marko Kranjec) so jo v *Zborniku o*

10 Univerza v Heidelbergu, za katero mnogi zmotno mislijo, da je najstarejša nemška univerza, je bila ustanovljena šele leta 1386.

11 Več glej: https://sl.wikipedia.org/wiki/Karlova_univerza_v_Pragi (dostop: januar 2019).

12 https://sl.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus (dostop: januar 2019).

13 <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi887996/> (dostop: januar 2019).

Akad. zasl. prof. dr. **Fran Zwitter** (1905–1988), za Antonom Melikom edini povojni rektor Univerze v Ljubljani s Filozofske fakultete

Akademik Fran Zwitter se je rodil v družini sodnika Davorina Zwittra, koroškega Slovenca. Po maturi na klasični gimnaziji v Novem mestu (1924) je v letih 1924–26 študiral zgodovino in geografijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, v letih 1926–28 pa na dunajski univerzi. Leta 1928 je diplomiral v Ljubljani in leta 1929 tudi doktoriral. V letih 1930–32 je bil s podporo francoske državne štipendije in štipendije sklada Pavla Turnerja na izpopolnjevanju v Parizu, kjer je med drugim študiral pri znamenitem proučevalcu francoske revolucije Albertu Mathiezu.

Od januarja 1944 do marca 1945 je v Kočevskem rogu vodil partizanski Znanstveni inštitut OF, edinstveno inštitucijo v zasedeni Evropi. Kot predsednik komisije za mejna vprašanja pri Izvršnem odboru OF je pripravljala gradiva za novo povojno določitev jugoslovanskih oziroma slovenskih mej. Leta 1945 je odšel v Beograd, kjer je do leta 1947 delal kot tajnik na Inštitutu za preučevanje mednarodnih vprašanj pri jugoslovanskem zunanjem ministrstvu. Na Inštitutu je nadaljeval s pripravljanjem gradiva o mejnih vprašanjih, kot ekspert pa je sodeloval tudi na povojnih mirovnih konferencah (Pariz, 1946). O mejnem vprašanju je v tem obdobju napisal vrsto brošur in memorandumov, precejšen del v tujih jezikih.

Medtem je bil leta 1945 izvoljen za izrednega profesorja, po vrnitvi na Filozofsko fakulteto leta 1948 pa za rednega profesorja za zgodovino novega veka. Na fakulteti je ostal do upokojitve leta 1975. Opravljal je tudi različne funkcije na univerzi: v letih 1952–54 je bil rektor in 1954–56 prorektor; leta 1977 je postal zaslužni profesor, leta 1986 pa častni doktor Univerze v Ljubljani. Dvakrat je dobil nagrado Kidričevega sklada (1963 in 1972), Kidričevo nagrado za življenjsko delo (1975) in nagrado AVNOJ (1975). Od leta 1953 je bil dopisni, od 1958 redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU); bil je tudi dopisni član JAZU (1961) in

SANU (1970). 1965–72 je bil predstojnik Oddelka za zgodovino na FF, 1972–82 upravnik Inštituta za občo in narodno zgodovino (od 1977 Zgodovinski inštitut Milka Kosa) pri SAZU, zatem pa predsednik njegovega znanstvenega sveta. Dejaven je bil v strokovnih združenjih, v letih 1948–1966 je bil predsednik Zgodovinskega društva za Slovenijo, 1954–56 prvi predsednik Zveze zgodovinskih društev Jugoslavije, 1975–78 pa je bil predsednik Slovenske maticice (formalno samo v funkciji podpredsednika, ker se ni pustil izvoliti za predsednika). Vir: Wikipedia.

Glavna (nova) stavba dunajske univerze, zgrajena v znamenitem Ringstrassenstilu sredi 19. stoletja (1873–1884), in njeno arkadno dvorišče (Vir: Wikipedia)

Doprsni kip rektorja dunajske univerze Franca Miklošiča med njenimi najslavnejšimi alumni, v arkadah glavne stavbe Univerze na Dunaju (vir: Wikipedia)

LIT. SLAV. PROF. PRINCEPS.
FRANCA MIKLOŠIČ

zgodovini FF UL označili kar za najbolj »domačo«. ¹⁴ Alma Mater Rudolphina je bila na Dunaju ustanovljena leta 1365. Ustanovil jo je Rudolf IV. Habsburški in je še danes najuglednejša avstrijska univerza, sinonim za tisto »pravo« univerzo, čeprav je pretežno usmerjena v humanistiko in družboslovje. Na tej univerzi je samo v letih med 1848 in 1918 študiralo 1897 študentov s Kranjske. ¹⁵

Peter Vodopivec, avtor temeljne študije o štipendiranju študentov s Kranjske ter o pomenu in vlogi duhovnika ter njihovega mecena Luke Knaflja, je ob tem zapisal:

Študij v velikem mestu in daleč od doma je bil za slovenskega študenta, ki je ob tedanji prevladujoče agrarni sestavi slovenskega prebivalstva zvečine prihajal s podeželja, zvezan z velikimi stroški; le redko jih je zmožel poravnati študent sam, z domačo pomočjo ali »honorarnim« delom. Zato so bile različne štipendijske ustanove, ki so študentu z denarno pomočjo lajšale materialne stiske v času študija, včasih pa študij sploh omogočale, pomembna spodbuda pri nastajanju slovenskega izobraženstva. Med največje take »štiftunge« (kot so rekli včasih) sodi Knafljeva štipendijska ustanova za Kranjce. Knafljeve štipendije so redno podeljevali vse od njene ustanovitve leta 1676 do razpada Avstro-Ogrske leta 1918. V tem času je prejelo Knafljevo podporo več kot 1200 slovenskih študentov, ki so študirali na dunajski univerzi, in med njimi je bila vsaj tretjina znanih ljudi iz slovenskega kulturnega in političnega življenja ... Knafljevo podporo so dobivali študentje prava, medicine in filozofije, ne pa bogoslovja. V zadnjih desetletjih 19. stoletja, ko se je začel na Slovenskem oster boj med katoliško in liberalno stranko, so privrženci liberalnega tabora zatrjevali, da je Knafelj »spregledal« bogoslovce, ker je bil »nesrečen duhovnik«, vendar za to ni nikakršnih dokazov. Mnogo bolj verjetno je, da Knafelj

bogoslovcev ni vključil med svoje štipendiste, ker so ti take ustanove že imeli. Do danes je ugotovljeno skoraj tisoč imen štipendistov. Večina med njimi je prihajala s podeželja in iz nižjih socialnih slojev. Med Knafljevim štipendisti so bili: pravnik Tomaž Dolinar, jezikoslovec Jernej Kopitar, misijonar in kasnejši »indijanski škof« Friderik Baraga, ki je najprej študiral pravo, pesnik France Prešeren in del njegovega kroga (Miha Kastelic, Matija Gollmaier in drugi), politika Luka Svetec in Valentin Zarnik, pesnik Simon Jenko, politik in zgodovinar Fran Šuklje, pisatelj in politik Ivan Tavčar, pisatelj Fran Detela, zgodovinar Franc Kos, pesnik Oton Župančič, literarni zgodovinar Ivan Prijatelj, socialdemokrat Henrik Tuma, pisatelj Fran Govekar, matematik Josip Plemelj, slavist Rajko Nahtigal, geograf Anton Melik, umetnostni zgodovinar France Stele, literarni kritik in zgodovinar France Koblar itn. V začetku 20. stoletja so bile med prejemniki Knafljeve štipendije že tudi prve študentke ... ¹⁶

Tone Smolej pa je v svojem delu »*Kaj večega poskusiti in postati*«. *Slovenski pisatelji dunajski študentje (1850–1926)* ugotovil:

Skratka, iz omenjenih raziskav je razvidno, da je dunajska univerza pomagala ustvarjati – ob pomembni podpori Knafljeve štipendije – slovensko meščansko znanstveno in kulturno elito ... ¹⁷

Sam pa dodajam, da je bila dunajska univerza valilnica predvsem slovenske humanistične inteligence, mesto, kjer so se kalili ne samo slovenski študentje, temveč tudi mnogi profesorji poznejših slovenskih univerz. Še več, med rektorji te častitljive univerze najdemo tudi znamenitega slovenskega jezikoslovca Franca Miklošiča (1854), leta 1865 pa je postal dekan njene filozofske fakultete.

Raziskovalec študentov s slovenskega etničnega območja na dunajski univerzi in pomena profesorjev

14 Vasilij Melik: Predhodniki in začetki ljubljanske Filozofske fakultete. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 9.

15 Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*. Ljubljana: UL, 2009.

16 Peter Vodopivec: *Luka Knafelj in štipendisti njegove ustanove*. Ljubljana: Kronika, 1971.

Več glej tudi: Peter Vodopivec: Knafljeva ustanova – v luči zgodovine in sedanjosti. *Knafljeva ustanova na Dunaju 1676–2006*. Dunaj: Slovenski znanstveni inštitut, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007, Dušan Nečak: Prizadevanja za sodobno koriščenje Knafljeve ustanove po letu 1961, v istem zborniku in https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija__pravilniki_in_porocila/univerzitetni_objekti/knafljeva_ustanova_na_dunaju/ (dostop: januar 2019).

17 Tone Smolej: »*Kaj večega poskusiti in postati*«. *Slovenski pisatelji dunajski študentje (1850–1926)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015, 17.

Univerzi v Cambridgeu in Oxfordu (vir: Wikipedia)

s tega območja Alojz Cindrič je prišel do morda za mnoge presenetljive, a pomembne ugotovite:

Na dunajski univerzi (od ustanovitve 1365 do 1917, op. p.) so rektorski položaj po večkrat sedeli profesorji s slovenskega etničnega prostora, npr. Brikcij Preprost (Briccius de Cillia), ki je bil kar petkrat dekan teološke in trikrat dekan filozofske fakultete. Bernard Perger, doma iz Ščavnice, je bil humanist, matematik, astronom, profesor, superintendent, dekan in rektor.¹⁸

Očitno je bila Slovencem dunajska univerza res »domača«, kot ugotavljajo prej omenjeni avtorji priložnostne razprave, še pomembnejše pa je dejstvo, da so k ugledu in pomenu te univerze nezanemarljivo prispevali tudi slovenski znanstveniki, raziskovalci in profesorji, predvsem s humanističnih znanstvenih področij. Tok znanja je nesporno potekal v obe smeri.

Kar nekaj domišljije je treba, če poskušamo poživeti prostorsko, kulturno in družbeno razdaljo, ki je v preteklih stoletjih znanja željnega slovenskega mladeniča ločevala od avstrijskih univerzitetnih središč in zlasti avstrijske prestolnice, kamor je vse do propada Habsburške monarhije odhajala na študij večina slovenskega 'dijaštva'.¹⁹

Časovno le nekaj let po ustanovitvi najstarejše univerze v Evropi, Univerze v Bologni, je v Angliji okoli leta 1096 nastala Univerza v Oxfordu (University of Oxford / Universitas Oxoniensis). Ta velja za najstarejšo univerzo v angleško govorečem svetu in za eno najuglednejših univerz na svetu (vselej je uvrščena med pet najboljših). Tako rekoč njena dvojčica pa je Univerza v Cambridgeu, ki je nastala okoli leta 1209 in prav tako sodi med pet

18 Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na avstrijskih in nemških univerzah 1365–1917. Viri za zgodovino slovenskega izobraženstva*, <http://www.sistory.si/cdn/publikacije/31001-32000/31001/RazstavaStudentiKranjske.pdf> (dostop: januar 2019).

19 P. Vodopivec: *O Luki Knafju in njegovi ustanovi*. Ljubljana: Kronika, 1971.

najuglednejših univerz na svetu. Obe univerzi sta bili utemeljeni na humanističnih znanostih, predvsem filozofiji in teologiji. Toda ti dve univerzi – kot tudi mnoge druge ugledne univerze, denimo Univerza v Heidelbergu, ustanovljena leta 1386 – sta bili za študente iz slovenskih dežel predaleč in jih zato tam le redko najdemo.²⁰

Kot je razvidno iz zapisanega, je večino evropskih univerz ustanovilo plemstvo.

Slovenske dežele so ostale na robu tega zgodnjega razvoja, najbrž predvsem zato, ker ni bilo na našem ozemlju nobenega močnega državnega ali dinastičnega središča. Na splošno pa lahko trdimo, da se je zanimanje za šolstvo (posebej za visokošolsko) močno povečalo v 16. stoletju, še zlasti v času verskih bojev reformacije in protireformacije. Zadevnim ugotovitvam štirih avtorjev citiranega priložnostnega članka ni kaj dodati:

V 16. stoletju se je povečal pomen šolske izobrazbe, zanjo se je ogrelo tudi plemstvo; verski boji, ki so se začeli ob reformaciji, pa so ustvarili večjo aktivnost na vzgojnem področju. Filip Hessenski je ustanovil prvo povsem protestantsko univerzo v Marburgu na Lahni (1527). V deželah, kjer smo živeli Slovenci, so protestantski stanovi ustanavljali in razširjali stanovske šole. Med njimi je deželna šola v Gradcu na svoji vrhnji stopnji po letu 1574 dobila visokošolski značaj. Habsburžani so v obrambo katoliške vere in svoje oblasti poklicali jezuite, ki so ustanovili kolegije v Gradcu, Celovcu, Ljubljani, Gorici in Trstu. Od teh središč je bilo najimenitnejše v Gradcu. Gradec je bil v letih 1564–1619 zaradi delitev med Habsburžani glavno mesto posebne notranjeavstrijske enote, da ne rečemo države, ki je zajemala vse habsburške Slovence. V okviru jezuitskih kolegijev so bile gimnazije in deli visokošolskega pouka. Obseg se je od mesta do mesta in od časa do časa razlikoval. Graški visokošolski študij, ki je zajemal filozofijo in teologijo, ne pa prava in medicine, je dobil 1585 rang univerze, kar je pomenilo, da ima pravico podeljevanja akademskih naslovov. Ta pravica, ne pa obseg ali vsebina študija, je bil glavni znak, ki je ločil univerzo od drugih visokih šol. Ustanovna

listina graške univerze je posebej poudarila željo, naj bi na njej študiralo več ljudi različnih narodov ali jezikov dežel, ki so spadale v nadvojvodovo last.

Visokošolski študij je segel tudi v Ljubljano. Ljubljanski škof Janez Tavčar je 1593 predlagal papežu in nadvojvodi ustanovitev jezuitskega kolegija v Ljubljani. 6. novembra 1595 je nadvojvoda sprejel in odobril malo prej sklenjene sporazume o tem in o zagotovitvi primernih dohodkov za kolegij. 23. marca 1596 je papež Klemen VIII. kolegij ustanovil. V začetku leta 1597 so prišli jezuiti v Ljubljano. Z gimnazijskim poukom so začeli takoj. V naslednjih letih so zgradili svoje središče pri Sv. Jakobu. Prva visokošolska predavanja so se začela leta 1619 iz kazuistike (moralne teologije).²¹

Fran Zwitter je v citirani razpravi po pravici relativiziral trditve nekaterih avtorjev, ki za rojstno leto visokošolskega študija (tj. ljubljanske univerze) na Slovenskem, povezanega s šolsko dejavnostjo jezuitov, postavljajo letnico 1595. Zapisal je:

Za razumevanje problema jezuitskega višjega šolstva na Slovenskem je potrebno opozoriti najprej kratko na osnovne značilnosti jezuitskih kolegijev sploh in z njimi nerazdružno povezanega jezuitskega srednjega šolstva. Jezuiti kot borbena avantgarda katoliške protireformacije se pojavijo že sredi XVI. stoletja na Dunaju, prva njihova postojanka, ki se po svojih članih in učencih dotika tudi že slovenskega ozemlja, je pa Gradec, kjer se pojavijo prvi jezuiti leta 1570, ustanovno listino njihovega kolegija je pa izdal nadvojvoda Karel leta 1573, potrjena je bila v naslednjih letih od dveh papežev, že v letu ustanovitve kolegija so pa začeli jezuiti tudi s svojo srednjo šolo, ki ima šest let kasneje že šest razredov, kmalu pa začno tudi že z visokošolskimi kurzi. O načrtu ustanovitve jezuitskega kolegija v Ljubljani se je razpravljalo več let, o tem so pogajanja med nadvojvodo Maksimilijanom, regentom v času mladoletnega Ferdinanda II., in papežem Klementom VIII., torej med letoma 1593 in 1595, nato pa sledita privilegij nadvojvode Ferdinanda II. 1. decembra 1595 in bula papeža Klementa VIII.

20 Več glej: Ibidem.

21 V. Melik, op. cit., 9–10.

23. marca 1596, ki hočeta zagotoviti tedaj še neobstoječemu ljubljanskemu jezuitskemu kolegiju materialno bazo s tem, da mu dodelita kartuzijanski samostan v Pleterjah, kar je bilo izvedeno, in frančiškanski samostan v Ljubljani, misel, ki je bila pozneje opuščena; v letih 1595 in 1596 pa ni bilo v Ljubljani – v nasprotju s trditvami nekaterih avtorjev, ki jim je leto 1595 rojstno leto ljubljanske univerze – še nikarih jezuitov, prvi so prišli šele januarja 1597 in se nato po nekaj dneh bivanja v škofijski palači nastanili pri Sv. Jakobu, še isto leto začeli s svojo srednjo šolo, nato pa že v naslednjih letih gradili tam svoj kolegij in razvili svojo šolo v šestrazredno gimnazijo. Za ustanovitev kolegija v Celovcu so si jezuiti zagotovili najprej materialno bazo s tem, da jim je bil 1603 izroččen s papeževim pristankom avguštinski samostan Dobrla ves, nato sta bila pa leta 1604 ustanovljena kolegij in gimnazija, ki je že po nekaj letih postala šestrazredna. V Gorico so prišli prvi jezuiti leta 1615, v letu 1619 je začetek njihove šole in 1620 njihove gimnazije, ki je postala leta 1624 šestrazredna. V Trst so prišli prvi jezuiti leta 1619, v naslednjem letu sta bila ustanovljena njihov kolegij in gimnazija, ki pa v glavnem ni imela več kakor pet razredov.²²

V zvezi z jezuitskim šolstvom nekateri avtorji utemeljujejo nastanek ljubljanske univerze z letnico 1595 tudi z navajanjem tako imenovane šanghajske lestvice, na kateri je za Univerzo v Ljubljani zapisana letnica nastanka 1595, češ da je tega leta

Adam Bohorič spet postal rektor ljubljanske protestantske stanovske šole (1563–1598), ki je v zadnjem obdobju delovanja pridobila nekatere attribute višje šole ...,

in odločno, domala izključujoče, nadaljujejo ter predlagajo:

Načrtovano praznovanje stoletnice ustanovitve Univerze v Ljubljani v letu 2019 bi torej lahko imenovali tudi praznovanje obnovitve visokošolskih študijev v Ljubljani. V nekaterih primerih je šlo za obnovev na nižji ravni kot prej. Primer tega je študij medicine: leta 1919 je bil na

ljubljski univerzi ustanovljen le nepopolni (to je predklinični) študij. Tudi če upoštevamo ustanovitev ljubljanske semiuniverze leta 1704 kot ustanovitev nepopolne semiuniverze ali ustanovitev višješolskega študija, ostaja dejstvo, da je bila ljubljanska univerza v času Ilirskih provinc popolna univerza z rektorjem, ki je bil slovenskega rodu.²³

Seveda pa povsem drži, da so v deželah, kjer so živeli Slovenci, protestantski stanovi ustanavljali in razširjali stanovske šole, kakršni je bil v Ljubljani kot rektor na čelu Adam Bohorič. Na drugi strani pa so Habsburžani, kot sem že zapisal, v obrambo katoliške vere in svoje oblasti poklicali v deželo jezuite, da so ustanovili kolegije v Gradcu, Celovcu, Ljubljani, Gorici in Trstu. Med njimi je bila najpomembnejša, vsaj za Slovence, deželna šola v Gradcu, ki je na svoji vrhnji stopnji po letu 1574 dobila visokošolski značaj oz. celo značaj univerze.

Ne glede na »spor« okoli rojstne letnice ljubljanske univerze je za naš namen, torej za zgodovino Filozofske fakultete, pomembnejše, kdaj se je začel izvajati tak ali drugačen filozofski študij oziroma študij humanističnih ved. Ta pa sodi v začetek 18. stoletja, ki je prinesel prizadevanja razširiti teološki študij, zasnovati filozofskega in pridobiti celoti tudi univerzitetni rang.

Vasilij Melik ob tem ugotavlja, da so

»imeli aktivno vlogo člani Akademije operozov, zlasti kronist, zgodovinar in pravnik Janez Gregor Dolničar, pa tudi deželni stanovi s finančnimi sredstvi. Kar se tiče filozofskega študija, je akcija uspela. Jeseni 1704 so se začela predavanja iz logike, v naslednjih letih še iz fizike, metafizike in matematike. Tako se je začel triletni, rekli bi popoln filozofski študij, kakor je bil v navadi na tedanjih filozofskih fakultetah. Vseh ljubljanskih visokošolskih študentov je bilo leta 1725 221 ...«,

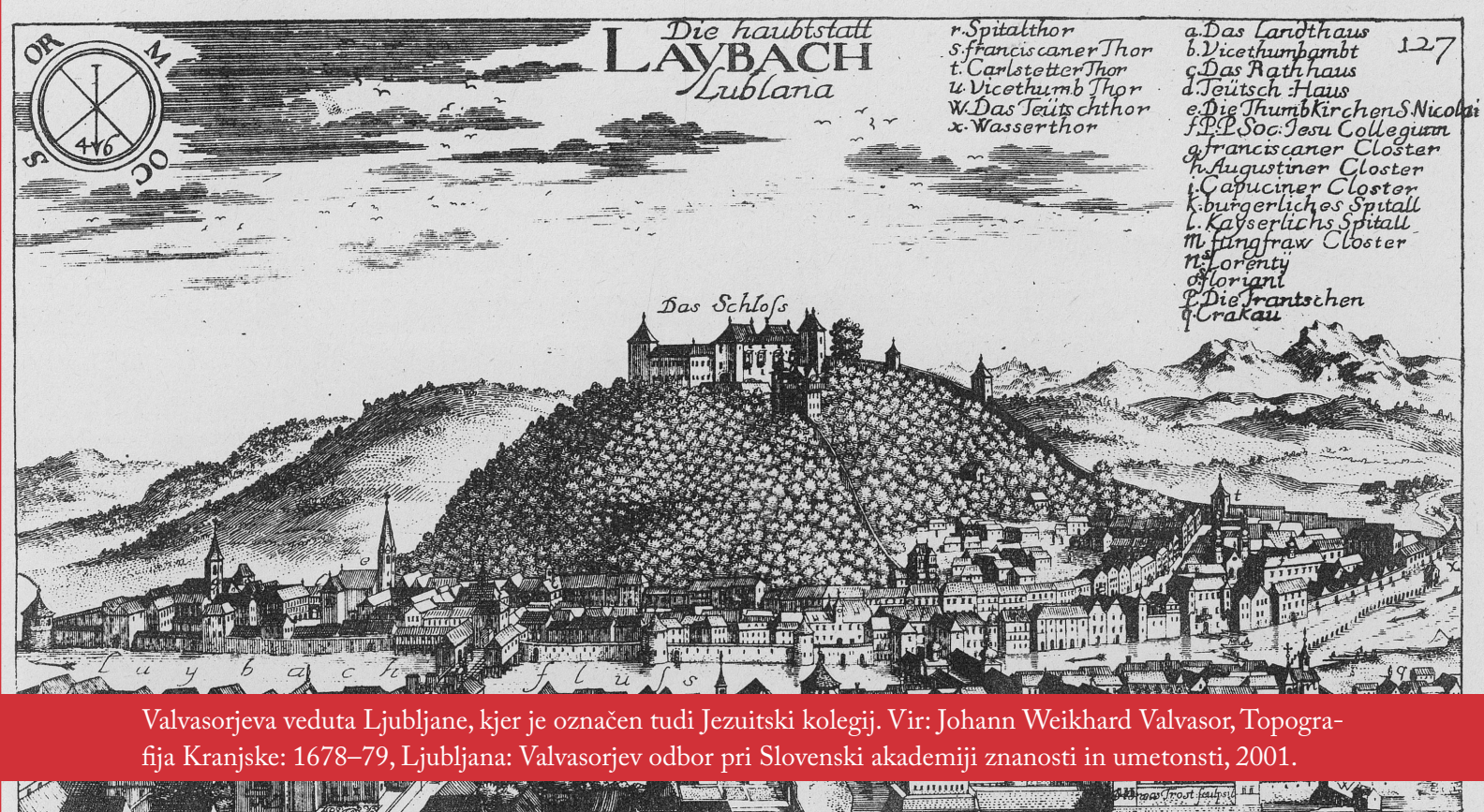
ter v nadaljevanju citira mnenje akademika Zwittra:

»Vsebinska tedanjih filozofskih študij pri nas se nam more zdeti danes zelo revna, a tedaj to tudi na jezuitskih in tudi na protestantskih filozofskih fakultetah ni bilo drugače.«²⁴

22 F. Zwitter, op. cit., 19.

23 Aleš Iglič: Leto 1919 – obnova ali ustanovitev Univerze v Ljubljani? *Delo*, 28. marec 2018.

24 F. Zwitter, op. cit., 13–51.

Valvasorjeva veduta Ljubljane, kjer je označen tudi Jezuitski kolegij. Vir: Johann Weikhard Valvasor, Topografija Kranjske: 1678–79, Ljubljana: Valvasorjev odbor pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, 2001.

Zwitter svoje misli zaključil z utemeljeno trditvijo:

»S filozofskim študijem, uvedenim na jezuitskem kolegiju v Ljubljani leta 1704, pred 285 leti, lahko začnemo predzgodovino današnje Filozofske fakultete ...«²⁵ (poudaril pisec)

Tega leta so namreč v okviru filozofskega študija ustanovili tudi katedri za logiko in cerkveno pravo, naslednje leto pa katedro za fiziko in matematiko. Leta 1766 je bila ustanovljena še katedra za mehaniko, medtem ko so teologijo predavali znotraj filozofskega študija.

Kot tudi sicer v reformi šolstva, je imela pomembno vlogo pri reformi visokošolskega, še posebej filozofskega študija cesarica Marija Terezija. Sredi 18. stoletja, leta 1752, je namreč ukazala reformo filozofskega študija. O njej najdemo v priložnostni študiji ob 70-letnici Filozofske fakultete zapisano kratko in posrečeno analizo:

Profesorji naj bi naravoslovja ne utemeljevali s svetim pismom in Aristotelom, sklicevali naj bi

se na razum (podčrtal pisec). Poudarjena je bila pomembnost eksperimentalne fizike in prirodopisa. Oba predmeta naj bi učili »brez metafizične navlake«. Reforma je predpisala dveletni študij filozofije s tremi profesorji. Predmeti naj bi bili logika, metafizika, matematika, splošna in eksperimentalna fizika, etika s politiko in državnim gospodarstvom, prirodopis. Ta študij bi morali dokončati vsi, ki bi nato študirali medicino. (Za bodoče teologe in pravnike je bil določen triletni študij filozofije z zgodovino in nemškimi govorništvom v tretjem letu.) Tu in tam, tudi v Ljubljani, so začeli uvajati tudi različne nove neobvezne predmete. Namesto latinščine je začela država kot učni jezik uveljavljati nemščino. Zanja so menili, da jo je treba čim bolj razširiti, in upali, da bo prej ali slej postala jezik vseh državljanov. Ob takih težnjah države se je zbudilo slovensko narodno gibanje. Za njegov začetek jemljemo knjižico, ki jo je leta 1768 izdal bosonogi avguštinec oče Marko Pohlin, v njej protestiral zoper širjenje nemščine, poudarjal pomen

25 F. Zwitter, op. cit., 19. Več glej predvsem: Janko Polec: Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo, *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*, Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929; F. Zwitter, op. cit., 13–51; Jože Ciperle: Po poti do univerze v Ljubljani, *Ustanovitev Univerze v Ljubljani v letu 1919*, Ljubljana: Univerza, 2009; V. Melik, op. cit., 9–15.

Med Habsburžani, ki so šest stoletij vladali ozemlju današnje Slovenije, je cesarica Marija Terezija pustila za seboj najgloblje sledi (vir: Wikipedia).

V Ljubljani kot prestolnici Ilirskih provinc so za kratek čas zaživele Ecoles centrales. Vir: France Dolinar et al. (ur.), *Slovenski zgodovinski atlas*, Ljubljana: Nova revija, 2011.

Jožef Walland (Balant, Valant) vodja/rektor/ravnatelj univerze/akademije v Ljubljani v času Ilirskih provinc (vir: Wikipedia)

Ernst Ludwig von Stry

slovenščine in zahteval, da bi jo uvajali na vsa kulturna področja, tudi za učene ljudi in za visoke šole.

Leta 1773 je papež razpustil jezuitski red. Jezuitske šole je prevzela država. Za profesorje se deloma ostali bivši jezuiti, deloma so postavili nove iz vrst posvetne duhovščine, pozneje tudi iz vrst neduhovnikov.²⁶

Očitno je torej, da se je razsvetljena absolutistka še kako zavedala pomena filozofskega/humanističnega visokega študija, ki je že od srednjeveškega nastanka univerz veljal za enega najpomembnejših temeljev znanosti.

Ker visokošolska ustanova v Ljubljani ni pokrivala vseh študijev, jo zdaj nekateri imenujejo tudi semiuniverza. Ta izraz je uvedel dr. Jože Ciperle. Po ukinitvi jezuitskega reda leta 1773 je ljubljanska semiuniverza nosila različna imena, na primer Academia Labacensis pa tudi univerza, nazadnje pa se je uveljavilo ime Cesarsko-kraljevi licej v Ljubljani.²⁷ V času jožefinskih reform (1780–1790) je bilo delovanje ljubljanskega visokega šolstva in z njim seveda tudi filozofskega/humanističnega za nekaj let prekinjeno.

Jožef II. je visokošolski študij namreč krčil. Tako je štajerski Gradec za nekaj časa izgubil visoko šolo v rangu univerze.

Teološki študij vseh naših dežel je združil Jožef II. v generalnem seminarju v Gradcu, zato je 1783 ukinil teologijo v Ljubljani. Dve leti zatem je ukinil še filozofijo (1785). Študija humanističnih znanosti na višji stopnji ni bilo več. Edini višji študij, ki je ostal v Ljubljani, je bil zdaj malo prej uvedeni medicinsko-kirurški študij. Za obnovo filozofskega študija so se potegnili škof Herberstein in deželni stanovi v posebnih, sprva neuspešnih peticijah. Obe stanovski peticiji, ki ju je verjetno sestavil Linhart, sta kot razlog za obnovo navajali, da govorijo ljudje na Kranjskem, v Istri, na Goriškem in Tržaškem, v dobršem delu Koroške in Štajerske, skoraj do Mure, torej

na ozemlju z več kot milijon prebivalci, poseben slovanski jezik in da je znanje tega jezika potrebno učiteljem, duhovnikom in uradnikom. Aprila 1788 je bil filozofski študij obnovljen, po opustitvi generalnega seminarja pa 1791 tudi teološki študij. Tako je ljubljanski licej (tako so se imenoval visoke šole, ki niso bile univerze) znova zaživel.²⁸

Ko je Napoleon ob koncu 18. stoletja porazil avstrijsko cesarstvo (1797 mir v Campo Formiu) in so nekaj let pozneje nastale tako imenovane Ilirske province (1809–1813) z glavnim mestom Ljubljano, se je vanjo vrnilo tudi visoko šolstvo, lahko bi rekli tudi popolna univerza z imenom Écoles centrales (Centralne šole). Motiv ustanovitve je bila seveda težnja, da bi imele Ilirske province v Ljubljani lastno univerzo, kar bi študente odvrnilo od študija na avstrijskih univerzah. Ta visoka šola je imela pravico podeljevati naslove, med profesorji pa so prevladovali Slovenci (sedem jih je prej poučevalo na liceju). Študentje so se lahko izučili za zdravnike, kirurge, inženirje-arhitekta, pravnike in teologe. Posebnega filozofskega študija kot smeri ni bilo. Francoska visoka šola v Ljubljani zaradi kratkega obstoja ni prišla do stopnje, da bi svojim študentom podeljevala diplome; izjema je bil študij teologije. Zato bi to univerzo težko imeli za predhodnico filozofske fakultete. Rektor/ravnatelj tovrstne ljubljanske univerze – nekateri avtorji jo imenujejo akademija – za časa francoskih Ilirskih provinc je bil Jožef Balant (Walland, Valant; 1763–1834),²⁹ poznejši goriški škof in nadškof ter ilirski metropolit.

Po propadu Ilirskih provinc in vrnitvi avstrijske države so oblasti takoj vrnilo šolstvo v stanje pred letom 1809. V Ljubljani sta bila ukinjena medicinski in pravni študij. V okviru liceja pa so znova živeli filozofski, teološki in medicinsko-kirurški študij. Na filozofskem študiju so uvajali tudi različne neobvezne predmete, med njimi tudi slovenščino, ki jo je od začetka (1817) pa do ukinitve liceja (1849) predaval Franc Metelko.³⁰ Z reformo filozofskega študija leta

26 V. Melik, op. cit., 10–11.

27 A. Iglič, op. cit.

28 V. Melik, op. cit., 10–11.

29 <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi133473/> (dostop: januar 2019).

30 Več glej: V. Melik, op. cit.; F. Zwitter, op. cit.; J. Polec, op. cit.

1824 je postal ta študij tako na licejih kot na fakultetah dvoleten. S tem se filozofski študij pri nas vsaj legalno ni več razlikoval od tega študija na katerikoli avstrijski univerzi. Čeprav je bila vsebina filozofskega študija tudi pri nas na izredno nizki ravni, je absolutom filozofije na Slovenskem vendarle omogočal neposreden prehod na druge fakultete univerz.³¹

Na splošno pa lahko rečemo, da je bil avstrijski srednješolski in visokošolski sistem v predmarčni dobi močno zaostal. Zato ni prav nič čudno, da so se v času marčne revolucije leta 1848 pojavile tudi zahteve po reformi tega študija in še posebej zahteve po oblikovanju univerz. Revolucija je zahtevala vpejavo novega in večjega obsega študija ter ustanovitev univerze. Zahteva po univerzi v Ljubljani je namreč prvič postala del slovenskega narodnega programa.

Eden najboljših poznavalcev zgodovine slovenskega šolstva, Filozofske fakultete in Univerze v Ljubljani ter eden najpomembnejših raziskovalcev slovenske zgodovine 19. stoletja na Slovenskem, akademik Vasilij Melik, je v tem kontekstu in v povezavi z oblikovanjem modernega filozofskega študija na univerzitetni ravni zapisal:

Brž po revoluciji so nastali reformni načrti, ki so se potem tudi uresničili: odprava licejev, kvalitetna okrepitev univerz, sprememba dotedanega filozofskega študija v sedmi in osmi razred gimnazije, zato pa kakovosten štiriletni študij »filozofskih« predmetov na univerzi. **Ta reforma je pomenila začetek moderne, znanstveno kvalitetne filozofske fakultete** (poudaril pisec). Te spremembe so same na sebi gotovo pomenile pomemben korak naprej, toda prizadele so Slovence, ki so morali odslej prav vse, razen teologije, hoditi študirat na tuje. Jeseni 1849 je bilo konec filozofije in medicinsko-kirurškega študija, konec ljubljanskega liceja. Od vsega višjega šolstva je ostalo le bogoslovje kot škofijski učni zavod.

Zdaj se je začel boj za slovensko univerzo, ki se je močno razmahnil v času taborov (1868–71), zlasti pa leta 1898 in po njem, ko so se narodna nasprotja v Avstriji močno zaostila. Kranjski deželni zbor je zahteval ustanovitev univerze s

filozofsko, pravno in teološko fakulteto, ustanovil univerzitetni sklad in razpisal štipendije za Slovence, ki bi se hoteli habilitirati na kaki pravni ali filozofski fakulteti v Avstriji in bi se zavezali, da bodo sprejeli profesorsko mesto na ljubljanski univerzi. Tudi avstrijsko naučno ministrstvo je dajalo podobne štipendije. V dobrem desetletju pred prvo svetovno vojno so se mladi juristi, slavisti in tudi nekateri drugi s štipendijami obeh vrst izpopolnjevali v Nemčiji, Rusiji in drugod. Med njimi je bilo pet poznejših prvih profesorjev ljubljanske Filozofske fakultete.³²

Težnja in zahteva po ustanovitvi lastne slovenske univerze se je uresničila šele po razpadu dvojne monarhije v novi južnoslovanski državi. Pravzaprav se je začelo, še preden se je na »dan ujedinjenja« 1. decembra 1918 rodila Kraljevina SHS. Filozof/psiholog in docent na praški univerzi dr. Mihajlo Rostohar je skupaj z ljubljanskim županom Ivanom Tavčarjem sklical sestanek, na katerem naj bi se dogovorili o ustanovitvi slovenske univerze na Dunaju. Janko Polec v svojem obsežnem prispevku pravi, da je Rostohar v »posvetovalnico mestnega magistrata« preko ljubljanskih dnevnikov povabil zastopnike Slovenske matice, Pravnika, društev slovenskih profesorjev, zdravnikov in tehnikov ter univerzitetnih profesorjev. Sestanek je bil 23. novembra 1918. Glavno besedo je imel Rostohar. Polec je ob tem zapisal:

Pri tem sestanku je dokazoval sklicatelj dr. Mihajlo Rostohar na podlagi statističnih podatkov, da sta bili v akademskih poklicih na slovenskem ozemlju zaposleni dve tretjini tujcev, ki jih je treba nadomestiti z domačim naraščajem. Potrebovali bi takoj 2000 akademikov, a imeli smo jih dejansko le okrog 800. Po njegovem mnenju bi bilo zato slovensko vseučilišče v Ljubljani zadostno obiskovano [...] Zato predlaga, da se sestavi vseučiliška komisija, ki bi štela po dva strokovnjaka iz vsake stroke. Ta komisija naj bi proučevala, kako bi se uredil do ustanovitve slovenske univerze provizorij v Zagrebu, a izvršila bi naj tudi potrebne priprave za ljubljansko univerzo n. pr. glede knjižnic, institutov, dotacij itd.³³

31 Jože Ciperle: Srednje šole in višji študiji na slovenskem ozemlju do leta 1918. *Kronika* 24 (1976), 3, 137–150.

32 V. Melik, op. cit., 11–12.

33 J. Polec, op. cit., 142.

Prof. dr. **Mihajlo Rostohar** (1878–1966), psiholog

Ustanovitelj Oddelka za psihologijo na FF UL profesor dr. Mihajlo Rostohar je bil med najpomembnejšimi pobudniki ustanovitve Univerze v Ljubljani. Žal je uspel vzpostaviti študij psihologije v Ljubljani šele trideset let pozneje, v letnem semestru 1949/50, ko se je vpisala na študij tudi prva generacija študentov, uradno pa je bil oddelek (najprej kot inštitut) ustanovljen leta 1951, da bi se leta 1961 preimenoval v Oddelek za psihologijo in se vselil v tedaj novo stavbo Filozofske fakultete UL skupaj z ostalimi takratnimi oddelki FF. V Sloveniji je s tem polno zaživela nova znanost – psihologija. Mihajlo Rostohar je v času svojega delovanja na FF najpomembneje vplival na razvoj psihološke znanosti. V letih od 1950 do upokojitve 1957 je bil redni profesor na Oddelku za psihologijo FF UL.

Študiral je filozofijo na Dunaju in v Gradcu. Na Dunaju je promoviral leta 1905. Po enoletni suplentski službi v Beljaku se je odločil za akademski poklic. Odšel je v Prago, z državno štipendijo pa v Leipzig na psihološki inštitut, Halle an der Saale in Berlin. Leta 1909 se je habilitiral na praški univerzi, bil tam docent v letih 1910–1922 (razen med vojno). Leta 1923 je postal asistent na nevrološkem oddelku medicinske fakultete v Pragi, naslednje leto pa izredni profesor za psihologijo na Masarykovi univerzi v Brnu. Tam je bil redni profesor od leta 1928 do 1947 ter je tja preselil prvi psihološki inštitut v Češkoslovaški republiki. Tega je leta 1912 na praški medicinski fakulteti sam ustanovil. V letih 1948/1949 je bil rektor Visoke šole za socialne vede v Brnu.

Imel je pomembno vlogo pri ustvarjanju Države Slovencev, Hrvatov in Srbov.

(Vir: Marko Polič, Oddelek za psihologijo po viru: Anton Trstenjak: Mihajlo Rostohar. *Slovenska biografija* (<http://www.slovenska-biografija.si/>). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013.)

Med drugim so sklenili, da naj bi vse priprave na ustanovitev Univerze v Ljubljani sporazumno z narodno vlado vodila Vseučiliška komisija.

Na sestanku 23. novembra 1918 se je razvila obširna razprava, saj so se ga udeležili znanstveniki, ki so že bili univerzitetni profesorji in habilitirani docenti. Med njimi so bili najpomembnejši prav znanstveniki s področja humanistike in družboslovja, npr. Fran Ramovš, Ivan Grafenauer ali Leonid Pitamic. Na koncu sestanka je Rostohar sestavil spomenico, naslovljeno na Narodno vlado, v kateri so bili natančno opredeljeni sklepi sestanka. Med sklepi, pomembnimi za nastanek Filozofske fakultete, je morda eden najpomembnejših ta, da so Narodno vlado zaprosili, da »pokličejo« slovenske univerzitetne učitelje, ki so delovali na drugih univerzah: Frana Ramovša za slovensko filologijo, Ivana Grafenauerja za slovensko literaturo, Franceta Kidriča za slovensko filologijo, Antona Breznika za slovenski jezik, Ivana Prijateljca za slovensko literarno zgodovino, Vinka Šarabona za geografijo in Ferdinanda Seidla za geologijo. Pozivi niso bili pri vseh uspešni, zanimivo pa je, da v tej spomenici ni bil predviden nihče za slovensko zgodovino.³⁴

Naroda vlada je prisluhnila sklepom iz spomenice in je o njih razpravljala že 26. novembra 1918 ter v Vseučiliško komisijo imenovala dva predstavnika: Ivana Grafenauerja in Leopolda Poljanca. Komisija se je prvič sestala v knjižnici vladne palače 5. decembra 1918. Udeleženci ustanovne seje Vseučiliške komisije so bili domala vsi predstavniki humanističnih strok. Janko Polec je o samem sestanku takole zapisal:

»Prisostvovali so tej zgodovinski prvi seji: dr. Grafenauer in doktor Poljanec kot zastopnika vlade; bogoslovni profesorji dr. Janežič, dr. Zorè in dr. Aleš Ušeničnik; profesorji dr. Žmavc, dr. Debevec in dr. Kušar od društva slovenskih profesorjev; zastopnika društva Pravniki dr. Danilo Majaron in dr. Anton Švigelj; zdravnika dr. Alojzij Kraigher in dr. Ivan Oražen, ing. Pavlin, dr. Ivan Žolger ter docenta dr. M. Rostohar in dr. Fran Ramovš.«³⁵

Pozneje so se komisiji pridružili še drugi profesorji in docenti, od začetka leta 1919 so se sej udeleževali tudi predstavniki društva veterinarjev, za naš namen pa je bil med njimi najpomembnejši dr. Rajko Nahtigal. Za predsednika komisije so izvolili dr. Danila Majarona, za tajnika pa Frana Ramovša.³⁶

Prof. dr. Vasilij Melik, zagotovo najboljši poznavalec zgodovine Filozofske fakultete, je ob njeni sedemdesetletnici zadnja dogajanja v prelomnem letu 1919 skrbno strnil v besedilo, ki ga v nadaljevanju obširno prevzemam, saj ni mogoče česa novega dodati:

V začetku je Vseučiliška komisija načrtovala, da bi se slovenska univerza pripravila na tleh zagrebske univerze, kjer naj bi bil omogočen študij slovenskim študentom in kjer naj bi ustanovili slovenske stolice s predavanji v slovenščini. V zvezi s tem je bilo več tedaj v Zagrebu opravljenih habilitacij. Ves koncept provizorija v Zagrebu je naletel na različne težave, tako da je že februarja 1919 prevladal drug načrt: obrniti se na beograjsko vlado in takoj ustanoviti univerzo v Ljubljani. V začetku marca se je že zdelo, da se bo vse hitro uredilo. Vseučiliška komisija je sestavila podkomisije za vsako bodočih fakultet, ki so do konca meseca izdelale načrte za organizacijo fakultet in dale predloge za imenovanje prvih profesorjev.

Podkomisija za Filozofsko fakulteto je predlagala Josipa Plemlja, rednega profesorja matematike v Černivcih, Rajka Nahtigala, rednega profesorja slovanske filologije v Gradcu, in Frana Ramovša. Predvidenih je bilo 33 kateder, za njih zasedbo pa 8 profesorjev in habilitiranih docentov, 6 uveljavljenih znanstvenikov, 5 takih, ki so v habilitacijskem postopku, in 4, ki se bodo habilitirali, skupaj torej 23 Slovencev, 4 Srbi in Hrvati, 2 Čeha, 1 Rus in 1 Avstrijec. Od vseh teh 31 predlaganih je prišlo takoj ali pozneje na Filozofsko fakulteto 11 ljudi, še 2 pa na tehniko. To nam kaže, kako so bila marčna predvidevanja še v zraku. Marsikaj se ni uresničilo, ker izbrani niso bili voljni priti, nekaterim ni uspela habilitacija, nekaterih pa fakulteta v poznejših

34 Ibidem, 144–145.

35 Ibidem, 146.

36 Ibidem

Akad. prof. dr. **Fran Ramovš** (1890–1952), tajnik Vseučiliške komisije iz leta 1918 in prvi »univerzitetni poslovodja«

Jezikoslovec (slovenist, slavist, tudi primerjalni indoevropceist), univerzitetni profesor, član Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani (1938) ter dopisni član vrste evropskih akademij in jezikoslovnih znanstvenih združenj, tudi ameriškega (1948).

Jezikoslovje je študiral na Dunaju (1910–11) in v Gradcu (1911–14). Po habilitaciji v začetku 1918 so mu ponudili mesto izrednega profesorja v Černivcih v Ukrajini, vendar ga je, tako kot pozneje na Dunaju (1923) in v Pragi (1927), odklonil, se iz Gradca vrnil v Ljubljano in se po razpadu avstro-ogrske monarhije vključil v priprave za ustanovitev slovenske univerze, kjer je bil leta 1919 eden izmed prvih štirih profesorjev in je na njej ostal do svoje smrti. 3. decembra 1919 je imel prvo predavanje o slovenskem jeziku; ta dan, ki je tudi rojstni dan Franceta Prešerna, zdaj Univerza v Ljubljani praznuje kot svoj praznik. Prvi dve leti je ob predavateljskem opravljal še delo poslovodje univerze. Leta 1921 je bil med ustanovitelji Znanstvenega društva za humanistične vede in njegov prvi tajnik. V študijskem letu 1926/27 je bil dekan Filozofske fakultete, v letih 1934–35 pa rektor univerze; na tem položaju je predložil načrt za ustanovitev SAZU, in ker ni bil sprejet, je iz protesta odstopil. Prizadevanj za ustanovitev akademije ni opustil in je bil ob njeni ustanovitvi leta 1938 med prvimi rednimi člani, njen glavni tajnik v letih 1945–50 in od 1950 do smrti njen predsednik. V letih 1945–52 je vodil pri Akademiji ustanovljeni Inštitut za slovenski jezik in zanj izdelal širokopotezni delovni načrt, ki še do danes ni v celoti uresničen. Od leta 1986 se inštitut imenuje po njem.

Ramovš je objavljajal med letoma 1914 (*Zur slovenischen Dialektforschung*; O slovenskem narečjeslovju) in 1952 (*Morfologija slovenskega jezika*). Napisal je številne razprave, največ iz glasoslovja, naglasoslovja in oblikoslovja; poleg v slovenščini je objavljajal tudi v drugih evropskih jezikih.

(Vir: Vera Smole, Oddelek za slovenistiko, po virih:

Tine Logar: Ramovš, Fran. *Enciklopedija Slovenije* 10. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996, 77–79.

Rudolf Kolarič: Ramovš, Fran. *Slovenski biografski leksikon* 3. Ljubljana: SAZU, 1960–1971, 22–24.

foto: Narodna in univerzitetna knjižnica, Zbirka upodobitev znanih Slovencev)

razmišljanjih ni hotela sprejeti. Aprila je prišlo do zapletov v Beogradu, vendar je nazadnje vse znova steklo. 30. junija je vlada sprejela načrt zakona o novi univerzi, 16. julija je bil dokončno sprejet v začasnem narodnem predstavništvu, 23. julija pa podpisan od regenta. Univerza v Beogradu je delala po srbskem zakonu iz leta 1905, Univerza v Zagrebu po hrvaških zakonih, za univerzo v Ljubljani pa bi bilo treba sestaviti posebne zakonske določbe. Da se ne bi ustanovitev zavlekla, so dali v zakon določbo, da »se bo univerza v Ljubljani povsem upravljala po zakonu in uredbah o univerzi v Beogradu, dokler se ne izdelajo posebni zakon in uredba«. ³⁷ Ta določba se je sicer izvajala glede univerzitetnih oblasti, ne pa glede študijskih skupin in izpitov, zlasti v začetku. Posebni zakon za Ljubljano ni nikdar izšel, pač pa so kmalu začeli pripravljati univerzitetni zakon za vso državo, vendar je do njega prišlo šele v času diktature 28. junija 1930.

31. avgusta 1919 je bilo s kraljevo odločbo imenovanih prvih 18 profesorjev, v glavnem tistih, ki jih je bila vseučiliška komisija predlagala v mesecu marcu. Na Filozofsko fakulteto je bil poleg Plemlja, Nahtigala in Ramovša imenovan še Ivan Prijatelj, ki je imel sicer za seboj že bogato literarnozgodovinsko znanstveno delo, ne pa habilitacije. Njegovo habilitacijsko delo je bilo sicer na češki praški univerzi že sprejeto, pred habilitacijskim predavanjem in izpitom pa je Prijatelj prošnjo za habilitacijo umaknil (1911). Naslonitev ljubljanske univerze na beograjski zakon, ki habilitacijskega postopka ni poznal, je omogočila imenovanje, ki ga je v polni meri zaslužil.

20. septembra 1919 se je zadnjikrat sestala vseučiliška komisija, dva dni prej pa prvič vsi redni profesorji kot univerzitetni svet. Ta je nekaj časa vodil vse zadeve fakultet in pripravil prve predloge za nadaljnje profesorje. Za Filozofsko fakulteto je 7. oktobra izvolil štiri nove redne profesorje: botanika Franca Jesenka, ki je bil že pred vojno docent na dunajski Visoki šoli za kulturo tal, pedagog Karla Ozvalda, habilitiranega

v Zagrebu 1914, literarnega zgodovinarja Franceta Kidriča, habilitiranega malo prej (1919) na Dunaju, in zgodovinarja Ljudmila Hauptmanna, ki se je bil že izkazal z odličnimi znanstvenimi deli, formalne habilitacije pa ni imel. 12. novembra so bili izvoljeni prvi rektor in prvi dekani. S tem se je začelo samostojno življenje Filozofske fakultete. 15. novembra 1919 se je namreč začelo vpisovanje študentov. Njeni prvi 4 profesorji so bili močno obremenjeni tudi z univerzitetnimi funkcijami: Plemelj je kot najstarejši po rangi postal rektor, Nahtigal dekan, Prijatelj prodekan, najmlajši Ramovš pa univerzitetni poslovodja (danes bi rekli glavni tajnik univerze, op. p.).

V sredo 3. decembra 1919 je bilo ob 9. uri dopoldne v nekdanji deželni zbornici prvo predavanje. Fran Ramovš je govoril o historični gramatiki slovenskega jezika. ³⁸

Slovenska univerza v Ljubljani in z njo Filozofska fakulteta je bila rojena, profesorji pa so bili nosilci kateder in s tem nosilci razvoja svojih strok na fakulteti.

Ob koncu leta 1919 je bilo precej protestov proti zavlačevanju z imenovanji še drugih že izvoljenih profesorjev. Zato je do prvih imenovanj prišlo šele 27. januarja 1920. V tem letu je bilo postavljenih 15 profesorjev in docentov. Z naslednjim, dvajsetim po vrsti, ki je bil postavljen februarja 1921, se je formiranje Filozofske fakultete v glavnem končalo.

Če je bila leta 1919 Filozofska fakulteta ustanovljena predvsem z namenom, da združi temeljne slovenske nacionalne vede, to poslanstvo opravlja še danes, saj je za večino strok, ki so na njej razvite, najvišja znanstvena in pedagoška ustanova v Sloveniji, za nekatere med njimi matična. Filozofska fakulteta pomeni še danes – tako kot pred stotimi leti – eno najpomembnejših opor za identifikacijo slovenskega naroda. ³⁹

37 To je bilo zapisano v 3. členu Predloga zakona o Univerzi Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev z dne 8. julija 1919, citirano po Janko Polec, op. cit., 173.

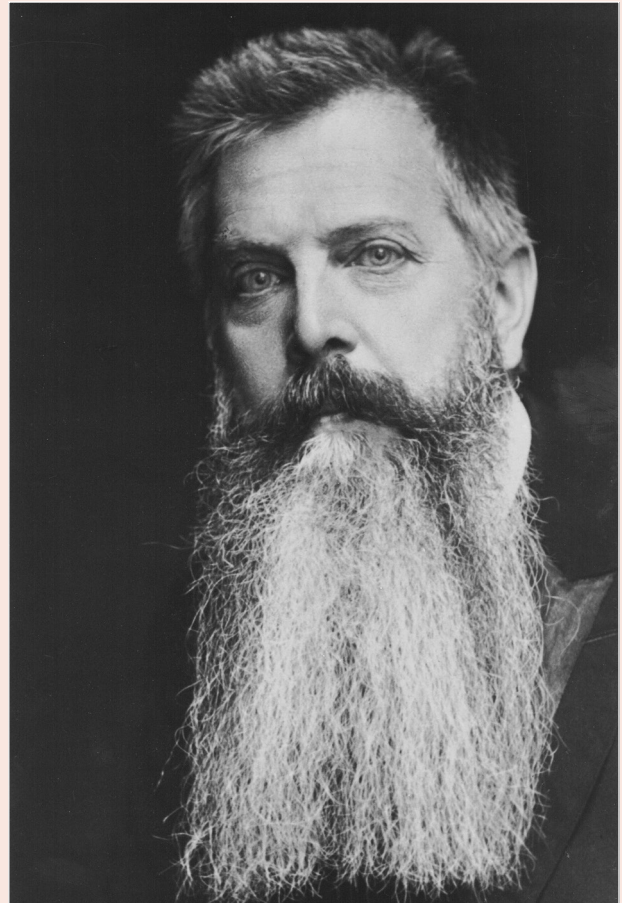
38 http://www.ff.uni-lj.si/oFakulteti/zgodovina_fakultete (dostop: januar 2019) in V. Melik, op. cit., 12–13. Podrobnosti glej zlasti: J. Polec, op. cit.

39 Vladimir Pogačnik: Filozofska fakulteta v sedemdesetih letih delovanja. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 19 in Dušan Nečak: Predgovor, v istem zborniku.

Akad. prof. dr. **Rajko Nahtigal** (1877–1958), prvi dekan Filozofske fakultete leta 1920

Jezikoslovje je študiral in doktoriral na Dunaju (1901), se izpopolnjeval v Rusiji (1901–1902), služboval na Dunaju (1903–1913), v Gradcu (1913–1919) in nato v Ljubljani kot redni profesor in predstojnik Seminarja za slovansko filologijo (1919–1953). Bil je dvakratni dekan FF (1919–1920, 1934–1935) in rektor UL (1927–1928). Predsedoval je Znanstvenemu društvu za humanistične vede (1921–1939), Slavističnemu društvu Slovenije (1935–1937) in Akademiji znanosti in umetnosti (1939–1942). Postal je dopisni član Slovanskega ústava (1929), Srpske kraljevske akademije (1930), Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (1931) in častni član Slavističnega društva. Bil je soustanovitelj in urednik osrednjih slovenskih znanstvenih revij in zbirk.

Objavil je 86 člankov in 15 del iz paleoslavistike, stare in nove ruščine, primerjalnega slovanskega jezikoslovja, zgodovine slovanske filologije in albanistike. Trajno vrednost imajo npr. (a) razprave k nastanku glagolice, raziskovanje glagolskih spomenikov s stališča grških prevodnih virov, besedilnih zvez med spomeniki in njihovimi ohranjenimi fragmenti na kulturnem stičišču v alpsko-karantanskem prostoru; (b) rusistična dela; (c) primerjalno zasnovani prikaz predzgodovinskega razvoja praslovanščine in divergentnega razvoja v slovanske jezike v zgodovinski dobi; (č) kritična izdaja

Sinajskega evhologija, izčrpni filološki komentarji, razvijanje filološko-ekstološke metodologije.

(Vir: Alenka Šivic-Dular, Oddelek za slovenistiko)

121 Glej: SUKLJE, Spomini, I., str. 89, 90; Vseuč. zbornik, str. 66.
 122 Obravnave dež. zbora kranjskega v Ljubljani, zasedanje 18. febr. 1911, zv. 48., str. 56, 57.
 123 Prav tam, str. 58.
 124 Prav tam, str. 41, 42. — »Slovenec« z dne 19. febr. 1911.

125 »Slov. Narod« z dne 21. febr. 1911.
 126 IVAN HRIBAR, Moji spomini, I., str. 311, 312.
 127 VLADIMIR KNAFLIČ, Vseučilišče v Trst, str. 56—58.
 128 VLADIMIR KNAFLIČ, I. c. str. 6.
 129 »Zora«, XX., 1913/1914, str. 217, 255.
 130 »Slov. Narod«, z dne 7. febr. 1913, štef. 51.

X.

VSEUČILIŠKA KOMISIJA IN USTANOVITEV UNIVERZE.

»Idealizem je spočel našo univerzo —
 in delo jo je rodilo.«¹

A. Vpostavitve vseučiliške komisije in nameravani provizorij v Zagrebu.

1. KONCEM oktobra 1918 se je končala štiriletna svetovna vojna z razsulum habsburške monarhije. Slovenske dežele so se osamosvojile, ustanovila se je narodna vlada. Preko Slovenije se je valila ogromna množica vojaštva, vračajoča se z italijanskega bojišča, treba je bilo zagotoviti meje, urediti za silo promet, zagotoviti prebivalstvu hrano. Jasno je, da v takih razmerah Narodna vlada, ki je morala najprvo urejati najnujnejše, ni mogla misliti na ustanavljanje visokega šolstva. A cela vrsta mladeničev, ki je v strelskih jarkih zgubila že mnogo semestrov svojih študij, jih je želela sedaj čimprej zopet povzeti in nadaljevati. Doma jih ni mogla, ker ni bilo učilišč, v inozemstvu pa tudi ne zaradi novih političnih razmer in zlasti zaradi pomanjkanja sredstev. Tudi tisto malo število docentov in profesorjev, ki smo jih imeli na tujih vseučiliščih, je bilo zaradi novih državnih razmer v skrbi za svojo eksistenco. Ni torej čuda, da je vprav docent na praški univerzi dr. Mihajlo Rostohar, ki se je že pred vojno v Pragi močno udejstvoval v vseučiliškem vprašanju, sklical po ljubljanskih dnevnikih² v posvetovalnico mestnega magistrata sestanek zastopnikov Slovenske Matice, Pravnika, društev: slovenskih profesorjev, zdravnikov in tehnikov ter vseučiliških profesorjev za dan 23. novembra 1918. Pri tem sestanku je dokazoval sklicatelj dr. Rostohar na podlagi statističnih podatkov, da sta bila v akademskih poklicih na slovenskem ozemlju zaposleni dve tretjini tistih, ki jih je treba nadomestiti z domačim naraščanjem. Potrebovali bi bili tistih, ki jih mikov, a imeli smo jih dejanski le okrog 800. Po njegovem

Odlomek iz zapisnika prve seje Vseučiliške komisije, 23. 11. 1918

(vir: Janko Polec: Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo.

Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929. Ljubljana 1929, 142–145)

Ljubljansko univerzo, n. pr. glede knjižnic, institutov, dotacij

DR. ING. MIROSLAV KASAL je takoj za sklicateljem izrazil željo, naj bi se po ameriškem načinu ljubljanski univerzi priklopila tudi posebna tehniška fakulteta.

DR. DANILO MAJARON je pozdravil idejo, da se ustanovi komisija, ki naj proučuje vprašanje ustanovitve vseučilišča. V prehodnem stadiju je po njegovem mnenju potreba, da napravijo slovenski pravniki, ki študirajo v Zagrebu, dodatne izpite le iz predmetov, ki se ne predavajo na zagrebški univerzi, a so potrebni za pravnike, ki služijo v Sloveniji. V mislih ima komisijo, kakršna je poslovala na Dunaju za pravnike iz Istre in Dalmacije, ki so študirali na zagrebški univerzi. Glede pravnikov so potem še različni govorniki izražali svoje misli; tako je dr. Mirko Grasselli menil, naj bi šli vsi slovenski juristi brez izjeme, zlasti oni zadnjih semestrov, študirat v Prago dotlej, da bi se v Zagrebu uredile razmere. Dr. Oton Papež pa je bil mnenja, naj bi dijaštvo nadaljevalo svoje študije tam, kjer je bilo doslej. V Pragi bi bila češka pravna terminologija velika ovira.

PROFESOR GRAFENAUER je predlagal, naj se takoj ustanove na vseučilišču v Zagrebu in Beogradu stolice za slovenski jezik in književnost, nujne bi bile tudi stolice za zemljepis in zgodovino Slovencev, da bi bila dijaštvu dana prilika, spoznavati tudi našo ožjo domovino.

GLEDE medicincev je želel dr. Alojzij Zalokar, naj se omogoči slovenskim medicincem polagati na praški univerzi izpite v jeziku, v katerem so doslej študirali. Mlajši medicinci naj študirajo v Zagrebu ali Beogradu, v kolikor jim ni mogoče obiskovati drugih nenemških vseučilišč. Medicinci višjih semestrov naj ostanejo tam, kjer so bili doslej, šli pa naj bi tudi v tujino; treba je zato, da vlada razpiše primerne ustanove. Na zagrebškem in beograjskem vseučilišču naj se nastavi slovenski asistenti in profesorji, ki bi tvorili jedro naše bodoče lastne univerze. Za one mlade zdravnike, ki jim je vojna služba onemogočila nadaljnjo izobrazbo, naj se ustanovi v Ljubljani nadaljevalni tečaj.

SLEDNJIC je izrekel prof. dr. Pavel Grošelj željo, da naj se temata domačih nalog in disertacij, ki so jih dijaki pričeli že izdelovati, priznajo brez nadaljnje tudi v Zagrebu in Beogradu; priznajo naj se vsi delni izpiti, ki so jih napravili na avstrijskih vseučiliščih, tako da morejo dijaki brez škode in izgube časa nadaljevati svoje študije v Zagrebu.

IZ govorov zastopnikov vseh strok se vidi, da jim je že tedaj za bodočnost stala pred očmi slovenska univerza v Ljubljani, da pa so se jim tla zdela še premalo pripravljena in je zato treba nekega provizorija, ki bi se naslonil na zagrebško univerzo. Šele iz tega provizorija naj bi organsko zrastle ljubljanska univerza.

V TEM smislu naj bi delovala torej tudi vseučiliška komisija, ki jo je predlagal dr. Rostohar. Po njegovem predlogu se je tudi sklenilo, da naj društvo »Pravnik« in društva slovenskih profesorjev, slovenskih zdravnikov in inženjerjev pošljejo v to komisijo po tri odposlance. V komisiji naj bi bili zastopani tudi vsi vseučiliški docenti in vlada.³

*Slovenija! Daj sinom svojim mesto,
da uka žejo si doma gasé;
srce ohranijo narodu zvesto,
moči si za življenja boj krepé:
za drugimi Slovenec ne ostani,
grad vedam dvigni v beli se Ljubljani!*

Josip Stritar: Vseučilišče v Ljubljani, 1898

Tone Smolej

FILOZOFSKA FAKULTETA (1919–1971)

**Od fakultete profesorjev
do fakultete študentov**

1 Prvi dve desetletji (1919–1938)¹

Vsredo, 3. decembra 1919, je bil slovesen dan in tega so se zavedali vsi. Ivan Kolar, študent prvega letnika, je pozneje takole opisal svoje občutke: »Završalo je v prvem nadstropju Deželnega dvorca v Ljubljani, oživel je hodnik, ki vodi v deželno zbornico, kakor da se pripravlja zborovanje deželnih poslancev. Obrazi izražajo nestrpno pričakovanje, kakor vselej, kadar je bilo pričakovati odločilne besede, ki je padla v prav tej zbornici in črtala od časa do časa usodo našega ljudstva.«² Nekdanji Deželni dvorec je postal univerza, poslance pa so zamenjali študenti, ki očitno še niso bili vsi inskribirani: »V prvem delu hodnika polna miza pisarjev, ki z mrzlično hitrostjo črtajo po papirjih. Šum, premetavanja, obračanja listov, beležk, knjižnic, fotografij, lahen šepet, vse to valovi s čudovito hitrostjo med rokami pisarjev. Sami mladeniški obrazi trudnega pogleda vsled pravkar prestale vojne. Med revno civilno obleko se vrsti uniforma – Kaj je? Kdo so ti! Prvi akademiki, prvi člani slovenske univerze, hite k vpisovanju.«³ Zaživela je naša alma mater. Vsem se je mudilo, kajti ob devetih dopoldne se bo začelo predavanje o historični gramatiki slovenskega jezika (glasoslovje) Frana Ramovša, ki je pravkar praznoval svoj devetindvajseti rojstni dan. Tik pred vojno je pod mentorstvom Rajka Nahtigala promoviral s tezo o praslovanskih reduciranih

vokalih v slovenščini, na fronti je onemogel, po zdravljenju pa se je habilitiral kot privatni docent za slovansko filologijo v Gradcu, kjer so nanj računali še v zimskem semestru 1919/20, saj je omenjen v *Seznamu predavanj*.⁴ A Ramovš se je odločil za Ljubljano in postal eden od prvih 18 profesorjev nove univerze. Pričakovanja študentov so bila zato velika: »Z obrazov nam je sijala svečanost, ko smo drhtajočim srcem pričakovali prve besede svojega predavatelja na svoji univerzi. Tišina je vladala v dvorani, ko je vstopil vseuč. prof. dr. F. Ramovš.«⁵ Zahvaljujoč Kolarjevemu zapisu so se ohranile prve slovenske besede, izrečene izza katedra ljubljanske univerze:

Z današnjim dnem, ko pričakujemo novo dobo, novo življenje, ko ustvarjamo slovensko univerzo, naj vas iskreno pozdravim kot prve slušatelje naše almae matris. S tem svetim trenutkom stopa naš narod v zgodovino, ki je ne izbriše nihče nikoli več. Naš glavni predmet bo historična gramatika slovenskega jezika. Obširno je to polje in ni še obdelano! Mnogo imamo odličnih slavistov, ki so si pridobili častnih zaslug na tem polju. Imena Kopitar, Miklošič, Štrekelj, Škrabec in Oblak naj nam ostanejo vedno v častnem spominu in izgovarjali jih bomo na tem svetem prostoru z največjim spoštovanjem vedno in vsekdar. Drugi kulturni narodi imajo svojo historično gramatiko, mi je nimamo še. Nacijonalna

1 V poglavju so uporabljeni številni podatki, pridobljeni znotraj projekta Zgodovina doktorskih disertacij slovenskih kandidatov v Avstro-ogrski monarhiji (1872–1918), ki ga je financirala ARRS.

2 Ivan Kolar: Prvi dih slovenske univerze. *Slovenski narod. Priloga* 52/252 (25. 12. 1919), 4. Zahvaljujem se ge. Tatjani Dekleva za opozorilo.

3 Ibidem.

4 *Verzeichnis der Vorlesungen an der Karl-Franzens-Universität zu Graz für das Winter-Semester 1919/20*. Graz: Verlag des Akademischen Senats, 1919.

5 I. Kolar, op. cit., 4.

dolžnost nas, Slovencev, pa je, da to sestavimo sami! Baza za to je starocerkv. slov. gramatika. Posameznik ne zmore tako velikega in težkega dela. More to storiti akademija znanosti, more pa tudi skromni seminar. Zato vas pozivljam, da sodelujete po svojih skromnih močeh. Še enkrat prisrčno pozdravljeni pri tem velepomembnem koraku v slovensko zgodovino.⁶

Učenjak »prijaznega mladeniškega obraza« je izrekel pomembno misel, da z ustanovitvijo univerze vstopa narod v zgodovino, hkrati pa poudaril, da narodu, če želi biti primerljiv z drugimi, manjka zgodovinska slovnica, in vse študente povabil, naj sodelujejo pri tem projektu. Na tem predavanju so bili verjetno kot študenti prisotni Mirko Rupel, Rudolf Kolarič in Jakob Šolar, ki so skoraj štiri desetletja pozneje izdali znamenito *Slovensko slovnico*.

Drugo predavanje je bilo v petek, 5. decembra, študente pa je nagovoril tedaj dvainštiridesetletni Rajko Nahtigal, ki so ga izvolili za prvega dekana Filozofske fakultete in je prej deloval kot profesor slovanske filologije (s posebnim ozirom na slovenski jezik in književnost) v Gradcu, kjer je še v letnem semestru 1919 predaval rusko slovnico in slovansko besedotvorje.⁷ Študenti so s spoštovanjem zrl v učenjaka s častljivo tolstojevsko brado, ki se je kljub delovanju na ugledni avstrijski fakulteti, kjer bi lahko ostal, odločil za ljubljansko univerzo: »Kakor ve, kako trnjev je začetek novorojenega svetišča, ki nima niti lastne strehe, niti svetinj, arhivske knjižnice, in znanstvenih knjig, tako je z mladeniško veselim obrazom stopil med svoj narod na revni, toda slovenski univerzi.«⁸ Nahtigalovo predavanje je bilo verjetno posvečeno starocerkveno-slovanskemu jeziku, začel pa ga je z omembo genialnega slovanskega apostola Cirila.⁹

V ponedeljek, 8. decembra, je Ivan Prijatelj, prodekan fakultete in profesor slovanskih literatur novejšje dobe s posebnim ozirom na slovensko, takole nagovoril svoje slušatelje:

Tiho, brez šumnih in slovesnih pojavov, kakor je v slogu in značaju našega skromnega in delavnega naroda, smo se sešli v teh važnih dneh, da kot prvi predavatelji in slušatelji započnemo in udeležimo stoletne sanje našega naroda – slovensko univerzo. Dovolite, da vas prav od srca pozdravim in povabim, da si kot dolgoletni kulturni izgnanci po tujih tleh omike podamo roke v domačem prosvetnem poprišču ne samo v znak veselega snidenja, ampak zlasti in posebno v znak plodovitega, organskega, nepretrganega dela.¹⁰

Prijatelj je v nadaljevanju predaval o treh vprašanih: »kaj je, s čim se peča in kam stremljiva literarna zgodovina.«¹¹ Poudaril je pomenske razlike med slovstvom, književnostjo in literaturo, ki je zanj »poslednji izraz duševnosti kakega naroda na najvišji stopnji njegovega razvitka, na kateri prihaja narod do popolne svoje samozavesti v osebah svojih izbrancev – leposlovnih umetnikov.«¹² V nadaljevanju je analiziral tudi razmerje med filologijo in literarno vedo in opozoril, da je ljubljanska univerza med prvimi izvedla razdelitev področja na starejše slovstvo in novejšo literaturo. Na dunajski slavistiki, kjer je Prijatelj študiral pri Vatroslavu Jagiću, sta bila v ospredju zanimanja predvsem historična gramatika in starejše slovstvo. Sicer pa je posebej podčrtal pomen primerjalne metode, ki utegne tudi v literarni zgodovini »odpreti marsikatero novo perspektivo.«¹³ Predavanje je bilo uvod v Seminar iz slovenske zgodovine petdesetih let 19. stoletja, istega dne je razdelil tudi teme seminarskih nalog, ki

6 Ibidem.

7 *Verzeichnis der Vorlesungen an der Karl-Franzens-Universität zu Graz für das Sommer-Semester 1919*. Graz: Verlag des Akademischen Senats, 1919.

8 I. Kolar, op. cit., 4.

9 Rajko Nahtigal: *Starocerkvenoslovanski jezik* (Predavanja 1919/20). Biblioteka SAZU.

10 Ivan Prijatelj: *Literarna zgodovina*. Rokopis. NUK Rz 973 II. A/št. 56. Takole pa je nagovor ohranil Kolar: »Tiho in mirno, brez šuma in hrupne slavnosti, kakor je lepo v slogu naših razmer, začinjamo delo, da pokličemo v življenje stoletne sanje slovenske univerze. Dovolite, da vam in vsem slovenskim inteligentom, ki ste iskali na tujem znanosti, v duhu stisnem roko v znak organskega in kulturnega dela v tem zavodu znanosti.«

11 Ibidem.

12 I. Prijatelj: *Literarna zgodovina. Izbrani eseji in razprave*. Ljubljana: Slovenska matica, 1952, 6.

13 Ibidem, 15.

§ 1. Golocitev in važnost slok-sl-ine.

Slokl-ina najstarejša in najprohnejša oblika je oni jezik, za katerega je genialni slovauski apostol Konstantin, s poznejšim menškim imenom Cyril, imenovan tudi "filozof", okoli 60. let IX. stol. (l. 863. se je podal napot na Moravsko) sestavil prvo slovausko pismo, po narivu prvih črk "arbuks", in v katerega je začel prevajati iz grščine cerkvene tekste, začunjavoc z izbranimi nedeljstimi evanueliji (t.zv. evanuelistarijem ali aprakovnim evanuelijem), seveda z namenom, da ga uvede pri Slovanih v cerkvi celo kot liturgični jezik. S tem pa je ustvaril tudi prvi in najstarejši slovauski pismeni jezik.

Konstantinovo delo je nadaljeval in daga razvil njegov ^{starši} brat Metod, veliki organizatorski talant, ki je svojega mlajšega brata tudi za mnogo let pre-življal (869-885). Njih obojih učenci pa so delo ohranili potomstvu, ga udr-žili in razširili pri celi vrsti slovauskih narodov, tako da je jezik obek slovauske cerkveni, temveč tudi pismeni jezik pri pretežni množini Slovanov

Rokopis prve strani predavanja Rajka Nahtigala o stari cerkveni slovaščini, zimski semester 1919/20 (Nahtigalova zapuščina. Biblioteka SAZU)

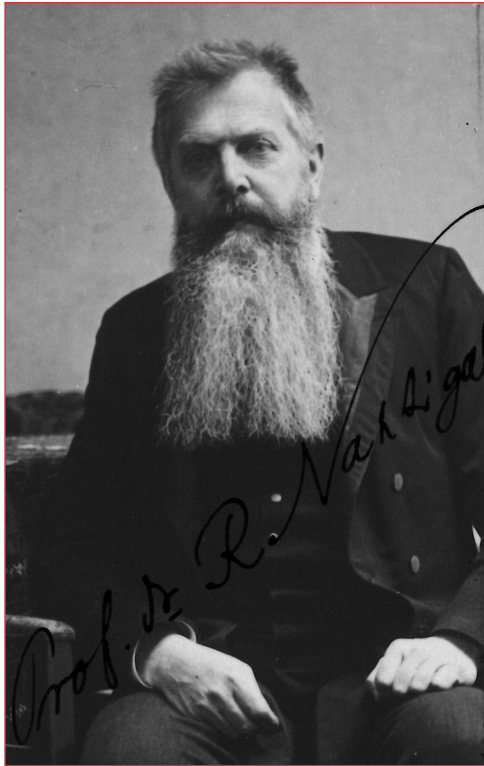
neke cerkveni, temveč tudi pismeni jezik pri pretežni množini Slovanov

Literarna zgodovina ni seveda nič drugega kakor zgodovina literature. Za mednarodni naziv "literatura", ki ga uporabljajo večina romanskih in germanskih narodov, obstojajo pri različnih, lasti tudi slovauskih narodih je posebna domača poime, noranja, izpeljana po galskih doklernih jezikov in izrazov in slovo (beseda), pismo (pisanje) in knjiga. Pri nekaterih slovauskih narodih ti termini pes niso nič drugega kakor poizkusi, westi domače izraze za mednarodnostujko "literatura". Pri drugih pa sta naša vesla paka in plasti razvoj naše vede, da se je to našo pičeno nazivovstvo bogastvo porazdelilo, da so se nekateri, v isti postabili v aktivno službo na ta način, da so se prednji sinonimi začeli uporabljati na poznamo, noveje različnih parov in razpolov celotkupne slovauske vede. Ze Bjelinostki je bil dal tem v prščini običnim nazivovstvom inacicam: cirobe-roem, kulturnostjo, razpajpa tri različne volbine kakor to delajo danes po Bjelinostkem Rusi (v zadnjem času tudi Čehi in Poljaki), tako bono morali.

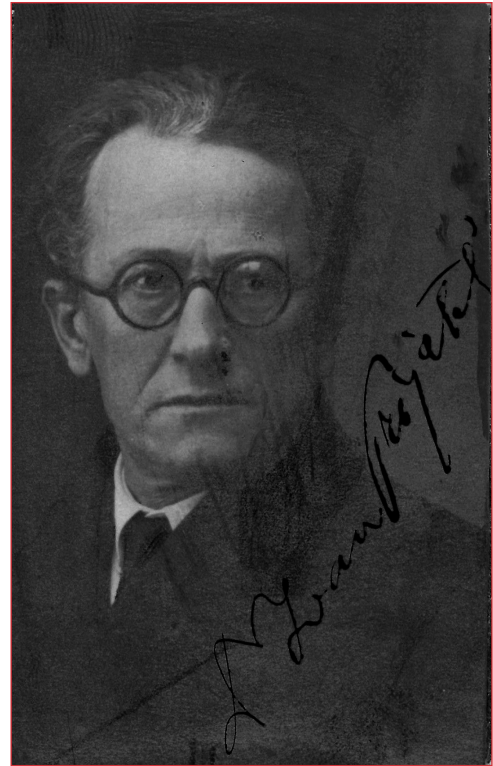
1) Крпунурскад меморид русскод литературн стр. 1.

Rokopis prve strani Prijateljjeva predavanja, 8. 12. 1919 (Ivan Prijatelj. Rz NUK 973 II A/št. 56)

trnje naši izrazi so: slovo, književnost in litera,

Rajko Nahtigal

Ivan Prijatelj

Fran Ramovš

Ivan Lunjak
(vir: D. Movrin)

so obravnavale literarne oznake sinov te dobe, mladi-
no okrog *Vaj*, Bleiweisa in Levstika kot »imenovalca
konservativnih in naprednih števecv dobe«. Kolar pa
je dobil seminar o teoretskih vzrokih avstrijske reak-
cije in njenem izvajanju na Slovenskem. Skratka, lite-
rarno-zgodovinski seminar je zaživel.

Kdo so bili študentje, ki so se jeseni leta 1919 vpi-
sali v prvi semester, razpisan sploh prvič v zgodovini
ljubljske univerze? Po uradnih podatkih se je tedaj
na Filozofsko fakulteto vpisalo 230 študentov. Nji-
hovi osebni izkazi, shranjeni v Zgodovinskem arhivu
in muzeju univerze (ZAMU), izkazujejo, da je mar-
sikdo med njimi že absolviral več semestrov prava v
Zagrebu, Gradcu ali na Dunaju. Študenti prava so
se vrnili v domovino, na novo univerzo, ki pa v zim-
skem semestru 1919/20 še ni mogla razpisati juridič-
nih predavanj, saj so bili profesorji Ivan Žolger, Leo-
nid Pitamic in Bogomil Vošnjak kot člani delegacije
Kraljevine SHS na mirovni konferenci v Parizu. Da
študenti ne bi izgubili še enega semestra, je zagato
razrešila Filozofska fakulteta, ki jim je na široko od-
prla vrata in jih vpisala med svoje. Kar 180 študen-
tov – tri četrtine vseh – je tedaj vpisalo slavistične
predmete. Že v letnem semestru 1920 pa se je več
kot sto študentov (med njimi sta bila tudi poznejša
politika Miha Krek in Aleš Stanovnik), obogatenih s
slavističnim znanjem, prepisalo na Pravno fakulteto,
ki je bila na drugem hodniku iste stavbe. Nekateri so
študij opustili in tako je v tem semestru na Filozofski
fakulteti ostalo le še 94 študentov, ki jih bomo anali-
zirali podrobneje.

Večina študentov je prihajala z območja nekdanje
Kranjske, opazen je delež Primorcev in Goričanov, za
katerimi pa zaostajajo Štajerci. Le peščica študentov
prihaja iz drugih južnoslovanskih dežel, eden celo iz
Rusije. Slaba polovica študentov letnega semestra je
rojena med letoma 1898 in 1900, kar pomeni, da se
je za večino študij začel prav v zimskem semestru na
ljubljski univerzi. Nekateri starejši kolegi z absol-
viranimi semestri na filozofskih fakultetah na Du-
naju, v Gradcu in Zagrebu so imeli za seboj trpko
izkušnjo prve svetovne vojne, kar omenja Kolarjevo

poročilo. France Koblar (roj. 1889) se je jeseni 1914
vpisal v sedmi semester klasične filologije in slavi-
stike na Dunaju, nato pa je bil vpoklican, se boril v
Galiciji in Gorici, kjer je bil ranjen.¹⁴ Pesnik Ivan Al-
brecht (roj. 1893) je študij prirodopisa in geografije
začel leta 1913 na graški univerzi, nato je bil dve leti
pozneje mobiliziran in ranjen. Pesnik Janko Glazer
(roj. 1893) je po dveh graških slavističnih semestrih
na Dunaju vpisal prirodopis, ki ga je študiral spet
v Gradcu, po vojaščini pa se je vpisal na zagrebško
univerzo. Na graški univerzi je zgodovino študiral
preporodovec Ernest Turk (roj. 1895), ki je leta 1916
prestopil na rusko stran in se boril kot jugoslovanski
prostovoljec.¹⁵ V prvem letniku je najti tudi goriškega
pesnika Andreja Čeboklija (roj. 1893), ki mu je vojna
povsem uničila zdravje. In celo najstarejši slušatelj,
ki se je rodil leta 1876, duhovnik Janez Evangelist
Kociper, je kot kurat sodeloval v vojni. Med starejši-
mi študenti imamo tudi doktorja prava in magistra
farmacije.

Konec decembra 1919 je Fakultetni svet sprejel
začasne skupine izpitnih predmetov, ki so veljale do
novega organizacijskega statuta, veljavnega za celo
kraljevino. Seznam je predvideval 18 skupin. V prvih
treh so bili jeziki (latinščina in grščina, latinščina in
en živ jezik, slovenščina s srbohrvaščino in en sodo-
ben jezik), v četrti in peti zgodovina s kombinacijama
(geografija, slovenščina s srbohrvaščino). Kar osem
je bilo naravoslovnih skupin, povezanih z matema-
tiko (in fiziko ali opisno geometrijo) kot glavnim ali
stranskim predmetom, prirodopisom (in geografijo
ali kemijo) ter samostojno kemijo. V zadnjih petih
skupinah so filozofijo lahko povezovali s klasičnimi
ali modernimi jeziki, zgodovino in celo prirodopi-
som ali matematiko.¹⁶ Čeprav večina študentov v
letnem semestru 1920 še ni zapisovala skupin, je
študijska raznolikost iz osebnih izkazov bolj očitna
kot v prvem semestru. Polovica študentov je v tem
semestru študirala filologijo, zlasti slovansko, kar pa
ne pomeni, da je bil značaj fakultete samo jezikoven.
Tretjina vseh študentov je vpisala naravoslovne kom-
binacije (matematika, kemija, fizika, prirodopis). V

14 France Koblar: *Moj obračun*. Ljubljana: Slovenska matica, 1976, 96–100.

15 Roman Savnik: Turk, Ernst. *Slovenski biografski leksikon 13*. Ljubljana: SAZU, 1982, 241–242.

16 Skupine izpitnih predmetov na Filozofski fakulteti. *Seznam predavanj na univerzi Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev za letni semester 1920*. Ljubljana: Univerza, 1920.

tem semestru se pojavi tudi kombinacija zgodovine in zemljepisa, ki je bila pri naših študentih priljubljena že na avstrijskih univerzah. Študenti, ki so vpisali filozofijo, so maloštevilni, a znameniti. Klement Jug, tudi veteran prve svetovne vojne, je ta predmet kombiniral s prirodopisom, Alma Sodnik pa s slavistiko. Poznejša prva asistentka in prva dekanja Filozofske fakultete je bila ena od enajstih prvih redno vpisanih študentk. V povprečju so bile takrat stare 21 let in so večinoma vpisovale jezikoslovne predmete. Iz arhiva Karlove univerze je razvidno, da je Celjanka Emilija Janežič v šolskem letu 1918/19 v Pragi študirala slavistiko in romanistiko, Tržačanka Mariana Zalaznik pa je – kot je mogoče razbrati iz tamkajšnjega arhiva – na graški univerzi 1917/18 študirala germanistiko, na ljubljansko univerzo pa se je vpisala skupaj s svojim starejšim bratom. Melita Pivec je le malo pred tem na dunajski univerzi promovirala iz zgodovine in tako postala prva slovenska doktorica s področja humanistike, v Ljubljani pa je vpisala še dva semestra.¹⁷ Pred njo pa so v Pragi in na Dunaju že tri Slovenke doktorirale iz kemije oziroma botanike. Čeprav je bila botanika na dunajski univerzi med vsemi strokami najbolj naklonjena študentkam, pa je v Ljubljani le ena od enajstih vpisala prirodopis.

Filozofska fakulteta je imela ob ustanovitvi dve sekciji, in sicer Oddelek za humanistične vede (filozofija, filologija in zgodovina) ter Oddelek za matematično-prirodoslovne vede. Takšna je bila uredba Filozofske fakultete v Beogradu iz leta 1906, ki je veljala v smislu ustanovitvenega zakona tudi za ljubljansko, določala pa je tudi stolice, seminarje, inštitute in izpitni red.¹⁸

Iz *Seznam predavanj na univerzi Kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Ljubljani za letni semester 1920*, prvega, ki ga je natisnila univerza, je razviden razvoj posameznih strok. Največ profesorjev in honorarnih sodelavcev je predavalo jezikoslovje, ki je obsegalo slovansko filologijo, klasično filologijo, germansko filologijo in primerjajoče jezikoslovje. Fran Ramovš je tedaj v pismu tožil Aleksandru Beliću,

da ob drugem slovenističnem delu suplira še indoevropsko jezikoslovje kot dolgoletni učenec graškega profesorja Rudolfa Meringerja.¹⁹ Pri drugih jezikih je bilo več kadrovskih zagat. Kljub obilju solidnih klasičnih filologov v Ljubljani ni bilo habilitiranih učiteljev. Nahtigal je očitno predlagal Ivana Lunjaka (Jana Luňaka), ki je v Gradcu od začetka prve svetovne vojne živel v težkih razmerah, saj mu niso več izplačevali ruske pokojnine. Lunjak, sicer Čeh po rodu, absolvent Karlove univerze in univerze v Leipzigu, kjer je poslušal predavanja znamenitega Friedricha Ritschla, Nietzschejevega učitelja, je od konca sedemdesetih let 19. stoletja živel v Rusiji, kjer je deloval na kazanski in moskovski univerzi, leta 1909 pa se je upokojil kot redni profesor za klasično filologijo Novoruske univerze v Odesi. Uveljavil se je sicer z dokazom, da je bil Assisi res rojstni kraj pesnika Propercija.²⁰ Čeprav ga je minister prosvete šele marca 1920 postavil za honorarnega, nato pa še pogodbenega rednega profesorja za klasično filologijo, je dvainsedemdesetletni Lunjak že v zimskem semestru 1919/20 v nemščini – slovenščino je obvladal le teoretično, češko in rusko pa njegovi slušatelji niso znali – predaval zgodovino rimske književnosti, grško elegijo in imel seminar iz Vergilijevih eklog. Ob njem sta Josip Pipenbacher in Josip Debevec izvajala še vaje v latinskem in grškem proseminarju. V nasprotju s slavistiko in klasično filologijo je imela germanistika le enega predavatelja – Jakoba Kelemينو, graškega doktoranda, ki je tedaj predaval historično gramatiko nemškega jezika in je bil januarja 1920 imenovan za docenta za germansko filologijo, doktoriral pa je s sago o Tristanu.

Seznam predavanj je bil v Ljubljani prevzet po zgledih avstrijskih univerz, kjer je bila na filozofski fakulteti na prvem mestu filozofija, ki je tedaj pokrivala več strok, tudi pedagogiko. Januarja 1920 je bil za izrednega profesorja pedagogike imenovan Karel Ozvald, ki je sicer v Gradcu študiral filologijo in promoviral iz fonetičnega, morfološkega in akcentološkega orisa središkega narečja, a ker je »iskal širših

17 Tanja Žigon: Melitta Pivec–Stelè, die erste Slowenin mit zwei Dokortiteln. *Frauen, die studieren, sind gefährlich*. Ur. Petra Kramberger, Irena Samide in Tanja Žigon. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, 131–170.

18 Filozofska fakulteta. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 285.

19 F. Ramovš: Pismo A. Beliću, 7. 4. 1920. *Korespondenca med Franom Ramovšem in Aleksandrom Belićem*. Ljubljana: SAZU, 16.

20 ZAMU IV – 33/541, Lunjak, Ivan. Personalna mapa. Za informacije se zahvaljujem tudi prof. dr. Kajetanu Gantarju.

sintez v mišljenju«, se je udeleževal tudi predavanj na drugih fakultetah. V šolskem letu 1909/10 se je v Münchnu izpopolnjeval iz filozofije in pedagogike, pet let pozneje pa se je habilitiral v Zagrebu.²¹ V letnem semestru 1920 Filozofska fakulteta še ni imela stalnega predavatelja filozofije. France Weber (Veber) je kot privatni docent zagrebške univerze predaval analitsko psihologijo in Lockov *Esej o človeškem razumu*. Šele jeseni istega leta je bil imenovan za docenta za teoretsko filozofijo. Njegov mentor Alexius Meinong, ki mu je sicer ponujal možnost profesure v Gradcu, mu je ob slovesu razumevajoče dejal: »Pravimate, zdaj, ko so narodi tudi ozemeljsko ločeni, pripadate svojim.«²² Vebrova predavanja so v naslednjih letih doživela velik uspeh pri študentih. »Karkoli je on predaval, se mi je zdelo dvakrat resnično,« je zapisal pisatelj Vladimir Bartol.²³

Seznam sledi avstrijskim zgledom tudi pri zaporedju naravoslovnih predmetov. Matematiko sta tedaj predavala Josip Plemelj, redni profesor in nekdanji dekan Filozofske fakultete Univerze Franca Jožefa v Černivcih, in Rihard Zupančič, docent Tehnične univerze na Dunaju. Kemijo je na Slovenskem uvajal priznani profesor Maks Samec, študent Adolfa Liebna, mineralogijo s petrografijo Karel Hinterlechner, nekdanji glavni geolog avstrijskega Geološkega zavoda, zoologijo Jovan Hadži, botaniko pa je predaval Franc Jesenko, privatni docent za zlahtnjenje rastlin in vrtnarstvo Visoke šole za kulturo tal na Dunaju. Naravoslovnim predmetom je sledila zgodovina, na kateri je Ljudmil Hauptmann predaval občo zgodovino srednjega veka, grško-perzijske boje ter imel seminar iz Jordanesa. Hauptmann, ki je v Gradcu pod mentorstvom Karla Uhlirza promoviral s tezo o izvoru dednega zajema v Avstriji, je bil januarja 1920 potrjen za izrednega profesorja zgodovine srednjega veka in starejše slovenske zgodovine. Čisto na koncu se na *Seznamu* pojavlja še zgodovina umetnosti.

Izidor Cankar, ki je bil istočasno kot Hauptmann imenovan za docenta, je tedaj predaval zgodovino starokrščanske umetnosti, sedem let prej pa je pri Maxu Dvořaku na dunajski univerzi promoviral s tezo o slikarju Giuliu Quagliu. Kmalu je začel pisati seminarsko kroniko, ki jo bomo še omenjali.

Iz navedenega sledi, da se je večina humanističnega pedagoškega kadra izobrazila v Gradcu (pedagog Ozvald, filozof Veber, zgodovinar Hauptmann, germanist Kelemina in slavist Ramovš), naravoslovci (Plemelj, Samec, Jesenko, Hadži) pa so predvsem absolventi dunajske almae matris.

V zimskem semestru 1920/21 je s predavanji nastopil France Kidrič, ki je bil sicer predlagan za rednega profesorja že poleti 1919, a ob ustanovitvi univerze ni bil imenovan, saj mu državna uprava ni bila naklonjena. Kidrič je najprej menil, da mu nasprotuje SLS, saj je njegov protikandidat Ivan Grafenauer pripadal katoliškemu taboru, nato pa se izkazalo, da je ugovor zoper njega v vladne kroge poslal srbski slavist Vladimir Ćorović, saj naj bi med vojno v okupirani Srbiji domnevno sodeloval pri odtujitvi starih rokopisov, nato pa ni storil ničesar, da bi se vojni plen vrnil. Kidrič je bil sicer res član avstrijske znanstvene ekspedicije, a je pošiljal na Dunaj le rokopise, ki bi sicer propadli, po vojni pa jih je dvorna knjižnica na njegovo zahtevo vrnila.²⁴ V takšnih razmerah je Kidrič še na Dunaju prijavil habilitacijo in bil nato potrjen kot privatni docent za slovansko filologijo s posebnim ozirom na južnoslovansko in rusko. Prof. Václav Vondrák, ki je odhajal v Brno, si je Kidriča želel za svojega naslednika,²⁵ zato je ta v zimskem semestru 1920/21 s predavanji iz zgodovine slovanskih književnosti in ruskega jezika že naveden v *Seznamu predavanj*,²⁶ vabili so ga tudi v Fribourg, vmes pa je v vlado vstopil štajerski liberalni politik Vekoslav Kukovec in prosvetni minister Pribičević je potrdil njegovo imenovanje. S tem se je uresničil Ramovšev načrt, da bo imela slavistika štiri katedre.²⁷ Nahtigal je imel

21 ZAMU IV – 43/666. Ozvald, Karel. Personalna mapa.

22 Anton Trstenjak: Veber, France. *Slovenski biografski leksikon* 13. Ljubljana: SAZU, 1982, 374–375.

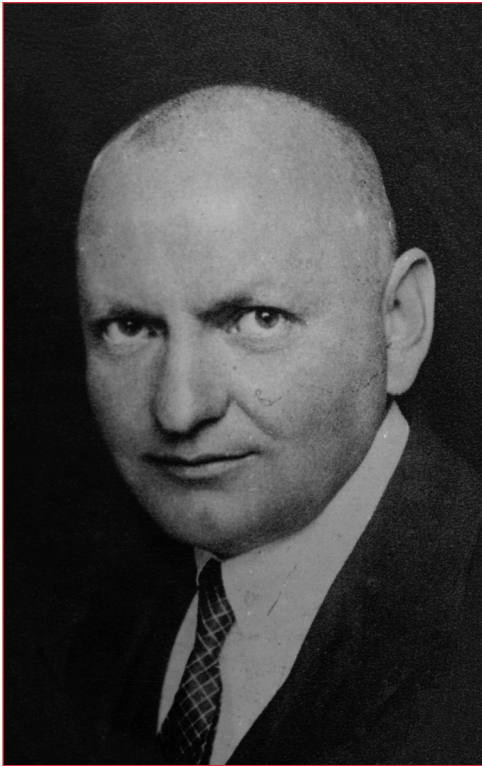
23 Tomo Virk: *Vebrov učenec*. Ljubljana: LUD Literatura, 2014, 43.

24 Darko Dolinar: France Kidrič in ljubljanska univerza 1918–19. *Kidričev zbornik*. Maribor: Slavistično društvo, 2002, 44–53.

25 F. Kidrič: Pismo F. Ramovšu, 25. 9. 1920. *Pisma Franceta Kidriča Franu Ramovšu*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2001, 92.

26 *Öffentliche Vorlesungen an der Juristischen und Philosophischen Fakultät der Universität zu Wien in Winter-Semester 1920/21*. Wien: Adolf Holzhausen, 1920.

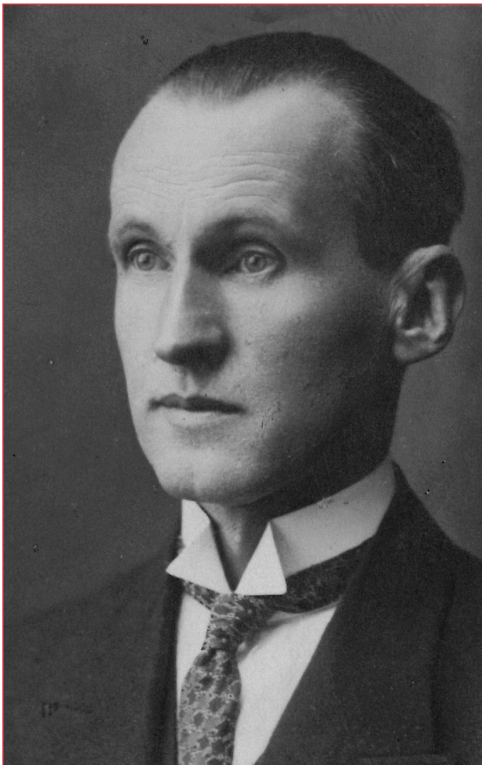
27 Fran Ramovš: Pismo Rajku Nahtigalu, 21. 12. 1918. *Slavistična revija* 8 (1955), 241.

Izidor Cankar

Karel Ozvald

Jakob Kelemina

Ljudmil Hauptmann

B. Slawische Philologie.

Vondrák Wenzel, o. ö. Prof. Dr.: ~~Historische Grammatik der polnischen Sprache (Fortsetzung), 2. Bd., Mo. 4–6, Di. 4–5, Saal 35. *K 30~~
~~„Geschichte der tschechischen Literatur (seit ihren Anfängen), 2. Bd., Ft. 4–6, Saal 35. *K 20~~
~~„Seminar für slav. Philologie, Übungen, Do. 4–6; Saal 34. Gratis~~
Kidrič Franz, Privatdoz. Dr.: ~~Die slavischen Literaturen der 1. Hälfte des XVIII. Jahrh. in Grundzügen, 1 stünd., Stunde wird später bekanntgegeben. *K 10~~

V seznamu predavanj dunajske univerze prečrtana predavanja Václava Vondráka in Franceta Kidriča, predvidena v zimskem semestru 1920/21. Prvi je odšel v Brno, drugi v Ljubljano (Arhiv dunajske univerze).

splošno slovansko filologijo, Ramovš zgodovino slovenskega jezika, Prijatelj novejšo slovansko literaturo, Kidrič pa starejšo književnost s posebnim ozirom na slovensko. Predaval je do vključno Prešerna.²⁸ Njihov dunajski mentor Vatroslav Jagić, ki je sicer podpiral nastanek nove univerze, pa se je že prej spraševal, ali Ljubljana sploh potrebuje toliko slavistov, pri čemer se nihče »ne bavi našim jezikom i našom literaturom«.²⁹ Ob tem velja poudariti, da sta bila pozneje Prijatelj in Kidrič – poleg Ozvalda in Cankarja – med podpisniki t. i. avtonomistične izjave slovenskih kulturnih delavcev, ki je zavračala nujno mehansko unifikacijo in se izrekla za avtonomijo slovenskega ozemlja.³⁰

Tudi druge stroke so dobile nove ali dodatne kadre. Aprila 1920 je fakulteta zaposlila rednega profesorja za geografijo – Dalmatinca Arturja Gavazzija z zagrebske univerze, na zgodovini pa je s predavanji iz srbske in hrvaške zgodovine začel Nikola Radojčić. Okrepila se je tudi umetnostna zgodovina, na kar je posredno vplival Max Dvořák, ki je Vojeslavu Moletu, tedaj privatnemu docentu Univerze v Tomsku, sporočil, da ima v Jugoslaviji možnost zaposlitve bodisi kot generalni konzervator bodisi kot univerzitetni profesor. Ker je bila stolica za umetnostno zgodovino že zasedena, bi se lahko potegoval za klasično arheologijo. Ker je Molè študiral

pri slovitem Emilu Reischu, mu je nekdanji profesor svetoval Ljubljano.³¹ Poleti 1920 je bil Molè izvoljen za docenta za antično in bizantinsko umetnostno zgodovino; bizantinski dodatek si je izgovoril sam. Molè se je v Ljubljani soočil s hudo prostorsko stisko, pa tudi s spori, saj je nekaj klasične arheologije predaval Josip Mantuani, ravnatelj Narodnega muzeja, ki je že v devetdesetih letih 19. stoletja na Dunaju doktoriral s tezo o miniaturi umetnosti in umetni obrti v 10. in 11. stoletju, zdaj pa je bil bolj v napoto kot v pomoč:

Spominjam se, kako skrbno je stražil in varoval srebrni zaklad iz Polhovega Gradca (srebrne posode), ki bi ga bil jaz prav rad porabil za vaje v seminarju, a nisem mogel priti do njega. Prav tako je bilo s situlo iz Vač. Na vse, kar bi bil rad dobil v roke ali vsaj v pogled, sem prejemal odgovor: Tega vam ne morem dati, ker sam pripravljam o tem publikacijo. Enako se je godilo tudi Cankarju, kateremu je delal podobne težave. [...] Kmalu mi je postalo jasno, da delo v Ljubljani ne bo lahko in da bo treba napeti vse sile, če naj kaj dosežem.³²

Spor Mantuanija in Cankarja danes velja za »prvi konflikt med protagonisti slovenske umetnostne zgodovine«,³³ a tudi predstavnika iste generacije se nista najbolje ujela, kar je bil eden od razlogov, da je Molè

28 Rajko Nahtigal: Seminar za slovansko filologijo. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 338.

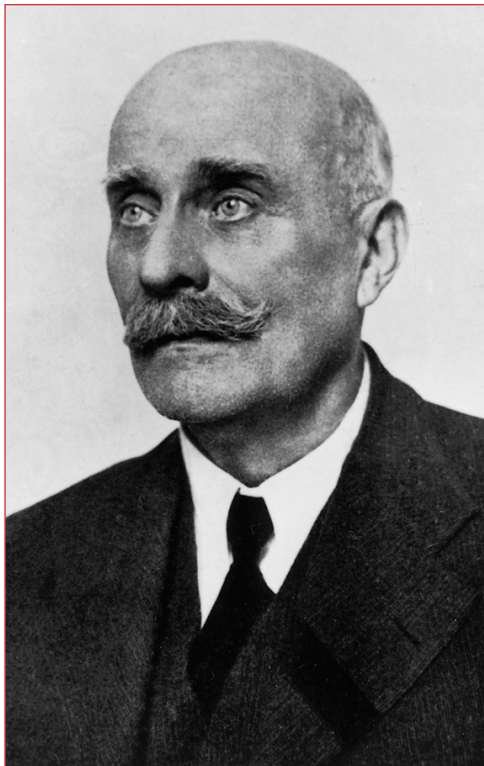
29 Vatroslav Jagić: Pismo Milanu Rešetarju, 10. 2. 1920. *Korespondencija V. Jagića I*. Zagreb: JAZU, 1953, 165. Tudi V. Jagić: Pismo Ivanu Prijatelju, 7. 1. 1920. NUK Rz 895.

30 Izjava. *Naši zapiski* 13 (1921), 25–26.

31 Vojeslav Molè: *Iz knjige spominov*. Ljubljana: Slovenska matica, 1970, 293.

32 Ibidem, 298–299.

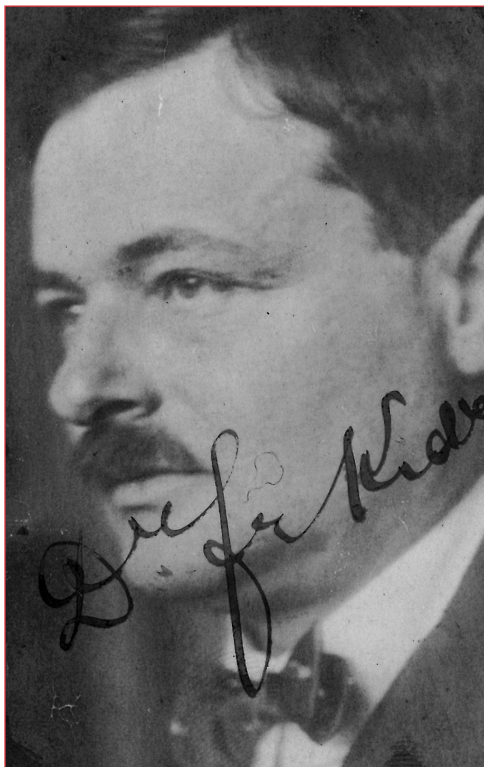
33 Janez Höfler, Gašper Cerkovnik: Josip Mantuani: med umetnostno zgodovino in muzikologijo. *Zbornik za umetnostno zgodovino* 48 (2012), 172.

Artur Gavazzi
(vir: Oddelek za geografijo)

Nikola Radojčić

France Kidrič

France Veber

razmišljal o odhodu. Najbrž ga je užalostila tudi novica, da je ministrstvo za prosveto ob njegovi izvolitvi za izrednega profesorja za klasično arheologijo in bizantinsko umetnostno zgodovino postavilo vprašanje o potrebnosti njegove stolice.³⁴ Novembra 1920 pa je regent Aleksander za pogodbenega rednega profesorja za antično zgodovino imenoval Nikolaja Mihajloviča Bubnova, ki je kot dekan Zgodovinsko-filološke fakultete kijevske univerze leto poprej le z osebno prtljago emigriral v Kraljevino SHS.³⁵

Leta 1920 so bile na fakulteti – z izjemo slovenščine – najslabše zastopane t. i. moderne filologije. Slavistika je bila brez predavatelja srbohrvaškega jezika in književnosti. Nahtigal se je v preteklosti pogovarjal s hrvaškimi slavisti Milanom Rešetarjem, Tomom Matićem in Brankom Vodnikom-Drechslerjem. Kidrič pa se je spraševal o smiselnosti še pete katedre, saj bi lahko srbohrvaški jezik in književnost predavali preostali slovenski profesorji, ki se ukvarjajo tudi z ruskim, poljskim ali češkim.³⁶ Ker je morala biti mlada univerza previdna pri nastavljanju še nekvalificiranih učnih moči, so zavrnila favoriziranega beograjskega kandidata brez doktorata.³⁷ Nazadnje je bil na priporočilo Aleksandra Belića za izrednega profesorja izvoljen Aleksandar Stojićević s skopske fakultete.³⁸ Uspešno so nastavili lektorja Vlastava Buriana za češki jezik in pri tem računali na pomoč češkega poslanika.³⁹ Nikolaj Fjodorovič Preobraženski, ruski zgodovinar iz Nahtigalovega graškega kroga,⁴⁰ pa je leta 1922 postal lektor za ruščino, potem ko mu ni bila priznana docentura za zgodovino severnih Slovanov, ki jo je pridobil na Karlovi univerzi.⁴¹

Ker je prišlo veliko število slušateljev iz Primorja in Dalmacije in ker je morala slovenska univerza

proučevati stalne in dolgotrajne stike ter vplive sosednjega romanskega elementa na Slovence, je bilo treba misliti na predavanja iz italijanskega jezika in književnosti.⁴² Med kandidati so omenjali idrijskega profesorja Andreja Budala, nato pa je bil povabljen zagrebški romanist Petar Skok, ki je predaval Danteja in Ariosta. Pozneje je bil za lektorja izvoljen Stanko Škerlj,⁴³ ki je že med prvo svetovno vojno na Dunaju doktoriral s tezo o razmerju med zgodnjo italijansko liriko in nemškim Minnesängom, a službe zaradi finančnih razlogov ni mogel nastopiti, zato je odšel v Beograd, kjer je ustanovil italijanistiko. Francosko književnost je začasno prevzel Friderik Juvančič, sicer gledališčnik in prvi slovenski prevajalec Molièra, ki je predaval tudi zgodovino francoskega gledališča, pozneje pa ga je kot »honorarni nastavnik« nadomestil Franc Šturm s kurzi o francoski historični slovnici. Leta 1928 se je ta nekdanji študent slovitega dunajskega romanista Wilhelma Meyer-Lübkeja, pri katerem je leta 1907 opravil doktorat iz romanskih elementov v notranjskih dialektih, ob delu na gimnaziji tudi habilitiral. Težave so bile tudi z Lucienom Tesnièreom, ki so ga bili pripravljene zaposliti le kot lektorja oziroma honorarnega nastavnika, a mu niso dovolili izvajati kolokvijev.⁴⁴ Tesnière, ki je bil po študiju germanist in slavist, je v Sloveniji zbiral gradivo za svojo disertacijo *Oblike dvojine v slovenščini* (*Les formes du duel en slovène*), priljubljen je bil tudi med študenti, pripadajočimi krogu Srečka Kosovela, ki je tudi študiral romanistiko. Najbrž bi Fakultetni svet pokazal večjo prožnost, če bi se zavedal, da bo pozneje Tesnière, avtor *Elementov strukturalne sintakse*, utemeljil t. i. odvisnostno slovnico. Februarja 1922 pa

34 Zapisnik redne seje Filozofskega fakultetnega sveta (ZRSFFS), 3. 10. 1923.

35 Alja Brglez, Matej Seljak: *Rusija na Slovenskem, Ruski profesorji na Univerzi v Ljubljani v letih 1920–1945*. Ljubljana: ICK, 2008, 127–130.

36 F. Kidrič: Pismo I. Prijatelju, 1. 1. 1920. *Pisma Franceta Kidriča Franu Ramovšu. Dodatek*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2001, 169.

37 ZRSFFS, 30. 10. 1920.

38 ZRSFFS, 11. 12. 1920. A. Belić: Pismo F. Ramovšu, 17. 11. 1920. *Korespondenca med F. Ramovšem in A. Belićem*. Ljubljana: SAZU, 19.

39 ZRSFFS, 4. in 7. 10. 1921.

40 Nahtigal Preobraženskega prvič omenja že 21. 4. 1916 v pismu I. Prijatelju. NUK Rz Ms 895.

41 Željko Oset: Akademska kariera Nikolaja Fjodoroviča Preobraženskega (1893–1970). *Monitor ISH* 17 (2015), 129–138. A. Brglez, M. Seljak: *Rusija na Slovenskem*. Op. cit., 205–201. ZRSFFS, 16. 12. 1921.

42 Filozofska fakulteta, op. cit., 286.

43 ZRSFFS, 15. 10. 1920, 23. 11. 1920, 23. 1. in 4. 2. 1922.

44 ZRSFFS, 23. 11. 1920, 11. 12. 1920, 23. 1. in 4. 2. 1922.

je začel delovati tudi angleški lektorat, ki ga je vodila Fanny S. Copeland.

V graškem krogu se je našel tudi kandidat za stolicu za primerjalno indoevropsko jezikoslovje. Rudolf Meringer je v pismu Ramovšu zapisal, da ga doktorat Karla Oštirja iz alarodskega jezikoslovja sicer ni prepričal, a da izkazuje veliko učenost in kombinatorično moč: »Oštirja poznam dovolj, poznam njegovo veliko znanje, veselje do raziskovanja in njegovo nikakor običajno nadarjenost. Oštir lahko postane pomemben in ugleden znanstvenik.«⁴⁵ Novembra 1921 je bil Oštir izvoljen za docenta in nato začel s predavanji iz primerjalne slovnice baltoslovanščine, germanščine, latinščine in grščine.⁴⁶ Okrepila pa se je tudi klasična filologija. Referent Ramovš je sicer poudaril, da delo Frana Bradača ne odgovarja v vseh pogledih postulatoma vzornega znanstvenega dela, a da gre za filologa, ki je napisal odlične učbenike in bo moral vzgajati predvsem dobre srednješolske profesorje. Čeprav so nekateri menili, da se s tem nižajo standardi, je Nahtigal navedel primer graškega profesorja Heinricha Schenkla, ki med klasičnimi filologi ni užival slovesa, a so bili njegovi učenci med najboljšimi gimnazijskimi profesorji, in Bradač je dobil docenturo za grški jezik in literaturo.⁴⁷ Pozneje se je uveljavil kot avtor *Latinsko-slovenskega slovarja* in prevajalec številnih antičnih del.⁴⁸

Aprila 1925 pa se je zgodil mednarodni škandal, saj so fašistični uradniki v Trstu aretirali prof. Vebra, ki je imel najavljeno predavanje, ga za nekaj ur zaprli in nato izgnali iz države. Dekan Hauptmann je nekaj dni pozneje sklical izredno sejo Fakultetnega sveta, na kateri so sklenili, da bodo na ministrstvo poslali protest.⁴⁹

V letih med 1924 in 1926 so trije profesorji zapustili fakulteto: Bubnov se je upokojil, Hauptmann

je odšel v Zagreb, Molè pa je sprejel mesto profesorja zgodovine slovanskih umetnosti na Jagelonski univerzi v Krakovu. Milko Kos, ki je leta 1915 na Dunaju pri Oswaldu Redlichu promoviral s tezo o oglejskem patriarhu Bertoldu Andeškem, se izpopolnjeval na sloviti pariški École nationale des chartes, nato pa deloval v Beogradu in Zagrebu, je postal izredni profesor za občo zgodovino srednjega veka in pomožne vede. Slovenska zgodovina je tako izginila iz naslova, ne pa iz predavanj, saj jo je Kos predaval – sicer le srednjeveško, občasno pa je segel tudi v novejšo.⁵⁰ Ptujčan Balduin Saria – kot se je v svojem življenjepisu sam označil – »evangelikianske vere, nemškega rodu, trenutno z jugoslovanskim državljanstvom«⁵¹, ki je leta 1921 na Dunaju pri prof. Reischu promoviral z disertacijo o razvoju Mitrine kultne podobe, pa je prevzel stolicu za antično zgodovino in deloma pokrival tudi antično umetnost ter arheologijo.⁵² Nacionalnih pomislekov pa ni bilo, mu je v pismu zapisal Oštir.⁵³ Leta 1927 je Gavazzija zamenjal njegov doktorand Anton Melik, prvi docent humanističnega oddelka, ki je sicer študiral na Dunaju, a je doktoriral že na ljubljanski univerzi.

Po dvajsetih semestrih ali desetih letih je humanistični oddelek Filozofske fakultete pridobil kader, ki ga je deloma sam vzgojil. Sicer pa se je število profesorjev v desetih letih podvojilo, število slušateljev pa potrojilo. Ta oddelek je imel tedaj deset rednih profesorjev, štiri izredne in tri docente ter več kot tristo slušateljev. Fakulteta je imela tudi nekaj asistentov, za katere pa se je bil boj tudi med stolicami, saj je npr. Plemelj nasprotoval, da bi Seminar za filozofijo dobil asistenta, ker tam ni praktičnih vaj.⁵⁴

45 Rudolf Meringer: Pismo F. Ramovšu, 17. 10. 1921. R 46. Biblioteka SAZU.

46 ZRSFFS, 7. 11. 1921. Karl Oštir in memoriam. *Linguistica* 13 (1975).

47 Zapisnik izredne seje Filozofske fakultetnega sveta (ZISFFS), 22. 3. 1923.

48 David Movrin: Bradač, Fran. *Novi slovenski biografski leksikon (Ble-But)*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2018, 229–231.

49 ZISFFS, 27. 4. 1925. Več o tržaških dogodkih: T. Virk, op. cit., 446–449.

50 Vasilij Melik: Predhodniki in začetki ljubljanske Filozofske fakultete. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 14.

51 Archiv der Universität Wien. Rigorosenakten. PN 5203. Saria, Balduin.

52 Predrag Novaković: Zgodovina arheologije na Univerzi v Ljubljani. *Osemdeset let študija na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2004, 32–36.

53 Janez Mlinar: Balduin Saria (1893–1974). Ein deutschsprachiger Sohn der Untersteiermark. *Österreichische Historiker. Lebensläufe und Karrieren 1900–1945. Band III*. Ur. Karel Hruza. Wien, Köln, Weimar: Böhlau, 2019, 389.

54 ZRSFFS, 24. 6. 1925.

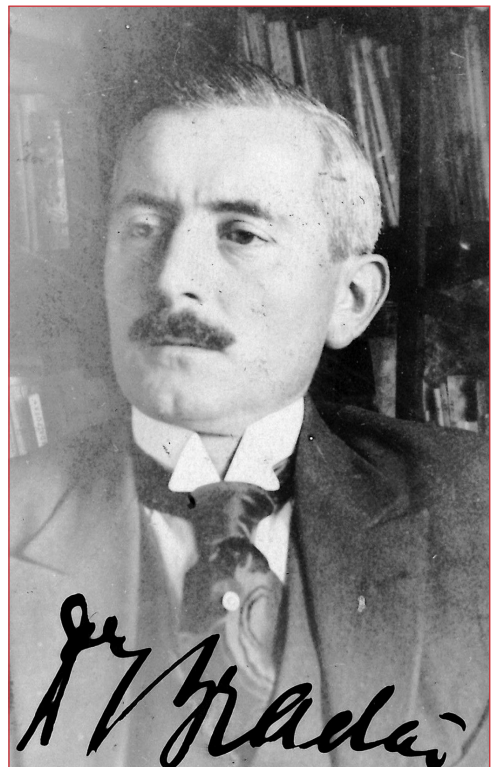
Vojeslav Molè

Aleksandar Stojičević

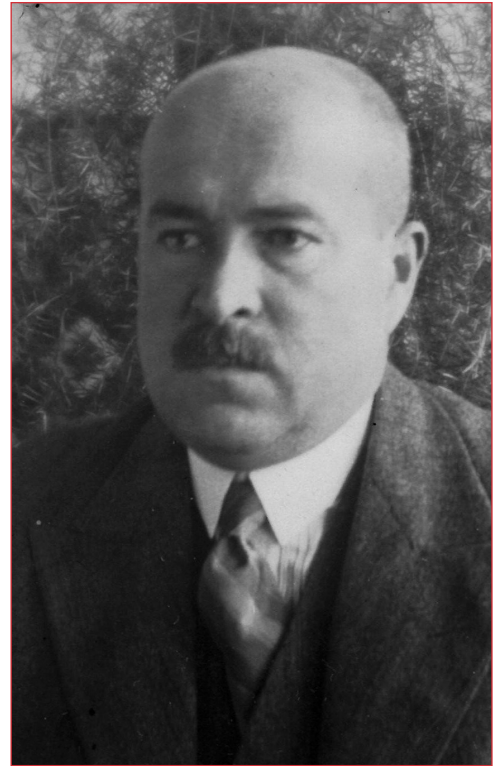
Karel Oštir

Fran Bradač

Milko Kos

Balduin Saria

Anton Melik

Prve katedre humanističnega oddelka Filozofske fakultete⁵⁵

1919

Slovanska filologija (Rajko Nahtigal, 31. 8. 1919)
Slovenski jezik (Fran Ramovš, 31. 8. 1919)
Novejše slovanske literature s posebnim ozirom na slovensko (Ivan Prijatelj, 31. 8. 1919)
Klasična filologija (Ivan Lunjak, sicer formalno imenovan 13. 11. 1920, a imel predavanja že decembra 1919)

1920

Umetnostna zgodovina (Izidor Cankar, 27. 1. 1920)
Pedagogika (Karel Ozvald, 27. 1. 1920)
Germanska filologija (Jakob Kelemina, 27. 1. 1920)
Zgodovina srednjega veka in starejša zgodovina Slovencev (Ljudmil Hauptmann, 27. 1. 1920)⁵⁶
Geografija (Artur Gavazzi, 19. 4. 1920)
Zgodovina Srbov in Hrvatov (Nikola Radojčić, 20. 4. 1920)

Starejše slovanske literature s posebnim ozirom na slovensko (France Kidrič, 27. 8. 1920)
Filozofija (France Veber, 30. 8. 1920)
Antična in bizantinska umetnostna zgodovina (Vojeslav Molè, 30. 8. 1920)
Antična zgodovina (Nikolaj Bubnov, 13. 11. 1920)

1921

Srbohrvatski jezik in literatura (Aleksandar Stojićević, 5. 2. 1921)

1922

Primerjalno indoevropsko jezikoslovje (Karel Oštir, 8. 3. 1922)

1923

Grški jezik in književnost (Fran Bradač, 8. 8. 1923)

1928

Romanska filologija (Franc Šturm, 1. 3. 1928)

V prvem desetletju je Fakultetni svet sprejel nov izpitni red, po katerem je imel vsak kandidat le en glavni predmet (označen v razdelku a), ki ga je običajno spremljala ena izmed predmetnih ali strokovno sorodnih pomožnih disciplin (označena v razdelku b) ter splošno znanje vzporednih pomožnih predmetov (označeno v razdelku c). Študenti so morali glavni predmet poslušati najmanj šest semestrov, sorodni štiri in vzporedne pomožne predmete dva semestra. Diplomski izpiti so bili junija, septembra in januarja. Kandidat je imel dva pisna izpita, za glavni in stranski predmet. Ko ju je opravil (seštevek ocen je moral biti najmanj 12), je bil pripuščен k ustnemu izpitu. Za glavni predmet je bila na voljo ena ura, za druga predmeta pol ure. Izpraševanje kandidatov je obsegalo vedo določene skupine v celoti, ne glede na to, ali so bili vsi deli predmeta pri predavanjih dovršeni ali ne. Na ljubljanski Filozofski fakulteti so imeli sicer

največ težav z besednima zvezama »narodni jezik« in »narodna književnost«, saj kandidat, ki bi se usposobil za to področje v Beogradu, kjer so predavali srbohrvaščino, ni primeren za profesorja v Ljubljani. Pri tem so se sklicevali tudi na vidovdansko ustavo, v kateri je bila slovenščina omenjena kot državni jezik.⁵⁷ Centralistična ureditev je odprla vrata za razvoj vsaj ene nove stroke. Ker se je v različnih skupinah pojavljala tudi primerjalna književnost, je Kidrič predlagal, naj jo vsak literarni zgodovinar predava za svojo dobo, Prijatelj je bil proti primerjalni književnosti, podprl pa je predlog, da se pridobi predavatelja za literarno teorijo.⁵⁸ Leta 1929 je nova stroka dobila prva predavanja. Prvotno je bilo devetnajst skupin, sčasoma pa so nastale še nove: slovanska, orientalna, etnološka, psihološka in umetnostnozgodovinska, ki je zamenjala prvotno bizantološko. Razširili pa sta se tudi romanska in germanska.⁵⁹

55 Podatke povzemamo po *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929, 469–471.

56 Leta 1926 je prišlo do spremembe imena katedre: Starejšo zgodovino Slovencev so zamenjale Pomožne historične vede.

57 ZRSFFS. Priloga, 23. 1. 1922.

58 ZISFFS, 12. 10. 1925.

59 Filozofska fakulteta, op. cit., 291.

Znanstvene skupine, iz katerih so se opravljali diplomski izpiti⁵⁵

I. Skupina za teoretično matematiko

- a) Teoretična matematika.
- b) Racionalna mehanika, poleg tega teoretična fizika ali nebesna mehanika.
- c) Fizika ali teoretična astronomija.

II. Skupina za uporabno matematiko

- a) Racionalna mehanika, teoretična fizika in nebesna mehanika.
- b) Teoretična mehanika.
- c) Fizika in praktična astronomija.

III. Astronomska skupina

- a) Astronomija (teoretična in praktična) in nebesna mehanika.
- b) Teoretična mehanika.
- c) Racionalna mehanika, fizika in meteorologija.

IV. Fizikalna skupina

- a) Fizika.
- b) Racionalna mehanika in teoretična fizika.
- c) Osnove višje matematike, kemija in poleg tega meteorologija ali praktična astronomija.

V. Fizikalno-kemijska skupina

- a) Fizika.
- b) Fizikalna kemija.
- c) Osnove višje matematike, osnove racionalne mehanike, teoretična fizika in kemija.

Va. Kemijsko-fizikalna skupina

- a) Fizikalna kemija.
- b) Fizika in kemija.
- c) Osnove višje matematike, mineralogija in meteorologija.

VI. Kemijska skupina

- a) Kemija.
- b) Fizika.

- c) Fizikalna kemija, osnove višje matematike, mineralogija in ena prirodoslovna znanost.

VII. Praktično-kemijska skupina

- a) Kemija (z razširjenimi vajami).
- b) Fizika.
- c) Fizikalna kemija, osnove višje matematike, mineralogija in poleg tega kemijska tehnologija ali ena prirodoslovna znanost.

VIII. Mineraloško-geološka skupina

- a) Mineralogija s petrografijo in geologija s paleontologijo.
- b) Zoologija.
- c) Botanika s kemijo in fiziko ali botanika s kemijo in fizikalno geografijo.

IX. Biološka skupina

- a) Botanika in zoologija.
- b) Fiziologija in geologija s paleontologijo.
- c) Kemija z mineralogijo ali mineralogija in fizika.

X. Fizikalno-geografska skupina

- a) Geografija.
- b) Geologija s petrografijo.
- c) Fizika in meteorologija.

XI. Antropogeografska skupina

- a) Geografija.
- b) Etnologija z etnografijo ali obča zgodovina.
- c) Narodna zgodovina s sociologijo.

XII. Skupina za narodni jezik

- a) Slovenski (ali srbohrvatski jezik) s staroslovenskim jezikom.
- b) Zgodovina južnoslovanske književnosti in teorija književnosti.
- c) Narodna zgodovina, primerjalna slovnica indoevropskih jezikov in en slovanski

60 Povzemamo po *Seznamu predavanj na Univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani za poletni semester 1940/41*. Ljubljana: Univerza, 1941, 12–16.

jezik in poleg tega en klasičen ali orientalen jezik s književnostjo ali en moderen jezik (francoski, nemški, angleški, italijanski).

XIII. Skupina za narodni jezik in književnost

- a) Zgodovina južnoslovanske književnosti.
- b) Slovenski (ali srbohrvatski jezik) s staroslovenskim jezikom.
- c) Narodna zgodovina in en slovanski jezik in poleg tega en klasičen ali orientalen jezik s književnostjo ali en moderen jezik (francoski, nemški, angleški, italijanski).

XIV. Skupina za narodno književnost

- a) Zgodovina južnoslovanske književnosti.
- b) Primerjalna književnost s teorijo književnosti.
- c) Slovenski (ali srbohrvatski jezik) s staroslovenskim jezikom, narodna zgodovina, en slovanski jezik in poleg tega en klasičen jezik s književnostjo ali en moderen jezik.

XV. Slovanska skupina

- a) Ruski jezik s književnostjo.
- b) Češki (ali poljski) jezik s književnostjo ali slovenski (ali srbohrvatski jezik) in staroslovenski jezik.
- c) Slovenski (ali srbohrvatski jezik) in staroslovenski jezik (za one, ki ga nimajo pod b) in primerjalna slovnica indoevropskih jezikov ali primerjalna slovnica slovanskih jezikov in zgodovina južnoslovanske književnosti (za one, ki imajo pod b češki ali poljski jezik).

XVI. Klasična skupina

- a) Klasična jezika s svojima književnostma.
- b) Zgodovina starega veka. In poleg tega klasična arheologija ali bizantologija.
- c) Narodna zgodovina in primerjalna slovnica indoevropskih jezikov ali primerjalna slovnica slovanskih jezikov ali zgodovina južnoslovanske književnosti in en moderen jezik s književnostjo ali etnologija z etnografijo.

XVII. Orientalna skupina

- a) Orientalna filologija.
- b) Narodna zgodovina.

- c) Slovenski (ali srbohrvatski jezik) in staroslovenski jezik, slovenska (ali srbohrvatska) književnost in primerjalna slovnica indoevropskih jezikov.

XVIII. Romanska skupina

- a) Francoski jezik in književnost s starofrancoskim jezikom ali italijanski jezik in književnost.
- b) Primerjalna književnost s teorijo književnosti ali primerjalna slovnica romanskih jezikov.
- c) Latinski jezik in južnoslovanska književnost.

XIX. Germanska skupina

- a) Nemški jezik s staronemškim jezikom ali angleški jezik in književnost s staroangleškim jezikom.
- b) Primerjalna književnost s teorijo književnosti ali primerjalna slovnica indoevropskih jezikov.
- c) Zgodovina južnoslovanske književnosti in poleg tega slovenski (ali srbohrvatski) jezik ali narodna zgodovina ali nemški jezik (za one, ki imajo pod a angleškega) ali angleški jezik (za one, ki imajo pod a nemškega) ali francoski jezik.

XX. Skupina za narodno zgodovino

- a) Narodna zgodovina.
- b) Obča zgodovina in poleg tega bizantinska zgodovina ali orientalna filologija.
- c) Pomožne zgodovinske znanosti, zgodovina južnoslovanske književnosti in poleg tega umetnostna zgodovina ali slovenski (ali srbohrvatski) jezik ali en slovanski ali en klasičen ali en moderen jezik ali etnologija z etnografijo ali klasična arheologija.

XXI. Skupina za občo zgodovino

- a) Obča zgodovina.
- b) Narodna zgodovina in bizantinska zgodovina.
- c) Etnologija z etnografijo ali geografija ali en klasičen jezik ali primerjalna zgodovina književnosti ali umetnostna zgodovina ali glasbena zgodovina.

XXII. Skupina za umetnostno zgodovino

- a) Umetnostna zgodovina.
- b) Obča in narodna zgodovina.
- c) Narodna zgodovina (za one, ki imajo pod b občo zgodovino) ali obča zgodovina (za one, ki imajo pod b narodno zgodovino) in poleg tega en moderen jezik.

XXIII. Skupina za primerjalno književnost

- a) Primerjalna književnost s teorijo književnosti.
- b) En klasičen in en moderen jezik.
- c) Obča zgodovina in poleg tega umetnostna zgodovina ali glasbena zgodovina.

XXIV. Etnološka skupina

- a) Etnologija z etnografijo.
- b) Slovenski (ali srbohrvatski) jezik ali zgodovina južnoslovanske književnosti ali obča zgodovina ali klasična jezika s svojima književnostma ali narodna zgodovina ali geografija.
- c) Geografija ali slovenski (ali srbohrvatski) jezik za one, ki nimajo tega predmeta pod b, in poleg tega ali zgodovina južnoslovanske književnosti (za one, ki je nimajo pod b) ali en klasičen jezik (za one, ki nimajo klasičnih jezikov pod b) ali klasična arheologija ali bizantologija.

XXV. Filozofska skupina

- a) Spoznavna teorija, logika, psihologija in zgodovina filozofije.
- b) Etika ali estetika.
- c) Osnove višje matematike ali osnove astronomije ali fizika in kemija ali obča biologija.

XXVI. Psihološka skupina

- a) Eksperimentalna psihologija.
- b) Fiziologija, zgodovina filozofije in logika.
- c) Fizika in kemija ali botanika in obča biologija ali zoologija in obča biologija.

XXVII. Pedagoška skupina

- a) Pedagogika.
- b) Psihologija in logika z etiko ali zgodovina filozofije.
- c) Obča biologija ali narodna zgodovina ali en moderen jezik (angleški, francoski, nemški).

Že leta 1920 je Fakultetni svet sprejel tudi pravila za doktorske izpite. Kandidat je moral dekanu predložiti curriculum vitae, absolutorij in disertacijo, napisano v slovenskem ali srbohrvaškem jeziku. S svojo častno besedo je moral zagotoviti, da je disertacijo izdelal sam. Če je odbor disertacijo sprejel, je kandidatu določil rok za ustni izpit, ki je bil sestavljen iz dvournega strokovnega in enournega filozofskega rigorosa. Od leta 1920 do 1928 je na Filozofski fakulteti doktoriralo 52 kandidat in kandidatov.⁶¹ Med strokami prevladujeta slavistika in filozofija s po desetimi disertacijami. Prav t. i. »pozabljena generacija filozofov«, ki ji je bil mentor prof. Veber, je bila šele v zadnjem času deležna podrobnejših analiz. Med njegovimi doktorandi je najti Klementa Juga, Stanka Gogalo, Stanka Lebna, Vladimirja Bartola in Almo Sodnik.⁶² Delež doktorandk je osem odstoten. Ana Mayer, ki je študij kemije zaključila že prej na Dunaju, se je leta 1920 v zgodovino vpisala kot prvi doktor, promoviran na ljubljanski univerzi, ter kot prva doktorica filozofije.⁶³ V sredini dvajsetih let je fakulteta zaostri-la pogoje za pridobitev doktorata, saj so ga poslej lahko opravljali šele po diplomskih izpiti in ne neposredno po končanem študiju.⁶⁴ Zlasti po letu 1928 je število doktoratov znatno upadlo, saj je v

61 Jože Kokole: *Bibliografija doktorskih disertacij univerze in drugih visokošolskih in znanstvenih ustanov v Ljubljani 1920–1968*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1969.

62 Alojz Cindrič: *Od imatrikulacije do promocije. Doktorandi prof. Franceta Vebera na Oddelku za filozofijo Univerze v Ljubljani v luči arhivskega gradiva (1919–1945)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015. *Pozabljena generacija filozofov*. Zbornik razprav. Ur. Marko Uršič. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2016.

63 Franc Perdih: Ana Mayer Kansky, die erste Promovierte an der slowenischen Universität. *Frauen, die studieren, sind gefährlich*. Ur. Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, 107–125.

64 Filozofska fakulteta, op. cit., 292.

obdobju 1929–1938 promoviralo le 28 kandidatov in kandidatke. V tej generaciji so doktorirali številni znanstveniki, ki se bodo pozneje tudi habilitirali na fakulteti (Fran Zwitter, Milan Grošelj, Svetozar Ilešič, Anton Ocvirk, Cene Logar, Dragotin Cveto, Marja Boršnik), med strokami pa prevladuje slavistika.

Leta 1929 se je univerza brez posebne diskusije na Fakultetnem svetu preimenovala v Univerzo kralja Aleksandra I. Zanimivo je, kako so si načrtovalci po prvem desetletju predstavljali fakultetno prihodnost: Potrebni bosta dve stolici za germansko in romansko jezikoslovje oziroma literaturo, kjer ne bo mogoče brez anglistike, zgodovina novega veka še nima zastopnika, slovanska fakulteta bo morala večjo važnost polagati slovanskim starožitnostim in zgodovini severnih in vzhodnih Slovanov, stolici za teoretično filozofijo se mora pridružiti še stolica za zgodovino filozofije. Arheologija in epigrafika pa sta doslej le pastorki stolice za zgodovino starega veka.⁶⁵ Že naslednje leto je Fakultetni svet skladno s temi smernicami predlagal sistematizacijo stolic. Največ kateder bi imeli zgodovina (narodna, stari vek s klasično arheologijo in starožitnostmi, srednji vek s pomožnimi vedami, novi vek) in slavistika (slovanska filologija s staro cerkveno slovanščino, slovenski jezik, srbohrvaški jezik s književnostjo, starejša slovanska književnost s posebnim ozirom na slovensko, novejša slovanska književnost s posebnim ozirom na slovensko). Pri klasični filologiji sta bili predvideni dve katedri (grška oziroma latinška filologija), pri germanistiki in romanistiki pa ena redna in ena izredna (nemška in angleška filologija z literaturo; francoska in italijanska filologija z literaturo). Ena katedra je bila na filozofiji, pedagogiki, zgodovini umetnosti in primerjalnem indoevropskem jezikoslovju. Načrt je predvideval izredni stolici za primerjalno književnost in etnologijo.⁶⁶ Vsaki

redni stolici je po potrebi pripadla tudi docentura, izredne stolice pa so lahko zasedli tudi izredni profesorji ali docenti.

V tem času so kadrovske težave reševali privatni docenti, ki so bili sicer zaposleni zunaj univerze, a imeli ustrezno kvalifikacijo. Že marca 1931 sta za ta naslov zaprosila Alma Sodnik in Stanko Gogala, a so postopek ustavili zaradi formalnih razlogov, devet mesecev pozneje je bila njuna kandidatura odložena, ker naj bi bilo število privatnih docentur omejeno.⁶⁷ Končno je junija 1932 Gogala dobil *veniam legendi* za pedagogiko s posebnim ozirom na mladinoslovje, Sodnikova pa za filozofijo s posebnim ozirom na zgodovino filozofije.⁶⁸ Gogala je od zimskega semestra 1933/34 predaval psihologijo, karakterologijo, metodiko in zgodovino slovenske pedagogike, Sodnikova pa se je tedaj priključila prof. Vebru s predavanji o Descartesu, Spinozi, Leibnizu in zgodovini slovenske filozofije. Tudi geografija je dobila novega privatnega docenta za regionalno geografijo, in sicer Valterja Bohinca, ki je nato predaval zemljepis Sredozemlja, Apeninov in Amerike.⁶⁹ Zgodovina se je leta 1937 okrepila s privatnim docentom za občo zgodovino novega veka, Franom Zwittrom, ki je predaval francosko revolucijo, napoleonsko dobo, nacionalna gibanja v Evropi ter slovensko zgodovino 18. in 19. stoletja.⁷⁰ Zwitter je bil odlično usposobljen, saj je na Sorboni poslušal predavanja Alberta Mathieza, avtorja *Francoske revolucije*. Nanj je vplivala tudi francoska zgodovinska šola, ki so ji dajali pečat sodelavci revije *Annales*.⁷¹ Tudi Anton Ocvirk je pripadal generaciji, ki se je podiplomsko izobraževala v Parizu. Najprej je poslušal predavanja Paula Hazarda na Collège de France, nato pa je kot Turnerjev štipendist v Parizu zbiral gradivo za *Teorijo primerjalne literarne zgodovine*, sicer tretjo knjigo o tej stroki na svetu, s katero se je leta 1937 habilitiral kot privatni

65 Ibidem, 287.

66 Zapisnik izredne seje Fakultetnega sveta Filozofske fakultete (ZISFSFF), 17. 1. 1930.

67 Zapisnik redne seje Fakultetnega sveta Filozofske fakultete (ZRSFSFF), 26. 3. 1931. ZRSFSFF, 18. 12. 1931.

68 ZRSFSFF, 30. 6. 1932.

69 ZRSFSFF, 17. 11. 1936.

70 ZRSFSFF, 22. 1. 1937.

71 Peter Vodopivec: O življenju in delu prof. dr. Frana Zwittra. *Zwittrov zbornik*. Ur. Peter Štih. Ljubljana: Oddelek za zgodovino FF, 2008, 8–10.

docent za teorijo primerjalne književne zgodovine in zgodovino svetovne književnosti novejših dobe. Bil je prvi, ki je sistematično predaval posamezna literarna obdobja in pozneje tudi literarno teorijo.

Nekatere katedre so imele resne kadrovske težave: po Lunjakovem odhodu leta 1930 ni bilo profesorja za latinski jezik in književnost, zato so za honorarnega predavatelja postavili Milana Grošlja, ki je tudi študiral v Franciji, in sicer pri Antoinu Meilletu.⁷² Predaval je rimsko zgodovinopisje, ep in Horacija, habilitiral pa se je leta 1940.

V zimskem semestru 1932/33 je na Filozofski fakulteti študiralo 430 slušateljev, delež slušateljic je narasel že na 45 odstotkov. V tem semestru je bila pedagogika (27. skupina) najbolj priljubljen študij, ki ga je vpisalo 18 odstotkov slušateljev, sledile so ji romanistika s 15 odstotki in z odstotkom manj vse slavistične skupine. Nad deset odstotkov sta imeli še germanistika ter narodna in občna zgodovina skupaj. V tem času je že prihajala do izraza humanistična podoba fakultete, saj sta imeli biologija in antropologija manj kot pet odstotkov študentov, le matematika jih je imela nekoliko več. Sicer je v tem semestru zaradi gospodarske krize in »hiperprodukcije inteligenčnega proletariata«⁷³ vlada uvedla šolnine, čeprav je vidovdanska ustava zagotavljala brezplačnost šolstva.⁷³ Šolnine so povzročale mučne incidente na kvesturi. Če so študentje prihajali večinoma iz posestniških in kmečkih družin, so imele študentke drugačno zaledje, njihovi očetje so bili uradniki, učitelji in profesorji. Kmečkih deklet je bilo v primerjavi s fanti zelo malo.⁷⁴

Leta 1936 je Seminar za umetnostno zgodovino s težkim srcem – kot je zapisal v kroniko – zapustil Izidor Cankar, ko so ga kraljevi namestniki imenovali za izrednega poslanika in opolnomočenega ministra v Buenos Airesu. Februarja 1938 je seminar

prevzel France Stelè, banovinski konservator, ki bo poslej predaval starokrščansko umetnost in zahodnoevropsko slikarstvo od Giotta do Leonarda da Vincija. Stelè, ki je leta 1912 pri Maxu Dvořaku doktoriral iz stenskih poslikav na Kranjskem v 15. stoletju, se je tako kot zadnji od treh utemeljiteljev slovenske umetnostne zgodovine priključil Filozofski fakulteti. Na izpraznjenem konservatorskem mestu ga je nasledil France Mesesnel, profesor skopske fakultete, ki je bil nekaj let pozneje izvoljen za honorarnega predavatelja za bizantinsko umetnostno zgodovino s posebnim ozirom na starokrščansko umetnost.⁷⁵ Mesesnel, ki je doktoriral pri Karlu Chytilu na Karlovi univerzi v Pragi s tezo o slikarju Janezu Wolfu, je po pripadnikih generacije 1886 veljal za edino pomembno osebnost slovenske umetnostne stroke.⁷⁶ Sicer pa sta leta 1938 vsaj dva iz številnega nabora privatnih docentov postala redna: Ocvirk za primerjalno književnost in Zwitter za zgodovino novega veka.⁷⁷

Leta 1938 je bila ustanovljena Akademija znanosti in umetnosti, več profesorjev Filozofske fakultete (F. Kidrič, M. Kos, R. Nahtigal in F. Ramovš) pa velja za njene ustanovne redne člane, ki so bili imenovani v filozofsko-filološko-historični razred.⁷⁸

72 Nada Grošelj: Življenje, delo in bibliografija Milana Grošlja. V: M. Grošelj. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, 11.

73 Slavko Kremenšek: *Slovensko študentsko gibanje 1919–1945*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1972, 178.

74 Ibidem, 179.

75 ZRSFSFF, 16. 6. 1939.

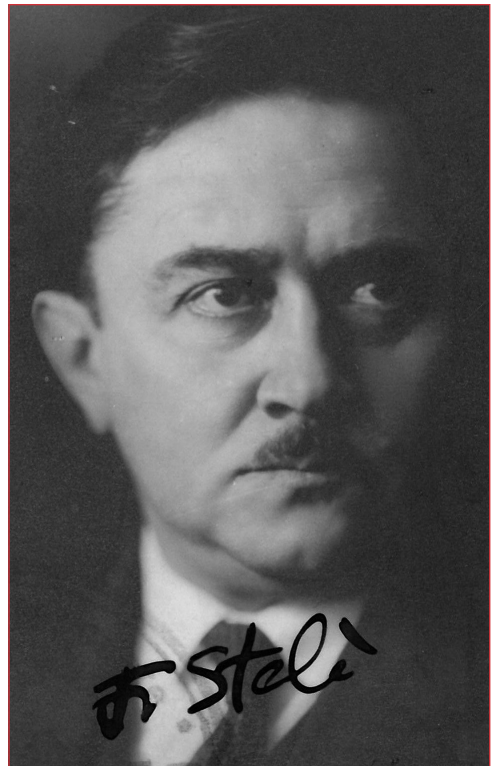
76 Lucijan Menaše: Beseda o avtorju. V: F. Mesesnel. *Umetnost in kritika*. Ljubljana: Državna založba, 1953, 8.

77 ZRSFSFF, 20. 6. 1938.

78 Ž. Oset: *Zgodovina Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Prizadevanja za ustanovitev akademije, ustanovitev in njena prva leta*. Ljubljana: SAZU, 2013, 81–82.

Milan Grošelj

France Stelè

Anton Ocvirk
(vir: Tadej Ocvirk)

Fran Zwitter

2 Predvojna, vojna in povojna leta (1939–1949)

Konec leta 1939 se je iz okupirane Poljske v Ljubljano zatekel Vojeslav Molè, ki se je srečno izognil novembrski nacistični aretaciji profesorjev Jagelonske univerze v Krakovu. Takoj po prihodu je za intervencijo zaprosil Rajka Nahtigala, predsednika Akademije, ki pa si skoraj ni mogel misliti, da bi bil narod Goetheja in Schillerja sposoben takšnih zločinov. Ramovša pa je zlasti pretresla aretacija rektorja Tadeusza Lehra-Spławinskega, ki so ga poslali v koncentracijsko taborišče.⁷⁹ Marca 1940 je Fakultetni svet Moleta najprej izvolil za honorarnega predavatelja zgodovine umetnosti pri Slovanih,⁸⁰ kmalu nato pa je sprejel stolico za bizantologijo pod pogojem, da bo lahko predaval le umetnost brez državne zgodovine.⁸¹ Molè je takole popisal profesorski zbor Filozofske fakultete, v katerega se je vrnil po trinajstih letih:

Na fakulteti ni bilo novih, ker so bila vsa mesta zasedena s starimi znanci. Filozof France Veber je – kakor prejšnje čase – enkrat na leto izdajal debelo filozofsko delo [...]. Ramovš je dalje vodil znanstvene in administrativne posle. France Kidrič je pisal zgodovino starejšega slovenskega slovstva, protestantskega in katoliškega. Ko gledam nazaj na tiste čase, se kar čudim, da so vsi ti ljudje, ki sem jih imenoval, in drugi, ki jih nisem omenil, v težkih razmerah in v letih, ki niso bila univerzitetnemu delu naklonjena, toliko storili

in neutrudno delali za prihodnost slovenske znanosti, pri čemer ne smem pozabiti še prav posebej prijatelja Steleta, ki je nadalje gradil zgradbo umetnostne zgodovine slovenskega naroda.⁸²

Veber je dejansko v tem času izdal več obsežnih del, med drugim tudi *Filozofijo* (1930), *Knjigo o Bogu* (1934) in *Vprašanje stvarnosti* (1939), Kidrič pa je končal svoje prelomno delo *Zgodovina slovenskega slovstva*. V tem letu se je profesorskemu zboru priključil še Niko Zupanič, ravnatelj Kraljevega etnografskega muzeja, ki ga je Fakultetni svet izvolil za rednega profesorja za etnologijo in etnografijo.⁸³ Kar dve desetletji je trajalo, da so to stolico ustanovili, leta 1924 so se nekateri profesorji celo spraševali, ali je sploh potrebna.⁸⁴ Zupanič, nekdanji minister v vladi Nikole Pašiča, ki je že leta 1903 na Dunaju promoviral s tezo o prihodu Slovanov na jug, je v poznejših semestrih predaval slovenske starožitnosti, pa tudi socialne in rasne momente pri narodnosti, sicer pa se je že prej ukvarjal z merjenjem lobanj znamenitih osebnosti, pa tudi anatolskih Turkov. Zupaničeva rasna znanost je bila sicer v polemiki z nemško in njenimi postulati o superiornosti nordijske rase, saj je dokazoval njihovo napačnost in argumentiral zoper slovansko manjvrednost.⁸⁵ Leta 1925 je Fakultetni svet odklonil njegovo kandidaturo za stolico etnografije, češ

79 V. Molè, op. cit., 465, 468.

80 ZISFSFF, 15. 3. 1940.

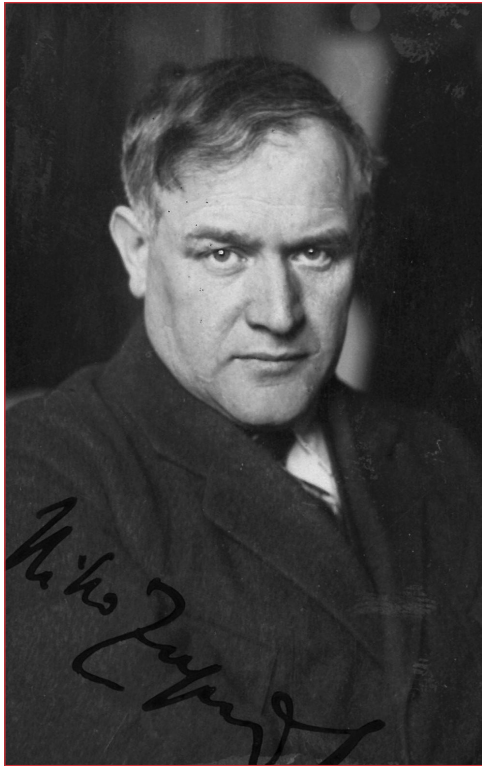
81 ZISFSFF, 4. 10. 1940. V. Molè, op. cit., 477.

82 V. Molè, op. cit., 484.

83 ZRSFSFF, 1. 6. 1940.

84 Božidar Jezernik: Antropolog, ki je ljudem meril glave. *Niko Zupanič, njegovo delo, čas in prostor*. Ur. Rajko Muršič in Mihaela Hudelja. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 30.

85 Ibidem, 53–61.

Niko Zupanič

Stanko Leben

da njegova dela bolj sodijo v okvir antropologije.⁸⁶ Tik pred vojno so Stanka Lebna, ki se je habilitiral z delom *Problem Dantejeve Beatrice*, imenovali za docenta za italijanski jezik, Ceneta Logarja pa za privatnega docenta za teoretično filozofijo (s posebnim ozirom na spoznavno teorijo, logiko in ontologijo).⁸⁷

Zadnja seja pred vojno je bila marca 1941. Saria je bil mobiliziran v južno Srbijo, ker kot Volksdeutscher ni veljal za zanesljivega; nato je prestopil k prvim nemškim enotam, maja pa se je vrnil na univerzo.⁸⁸ Stelè, ki je bil tudi poklican na orožne vaje, je 1. aprila takole zapisal v seminarsko kroniko: »Sebi in seminaristom pri tem neprostoovoljnem slovesu ne želim nič bolj kakor, da bi se zopet mogli sestati in nadaljevati delo, ki mi je že tako priraslo k srcu.«⁸⁹

Delo na univerzi je potekalo celo med bombardiranjem Ljubljane: Molè je tako opisal promocijo, ki se je odvila 11. aprila:

Potekala je v rektorjevi sobi v drugem nadstropju univerzitetne zgradbe. Navzoči smo bili: rektor Matija Slavič, promotor (jaz), doktorant France Kos in pedel filozofske fakultete, ki se je menda tudi imenoval Kos in je držal v rokah zavitek z diplomom. Zunaj nad mestom pa so brnela sovražna letala. In prav, ko sem izgovoril besede *hoc diploma tibi daturus sum* (ker tedaj nisem mogel izročiti prave tiskane diplome, saj zanjo ni bilo časa...), se je eden izmed avionov spustil prav nizko nad univerzo, a je odletel dalje. V teku dneva je postajalo streljanje čedalje pogostejše in močnejše.⁹⁰

86 ZRSFFS, 25. 11. 1925.

87 ZRSFFS, 21. 1. 1941.

88 Dušan Nečak: Slovenski izobraženci v korespondenci Fritza Valjavca (1935–1944). *Slovenci v Evropi (O nekaterih vidikih slovenske povezanosti s sosedi in Evropo)*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino FF, 2002, 203.

89 Seminarska kronika. Leto 1940/41. Zahvaljujem se prof. dr. Mateju Klemenčiču, da mi je omogočil branje še neobjavljenega tipkopisa.

90 V. Molè, op. cit., 488.

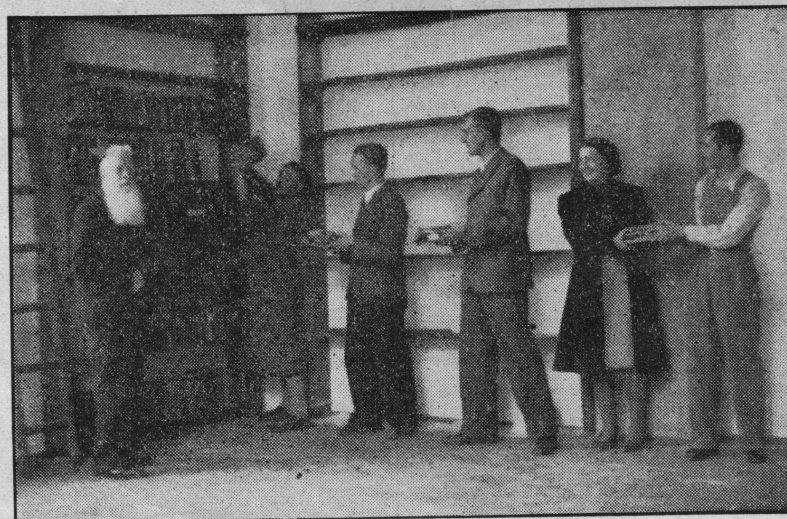
Tako se seli Slovanski seminar v Vseučiliško knjižnico

Knjige iz Slovenskega seminarja vozijo iz glavnega univerzitetnega poslopja pred Vseučiliško knjižnico, kjer je dobil nove prostore.

Da gre delo hitro izpod rok, si podajajo akademiki-slavisti knjige iz roke v roko po hodniku —

— da pride nepretrgana veriga do seminarskega uslužbenca Železnika, ki jih polaga na police pod vodstvom voditelja seminarja univ. prof. dr. Nahtigala.

A promocije so se še odvijale, saj je bil naslednjega dne za doktorja teologije promoviran Metod Mikuž. Po italijanski okupaciji je visoki komisar Emilio Grazioli dovolil, da na univerzi nadaljujejo z delom, in za začetek predavanj določil 12. maj, delegat prosvetnega ministrstva pa je izrazil zahtevo po nekaterih novih predavanjih.⁹¹ Nekateri pa so dvomili o obstoju fakultete. Saria se je spraševal o prihodnosti univerze, ki z novimi mejami nima več dosedanjega zaledja.⁹² Fakultetni svet je že junija na izredni seji sprejel sklep, da bo treba ustanoviti dve stolici, in sicer za italijansko književnost in italijansko zgodovino, hkrati pa okrepiti italijanski lektorat, da bo mogel vsem slušateljem nuditi možnost učenja italijanščine.⁹³ Drugi lektorati so bili v Ljubljanski pokrajini očitno nezaželeni, saj so Fanny S. Copeland poslali v konfinacijo v Italijo, Jean Lacroix, ki je vodil tudi Francoski inštitut, pa je dobil odlok, da mora zapustiti Ljubljano.⁹⁴ Tudi Srb Nikola Radojčić se je zatekel v zanj varnejši Beograd. Okupacijske oblasti so se obvezale, da bosta nova profesorja lahko začela z delom že v akademskem letu 1941/42. Skladno s prejšnjimi sklepi je moral Fakultetni svet z novimi predavanji dopolniti dotedanje študijske skupine, saj bi morali poslej vsi slušatelji poslušati predavanja iz italijanske zgodovine in književnosti, ki so jih večinoma uvrstili v obveznost c-izpita. Po prvotnem predlogu naj bi vse do tedaj obvezne tuje jezike zamenjala italijanščina, narodni zgodovini pa bi dodelili še italijansko. Fakultetni svet pa je sprejel še bolj preprosto dikcijo, namreč da c-izpit obsega samo enega od predmetov, ki so v dosedanjih predpisih, in poleg tega še italijansko književnost in zgodovino. Največ sprememb je bila deležna romanistika, kjer je v razdelku a poslej francoski jezik s književnostjo alterniral z italijanskim jezikom s književnostjo, za franciste je bila pod b obvezna še italijanska književnost, pod c pa so morali poleg latinščine opravljati tudi izpit iz zgodovine Italije. Na isti seji so Stanka

Lebna izvolil za docenta za italijansko literaturo, najverjetneje iz razlogov, da tega mesta ne bi zasedel italijanski predavatelj. Spremembe so doletele tudi študij zgodovine. Pri narodni zgodovini se je pod b obči priključila še zgodovina Italije, pod c pa je jugoslovanske književnosti zamenjala italijanska. Pri obči zgodovini je pod b bizantinsko zamenjala italijanska, pod c pa je postala obvezna tudi italijanska književnost. Dvajseta skupina, ki je imela prej nevtrarno ime (narodna zgodovina), se je preimenovala v skupino za zgodovino Italije in Slovenije.⁹⁵ A preimenovali so tudi univerzo, ki je postala Kraljeva univerza v Ljubljani z italijanskim dodatkom Regia Università di Lubiana. Tudi Filozofska fakulteta je dobila daljšo italijansko ustreznico Facoltà di Filosofia, Lettere e Scienze, *Seznam predavanj* pa je bil od zimskega semestra 1941/42 dvojezičen. Ramovš je tako npr. predaval Fonetica storica della lingua slovena oziroma Glasoslovje slovenskega jezika itn.

V tem semestru je fakulteta potrdila tudi nove italijanske profesorje. Člani komisije so sicer zapisali, da niso imeli vpogleda v znanstvene publikacije Eugenia Duprèja Theseiderja, a so mu priznali kvalifikacije na podlagi poročil komisij natečajev za zasedbo stolic v Palermu in Urbinu. Izrazili pa so željo, da bi kandidat svoja dela predložil naknadno.⁹⁶ Duprè, avtor še danes citiranih del o Katarini Sienski in avignonskem papeštvu, je na fakulteti od letnega semestra 1942 predaval zgodovino Italije od srednjega veka do 19. stoletja, eno predavanje pa je posvetil tudi omenjeni svetnici. Če je bila Duprèjeva kandidatura vložena dokaj nepopolno, se je Bartolomeo Calvi potrudil s skrbno pripravljeno bibliografijo in življenjepisom, v katerem je navedel tudi članstvo v Partito Nazionale Fascista od leta 1925, saj je vedel, da ga v Ljubljani cenijo kot prevajalca Cankarja. Komisija je sicer poudarila, da klasični filolog Calvi nima kvalifikacij za docenta za italijansko književnost, a bo »prikladna moč«, saj da bo imel bolj informativna predavanja za

91 Metod Mikuž: Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945. *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1969, 88.

92 D. Nečak: Slovenski izobraženci, op. cit.

93 ZSFSFF, 30. 6. 1941.

94 P. Vodopivec: *Francoski inštitut v Ljubljani*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2013, 40.

95 ZISFSFF, 25. 8. 1941.

96 ZAMU IV – 10/165. Duprè, Eugenio. Personalna mapa. ZISFSFF, 4. 12. 1941.

Programmi dei corsi / Seznam predavanj (letni semester 1942)

Proseminario: Esercizi di slavo antico ecclesiastico; 1 ora: mercoledì dalle 11 alle 12; ivi.

Dott. Ramovš Franc, prof. ord.: Introduzione nello studio della lingua slovena; 2 ore: lunedì dalle 15 alle 16, martedì dalle 10 alle 11; Aula di filologia slava.

Gramatica storica della lingua slovena III. Morfologia; 2 ore: giovedì, venerdì dalle 10 alle 11; ivi.

Esercizi pratici; dialetti sloveni moderni; 2 ore: martedì dalle 15 alle 17; Istituto di Filologia slava.

Dott. Stojičević Aleksander, prof. ord.: Sintassi della lingua serbo-croata (significato delle forme verbali); 2 ore: lunedì, venerdì dalle 8 alle 9; Aula della biblioteca.

Seminario: Commento di monumenti culturali e linguistici scelti dal volume di Miklošič „Monumenta serbica“; 2 ore: martedì dalle 10 alle 12; Istituto di filologia slava.

b) Sezione di storia della letteratura.

Dott. Kidrič Franc, prof. ord.: La società slovena e il lavoro per la fondazione di organi periodici 1829/43, parte II; 3 ore: giovedì, venerdì, sabato dalle 11 alle 12; Aula della biblioteca.

Esercizi di seminario di Letteratura slovena antica; 2 ore: martedì puntualmente dalle 8,30 alle 10; Istituto di filologia slava.

Dott. Stojičević Aleksander, prof. ord.: Letteratura dalmata di Ragusa del sec. XV° e XVI°; 2 ore: lunedì, venerdì, dalle 9 alle 10; Aula della biblioteca.

Proseminario: Marulić, „Judita“; 1 ora: mercoledì dalle 8 alle 9; ivi.

Dott. Ocvirk Anton, docente universitario: Sviluppo della letteratura slovena nel periodo dello „Slovenski glasnik“ (continuazione); 1 ora: giovedì dalle 8 alle 9; Aula della biblioteca.

Avviamento alla sistematica dello stile poetico sloveno (continuazione); 1 ora: martedì dalle 11 alle 12; ivi.

Seminario: Esercizi di letteratura slovena moderna; 2 ore: venerdì dalle 14 alle 16; Istituto di filologia slava.

Dott. Preobraženskij Nikolaj, insegnante onorario e lettore: Sguardo generale sulla letteratura moderna russa; „narodniki“ (G. Uspenskij, Garšin, Korolenko, M. Gorki) e la prosa nuova verso il fine del secolo XIX; 2 ore: sabato dalle 8 alle 10; Aula della biblioteca.

Continuazione dell'esame generale della Letteratura dopo Gogolj (continuazione dell'anno scorso); 2 ore: mercoledì dalle 14 alle 16; ivi.

do 12. ure; institut za slovansko filologijo.

Proseminar: starocerkvnoslovenske vaje; 1 ura: sreda od 11. do 12. ure; istotam.

Dr. Ramovš Franc, red. prof.: Uvod v študij slovenskega jezika; 2 uri: ponedeljek od 15. do 16., torek od 10. do 11. ure; slavistična predavalnica.

Historična gramatika slovenskega jezika III. Oblikoslovje; 2 uri: četrtek, petek od 10. do 11. ure; istotam.

Seminarske vaje: moderni slovanski dialekti; 2 uri: torek od 15. do 17. ure; slovanski institut.

Dr. Stojičević Aleksander, red. prof.: Sintaksa srbskohrvatskega jezika (značenje glagolskih oblik); 2 uri: ponedeljek, petek od 8. do 9. ure; predavalnica v univ. knjižnici.

Seminar: Interpretacija kulturnih in jezikovnih spomenikov iz Miklošičeve zbirke Monumenta serbica; 2 uri: torek od 10. do 12. ure; slovanski institut.

b) Književnozgodovinski oddelek.

Dr. Kidrič Franc, red. prof.: Slovenska družba in prizadevanje za periodična glasila 1829/43, II. del; 3 ure: četrtek, petek, sobota od 11. do 12. ure; predavalnica v univ. knjižnici.

Seminarske vaje iz področja slovenske književnosti starejše dobe; 2 uri: torek točno od 8,30 do 10. ure; slovanski institut.

Dr. Stojičević Aleksander, red. prof.: Dubrovniško-dalmatinska književnost XV.—XVI. stol.; 2 uri: ponedeljek, petek od 9. do 10. ure; predavalnica v univ. knjižnici.

Proseminar: Marulićeva „Judita“; 1 ura: sreda od 8. do 9. ure; istotam.

Dr. Ocvirk Anton, univ. docent: Razvoj slovenske književnosti „Slovenskega glasnika“ (nadaljevanje); 1 ura: četrtek od 8. do 9. ure; predavalnica v univ. knjižnici.

Uvod v sistematiko slovenskega pesniškega stila (nadaljevanje); 1 ura: torek od 11. do 12. ure; istotam.

Seminar: Vaje iz področja novejšje slovenske književnosti; 2 uri: petek od 14. do 16. ure; slovanski institut.

Dr. Preobraženskij Nikolaj, hon. predavatelj in lektor: Pregled novejšje ruske književnosti: narodniki (G. Uspenskij, Garšin, Korolenko, M. Gorki) in nova proza konca XIX. stol.; 2 uri: sobota od 8. do 10. ure; predavalnica v univerzitetni knjižnici.

Nadaljevanje lanskega pregleda književnosti po Gogolju; 2 uri: sreda od 14. do 16. ure; istotam.

slušatelje C-predmeta.⁹⁷ Calvi je pozneje v Ljubljani predaval Dantejevo *Božansko komedijo* in Petrarka. Molè je v svojih spominih zapisal, da sta bila Duprè in Calvi dostojna človeka, »toda poslala ju je fašistična vlada, kar je bilo dovolj za opredelitev našega odnosa nasproti njima.«⁹⁸ Fakulteta očitno na njihov izbor ni imela vpliva, lahko pa je komisija izrazila pomisleke. Postavilo se je vprašanje, ali bodo poslali še tretjega profesorja za antično zgodovino, saj je Saria leta 1942 zapustil fakulteto in odšel na univerzo v Gradec.⁹⁹ Ker je bila ta stolica nezasedena, Mussolini pa je imel Cezarjev Rim za vzor svoje nove Italije in bi lahko

Italijani poslali koga, ki bi predaval rimsko zgodovino v fašistični interpretaciji, je Ramovš predlagal, da ta predavanja prevzame Molè, ki si je občasno privoščil tudi analogije med rimsko zgodovino in ravnanjem italijanskega fašizma.¹⁰⁰ Ščasoma so se razmere zaostrovale, saj je Visoki komisariat dekanatu sporočil, da je za pripustitev k izpitom potrebna potrjena frekvenca italijanskega lektorata, pri doktorskih izpitih iz filozofije in slovstva pa bo moral biti prisoten tudi italijanski profesor.¹⁰¹ Julija 1942 je bil za docenta za geografijo izvoljen Svetozar Ilešič, vendar italijanska oblast imenovanja ni priznala.¹⁰²

97 ZAMU IV – 6/85. Calvi, Bartolomeo. Personalna mapa. ZISFSFF, 4. 12. 1941.

98 V. Molè, op. cit., 495.

99 P. Novaković: Zgodovina arheologije na Univerzi v Ljubljani, 36.

100 V. Molè, op. cit., 495–496. ZISFSFF, 20. 1. 1942.

101 ZISFSFF, 19. 10. 1942.

102 Arhiv FF. Ilešič, Svetozar. Personalna mapa.

V času okupacije se je okreplila tudi nemcistika. Domači lektor Henrik Baerent je že oktobra 1941 sporočil, da je v službi nemške vojske in da lahko fakulteta razpolaga z njegovim mestom.¹⁰³ Nekaj časa je nemško deskriptivno gramatiko predaval Franz Hille, nato pa ga je nasledil Otto Drünner, ki je v zimskem semestru 1942/43 napovedal predavanja o Richardu Wagnerju in Friedrichu Nietzscheju. Ker Nemci niso bili zadovoljni z njegovim delom, so ga kmalu mobilizirali. Sledila je kapitulacija Italije, ki jo je napovedoval celo prof. Duprè, saj je vedel, da Savojska dinastija tradicionalno v vsaki vojni prestopi na zmagojučo stran.¹⁰⁴ Fakulteta je že oktobra 1943 sprejela sklep, da se vrača stari izpitni red izpred italijanske okupacije.¹⁰⁵ Anton Ocvirk pa je tedaj najavil predavanja o Simonu Gregorčiču, kar je bila svojevrstna provokacija. A na fakulteti je že več kot dve leti potekalo še vzporedno življenje. Znano je, da je na ustanovnem sestanku OF 26. 4. 1941 sodeloval tudi Franc Šturm, ki je kmalu nato postal dekan Filozofske fakultete. Skupaj s Francetom Kidričem je bil med pobudniki ustanovitve te organizacije na univerzi. Brez oklevanja se je vabilu, naj se priključi OF, odzval tudi Ocvirk. Pozneje je zapisal, da je na fakulteti in zunaj nje pridobival člane, razširjal literaturo in poročila, ki so prihajala od višjih organov organizacije.¹⁰⁶ Sploh je bil Slavistični seminar zelo aktiven, Drago Šega ga je primerjal kar s predsobo kakega operativnega štaba:

[O]d približno 75 študentov, kolikor jih je redno zahajalo vanj, jih je bilo v OF povezanih kakih 65. Razumljivo, da je bila v takih okoliščinah konspiracija zelo težavna in da bi bila veliko lažja, če bi bilo številčno razmerje obrnjeno; ljudje so vzdržema prihajali in odhajali, prihajali so tudi iz sosednjih seminarjev in od drugod: govorilo se je o tem in onem, samo ne o tistem, kar se je dejansko

delalo; ilegalni sestanki so si nadevali videz prijateljskih ali študijskih pomenkov; politična, vojaška in druga navodila so se prenašala individualno od človeka na človeka največkrat v kratkih, redkobesednih kontaktih na hodniku; pod večer je v navidezni študijski tišini v seminarju kdaj pa kdaj škrtnil revolver, slišati je bilo polnjenje šaržerja, nekdo je molče odšel, za njim se je vzdignil drugi, včasih tudi tretji; posamič in brez besed, kakor so bili odšli, so se čez čas tudi vračali.¹⁰⁷

Vrnimo se v september 1943. Po italijanski kapitulaciji so se v Ocvirkovem kabinetu večkrat sestali predstavniki študentov in profesorjev in razmišljali, kako bi okrepili odporniško mrežo.¹⁰⁸ Kot pravijo viri, je delo fakultetnega odbora zelo hitro ogrozila nova oblast na čelu z generalom Rupnikom. Sledili so politični mitingi in napadi v časopisju, razmere so se zaostrele, ko je univerzitetni senat odklonil vabilo na veliko protikomunistično zborovanje v Unionski dvorani novembra 1943. V resoluciji, pri kateri je sodeloval tudi dekan Šturm, so pojasnili, zakaj se rektor Kos ne bo udeležil zborovanja: univerza se je v vseh letih obstoja posvečala zgolj znanstvenim nalogam in se dosledno izogibala vsemu, kar bi jo utegnilo zaplesti v kakršnokoli dnevnopolitično borbo.¹⁰⁹ Rektorjeva odsotnost je na zborovanju vzbudila klice »šus rektorju, kramp in lopato profesorjem, plačo jim ustavite«.¹¹⁰ Kljub dvomom so profesorji sestavili novo protestno resolucijo, medtem pa je general Rupnik že izdal odredbo, ki je začela veljati takoj, namreč da se predavanja na Univerzi v Ljubljani ustavijo, kar je utemeljil z naslednjimi besedami: »[K]er se je veliko število slušateljev prijavilo za sprejem v slovensko domobranstvo kakor tudi za prostovoljno delo za obnovo dežele ter pomoč ljudstvu in bi bili le-ti zaradi nezmožnosti obiskovanja predavanj na univerzi sicer nasproti drugim oškodovani.«¹¹¹

103 ZAMU IV – 2/20. Baerent, Henrik. Personalna mapa.

104 V. Molè, op. cit., 502.

105 ZRSFSFF, 12. 10. 1943.

106 Anton Ocvirk: Osnutek pisma Zvezi borcev NOB za okraj Ljubljana.

107 Dimitrij Rupel: Pogovor z Dragom Šego. *Nova revija* 1 (1982/83), 805.

108 Razgovor avtorja z Dušanom Moravcem, 5. 10. 2006.

109 Aleš Gabrič: Ljubljanska univerza pod političnimi pritiski jeseni 1943. *Kronika* 63 (2015), 344.

110 Ibidem, 346.

111 Ibidem, 350.

V požaru 29. januarja 1944 so poleg Velike čitalnice zgoreli tudi romanistični, germanistični, klasični in primerjalnojezikoslovni seminar Filozofske fakultete (vir: Rz NUK).

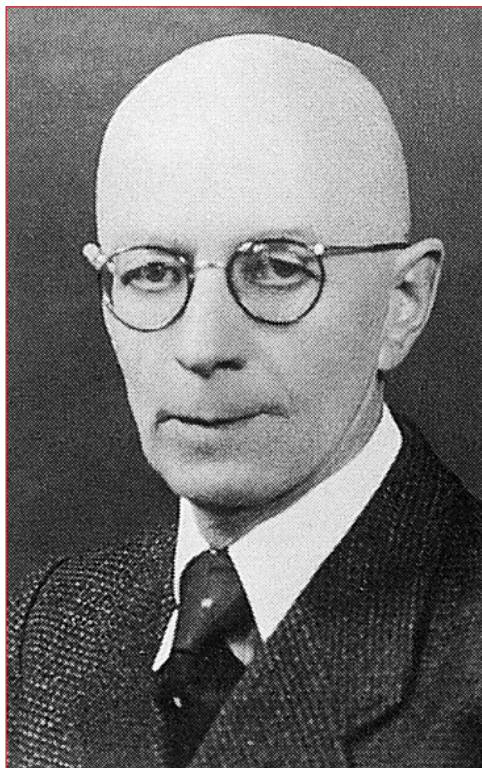
Kakšna je bila reakcija Fakultetnega sveta, ne vemo, saj so bili tedaj zapisniki redki. V seminarski kroniki pa je Stelè zapisal, da je »vojna resnost [...] začela vse resneje pritiskati tudi na univerzo. Začeli smo normalno. Vpis prav dovoljen. Po dobrem tednu pa je 12. XI. izšla prepoved predavanj. Spočetka smo jo tolmačili tako, da se v seminarjih delo lahko vrši naprej. Nato je bilo tudi pojasnjeno kot nedopustno.«¹¹² V letu, ko je Filozofska fakulteta praznovala petindvajsetletnico, so nastopili najbolj tragični

dogodki v vsej njeni zgodovini. 29. januarja 1944 je na novo Univerzitetno knjižnico, kjer so imeli profesorji predavanja in seminarje, padlo poštno letalo. V požaru je zgorela knjižnica Seminarja za primerjalno jezikoslovje in v njej tudi rokopis primerjalnega slovarja alarodskih jezikov, ki ga je prof. Oštir pripravljaval več let.¹¹³ Uničena pa je bila tudi knjižnica Seminarja za klasično filologijo in s tem tudi Bradačev rokopis kritične izdaje Aristotelove *Poetike* ter knjige *Helenistična poezija v rimskih lirikih*.¹¹⁴

112 Seminarska kronika. Zimski semester 1943/44.

113 Janez Orešnik: Oštir, Karel. *Enciklopedija Slovenije* 8. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994, 205.

114 Kajetan Gantar: *Zasilni pristanek*. Ljubljana: Slovenska matica, 2011, 32–35. D. Movrin: Bradač, Fran, op. cit., 229.

Fran Šturm

A kmalu je moral prodekan Ramovš svetu poročati o novi katastrofi. V noči z 11. na 12. marec 1944 sta se na domu dekana Šturma zglasila dva civilna agenta in zahtevala, naj se takoj odpravi z njima, ker da gre za konfrontacijo z nekim ujetim partizanskim častnikom. Podobno se je zgodilo tudi s sekretarjem Karlom Sketljem, ki je bil aretiran dan prej. Rektorat je javil skrivnostno izginotje policijski upravi, prodekan pa je interveniral pri poveljniku nemške varnostne policije, od katerega je dobil zagotovilo, da jim je stvar neznana, da pa so za njo roke kake ilegalne organizacije. Tudi štab slovenskih domobrancev je izjavil, da v tej zadevi ni bil udeležen noben domobranec. Prodekan je svoje poročilo sklenil takole: »Ta povsem negativni uspeh je zadnja beseda o skrivnostni ugrabitvi g. dekana. Čutim v sebi odpor proti misli, da se je g. dekanu Šturmu pripetilo najhujše, in rajši gojim skromno upanje, da

bo nekoč spet sedel v naši sredi in nam predsedoval. V tem upanju se ga spominjajte z menoj!¹¹⁵ Na tej junijski seji je manjkal že tudi doc. Ocvirk, ki je po Šturmovi ugrabitvi marca 1944 postal sekretar glavnega odbora na univerzi in bil vezni člen med univerzo in glavnim odborom OF za mesto Ljubljano, nato pa je bil izdan. Septembra 1944 so ga poslali v koncentracijsko taborišče Dachau. Kmalu nato je bil omenjen v celostranskem članku »Zvodnik bila je knjiga in nje pisec« med imeni komunistov na literarnem področju, češ da je pisec kulturnoboljševiških *Razgovorov in Teorije primerjalne literarne zgodovine* potuhnjeno deloval v Ljubljani, dokler ni bil prijet in razkrit.¹¹⁶ Ocvirk ni bil edini, ki ga je sramotil ta članek, omenjal je še filozofa Ceneta Logarja, načelnika propagandnega odseka, ki da poroča o pohodih rdečih tolp, in Frana Zwitterja, ki da je napisal nekaj razprav po novi metodi,

115 ZRSFSFF, 7. 6. 1944. Poročilo g. prodekana. Tudi Mitja Skubic: *Romanistika*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete 2010, 44–46.

116 Zvodnik bila je knjiga in nje pisec. Imena literatov, ki so pri nas javno pripravljali pot komunistični revoluciji v času, ko je bil komunizem z zakonom prepovedan. *Slovenec* 72/245 (26. 10. 1944). 6. Tudi Bojan Godeša. *Kdor ni z nami, je proti nam. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1995, 301–302.

Die italienische Zivilverwaltung übertrag mit 1942 - ohne mich vorher zu befragen - das Ehrenamt des Vorsitzenden in der von mir geschaffenen Slowenischen Schulvereinigung, als deren kommissarischen Leiter mich der Deutsche Berater späterhin bestätigte. In diesem Ehrenamte konnte ich sehr vielen helfen, durch Interventionen, Fürsprachen u.dgl., so daß mein Kabinett stets von Bittstellern besetzt war. Ich habe etwa 50 Slowenen aus der italienischen Konfinierung und zahlreiche aus der deutschen befreit.

Ich war niemals Nazi, noch weniger natürlich Parteigenosse.

Allerdings stand ich zu jenen Slowenen, die österreichische Traditionen wahrten, und war gegen die politische Spaltung im Volke, die nach meiner Meinung zum Unglück führen mußte. So bin ich denn, obwohl ich niemals einem Slowenen geschadet habe, den ersten Stürmen ausgewichen, habe Laibach verlassen, alles verloren und lebte seit Mai 1945 in Neumarkt, Stmk. und, berufen zur wissenschaftlichen Mitarbeit an der Technischen Hochschule, seit November 1946 in Graz.

Zupancic

Avtobiografija Riharda Zupančiča, 1947 (vir: Arhiv Tehnične univerze v Gradcu. ATUG, Rektoratsakten 184, ex 1947)

povzeti po marksističnih naukih.¹¹⁷ Zwitter je bil tedaj že nekaj mesecev direktor Znanstvenega inštituta pri Predsedstvu SNOS, ki je med drugim zbiral dokumentacijo o okupatorskih režimih na Slovenskem in preučeval vprašanja meja.¹¹⁸ Sicer pa je Rupnikova oblast sumila še Melika in Ilesiča, da sta naklonjena OF, sumljiv pa je bil tudi Leben.¹¹⁹ V propagandističnih predavanjih pa so sramotili prof. Kidriča, ki naj bi dal »slovenskemu komunizmu jedro delavcev za boljše vizacijo slovenske kulture«. ¹²⁰ Samo en profesor se je odkrito postavil na stran zavojevalcev, matematik Rihard Zupančič, ki je med italijansko okupacijo glasno govoril italijansko in poudarjal, da je Italija velika, močna država, proti koncu vojne pa je po Ljubljani hodil s puško na rami in z rumenim trakom z napisom Deutsche Wehrmacht.¹²¹ Tik pred koncem vojne pa so domobranci na Turjaku ubili Franceta Mesesnela. Sicer so na spomeniku v avli Univerze v Ljubljani navedena imena štirinajstih študentov in ene študentke

Filozofske fakultete, ki so padli med drugo svetovno vojno,¹²² manjka pa ime Vere Moskovič, študentke pedagogike judovske vere, ki je oktobra 1944 umrla v Auschwitzu.¹²³

Na dan osvoboditve je bil aretiran dekan Filozofske fakultete Kelemina, ki se politično nikoli ni udejstvoval, a je bil v Ljubljani predsednik Angleškega kluba. Tri tedne je bil v zaporu, kjer ni bil niti enkrat zaslišan, nato pa so ga izpustili.¹²⁴ V juniju je sledila čistka na univerzi. Rektor Kos je pričakoval, da bo zajela predvsem profesorje, ki so odšli v tujino in niso opravljali službenih obveznosti, a na plenarni seji terenskih odborov OF je bilo poudarjeno, da je ureditev personalnih zadev na univerzi politična zadeva in spada v kompetenco terenskih odborov. Takšnemu stališču sta nasprotovala le člana terenskega odbora s Filozofske fakultete, in sicer rektor Kos in dekan Kelemina.¹²⁵ Nova oblast je podprla stališče, da gre za politično in ne formalnopravno vprašanje,

117 Zvodnik bila je knjiga, op. cit.

118 Tone Ferenc: Znanstveni inštitut. *Enciklopedija Slovenije* 15. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, 210.

119 B. Godeša, op. cit., 342.

120 AS IV F 117/5. Anonimno predavanje. Informativni urad.

121 V. Molè, op. cit., 475.

122 Za podatke se zahvaljujem ge. Tatjani Dekleva, ki je evidentirala imena na spominskem stebru.

123 Na Levstikovi 15 pa ima Vera Moskovič spomenik – spotikavec.

124 V. Molè, op. cit., 506.

125 A. Gabrič: Odpuščanje profesorjev Univerze v Ljubljani zaradi politično-ideoloških razlogov. *Objave* 6 (2000), 15.

ministrstvo za prosveto je s tem odvzelo vodstvu univerze pravico reševanja personalnih vprašanj.¹²⁶

Avgusta 1945 je minister za prosveto Ferdo Kozak z odlokom iz dotedanje službe in položaja odstavljal nameščence, ki so pobegnili iz Slovenije v zamejstvo. Na Filozofski fakulteti je to doletelo Ljudmilo Dolar-Mantuani, prvo jugoslovansko docentko petrografije, in Riharda Zupančiča, ki je honorarno predaval matematiko. Isti odlok je nekatere nameščence z 31. 8. 1945 poslal v stalni pokoj. Na tem seznamu sta se znašla klasični filolog Fran Bradač in pedagog Karel Ozvald, ki je v preteklosti sodeloval na tečajih propagandnega odseka Pokrajinske uprave Leona Rupnika.¹²⁷ Manj jasno pa je, kakšni so bili Bradačevi »grehi«, morda anglofilska nastrojenost.¹²⁸ France Veber je bil edini profesor Filozofske fakultete, ki je bil predan Sodišču narodne časti. Moleta njegova aretacija ni presenetila, saj naj bi napisal članek o Hitlerju za mladino.¹²⁹ Najverjetneje ni šlo za članek, ampak za predavanja, ki jih je imel v okviru protikomunističnih predavanj za srednješolske profesorje in v okviru nemške akademije v Ljubljani. Decembra 1944 je Veber na takšnem predavanju zavrnil marksistično pojmovanje zgodovine in poudaril, da človeško jedro – misel in volja – ustvarja zgodovino. Pri znanstveniku zgodovinarju je poudarjena misel, pri vojaku, borcu za nov svet, pa volja. Na koncu predavanja je glorificiral novi boj Evrope.¹³⁰ Ko je še konec februarja 1945 predaval uradnikom v Logatcu, so v propagandni službi zapisali, da je bilo to »bolj z gospodarsko filozofskega

stališča«, ni pa bilo političnega obravnavanja.¹³¹ Ker sta amnestija in ukinitve sodišč prehiteli predvideni postopek, so Vebra takoj upokojili.¹³² Čeprav je v stranko NSDAP vstopil šele januarja 1945, pa so v Gradcu odpustili Balduina Sario, ki je bil tam tri leta direktor Arheološko-epigrafičnega seminarja¹³³ Graška univerza je iz Ljubljane želela informacij o njegovih medvojnih aktivnostih,¹³⁴ očitalo se mu je stike s šefom ptujskega gestapa in nošnjo nemške uniforme.¹³⁵

Avgusta 1945 je bila prva seja Fakultetnega sveta v osvobojeni Jugoslaviji, udeležil se je tudi Ocvirk, ki se je vrnil iz Dachaua. V zimskem semestru 1945/46 je Ilešič začel predavati geografijo SSSR, Fakultetni svet pa je sklenil, da sta potrebni tudi novi stolici za zgodovino narodov Sovjetske zveze ter za rusko literaturo.¹³⁶ Čeprav je Preobraženski prevajal slovensko gradivo za pariško mirovno konferenco, prosvetno ministrstvo ni potrdilo njegovega imenovanja za izrednega profesorja.¹³⁷ Očitno mu je škodila knjiga *Stalin* Sergeja Vasiljeviča Dmitrijevskega, ki jo je prevedel že leta 1938. Udbo so motile prevajalčeve opombe, »ki imajo očitno protisovjetsko tendenco«.¹³⁸ Podatek, da sta Stalinovi petletki terjali 14, 8 milijona življenj, je bil prehud. Tajna služba se je takoj po vojni precej poglobljala v prevajalski opus Preobraženskega. V knjigi *Začarani roman* (in ne *Začarani roman*, kot je navedeno v dokumentu) Nikolaja Semjonoviča Leskova jo je motila nekajvrstična opomba, v kateri je prevajalec zapisal, da so boljševiki uničili veliki samostan Solovki na Soloveškem otočju

126 Ibidem, 16.

127 B. Godeša, op. cit., 346.

128 D. Movrin: Fran Bradač, Anton Sovre, Milan Grošelj in Fran Petre: latinščina in grščina na ljubljanski univerzi v desetletju po vojni. *Keria* 15 (2013), 153.

129 V. Molè, op. cit., 506–507.

130 Predavanje prof. Vebra. Človek in zgodovina. *Slovenec* 72/276 (1. 12. 1944), 2.

131 AS 1912 IV F 115/III.

132 A. Gabrič: Odpuščanje, 18.

133 Walter Höflechner: *Das Fach »Geschichte« an der Philosophischen resp. Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Graz*. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 2015, 402. J. Mlinar: Balduin Saria, 395.

134 ZRSSFF, 16. 11. 1946.

135 J. Mlinar: Balduin Saria, 395.

136 ZSFSFF, 23. 2. 1946.

137 Ž. Oset: Akademska kariera Nikolaja Fjodoroviča Preobraženskega, op. cit., 140.

138 ARS. AS 1931, serija Lm, št. 100, 194134. Sicer je Preobraženski 7. julija 1945 v pismu Antonu Ocvirku razložil genezo prevoda in omenil govornice, da ga sumijo fašistične propagande, širjenja napačnih podatkov o SSSR in žaljenja vodilnih sovjetskih osebnosti.

Josip Korošec s študenti arheologije

in izrabili surovo podnebje za najstrašnejšo izmed svojih ječ.¹³⁹ Sicer pa naj bi Kidrič Preobraženskemu zaupal, da ni važno slovnično znanje ruščine, ampak je glavni namen učenja tega jezika, da se komunizem širi, za kar pa ni sposoben.¹⁴⁰

Čim prej so želeli organizirati tudi predavanja iz dialektičnega materializma, Boris Zihler naj bi bil pripravljen od časa do časa prevzeti nekaj predavanj, Fakultetni svet pa je menil, da so poleg tega potrebna še sistematična predavanja, in sklenil povabiti Cene-ta Logarja, ki je bil v manj kot mesecu izvoljen za izrednega profesorja.¹⁴¹ Vrnil se je tudi Jean Lacroix, ki ga je minister za prosveto imenoval za brezplačnega predavatelja za francosko književnost.¹⁴² V korist nekdanjega predavatelja Otta Drünnerja, ki je bil v taborišču za vojne ujetnike, pa je pričal prof. Kelemina in izpovedal, da je nemški lektor v pogovorih

kritiziral nacistični režim.¹⁴³ Zelo zanimivo je, da je Kelemina, ki je anglistiko poslušal še v Gradcu pri slavnem Karlu Luicku, po letu 1946 predaval samo še angleško historično slovnico in zgodovino angleške književnosti; v naslednjih letih ni bilo nemcističnih predavanj. V poletnem semestru 1947 je bila fakulteta tudi prvič uradno razdeljena na dva oddelka, in sicer na humanistični in realistični (pozneje matematično-prirodoslovni). Na filozofiji se je novi izredni profesorici Almi Sodnik priključil Logar, Vebrov doktorant, a ne več učenec, ki je pozneje – kot že rečeno – predaval historični in dialektični materializem, na pedagogiki pa je Stanko Gogala sam vodil vsa predavanja. Upokojenega Bradača je na klasični filologiji nasledil Anton Sovre, ki ni imel doktorata, kar pa je dopuščala nova uredba o univerzitetnih oblastvih, saj je bil za rednega ali izrednega profesorja

139 ARS AS 1931, serija Lm, št. 100, 194134.

140 Ž. Oset: Akademska kariera Nikolaja Fjodoroviča Preobraženskega, op. cit., 139.

141 Zapisnik izredne seje Sveta Filozofske fakultete (ZISSFF), 17. 12. 1946 in 11. 1. 1947.

142 P. Vodopivec: *Francoski inštitut*, 45.

143 ZAMU I – 10/163. Drünner, Otto. Personalna mapa.

lahko imenovan priznan strokovnjak ne glede na formalne kvalifikacije.¹⁴⁴ Kmalu po nastavitvi pa je dobil enoletni študijski dopust za prevajanje *Iliade*. Romanski filologiji se je priključil Stanko Škerlj, ki je bil doslej profesor italijanistike v Beogradu. Na zgodovini sta začela predavati Gregor Čremošnik¹⁴⁵ in Bogo Grafenauer. Prvi, ki je že leta 1915 pri Matiji Murku v Gradcu doktoriral s tezo o junačkem mejdanu v slovanskem ljudskem pesništvu, se je osredinil na zgodovino Balkana, drugi na zgodovino Slovencev. Pozneje so ustanovili še novo stolico za zgodovino narodnoosvobodilne borbe, ki jo je vodil Metod Mikuž.¹⁴⁶ To je bila prva katedra za to zgodovinsko obdobje na kateri od jugoslovanskih univerz.¹⁴⁷ Molè se je novembra 1945 vrnil na Poljsko,¹⁴⁸ Josip Klemenc je v študijskem letu 1946/47 prevzel mesto profesorja za antično zgodovino in klasično arheologijo, naslednje leto pa je profesuro nastopil Josip Korošec, ki je leta 1939 na Karlovi univerzi pri mentorju Bedřichu Hroznem promoviral iz prazgodovine Ljubljanskega barja, poslej pa bo predaval prazgodovinsko in staroslovansko arheologijo.¹⁴⁹ V šolskem letu 1947/48 so začeli poučevati nove zahodnoslovanske jezike. Rozka Štefan je prevzela poljski, Viktor Smolej slovaški, Boris Urbančič pa češki lektorat.¹⁵⁰ Kmalu nato je s predavanji iz bolgarske slovnice začel še Simeon Hesapčiev, tedaj edini tuji lektor na fakulteti, njegovemu predčasnemu odhodu pa je botrovalo poslabšanje odnosov med Jugoslavijo in drugimi vzhodnoevropskimi komunističnimi državami.¹⁵¹

Leta 1948 se je Almi Sodnik kot druga predavateljica priključila še slavistka Marja Boršnik. »Nikdar v življenju si kot ženska nisem mogla predstavljati, da bi lahko prišla na univerzo,« je izjavila dvajset let pozneje.¹⁵²

Konec štiridesetih let so bili novih političnih pritiskov deležni profesorji, ki so sodelovali z OF. Spomladi leta 1947 so lektorja Lacroixa z univerze nepričakovano obvestili, da bo moral prenehati predavati na Filozofski fakulteti,¹⁵³ čeprav je pred vojno pomagal levičarskim intelektualcem. Ker je prof. Mikuž smrtno obsodbo pisatelja Narteja Velikonje označil za justični zločin, so začeli nadzorovati tudi njegova predavanja.¹⁵⁴ Leta 1948 minister Jože Potrč ni potrdil Ocvirkovega imenovanja za rednega profesorja, češ da vse njegovo strokovno delo preveva »naši sodobni ideologiji povsem tuja miselnost.«¹⁵⁵ Takšno oceno si je nekdanji vodja univerzitetnega odbora OF prislužil, ker si je drznil kritizirati nekatere sodobne slovenske romane socialnega realizma. Tudi Seminar za primerjalno književnost se je moral sčasoma po sovjetskem zgledu preimenovati v Seminar za svetovno književnost. A veliko hujšo obsodbo je doživel profesor, ki ga je pred leti skupaj z Ocvirkom tudi sramotil pronacistični tisk: prof. Logar je bil kot informbirojevec poslan na Goli otok, kjer se ni odrekel svojim prosovjetskim stališčem in bil zato deležen najhujše oblike kazni.¹⁵⁶ Ko je dekan Fakultetnemu svetu poročal, da je ministrstvo za prosveto odločilo, da Logarja odstranijo iz službe,¹⁵⁷ je fakulteta spet ostala brez predavatelja dialektičnega materializma.

144 D. Movrin: Fran Bradač, Anton Sovre, Milan Grošelj in Fran Petre, 159.

145 V zvezi z njegovim imenovanjem so zanimiva zlasti pisma M. Kosu iz leta 1945. Cf. *Pisma Gregorja Čremošnika*. Ljubljana: SAZU, 2016. 146 ZRSSFF, 1. 7. 1947.

147 Ignacij Voje: Utrinki iz spominov na prof. Metoda Mikuža. *Mikužev zbornik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1999, 402.

148 Del njegove zapuščine (Spušcizna 81, Molè, Wojsław) se nahaja v Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

149 P. Novaković: Zgodovina arheologije na Univerzi v Ljubljani, 12.

150 *Sedemdeset let slovistikike v Ljubljani*. Ur. Špela Sevshek Šramel in Jozef Pally. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2017. *Sedemdeset let poučevanja poljskega jezika v Ljubljani*. Ur. Maria Wtorkowska, Maria Waclawek in Lidija Rezoničnik. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018.

151 A. Gabrič: Simeon Hesapčiev – prvi lektor bolgarščine na Univerzi v Ljubljani. *Slovenci in Bolgari med zahodnimi in vzhodnimi vplivi*. Ur. Žarko Lazarevič in Aleš Gabrič. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2016, 119–233.

152 Francka Premk, Eva Premk Bogataj: *Marja Boršnik. Prva dama slovenske slavistike*. Kranj: Gorenjski muzej, 2015, 197.

153 P. Vodopivec: *Francoski inštitut*, 49.

154 I. Voje: Utrinki, 402–403.

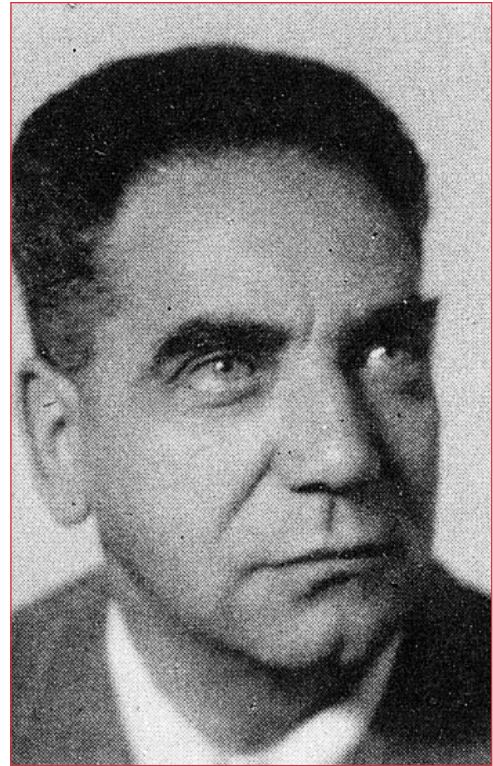
155 Arhiv FF. Personalna mapa. Ocvirk, Anton. Jože Potrč: Pismo rektoratu, 3. 8. 1948.

156 A. Gabrič: Odpuščanje, 22.

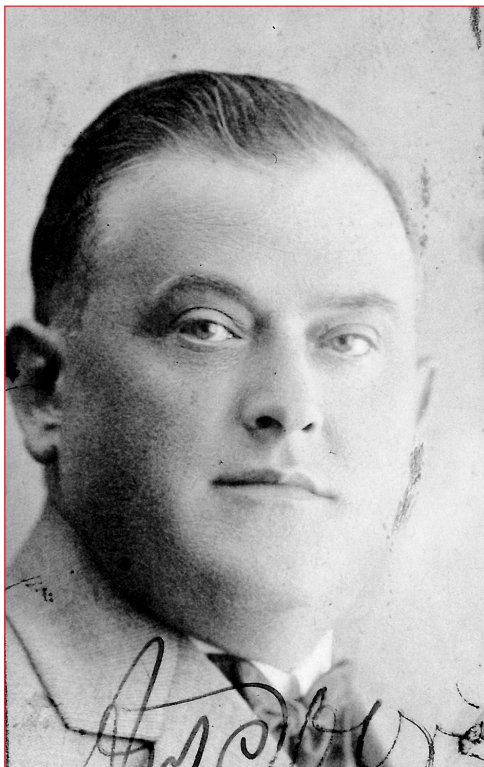
157 ZRSSFF, 11. 3. 1949.

Cene Logar

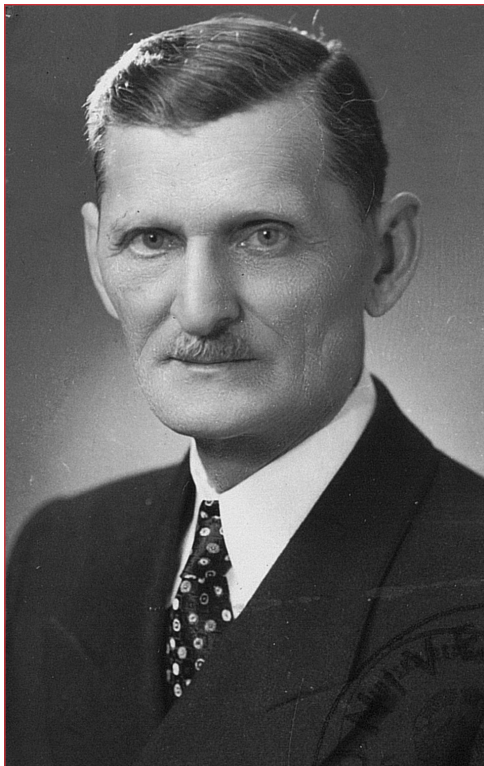
Stanko Gogala

Anton Sovre

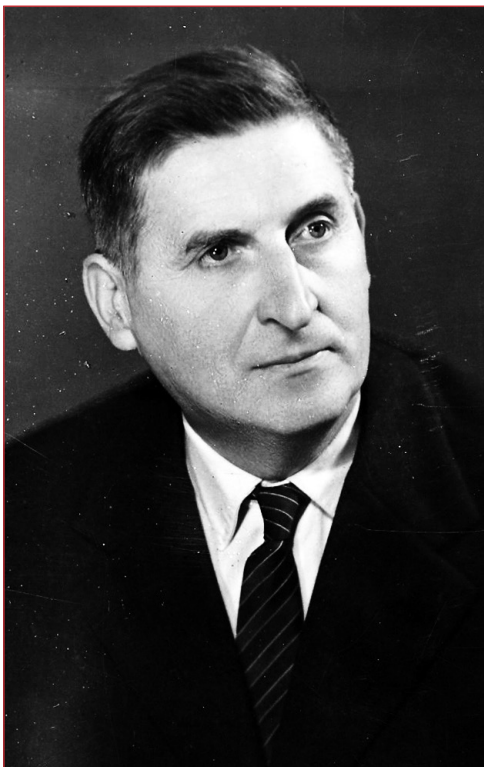
Nikolaj Preobraženski

Gregor Čremošnik

Metod Mikuž

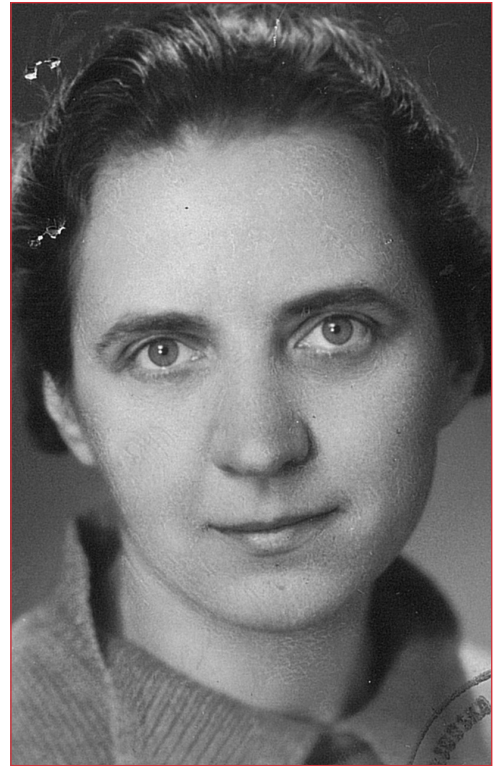
Svetozar Ilešič
(vir: Oddelek za geografijo)

Bogo Grafenauer

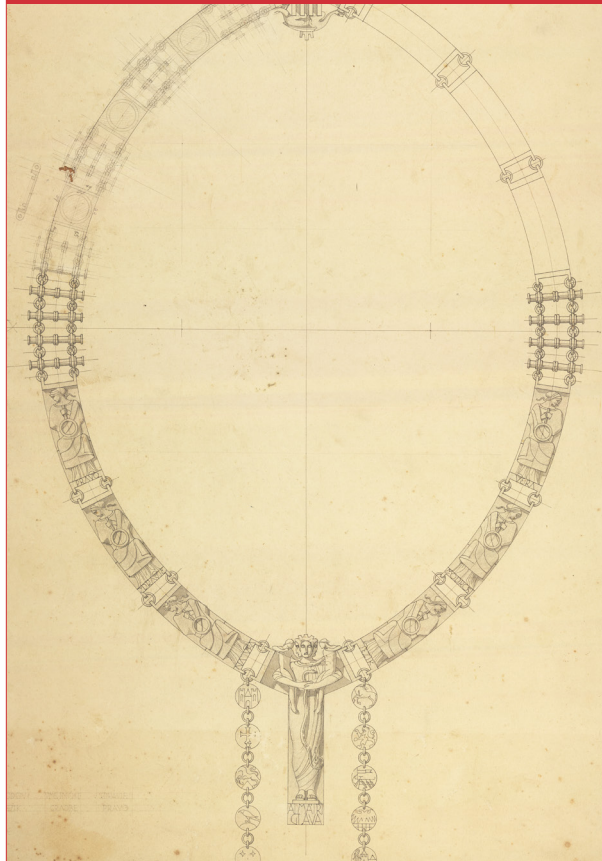

Alma Sodnik

Marja Boršnik

Jože Plečnik: Načrt za rektorsko verigo, 1929
(Muzej za arhitekturo in oblikovanje)

Profesorji Filozofske fakultete – rektorji (1919–1954)

Josip Plemelj (1919/20)
France Kidrič (1923/24)
Rajko Nahtigal (1927/28)
Fran Ramovš (1934/35)

Milko Kos (1941–1945)
Anton Melik (1946–1950)
Fran Zwitter (1952–1954)

Študijske kombinacije na Filozofski fakulteti¹⁵⁸

Ministrstvo je leta 1947 potrdilo osnutek uredbe fakultete, ki določa diplomske izpite, humanistični oddelek je imel naslednje skupine:

11/12, 11/12, 11/14, 11/15, 11/19, 11/20;
12/11, 12/19, 12/20;
13/11, 13/12, 13/13, 13/14, 13/15, 13/19, 13/20;
14/11, 14/12, 14/13, 14/14, 14/15, 14/19, 14/20;
15/11, 15/12, 15/13, 15/14, 15/15, 15/19, 15/20;
16/7, 16/18, 16/19, 16/20;
17/16, 17/19, 17/20;
19/20;
20/19.

11. slovenski (shr.) jezik s književnostjo,
12. ruski jezik s književnostjo,
13. romanski jezik (francoščina ali italijanščina) s književnostjo,
14. germanski jezik (angleščina ali nemščina) s književnostjo,
15. klasični jeziki (latinščina ali grščina) s književnostjo,
16. zgodovina,
17. umetnostna zgodovina,
18. etnologija z etnografijo,
19. filozofija,
20. pedagogika.

Geografija (7) je sodila v prirodoslovni oddelek in so jo študenti lahko kombinirali z meteorologijo, mineralogijo, zgodovino, filozofijo in pedagogiko. Večino strokovnih skupin tega oddelka so lahko kombinirali tudi s filozofijo in pedagogiko.

Predmet A je tvoril glavno, predmet B pa vzporedno stroko. Diplomski izpiti so se delili v pripravljalni in zaključni izpit. Pripravljalni izpiti so bili sestavljeni iz več delnih izpitov, zaključni pa iz klavzure in ustnega izpita. Za izpit iz B-predmeta je zadostovalo že šest semestrov. Nova uredba je odpravila C-izpite in bila z nekaterimi popravki in novimi kombinacijami v veljavi več kot pol stoletja.

¹⁵⁸ *Seznam predavanj za zimski semester 1947/48*. Ljubljana: Univerzitetna tiskarna, 1947, 17.

3 Obdobje gradnje in razgradnje (1950–1971)

Dne 23. marca 1950 je bila zadnja seja, na kateri sta še sodelovala humanistični in prirodoslovno-matematični oddelek. Dekan Jovan Hadži je poudaril, da se oddelka razhajata prijateljsko, kot sta trideset let tudi živela. Poudaril je, da ob ločitvi ni starejšega in mlajšega brata, »ostanemo enaki in zato rešujmo v bodoče vse stvari enako prijateljsko«. ¹⁵⁹ Takoj nato je bila konstitutivna seja na novo osnovane Filozofske fakultete, ki pa je tedaj za dobro desetletje izgubila študij geografije. Glavni problem fakultete je bila starostna struktura profesorskega zbora, saj je imela na začetku akademskega leta 1950/51 13 rednih profesorjev, katerih povprečna starost je bila dvainšestdeset let in pol. Trije so bili rojeni še v sedemdesetih, večinoma pa v osemdesetih in devetdesetih letih 19. stoletja. Vsi so se šolali na univerzah na Dunaju, v Gradcu ali Fribourgu. Le dva profesorja, ki sta deloma študirala tudi v Parizu, sta promovirala na ljubljanski univerzi. Grafenauer je zapisal, da je tedaj nastopila »menjava sijajne prve generacije univerzitetnih učiteljev z novimi, ki so jim vojne in povojne razmere marsikdaj ovirale tisti stik s svetovno znanostjo, ki so ga dobili nekdanji učitelji že med svojim študijem [...] v stari Avstriji«. ¹⁶⁰ Od trinajstih profesorjev so štirje umrli v naslednjih osmih letih, pet pa se jih je upokojilo do konca desetletja. Pokojna profesorja Ramovša

in Stojičevića sta sčasoma zamenjala Rudolf Kolarič in Emil Štampar, upokojenega Nahtigala pa France Tomšič.

Po nenadni Keleminovi smrti maja 1957 je germanistika ostala brez profesorja, šele dve leti pozneje se je s študijo o Melvillovem romanu *Moby Dick* habilitiral Janez Stanonik. Prvega docenta za nemški jezik in književnost – Dušana Ludvika – je fakulteta dobila šele leta 1962. Vodstvo Seminarja za germansko filologijo pa je začasno prevzel vsestranski prof. Grošelj. Po Čremošnikovi smrti leta 1958 pa je tudi balkanistika ostala brez predavatelja.

Med omenjenimi rednimi profesorji iz leta 1950 pa je bila osebnost, ki je kljub visoki starosti šele začela svojo ljubljansko univerzitetno kariero: Mihajlo Rostohar. Po doktoratu na dunajski univerzi *O hipotezah in njihovem spoznavno-teoretičnem pomenu* se je habilitiral v Pragi in se že leta 1919 pripravljal na akademsko kariero na naši fakulteti, ki pa jo je zaradi sporov nadaljeval v češki prestolnici. Na Filozofski fakulteti Masarykove univerze v Brnu je ustanovil psihološki oddelek in tam leta 1928 postal redni profesor. Po upokojitvi je postal še rektor Visoke socialne šole. Ker mu po informburoju Čehi kljub funkciji niso več izdali potnega lista, je ostal v Sloveniji. ¹⁶¹ Leta 1950 je na Filozofski fakulteti začel predavati občo psihologijo, nato pa je ustanovil še Inštitut za psihologijo.

¹⁵⁹ Zapisnik zaključne seje Filozofske fakultete v dosedanem sestavu, 23. 3. 1950.

¹⁶⁰ Bogo Grafenauer: Filozofska fakulteta. *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*, 197.

¹⁶¹ Njegovo medvojno usodo opisujejo tudi avtorji knjige *Kalendarium Masarykovy univerzity (1919–2019)*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, 74. V Rostoharjevi personalni mapi je poleg mnenja habilitacijske komisije še prošnja prof. Chmelařa iz leta 1963, naj se zaslužnemu profesorju izplača pokojnina, saj v Jugoslaviji ni ostal po lastni krivdi. Archiv Masarykovy univerzity. Rektorat MU. A 2. Osobni spisy 13/1. Rostohar Mihajlo.

Inštitut za slovansko filologijo leta 1957

1. vrsta zgoraj (od leve proti desni): Viktor Smolej, Rudolf Železnik, Franc Jakopin, Štefan Barbarič, Boris Paternu

2. vrsta: France Bernik, Emil Štampar, France Tomšič, Greta Andrič, Milena Fajdiga, Bratko Kreft, Irma Ožbalt, Marja Boršnik, Stanko Šimenc

3. vrsta: Rudolf Kolarič, Rozka Štefan, Anton Bajec, Anton Slodnjak, Nikolaj F. Preobraženski, Alfonz Gspan
(vir: Oddelek za slovenistiko)

Psychologie.

Řád. prof. dr. **Mihajlo ROSTOHAR:**

Psychologie obecná. Týdně 3 hod., pondělí, úterý a středa 16—17 hod. v posluchárně č. VII.

Psychologie sociální. Týdně 2 hodiny, čtvrtek a pátek 16—17 hod. v posluchárně č. VII.

Soukr. doc. dr. **Vilém CHMELAR:**

Psychopathologie. Týdně 3 hod., čtvrtek 17—20 hod. v posluchárně č. VII.

Česká psychologie (pokračování). Týdně 2 hod., středa 12.30—14.30 hod. v posluchárně č. VII.

Soukr. doc. dr. **Ludmila KOLÁŘIKOVÁ:**

Úvod do typologie a charakterologie. Týdně 2 hod., pondělí 14—16 hod. v posluchárně č. V.

Seminář psychologický.

Řád. prof. dr. **Mihajlo ROSTOHAR:**

Psychologická cvičení pro začátečníky (II. a III. semestr). Týdně 2 hod., pondělí 17—19 hod. v psychologickém ústavě.

Psychologická cvičení pro pokročilé. Týdně 2 hod., pátek 17—19 hod. v psychologickém ústavě.

Seznam zadnjih Rostoharjevih predavanj na Filozofski fakulteti
Masarykove univerze v Brnu v akademskem letu 1947/48
(Arhiv Masarykove univerze v Brnu)

Seznam Inštitutov in Seminarjev na Filozofski fakulteti, njihova lokacija in predstojniki, jeseni 1954

Inštitut za pedagogiko. Vegova 4. Predstojnik: Stanko Gogala.
Inštitut za primerjalno jezikoslovje in orientalistiko. Turjaška 1. Predstojnik: Karel Oštir.
Inštitut za psihologijo. Parmova 33. Predstojnik: Mihajlo Rostohar.
Inštitut za slovansko filologijo s seminarji za slovenski jezik, za slovensko književnost, za srbohrvatski jezik s književnostjo, za ruski jezik s književnostjo. Turjaška 1. Predstojnik: Anton Slodnjak.
Inštitut za zgodovino. Turjaška 1. Predstojnik: Gregor Čremošnik.
Seminar za arheologijo. Vegova 4. Predstojnik: Josip Korošec.

Seminar za etnologijo. Turjaška 1. Predstojnik: Niko Zupanič.
Seminar za filozofijo. Turjaška 1. Predstojnik: Alma Sodnik.
Seminar za germansko filologijo. Trg revolucije 11. Predstojnik: Jakob Kelemina.
Seminar za klasično filologijo. Turjaška 1. Predstojnik: Milan Grošelj.
Seminar za romansko filologijo. Turjaška 1. Predstojnik: Stanko Škerlj.
Seminar za svetovno književnost in teorijo književnosti. Turjaška 1. Predstojnik: Anton Ocvirk.
Seminar za umetnostno zgodovino. Turjaška 1. Predstojnik: France Stelè.

Poleti 1950 pa se je profesorskemu zboru priključil Anton Slodnjak, dotedaj izredni profesor v Zagrebu,¹⁶² ki bo z nemajhnim vplivom na študente pomembno zaznamoval naslednje desetletje. Leta 1951 je fakulteta dobila prvo redno profesorico Almo Sodnik, ki je naslednje leto postala tudi prva dekanja, tedaj edina na jugoslovanskih univerzah.¹⁶³

Samostojno življenje fakultete je bilo kratkotrajno. Septembra 1954 je dekan prof. Korošec Fakultetnemu svetu sporočil odlok Izvršnega sveta LRS, da se morata Prirodoslovno-matematična in Filozofska fakulteta spet združiti v eno Prirodoslovno-matematično-filozofsko fakulteto, tudi Ekonomska in Pravna fakulteta sta doživeli podobno usodo. Odlok o združitvi sorodnih fakultet naj bi bil začasen in prehodan do sprejetja novega republiškega zakona o univerzah in statuta univerze in fakultet, ki bo določil dokončno strukturo in organizacijo univerze. Dotedanje fakultete obstajajo naprej kot oddelki. V zapisniku je najti naslednji zapis, ki dobro povzema splošno razpoloženje: »Svet sprejme

sporočilo na znanje, obžaluje pa, da je Filozofska fakulteta že drugič pri reorganizaciji visokega šolstva imenovana v naslovu na drugem mestu (prvič ob združitvi 1949 v uredbi o fakultetah univerze), dasi je fakulteta matična in na Univerzi najmočnejša.«¹⁶⁴ Najpomembnejša novost je bila volitev članov Fakultetnega sveta.¹⁶⁵ Konec leta 1954 se je po novih pravilih prvič konstituiral Fakultetni svet, od enajstih članov so bili štirje predstavniki fakultete, eden je zastopal študente, šest pa je bilo t. i. zunanjih članov (med njimi so bili direktorji Državne založbe Slovenije, Drame in Klasične gimnazije, ljudski poslanec, pa tudi profesor Medicinske fakultete), ki jih je izvolila Ljudska skupščina LRS. Predsedniki svetov so bili praviloma voljeni iz zunanjih članov, edina izjema je bila prav Prirodoslovno-matematična-filozofska fakulteta, kjer je predsednik sveta postal prof. Svetozar Ilešič.¹⁶⁶ Ta je že na drugi seji dal v razpravo vprašanje o razdružitvi fakultete, s čimer je soglašal profesorski zbor obeh oddelkov. Eden od zunanjih članov je menil,

162 ZSSFF, 24. 6. 1950.

163 Stanko Gogala: Alma Sodnik. Beseda ob krsti. *Nasi razgledi*, 14, 6. 3. 1965, 94.

164 ZRSSFF, 28. 9. 1954.

165 A. Gabrič: Reforma visokega šolstva 1954–1961 ali kako uničiti univerzo. *Nova revija* 13 (1994), 109.

166 Ibidem.

da združitev narekuje potreba po dvigu pedagoške in metodične ravni srednješolskih kadrov. Pedagoško delo, ki se bo vodilo enotno iz enega centra, da bo uspešneje usmerjalo slušatelje k pedagoškemu smotru. Združitev je podprl tudi predstavnik študentov. Dekan pa je pojasnil, da sta z upravnega vidika združeni fakulteti okoren organizem in je delo v njem zapleteno in dolgotrajno, saj o vsakem vprašanju najprej razpravljata oddelka zase in šele nato fakultetna uprava. Tudi Zagreb in Beograd ne razmišljata o takšni organizacijski obliki, ki je sicer običajna le pri nerazvitih fakultetah. Svet je s petimi glasovi proti štirim izglasoval ponovno ločitev.¹⁶⁷ Čeprav notranji člani niso imeli večine, so se sej udeleževali resneje kot zunanji. To je novembra 1955 na seji Izvršnega komiteja CK ZKS, na kateri so razpravljali o problemih družbenega upravljanja na univerzi, izpostavil Boris Ziherl. Boris Kraigher, predsednik Izvršnega sveta, je tedaj poudaril, da se na nekaterih fakultetah (npr. Filozofska fakulteta) utrjuje sovražni kader, kritiziral pa je tudi delovanje komunistov na univerzi.¹⁶⁸ Ker novost ni prinesla pričakovanih rezultatov, namreč premoči političnih nad strokovnimi člani svetov, je bilo nujno spremeniti njihovo sestavo.¹⁶⁹ Že januarja 1956 je prof. Ilesič prosil za razrešnico, ker je menil, da bo delo Fakultetnega sveta bolj uspešno, če bi mu predsedoval zunanji član. Aprila 1956 se je konstituiral nov Fakultetni svet, ki je imel štirinajst članov, med katerimi so le štirje predstavljali profesorski zbor, eden študente, devet pa je bilo zunanjih članov.¹⁷⁰ Na tajnem glasovanju je bil z večino glasov brez protikandidata potrjen France Kimovec, po izbrazbi učitelj, tedaj pa sekretar Glavnega odbora SZDL Ljubljana. Novi zunanji člani so na isti seji predlagali, da bi se v okviru Fakultetnega sveta osnovala vrsta komisij, ki bi se poglobile v življenje te fakultete. Ker doslej svet ni imel takšnih komisij, je

bila fakultetna uprava do njih zadržana, predlagala pa je, da bi v te komisije pritegnili člane že obstoječih fakultetnih komisij.¹⁷¹ Na koncu so ustanovili tri komisije: gospodarsko, študijsko in personalno, ki je bila sestavljena le iz članov sveta. Zadnja je postajala čedalje bolj pomembna, saj je novi zakon uvedel reelekcijo, ki jo je po novem moral potrditi tudi Fakultetni svet. Aprila 1957 je Kimovec poudaril, da razpis za ponovne volitve sodelavcev ni mišljen formalno, temveč je namen »izbrati kandidate, ki bodo najbolj ustrezali znanstveno-pedagoškim in družbeno-političnim pogojem. Družbeno-humanistične in prirodoslovne vede terjajo jasno opredeljenih ljudi, ki morajo obvladati revolucionarno ideologijo časa. Ker je naloga univerze izobraziti napredno akademsko inteligenco s prečiščenimi odnosi do vodeče vloge delavskega razreda, mora biti kriterij že pri izbiranju asistentov in lektorjev na naši fakulteti jasen in brezkompromisen.«¹⁷² Na isti seji je bilo sporočeno, da personalna komisija ne soglaša z izvolitvijo asistenta Franceta Bernika, ker da izhaja iz rodbine, ki je bila v času druge svetovne vojne »idejno nerazpoložena do NOB«. Ker se v času svoje asistenture ni dovolj potrudil, »da bi si usvojil znanstveni svetovni nazor«, ni strokovno dosegel tiste stopnje, ki bi upravičevala domneve, da se bo razvil v znanstvenega sodelavca širšega obsega. Kljub izraženi podpori prof. Slodnjaka, ki je Bernika označil kot zelo vestnega asistenta, ta ni dobil podpore sveta.¹⁷³ Geografa Vladimirja Kokoleta pa je svet zavrnil, ker je med okupacijo služil kot prometni policist. Poskušali so zavrnuti tudi Bredo Cigoj, predvsem ker je v disertaciji obravnavala izrazito katoliškega pisatelja Paula Bourgeta.¹⁷⁴ Pozneje je bila izvoljena za asistentko, čeprav je eden od zunanjih članov sveta menil, da je v disertaciji sicer kritično obravnavala estetsko ideologijo visoke francoske družbe, toda idealistično, proč od

167 Zapisnik Fakultetnega sveta PMF fakultete (ZFSPMFF), 14. 2. 1955.

168 AS 1589 Te 7. Seja IK CK ZKS, 28. 11. 1955.

169 A. Gabrič: Reforma visokega šolstva, 109.

170 ZFSPMFF, 3. 4. 1956.

171 Ibidem.

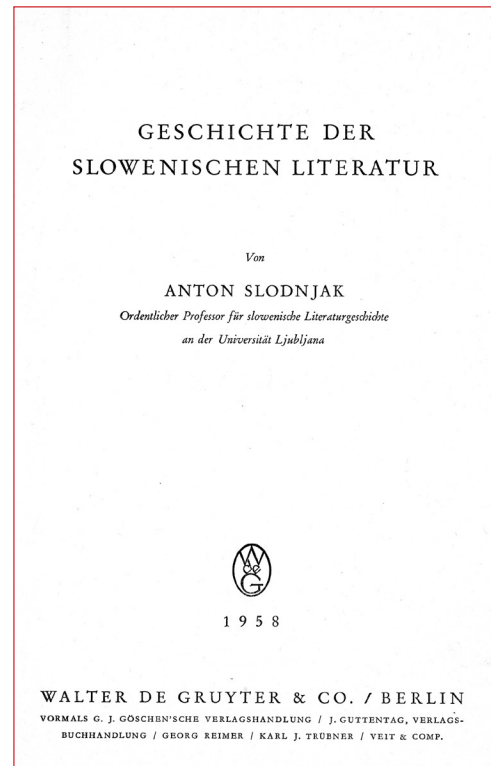
172 ZFSPMFF, 16. in 17. 4. 1957. (O tem so pozneje govorili tudi na seji IK CK ZKS, 14. 5. 1957. AS 1589 Te 7.)

173 Ibidem.

174 Ibidem.

Anton Slodnjak

Slodnjakova monografija

materialističnega naziranja, kar kaže, da kandidatka ne bi mogla napredno vzgajati študentov.¹⁷⁵ Leta 1962 je Fakultetni svet iz ideoloških razlogov zavrnil njeno ponovno izvolitev za asistentko in Cigojeva je ostala brez službe.¹⁷⁶

Leta 1957 sta se Prirodoslovno-matematična in Filozofska fakulteta spet ločili in poleti se je konstituiral nov Fakultetni svet, ki ga je spet vodil France Kimovec, njegovo vodenje pa je zaznamovala t. i. afera Slodnjak. Marca 1956 je fakultetna uprava prof. Slodnjaku znižala obveznost v poletnem semestru 1955/56, ker je pripravljala knjigo za zbirko Grundriss der slavischen Philologie und der slavischen Kulturgeschichte.¹⁷⁷ Nekaj mesecev po tem, ko je knjiga *Geschichte der slowenischen Literatur* jeseni 1958 izšla pri ugledni založbi Walter de Gruyter, so

o njej že razpravljali na seji predsedstva SZDL. Boris Kraigher, čigar oče Alojz se tudi pojavlja v knjigi, je tedaj izrekel znamenite misli:

Na univerzi imaš lahko ordinarija za matematiko in fiziko [...], ki nima pojma o družbenih in političnih problemih. To je sicer slabo, vendar se da to prenesti, če je dober matematik oziroma dober fizik. Če ga imaš pa na tako izrazitem in občutljivem mestu, kot je zgodovina slovenske literature, in če ima takšen smisel za bistvene in življenjske probleme slovenskega naroda, je pa to naša lastna sramota.¹⁷⁸

Nekatere je motila Slodnjakova zavestna protikomunistična usmerjenost. Kimovec, ki je Slodnjaku zameril zavzemanje za Bernika, je tedaj predsedstvu obljubil, da bodo pri prvi reelekciji »pospravili« še

175 ZRSFSFF, 14. 1. 1958.

176 ZSFSFF, 21. 3. 1962.

177 Zapisnik seje fakultetne uprave PMF fakultete, 8. 3. 1956.

178 A. Gabrič: *Socialistična kulturna revolucija. Slovenska kulturna politika 1953–1962*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1995, 243. AS 537. Š 28. Seja Predsedstva SZDL, 29. 1. 1959. 29.

druge asistente.¹⁷⁹ Kritiziral pa je celotno slavistiko, kjer da vsi uče samo literarno zgodovino in nihče več – razen Antona Bajca – slovenskega jezika. Na seji so napovedali, da bodo kmalu izšle ostre kritike v časopisju. Te so poudarjale problematično metodo in karakterologijo, preveč pozitiven odnos do stare Jugoslavije, omenjanje Balantiča, neomenjanje Kardelja in predvsem opisovanje Cankarjevega hlapca Jerneja kot Kristusovega naslednika. Jože Kastelic je zato monografiji očital idejni in estetski subjektivizem,¹⁸⁰ Vasilij Melik pa je pozneje svojo recenzijo zaključil z naslednjimi besedami: »Močno bo torej razočaran tisti v svetu in doma, kdor bo vzel njegovo knjigo v roke v domnevi, da bo videl, kako gleda znanstvenik socialistične Jugoslavije na literarno zgodovino svojega naroda.«¹⁸¹

Dne 26. 2. 1959 je bila seja Zveze komunistov Inštituta za slovansko filologijo, na kateri so razpravljali o Slodnjaku. Edino Marja Boršnik – kot je razvidno iz njenega dnevnika – se je uprla zahtevi centralnega komiteja, da se profesorja odstrani s katedre, in javno vprašala, v čem je Slodnjakova pedagoška neustreznost. Pravilno je tudi napovedovala, da bo nasilna odstranitev spričo Slodnjakove šestdesetletnice težko učinkovala.¹⁸² Na sestanku, ki je potekal 17. 3. 1959, so Kimovec, Zihlerl in Mikuž Slodnjaku povedali, da so kritike »zbudile pomisleke o pravilnosti njegove vzgoje univerzitetne mladine«.¹⁸³ Ker njegovo delo »niti v znanstvenem niti v ideološkem pogledu ne ustreza današnji razvojni stopnji te vede v prikazu socialne politične preteklosti ter karakterologije Slovencev« ter izpričuje »nekatera docela subjektivna in nesprejemljiva tolmačenja«,¹⁸⁴ je Kimovec profesorju sporočil, da ne more več ostati član fakultete, pač pa

lahko še naprej znanstveno deluje in javno nastopa. Po treh dneh je Slodnjak privolil v upokojitev skladno z obljubo polne pokojnine, hkrati pa je zaprosil, da mu pismeno zagotovijo pravico do publiciranja in javnega nastopanja.¹⁸⁵ Fakultetni svet je bil aprila o Slodnjakovi »prošnji« le obveščen. Kot se je spominjal prof. Grafenauer, tedanji prodekan, svet v tem položaju ni mogel o Slodnjakovi odločitvi niti razpravljati niti sklepati: »Bil je z njo samo seznanjen. To je bila tudi edina pot, ki je odvzela fakultetnemu profesorskemu zboru o tej stvari možnost sklepanja, ki bi po zakonu pripadala samo njemu.«¹⁸⁶ Grafenauer je tudi menil, da profesorski zbor ne bi podprl odstranitve, dekan in predsednik Fakultetnega sveta pa sta delovala brez pooblastila obeh teles.¹⁸⁷ Po Vojetovi interpretaciji pa je dekan Mikuž Slodnjaku predlagal upokojitev, da ne bi spravil v zadrego drugih kolegov, saj jih večina ne bi podprla izključitve.¹⁸⁸ Sicer pa je na isti seji Fakultetnega sveta dekan poročal, da naj bi se angleški lektor Michael Scamell kompromitirajoče izrazil v zvezi z zadevo Slodnjak, zato bo predlagal prekinitev pogodbenega razmerja.

Še pred omenjeno sejo je 21. 3. 1959 potekal tudi sestanek Kluba slavistov, ki so se ga poleg številnih študentov udeležili tudi mladinski funkcionarji in asistenti slavistike, primerjalne književnosti in zgodovine. Da pomeni Slodnjakova knjiga degradacijo slovenistične znanosti, saj zanemarja utrjeno literarno terminologijo in odklanja pozitivistično in marksistično metodo, je študente prepričeval asistent Dušan Pirjevec, ki je nato v *Naših razgledih* začel objavljati obsežno kritiko. Študent slavistike Janez Stanič je tem stališčem oporekal, in Pirjevec je na koncu dejal: »Jasno, da mladi ljudje rebelirajo,

179 A. Gabrič: *Socialistična kulturna revolucija*, 284–285.

180 Jože Kastelic: Subjektivizem ali znanost. *Ljudska pravica* (31. 1. 1959), 6–7.

181 Vasilij Melik: Velik korak nazaj. *Slovenski poročevalec* 20/53 (6. 3. 1959), 4.

182 F. Premk, E. Premk Bogataj: *Marja Boršnik*, 299–300.

183 ZSFSFF, 29. 4. 1959. Sestanek je 10. marca 1959 od dekana zahteval Kimovec zaradi kritik knjige, pa tudi ker se je pri reelekciji asistentov pojavil pri zunanjih članih Sveta FF vtis določene neurejenosti slavistične stolice, ki jo »povzroča predvsem pomanjkljiva skrb za idejno prečiščeno znanstveno metodo na njej«. Arhiv FF. Personalna mapa A. Slodnjaka.

184 Ibidem.

185 Arhiv FF. A. Slodnjak: Pismo Svetu FF, 20. marec 1959, Personalna mapa.

186 B. Grafenauer: Nekaj opomb k Zadnjemu srečanju s Tarasom Kermaunerjem. *Glasnik Slovenske matice* 14 (1991), 28.

187 Ibidem, 26–27.

188 I. Voje: Utrinki, 404.

tudi politično, in bodo iz Slodnjaka skušali napraviti zastavo. Ali ta zastava je raztrgana.«¹⁸⁹ V istem času pa je fakultetna uprava – skladno s Kimovčevo obljubo, a nikakor ne soglasno – zavrnila reelekcijo Štefana Barbariča, ker da se ni približal »naši družbeni stvarnosti«.¹⁹⁰ Že prej pa so prekinili sodelovanje z demonstratorjem Stankom Šimencem.¹⁹¹ Breda Pogorelec se je več desetletij pozneje spominjala, da so vsi ti dogodki potekali skrivoma, saj člani kolektiva niso smeli izvedeti za ozadja. Vse to je škodovalo medsebojnim odnosom in v marsičem prispevalo k »negativni hipoteki« zveze komunistov.¹⁹² Kakorkoli že, Slodnjak je nato postal gostujoči profesor na univerzi Johanna Wolfganga Goetheja v Frankfurtu na Majni, večina akterjev pa se mu je pozneje opravičila.

Ob tem pa je potekala tudi čistka v Seminarju za filozofijo, ki je bila tesno povezana tudi z *Revijo 57*, s katero je oblast obračunavala jeseni 1958. Že tedaj so se pojavljala vprašanja, kako so lahko sodelavci revije tudi asistenti na univerzi.¹⁹³ Spet so posegli po reelekcijah kot sredstvu odstranitve. Marca 1959 je komisija zavrnila vlogo asistenta Tarasa Kermaunerja za reelekcijo, ker naj bi bila njegova prizadevanja premalo povezana z nalogami predmeta Uvod v družbene vede. Od 24 navzočih članov fakultetne uprave sta se le dva vzdržala in se zanj zavzela: Veljko Rus, ki je menil, da kandidatovo delo ni bilo nezadostno, saj je prevedel delo *Razkroj uma Györgyja Lukácsa* in vodil proseminarske vaje, ter Grafenauer s stališčem, da bi bilo prestrogo odkloniti reelekcijo zaradi neizvrševanja obveznosti, ki za asistente niso fiksirane.¹⁹⁴ Grafenauer se je pozneje spominjal, da je Zihrel svoje stališče utemeljeval takole: »To, kar gradim pri predavanjih in seminarjih,

Kermauner v svojem delu s študenti podira!«¹⁹⁵ Na aprilski seji Fakultetnega sveta se je že razpravljalo o začasni odstranitvi Veljka Rusa iz službe, saj je bila zoper njega uvedena preiskava zaradi suma kaznivega dejanja sovražne propagande. Dekan Mikuž je na seji prebral odlomke pisem, ki jih je iz tujine poslal sodelavcem *Revije 57* in jih je javno tožilstvo poslalo dekanatu. Za Rusa se je spet zavzel le prof. Grafenauer, ki je menil, da bi morala biti pred glasovanjem osnovana posebna komisija, a je bil njegov predlog zavrjen.¹⁹⁶

V petdesetih letih so začeli reševati vprašanje prostorske stiske fakultete, ki je tedaj še vedno gostovala v NUK. Že leta 1953 sta se Prirodoslovno-matematična in Filozofska fakulteta sporazumeli, da na zemljišču ob križišču Aškerčeve in Gorupove ulice sezidata skupno poslopje. Leta 1954 je rektor prof. Zwitter pozval Izvršni svet LRS, naj gradnjo vključi v investicijski načrt za naslednji dve leti. Svoj poziv je utemeljeval z dejstvom, da se je število študentov po osvoboditvi potrojilo, število profesorjev pa podvojilo. Poudaril je tudi družbeno funkcijo, saj da je vzgoja vsakega bodočega izobraženca v celoti poverjena učiteljskemu kadru, ki ga dajeta ti dve fakulteti. Projekt, ki ga je pripravil arhitekt Stanislav Rohrman, je predvideval, da bi obe fakulteti v stavbi imeli vsaka nekaj več kot 3000 m². Čeprav je rektor poudarjal idealnost lokacije, je imela Tehnična srednja šola veliko pomislekov, dokler ni fizik prof. Kušar dokazal, da nova stavba pri osvetljenosti ne bo škodila sosedu na drugi strani Aškerčeve ceste.¹⁹⁷ Od rektorjevega poziva do izgradnje je trajalo kar osem let. Zlasti zapletena je bila selitev knjižnice Inštituta za slovansko filologijo, saj so se težaški delavci

189 Stanko Šimenc: Spomin na profesorja – v navzkrižju stroke in politike. Štirideset let pozneje. *Literarnovedno srečanje ob stoletnici rojstva prof. dr. Antona Slodnjaka*. Ur. Miran Hladnik in Gregor Kocijan. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1999, 79. Šimenc je zapisnik sestanka objavil v svoji knjigi *Med politiko in stroko*.

190 ZSFUFF, 10. 4. 1959.

191 S. Šimenc: Spomin, 79.

192 Breda Pogorelec: Oddelek za slovanske jezike in književnosti. *Zbornik 1919–1999*, 236.

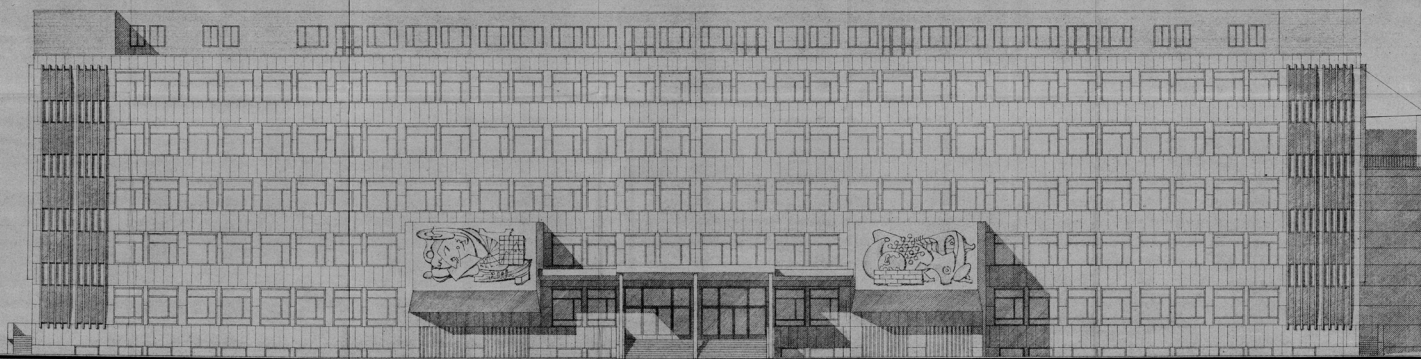
193 A. Gabrič: *Socialistična*, 275.

194 ZSFUFF, 9. 3. 1959.

195 B. Grafenauer: Nekaj opomb, 31.

196 ZSFUFF, 29. 4. 1959.

197 Zahvaljujem se dr. Anji Dular, da mi je predala tozadevno dokumentacijo iz zapuščine prof. Zwittera. SI AS 1402.

Rohrmanov načrt Filozofske fakultete (Zgodovinski arhiv Ljubljana)

Slovesna otvoritev novih prostorov Filozofske fakultete, 16. 2. 1962. Na sliki je tudi Alma Sodnik, ki je bila slušateljica že v zimskem semestru 1919/20 (ZAMU).

France Stelè s študenti

menda ustrašili tovora in odšli domov, dragocene knjige pa so potem selili študenti.¹⁹⁸ Slovesna otvoritev je bila 16. 2. 1962. Tedanji dekan Emil Štampar, prodekan France Bezljaj in rektor Makso Šnuderl so poudarili kulturno in družbeno vlogo Filozofske fakultete ter izrekli »priznanje skrbi, ki jo je družba pokazala s tem, da je omogočila sezidati novo poslopje za fakulteto«.¹⁹⁹ Ulica, poimenovana po štajerskem pesniku, pa bo poslej postala metonimija za fakulteto.

Konec petdesetih let je prišlo do upokojitev nekaterih profesorjev. Že ob ustanovitvi univerze so nekateri napovedovali, da bo prav menjava generacij predstavljala kritično obdobje za kakovost Univerze

v Ljubljani.²⁰⁰ Ker so profesorji pravočasno poskrbeli za nasledstvo, v glavnem ni bilo kritičnih situacij kot prej ob nenadnih smrtih. Leta 1957 se je upokojil prof. Stelè, ki je seminarsko kroniko zaključil z naslednjimi besedami: »Stolico za umetnostno zgodovino zapuščam po skoraj 20 letih z zavestjo, da se s tem končuje druga faza v razvoju ljubljanske šole in da novi čas zahteva svoje, kar bo sevé tudi šoli dalo drug, želim samo, da še bolj uspešen značaj.«²⁰¹ Stanetu Mikužu, profesorju za občo umetnostno zgodovino novega veka, sta se v zgodnjih šestdesetih letih pridružila dva docenta, in sicer Luc Menaše ter Nace Šumi, ki sta začela predavati srednjeveško občo umetnostno zgodovino oziroma jugoslovansko

198 Arhiv FF. Boris Paternu: Pismo dekanatu FF, 1. 7. 1961.

199 Odprli so novo zgradbo Filozofske fakultete. *Delo* 4/47 (17. 2. 1962), 1.

200 B. Grafenauer: Nekaj opomb, 21.

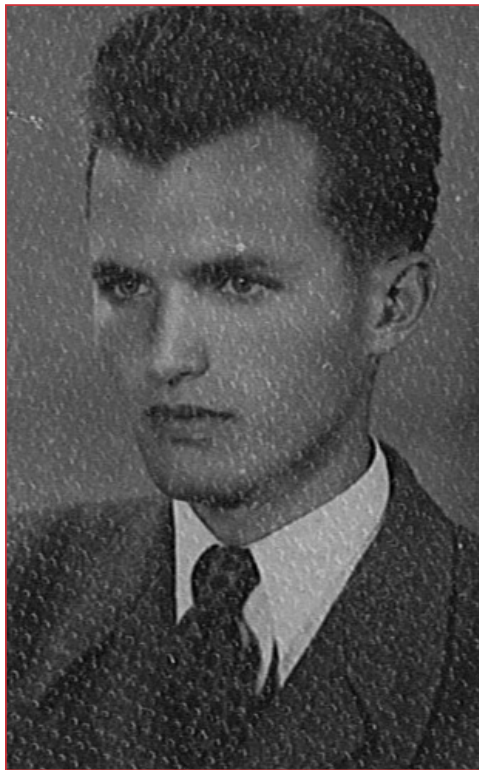
201 Seminarska kronika, jesen 1957.

Ivan Toličič pri vajah iz otroške psihologije (ZAMU)

Vid Pečjak pri eksperimentalnem delu (ZAMU)

Jože Toporišič

zgodovino umetnosti.²⁰² Po Zupaničevi upokojitvi istega leta je bil Vilko Novak desetletje edini, ki je predaval evropsko in južnoslovansko etnologijo, šele leta 1967 se mu je pridružil Vekoslav Kremenshek. S tem se je poleg katedre za regionalno etnologijo zasedla še katedra za občo in neevropsko etnologijo.²⁰³ Po Rostoharjevi upokojitvi leta 1959 sta njegovo delo nadaljevala Ivan Toličič s predavanji iz mladinske psihologije in Levin Šebek, ki se je ukvarjal z industrijsko psihologijo. Pozneje se jima je pridružil še Vid Pečjak, ki je slovel tudi kot pisatelj. V šestdesetih letih so lahko študenti izbirali med klinično, industrijsko in šolsko psihologijo.²⁰⁴

Istega leta kot Rostohar je bil upokojen Karel Oštir, sčasoma ga je nasledil Bojan Čop, ki je promoviral s tezo o labialnih priponah v indoevropskih jezikih. Na začetku šestdesetih let se je primerjalnemu jezikoslovju priključila še orientalistika s

predavanji Viktorja Korošca iz akadijiščine in sumerščine ter lektoratom arabščine. Na romanistiki pa se je Stanko Leben leta 1956 pred reelekcijo umaknil v pokoj, kar je ohromilo delo na francistiki, ki je imela poslej le profesorja jezika Antona Grada.

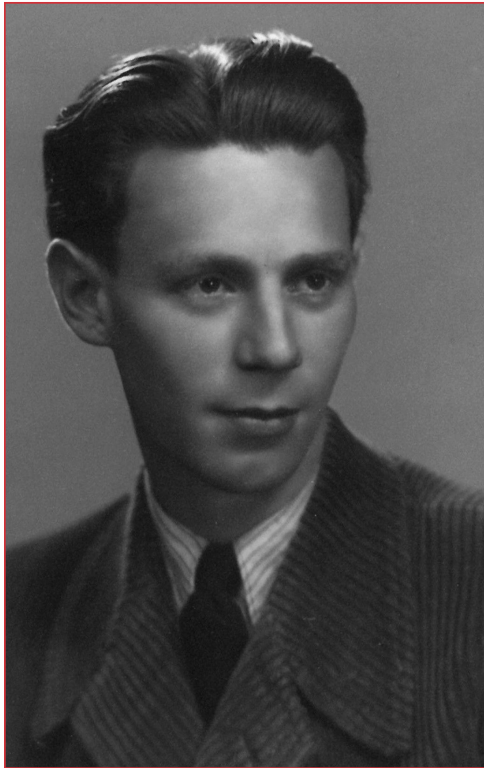
Naslednji upokojitveni val je fakulteto dosegel v drugi polovici šestdesetih let. Upokojenega Stanka Škerlja je na italijanistiki leta 1966 nasledil Mitja Skubic, naslednje leto pa se je na francistiko kot docentka za francosko književnost vrnila Breda Cigoj-Leben. Leta 1965 se je po skoraj štirih desetletjih delovanja upokojil nekdanji rektor Milko Kos, njegovo stolico za občo zgodovino srednjega veka pa je prevzel Ferdo Gestrin. Vasilij Melik je v tem obdobju začel predavati slovensko in jugoslovansko zgodovino 19. stoletja, Ignacij Voje pa starejšo zgodovino južnoslovanskih narodov.²⁰⁵ Leta 1967 je odšel v pokoj nekdanji dekan Stanko Gogala,

202 Nace Šumi: Oddelek za umetnostno zgodovino. *Zbornik 1919–1999*, 120.

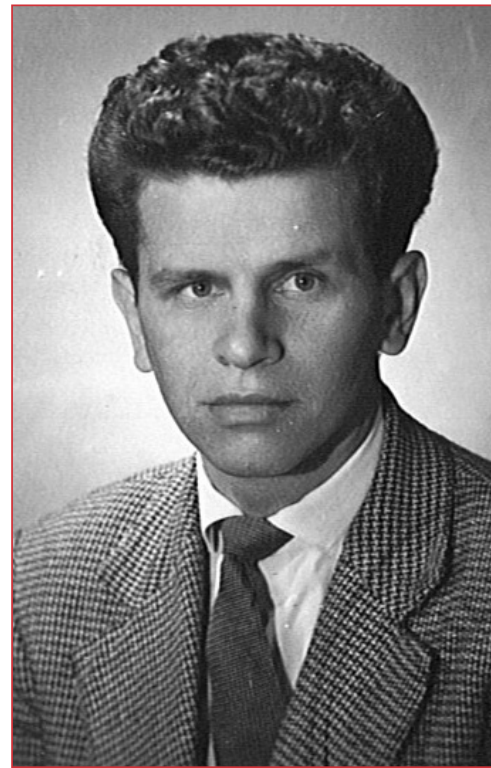
203 Božidar Jezernik: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo. *Zbornik 1919–1999*, 175.

204 Klas Brenk: Oddelek za psihologijo. *Zbornik 1919–1999*, 61.

205 Ignacij Voje: Oddelek za zgodovino. *Zbornik 1919–1999*, 82.

Dušan Ludvik

Kajetan Gantar

na pedagogiki je tedaj zgodovino šolstva predaval Vladimir Schmidt, leta 1960 pa se je tu habilitirala – kot tretja učiteljica Filozofske fakultete – Milica Bergant, ki je uvajala predavanja iz pedagoške sociologije in predšolske vzgoje.²⁰⁶ Leta 1967 se je upokojil Milan Grošelj, istega leta pa sta bila kot docenta izvoljena dva naslednika, in sicer za grški jezik s književnostjo Erika Mihevc Gabrovec in za latinski jezik s književnostjo Kajetan Gantar.²⁰⁷

Ko se je konec leta 1963 upokojila Marja Boršnik, šele druga redna profesorica, je imela katedra za slovensko književnost že dva docenta, Borisa Paternuja in Franca Zadravca. Katedra za slovenski jezik je v šestdesetih letih obsegala skupini za slovenski jezik z zgodovino in stilistiko ter zgodovinsko slovnico z dialektologijo.²⁰⁸ Primerjalno slovnico slovanskih

jezikov je leta 1959 prevzel France Bezljaj, historično slovnico slovenskega jezika Tine Logar, več težav pa je predstavljal slovenski knjižni jezik s stilistiko, saj se je Anton Bajec, ki je predaval opisno slovnico, ob uvedbi reelekcij upokojil. Prof. Bezljaj je na začetku šestdesetih let opozoril, da je imela slovenistika v zadnjih petnajstih letih le eno disertacijo in da ni strokovnjakov, ki bi napisali slovnico.²⁰⁹ Situacija se je spremenila šele leta 1966, ko sta se habilitirala Breda Pogorelec in Jože Toporišič, ki je desetletje pozneje objavil *Slovensko slovnico*. Od šestdesetih let naprej je prevladalo stališče, da mora študij slovenskega jezika enakovredno prikazovati sinhroni in diahroni uvid.²¹⁰ Na začetku šestdesetih let so ustanovili še makedonski lektorat, ki ga je vodil Blaže Ristovski. Leta 1965 so organizirali prvi Seminar slovenskega

206 Mateja Ribarič: Bergant, Milica. *Novi slovenski biografski leksikon. B–Bla*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2017, 317–319.

207 Okoliščine svoje asistenture je Gantar popisal v avtobiografiji *Zasilni pristanek*.

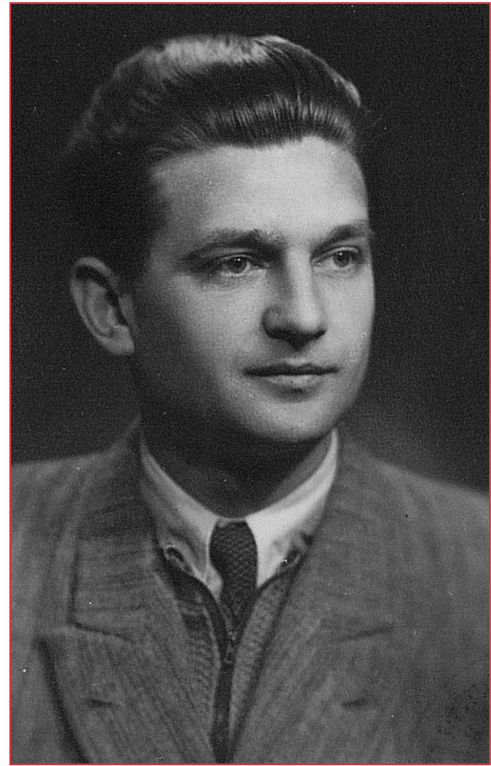
208 Breda Pogorelec: Oddelek za slovanske jezike in književnosti. *Zbornik 1919–1999*, 237.

209 ZRFSFF, 23. 11. 1961.

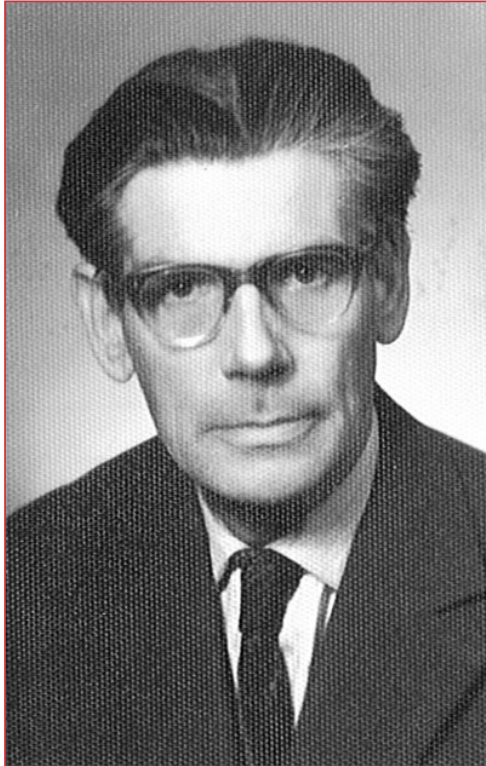
210 B. Pogorelec: Oddelek, 236.

Boris Paternu

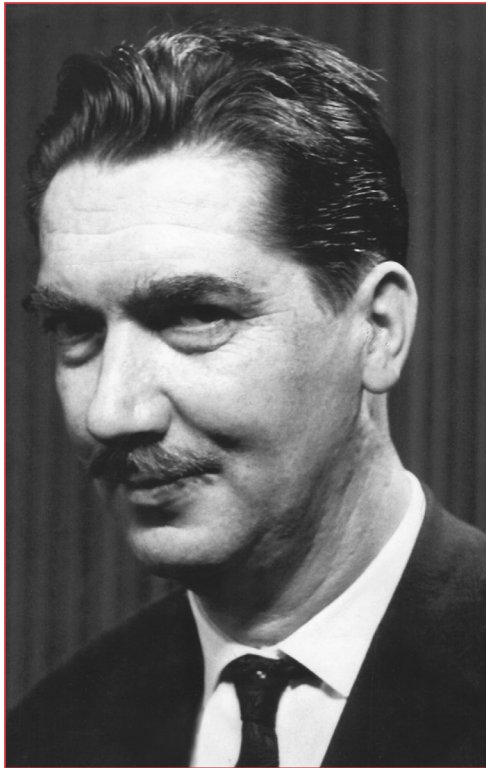
Franc Zadavec

France Bezlaj

Tine Logar
(vir: Oddelek za slovenistiko)

Dušan Pirjevec

Janko Kos

jezika, literature in kulture, ki se ga je udeležilo 25 udeležencev iz Evrope in ZDA.²¹¹

Na svetovni književnosti se je Antonu Ocvirku pridružil Dušan Pirjevec, ki je doktoriral s tezo o Ivanu Cankarju in evropski dekadenci. Leta 1970 pa se je habilitiral še Janko Kos, ki je promoviral s tezo o Prešernu in evropski romantiki. Kmalu so se tudi odločili, da oddelek namesto oznake »svetovna književnost«, vsiljene po sovjetskem zgledu, spet prevzame prvotni zahodnoevropski pojem »primerjalna književnost«.²¹²

Tudi v šestdesetih letih je bilo delo posameznih kateder prekinjeno. Smrt Alme Sodnik leta 1965, ki je tudi po upokojitvi predavala zgodovino filozofije, je ohromila delo na filozofiji, saj ni bilo habilitiranih profesorjev. Šele istega leta se je habilitiral Vojan Rus za etiko, proti koncu desetletja pa še Boris Majer, Frane Jerman in Božidar Debenjak. Na arheologiji

pa sta se v dveh letih poslovila prof. Korošec in prof. Klemenc, glavne arheološke predmete so nekaj časa izvajali zunanji honorarni profesorji.²¹³ V šolskem letu 1961/62 se je geografija vrnila na Filozofsko fakulteto. Starejšima profesorjema Meliku in Ilesiču so se v tem obdobju pridružili mlajši kolegi. Na katedri za družbeno geografijo sta delovala Vladimir Klemenčič in Igor Vrišer, na katedri za fizično geografijo Ivan Gams in Darko Radinja, na katedri za regionalno geografijo pa Vladimir Leban in Jakob Medved.

Leta 1962 so vse dosedanje inštitute in seminarje preimenovali v oddelke, še prej pa so ustanovili dva nova. Novembra leta 1959 je fakultetno vodstvo predlagalo ustanovitev nove katedre za muzikologijo. Ker so nekateri videli v učnem načrtu pomanjkljivosti in se niso strinjali z nazivom, češ da bi bil primernejši pojem zgodovina glasbe, se je zadeva zavlekla.²¹⁴ Dragotin Cvetko, predlagatelj nove discipline,

211 Poročilo o delu Filozofske fakultete v študijskem letu 1964/65. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1965, 107–108.

212 Janko Kos: *Ideologi in oporečniki. Spominjanja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Beletrina, 2015, 179.

213 P. Novaković: Zgodovina arheologije, 13.

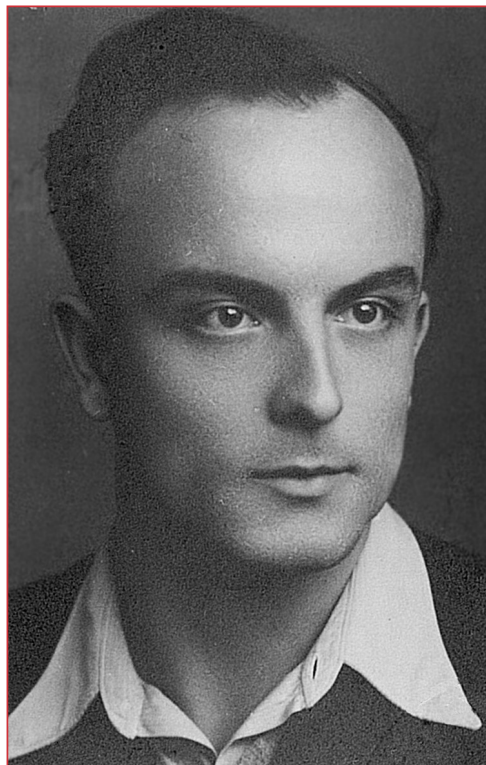
214 ZSFUFF, 23. 11. 1959.

Anton Grad

Mitja Skubic
(vir: Vladka Skubic)

Bojan Čop

Vilko Novak

se je pozneje spominjal, da se člani fakultetne uprave niso veselili muzikologije, saj niso vedeli, kaj je njeno bistvo. Bali so se, da bo novi oddelek povzročil hrup z muziciranjem na razne instrumente in jih motil tako v osebnih kot v študijskih prizadevanjih: »Ni jim bilo znano, da je muzikologija znanstvena disciplina, ki ji Nemci pravijo Musikwissenschaft. Šele, ko so slišali za to nemško različico, so skušali dojeti upravičenost in eksistenco te discipline, ki je že dolgo prisotna in uspešna na Zahodu.«²¹⁵ Cvetko je bil nato izvoljen za rednega profesorja za zgodovino slovenske in novejšje svetovne glasbe in v šolskem letu 1962/63 je bil prvič razpisan študij muzikologije, na katerega se je vpisalo dvanajst študentov.²¹⁶ Cvetko je tedaj predaval južnoslovansko glasbo od baroka do moderne, honorarna sodelavca Vilko Ukmar in Marjan Lipovšek pa razvoj glasbe do renesanse oziroma analizo fuge in sonate ter tehniko instrumentalne partiture.²¹⁷

Februarja 1960 je fakultetna uprava potrdila ustanovitev katedre za sociologijo.²¹⁸ Novi oddelek, ki je bil šele drugi v tedanji Jugoslaviji, je v šolskem letu 1960/61 že razpisal enopredmetni in dvopredmetni študij sociologije.²¹⁹ Zihlerl je predaval občo sociologijo, honorarni profesor Jože Goričar pa zgodovino družbene misli in metodologijo sociološkega raziskovanja. Imeli pa so tudi predavanja iz statistike in politične ekonomije. Dobrih pet let pozneje je tedanji predstojnik Anton Žun, sicer sociolog prava, fakultetni upravi predstavil oddelčni predlog, da bi se študij sociologije v celoti prenesel na Visoko šolo za politične vede, saj ga je na fakulteti težko organizirati s kar 18 honorarnimi sodelavci.²²⁰ Ker je večina razpravljavcev zavrnila možnost, da bi se fakulteta odrekla sociologiji, je oddelek pripravili nov predlog: sociologija

bo ostala na fakulteti, a jo bo mogoče študirati le kot B-predmet.²²¹

Na začetku leta 1966 je dekan poročal o zaskrbljujoči finančni situaciji, saj naj bi fakulteta v tekočem letu dobila od 30 do 40 odstotkov manj sredstev kot v preteklem. Zanimive so rešitve, ki so jih predlagali nekateri spričo težke situacije. Rado Jan, zunanji član Fakultetnega sveta, je predlagal, da bi morali stroke (npr. klasična filologija), ki nimajo dovolj študentov, preusmeriti na druge vire financiranja, fakulteta pa bi morala javnosti ponuditi znanstvenoraziskovalne usluge, od občin bi lahko prejela denar za zgodovino NOB v njihovih krajih. Profesorji so takšne predloge zavrnil.²²²

Na začetku sedemdesetih let je postal lektor v Ljubljani nemški pisatelj Gert Hofmann, ki je desetletje pozneje opisal ljubljansko filozofsko fakulteto v svojem romanu *Fistelstimme* (dobesedno piskajoč glas). Čeprav gre za roman o duševno neuravnovešenem človeku, ki se izdaja za lektorja, avtor omenja študente slovečega profesorja F., ki »zaradi svoje ideološke neodvisnosti prihaja v spor z našimi oblastmi in je bil tudi že večkrat izključen iz partije«.²²³ V tej omembi seveda ni težko prepoznati Dušana Pirjevca, v svetovljanskem dekanu pa Dragotina Cvetka; oba sta bila pomembna akterja pri študentski zasedbi Filozofske fakultete.

14. aprila 1971 je več tisoč študentov zasedlo Aškerčevo cesto, saj jih je motil hrup.²²⁴ Zaradi nekaterih besed, izrečenih v govoru, je bil proti mlademu pesniku Milanu Jesihu, študentu primerjalne književnosti, uveden kazenski postopek. Deset dni pozneje je milica pred kazenskega sodnika poslala še petnajst študentov, ki so želeli mirno protestirati ob obisku francoskega premiera Jacquesa Chabana-Delmasa.

215 Dragotin Cvetko: *V prostoru in času. Spomini*. Ljubljana: Slovenska matica, 1995, 178.

216 Ibidem, 179.

217 Cf. Matjaž Barbo: *Slovenska muzikologija. Kratek prelet po zgodovini*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.

218 ZSFUFF, 15. 2. 1960.

219 Avgust Lešnik: Razvojna pot Oddelka za sociologijo. *Petdeset let študija sociologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (1960–2010)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 13.

220 ZSFUFF, 3. 6. 1965.

221 ZSFUFF, 24. 6. 1965.

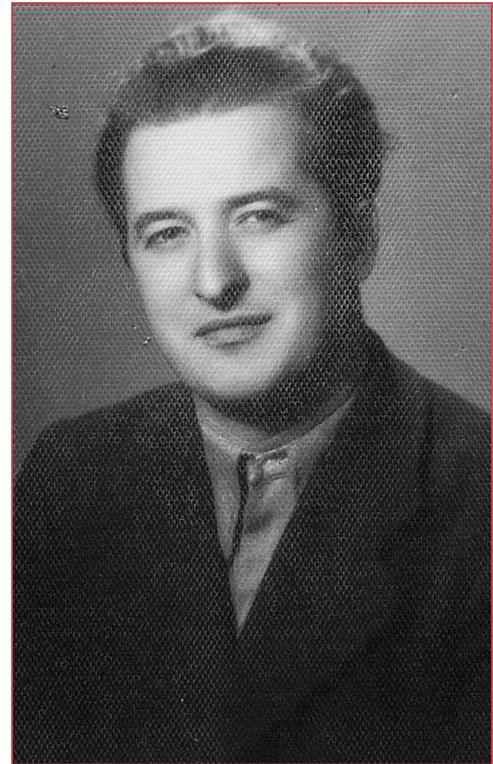
222 ZSFSFF, 31. 1. 1966.

223 Gert Hofmann: *Lektor v Ljubljani*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982, 80. Zahvaljujem se prevajalki dr. Katarini Bogataj Gradišnik za vse informacije.

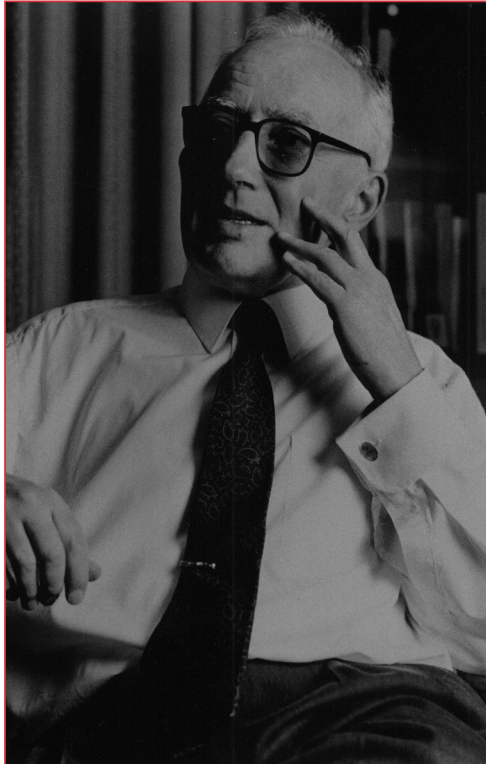
224 Povzemamo poglavje Zasedba Filozofske fakultete. *Študentsko gibanje 1968–72*. Ljubljana: Krt, 1982, 152–211. Za informacije se zahvaljujem tudi Milanu Jesihu.

Ignacij Voje

Ferdo Gestrin

Luc Menaše

Nace Šumi

Milica Bergant

Erika Mihevc Gabrovec
(vir: D. Movrin)

Breda Pogorelec

Breda Cigoj-Leben

8. maja pa je milica prekršila načelo eksteritorialnosti univerze, saj je vdrla v Filozofsko fakulteto, zaplenila plakate in v priporu zadržala Franeta Adama, študenta filozofije, ki je na pano zapisal: »Napočil je čas gverile, uprimo se avtoritarizmu in porajajočemu se kapitalizmu.« Proti Adamu je bil sprožen postopek na podlagi 118. člena kazenskega zakonika (sovražna propaganda). Iz solidarnosti do kolegov je izredna skupščina razglasila zasedbo Filozofske fakultete, ki jo je podprl tudi dekan Cvetko. Prvo noč, 26. maja, je okoli sto študentov prespalo na fakulteti, naslednjega dne pa je več profesorjev pripravilo posebna predavanja. Najbolj znano je bilo Radikalizem in revolucionarnost prof. Pirjevca, ki je imel povsem drugačna stališča kot dvanajst let poprej, a je gibanje spremljal z distanco. V predavanju je polemiziral z nekaterimi študenti, ki so si želeli gverilski boj, saj je sam zagovarjal poseben tip akcije:

Akcija, ki ni nasilna, si drugega noče prilagoditi, ker nima cilja, marveč je uveljavljanje prav te družabnosti, je uveljavljanje človekove odprtosti za sočloveka, je postavljanje samega sebe pred drugega, je postavljanje sebe v pri-sotnost, pri čemer je treba vedeti, da je beseda sotnost izraz za bit. Gre torej za pri-bitu, torej biti z, to je so-bit. Takšna akcija ni socialna akcija v tradicionalnem pomenu besede, ni institucionalizirana akcija. Dogaja se zunaj institucij in je uveljavljanje tistega dela človeka, ki se je v zmagi tehnike osvobodil iz institucij. S tem je omogočen tudi nov odnos do institucij.²²⁵

Študenti komparativistike so organizirali tudi recital poezije. Dne 27. maja so na Oddelku za svetovno književnost organizirali skupščino, na kateri so lahko študentje verjetno prvič v naši univerzitetni zgodovini pred svojimi profesorji komentirali študijski program, zahtevali obvezni seznam študijske literature in izrazili pomisleke nad mentorskim delom. Janko Kos je te dogodke takole ohranil v svojih spominih:

Gneča v predavalnicah je bila velika. Protesti so segali do zahteve po odpravi izpitov in ocen, morda do nadomestitve avtoritarnih predavanj s svobodnimi debatami ali z nečim podobnim. [...] Potek je bil tak, kot se je spodobilo slovenskim študentom – ne tako bučen kot v Franciji, Nemčiji in Beogradu, temveč nežen in pesniški, brez silnih pretefov, pogromov in uporov, kar bi bilo morda po okusu nekdanjega oporečništva iz časa *Perspektiv*, Pučnikovih posegov v socialno politiko in študentskih simpatizerjev.²²⁶

Dne 2. junija se je zasedba končala, študente je obiskal visoki predstavnik Kavčičeve vlade Ernest Petrič. Okrožno sodišče pa je tudi odstopilo od pregona Franeta Adama, saj je verjelo, da je izraz gverila uporabil z zavestjo, da študente poziva k nenasilnemu delovanju.

Mesec dni pozneje je dekan poročal, da je študentska akcija potekala v okviru dovoljenega in da študentje niso kršili obljub in zagotovil, ki jih je dal pred začetkom zasedbe akcijski odbor. Akcijo pa je podprl tudi univerzitetni Pedagoško-znanstveni svet.²²⁷ Jeseni istega leta so študenti objavili manifest, v katerem so zapisali, da so z zasedbo fakultete poskušali postaviti temelje novi univerzi: »Osvobajamo univerzo, univerza osvobaja nas!« V letnem poročilu je Cvetko še enkrat omenil zasedbo, katere analizo in oceno bodo oskrbeli zgodovinarji, ko bodo ti dogodki toliko odmaknjeni, da jih bo mogoče presojeti. Sam pa je menil, da bi morali študente v večji meri pritegniti v delo svetov oddelkov, kjer bi lahko sodelovali pri reševanju večine problemov, ki se pojavljajo pri študiju.²²⁸

Na začetku sedemdesetih let so študentje Filozofske fakultete prevzeli pobudo in oblasti, ki se je sklicevala na levičarske vrednote, pogumno nastavili kritično zrcalo, profesorji pa so jih pri tem podprli. Filozofska fakulteta je po petih desetletjih dokončno postala fakulteta študentov, ki vedo, kaj hočejo, in so svoja hotenja pripravljani tudi udejanjiti!

225 Dušan Pirjavec: Radikalizem in revolucionarnost. *Nova revija* 6 (1987), 1481. V zvezi s tem je zanimivo tudi pričevanje Milana Dekleve v filmskem portretu *Jabolko v snegu* (RTV Slovenija, 1998).

226 J. Kos: *Ideologi in oporečniki. Spominjanja*, 169–170.

227 Zapisnik skupne seje Pedagoško-znanstvenega in Fakultetnega sveta filozofske fakultete, 25. 6. 1971.

228 Dragotin Cvetko: Dekanovo poročilo. *Poročilo o delu Filozofske fakultete v študijskem letu 1970/71*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1972, 11.

Boris A. Novak: *Vrata nepovrata* (epos), prva knjiga: Zemljevidi domotožja, drugi zvezek: Zgodovinski atlas zapuščenih domovanj, 21. spev: Šole, 3.

Nikoli ni bilo take pomladi
kot leta enainsedemdeset.
Na pusti modernistični fasadi

je troje nezaslišanih besed
sprožilo smeh in dvignjen srednji prst
in gnev in gibanje in ognjemet:

Kamion ni bonbon! Ognjeni krst
smo doživeli nekaj norih dni pozneje,
ko smo zagledali kordon, ves čvrst

in mrzel: takrat smo prišli do lastne meje ...
Pred tem pa eksplozija časa, srh, zasedba
Filozofske fakultete, duh lip, ki veje

prostost, pogum, dotlej neznan, študentka
s smejočo se lepoto, *jazz band*, brkati Dekleva
dirigira hrup sto enega instrumenta

domišljije, ki šprica, lije, seva,
dolgolasi Jesih predava o *Dolini totalke*,
režimo se, nihče ne šteje dni ... vse do dneva

preboja, ko smo iz betonske barake
faksa odšli na cesto in zasedli mesto,
skrivaj sem razmnožil šmiraste letake

z matrico na prastarem ciklostilu, skozi gosto
mrežo teles in sloganov sem dolgo iskal
prijatelje, trdo jedro gibanja, prostor

se je že zibal in lebdel in piskal,
ko sem jih našel, so bili v prvi vrsti,
Jaša s pestjo v zraku pa Mladen in Branko,

Tomaž in Jure in Marko, prijeli smo se za roke,
kot da še zmeraj hodimo v vrtec,
prizor nas je spremenil v prestrašene otroke,

kordon miličnikov v neprebojnih jopičih,
s čeladami in ščiti, pištolami in palicami,
tedaj sem se spomnil in vzkliknil

Polica je palicaj!

a sem ga komaj slišal, nismo mogli več nazaj,
samo naprej, kričali smo, da prekričimo strah,
Naprej! naprej! naprej! ...

in se usedli pred parlament ...

Spomnim se vonja po cvetočih lipah
in toplem asfaltu in toplih dekletih, vonja hipa,
ko sem bil mladenič, tako kot vsi,

ko sem bil pesnik, tako kot vsi, ko sem bil upornik,
tako kot vsi, in bil zaljubljen, tako kot vsi,
in korakal naprej, tako kot le nekateri,

tisti, ki se po štiridesetih letih srečamo v večerih
pred filofaksom, po predavanjih novim študentom,
ki parlament obmetavajo z granitnimi kockami ...

Jašo sem zadnjič srečal prav pred parlamentom.
Tako kot nekoč so cvetele lipe, vonj razkošnih vej
je padal po stezicah Valvasorjevega parka,

nikoli več enakih. Šla sva mimo, bežna znanca, nakar
sva se ustavila in samodejno dvignila pesti v zrak,
in zavpila: *Naprej! naprej! naprej! ...*

A nisva šla naprej. Šla sva nazaj, drug k drugemu,
se potrepljala po ramenih in sedla na pločnik.
Brž je pritekla *palicaj*, za njim pa še njegov pribočnik,

ki me je nazijal: *Gospod, pri priči vstanite!*,
in zajecjal pred Jašo: *Gospod poslanec, kaj pa vi tu?!*
Midva pa sva brez sramu

sedela tam, na pločniku pred parlamentom,
in se režala na ves glas, režala kot takrat, na dnu
tiste davne pomladi, ko je študentom

uspelo za dva tedna zasesti fakulteto
in za dve uri cesto pred parlamentom ...*

* Dekleva in Jesih sta oba Milana in oba pesnika, Mladen in Marko sta Dolar in Uršič – oba filozofa, Branko je Gradišnik in pisatelj, Jure je Detela, pokojni pesnik, Tomaž je Wraber, kulturni novinar in dolgoletni predsednik Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije, Jaša je pa Zlobec, pokojni pesnik, diplomat in politik, v času te pesmi pa neformalni, karizmatični voditelj študentskega gibanja in zasedbe FF spomladi 1971.

Kornelija Ajlec in Peter Mikša

ZGODOVINA

FILOZOFŠKE FAKULTETE

ZADNJIH PETDESET LET

Zasedba

Leto 1968 so v Evropi, predvsem pa v Parizu zaznamovali študenti, ki so protestirali proti oblasti in razmeram, ki so jih imeli za konservativne ostanke vojne generacije. Del tega duha se je prelil v Jugoslavijo, predvsem v Beograd, kar je bil velik madež za prestiž države, ki se je imela za oazo stabilnosti v nemirnem svetu.¹ V Ljubljani razmere niti zdaleč niso bile tako napete kot v prestolnici jugoslovanske federacije. Kljub temu je bila republiška oblast v stanju pripravljenosti, ko je bilo 6. junija 1968 v veliki jedilnici študentskega naselja v Rožni dolini organizirano zborovanje, na katerem se je zbralo okoli 2500 študentov, ki jih je opazovalo več kot 550 pripadnikov milice.² Število študentov na manifestaciji se nikakor ni moglo kosati z manifestacijami v Beogradu in Zagrebu, a v slovenski vladi je očitno obstajala bojazen, da se bo tudi v Ljubljani nezadovoljstvo študentov prelevilo v množične proteste. Toda zahteve ljubljanskih študentov so bile tedaj še nedorečene in posplošene. Zavzemali so se za univerzalno dostopnost študija, ureditev vprašanja cenovno ugodnih nastanitvenih kapacitet in prehoda študentskih domov pod okrilje univerze.³ Kljub precej medlim zahtevam pa so študenti pri najbolj liberalni vladi v povojnem obdobju⁴ uspeli doseči nekaj koncesij, a uresničenih je bilo dejansko le nekaj. Tako sta bila zgrajena dva nova študentska bloka, ki sta blažila problematiko

študentskih nastanitev v prestolnici. Ustanovljena je bila tudi Skupnost študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov, od partije neodvisna organizacija, ki je omogočala tudi oblikovanje različnih interesno-političnih skupin. Ustanovitev Radia Študent, ki je v svoji 50-letni zgodovini zaslužen za vokalizacijo stališč in kritik študentov, pa je bila tretji vidnejši izid tega zgodnjepoletnega zborovanja.

Po teh koncesijah je študentsko gibanje vse do začetka sedemdesetih let nekoliko potihnilo, čeprav ni nikoli izginilo. Tedaj pa je v drugem, odmevnejšem valu podalo bolj dorečene zahteve za reformo univerze, hkrati pa so tudi resneje kritizirali siceršnje družbene razmere v državi, pri čemer so se osredotočili na zahteve po socialni enakosti in vračanju k prvinski obliki komunizma. V središču teh protestov se je znašla Filozofska fakulteta. 7. novembra 1970 je bil na fakulteti organiziran literarni maraton, ki je bil sprva mišljen kot manifestacija študentske subkulture, manjši del pa je bil namenjen tudi ostalim dejavnostim, predvsem političnim. Obravnavali so probleme slabe informiranosti študentov, izobraževalnega sistema, reforme univerze, položaja študentov, socialnih razlik in ostalega.⁵ Manjše manifestacije so bile organizirane tudi med zimskim obdobjem, nato pa se je 14. aprila 1971 pred vhodom fakultete na Aškerčevi cesti na shodu zbralo približno 2000 študentov. Ti so zahtevali obvoz (tovornega) prometa mimo

1 Božo Repe: *Rdeča Slovenija: tokovi in obrazi iz obdobja socializma*. Ljubljana: Sophia, 2003, 103.

2 Pavle Čelik: *Policija, demonstracije, oblast: ljubljanski nemiri v zadnjih treh desetletjih*. Ljubljana: Enotnost, 1994, 95.

3 B. Repe, op. cit., 103.

4 Gre za obdobje t. i. slovenskega liberalizma, na čelu katerega je bil predsednik vlade Stane Kavčič.

5 Urška Kanduč: *Vpliv časopisa Tribuna in Radia Študent v času študentskega gibanja od leta 1964–1972*. Diplomaska naloga, mentor: Božo Repe, Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2013, 24–25.

Dogajanje v vhodni avli v času zasedbe Filozofske fakultete med 26. majem in 2. junijem 1971.
 Avtor: Nace Bizilj. Vir: MNZS.

Dogajanjem pred vhodom v času zasedbe Filozofske fakultete med 26. majem in 2. junijem 1971.
 Avtor: Marjan Ciglič. Vir: MNZS.

fakultete, saj naj bi hrup motil študij.⁶ Po uvodu v protest so se študenti odpravili proti zgradbi skupščine, tam prebrali svoje zahteve in se mirno razšli.

Kljub razhodu pa je milica tedaj sprožila uradne postopke zoper nekatere vodilne člane študentskega gibanja, zaradi česar so študenti čez enajst dni, 25. aprila, protestirali proti obisku francoskega predsednika vlade Jacquesa Chabana-Delmasa, ki je igral ključno vlogo pri utišanju francoskega študentskega gibanja leta 1968. Da ne bi motili sprejema pri vladi, je milica protestnike za nekaj časa zadržala v stavbi nasproti vladne palače, zaradi česar so se ogorčeni študenti napotili pred stavbo časopisa Delo, upajoč, da bo ta poročal o dogodku. Zaradi domnevnega sodelovanja pri vseh teh uporniških dejanjih so organi državne varnosti po dogodkih preiskali tudi prostore študentske skupnosti Filozofske fakultete, čemur je nasprotovalo vodstvo fakultete, ki je zagovarjalo eksteritorialnost in avtonomnost univerze.⁷

Napetosti med študenti in vlado so dosegle vrelišče v zadnjih dneh meseca maja in so trajale približno teden dni. Študenti so 26. maja zasedli poslopje Filozofske fakultete pod geslom *Naše gibanje je boj za socializem*. Ves čas osemdnevne zasedbe so bili študenti nastanjeni v prostorih osrednje stavbe, ki so jo razglasili za *delovno kolonijo* in na njeni strehi vsako jutro izobesili zastavo delavskega gibanja ob petju Internacionale.⁸ Svoje razprave med zasedbo so povzeli v pet strani dolgemu *Manifestu zasedene Filozofske fakultete*, ki so ga objavili 31. maja, a ga dejansko ni nikoli sprejel noben »organ« zasedbe, kot piše eden izmed njegovih avtorjev, Bogomir Mihevc.⁹ V njem so zahtevali aktivnejšo vlogo študentov pri vodenju

univerze, večjo politično svobodo, izrazili so tudi podporo kolegoma v kazenskem postopku zaradi sodelovanja pri zasedbi, Franetu Adamu in Milanu Jesihu. Med nekoliko bolj utopične zahteve pa so med drugim dodali zahtevo po ukinitvi izpitov na univerzi.¹⁰

Gibanje nikoli ni imelo pretirano bojevitega zagona, kot denimo v Beogradu in Zagrebu, kjer so imele zahteve tudi nacionalistično konotacijo. Hkrati je bil v Sloveniji življenjski standard razmeroma dober. Če tudi so se pojavljali protesti proti gospodarskim reformam, se je pretežno dobra gospodarska situacija vendarle odražala tudi v mirnosti protestnih shodov. Tako je tudi zasedba fakultete trajala dober teden dni in se je zaključila z nastopom poletnega izpitnega obdobja in študijskih počitnic, 2. junija 1971.¹¹ Posledično sta Fakultetni svet in Pedagoško-znanstveni svet Filozofske fakultete zavrnila predlog študentov, v katerem so zahtevali, da bi polovico članov posameznih oddelčnih svetov sestavljali študenti in da bi imeli v ostalih komisijah svoje predstavnike. O predlogu namreč sveta nista mogla razpravljati, saj se njune skupne seje 25. junija ni udeležil noben študentski predstavnik.¹² Kljub temu je dekan dr. Dragotin Cvetko pozneje v svojem poročilu označil zasedbo fakultete kot način, s katerim »skuša študentska mladina na tak izjemen način reševati svoje socialne in študijske, pa tudi širše družbene probleme«. Dodal je še, da je pedagoški proces kljub zasedbi potekal zadovoljivo in da je bila izvedba zasedbe korektna.¹³

Z nastopom novega študijskega leta se je študentsko gibanje že razvejalo, pri čemer so bile različne struje po pisanju zgodovinarja Repeta po

6 Južna ljubljanska obvoznica je bila dokončana šele leta 1988. Pred tem je bil ves tovorni promet proti Dolenjski posledično skoncentriran po današnjih Tržaški, Tivolski, Bleiweisovi in Aškerčevi cesti ter naprej po Dolenjski cesti.

7 Zapisnik 3. seje PZS FF, 14. maj 1971, 2–3.

8 B. Repe, op. cit., 107.

9 Manifest je bil sicer nepodpisan, a iz poznejših virov je znano, da so bili avtorji Mladen Dolar, Pavle Kristan, Bogomir Mihevc, Mirjana Nastran, Darko Štrajn, Andrej Ule in Pavle Zgaga. Več v: Bogomir Mihevc: *Ključ je v naših rokah. Študentska gibanja za univerzo in boljši študij*. Ljubljana: Univerza, 2008, 244.

10 B. Repe, op. cit., 107.

11 Ibidem.

12 Kljub zavrnitvi predloga je pozneje prišlo do nekaterih kompromisov. Tako so bili denimo v Komisijo za vprašanje organizacije enopredmetnega študija imenovani prof. dr. Bogo Grafenauer kot predsednik, prof. dr. Janez Stanonik, prof. dr. Jože Toporišič in doc. dr. Božidar Debenjak, medtem ko so študenti imenovali svojega predstavnika naknadno. V: Zapisnik 9. skupne seje PZS in FS FF, 25. junij 1971.

13 Zapisnik seje FS FF, 29. februar 1972, 2.

Jaša Zlobec in Branko Gradišnik v času zasedbe Filozofske fakultete 26. maja 1971. Avtor: Tone Stojko.
Vir: MNZS.

»naravi levo radikalne«,¹⁴ njihov čas obstoja pa je bil z izjemo glasila *Tribuna* in *Radia Študent* omejen. Kljub temu so bili v tem obdobju nekateri študentski predlogi na sejah organov Filozofske fakultete še vedno v duhu zasedbe. Med njimi je bil predlog, da bi petdesetim študentom, ki niso uspeli rešiti stanovanjskega vprašanja do začetka študijskega leta, na fakulteti namenili prostor, kjer bi lahko prenočevali, kar je fakulteta zavrnila. Drugi predlogi so bili bolj izvedljivi, tudi tisti, da se študentom dodeli lasten predstavnik v Komisijo za reševanje študentskih prošenj.¹⁵ So se pa pojavili pritiski republiških oblasti na vodstvo univerze in fakultete, da bi disciplinsko ukrepalo proti tistim študentom, ki so zaradi povezav s *Tribuno* prišli v konflikt z organi pregona. Fakulteta se je temu uprla z obrazložitvijo, da sama ni bila seznanjena z vsebino zaplenjenih člankov in posledično proti posameznikom ni mogla usmeriti konkretnih obtožb.¹⁶

Leta 1974 so se študentska gibanja institucionalizirala tako, da se je leta 1968 ustanovljena Skupnost študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov priključila Zvezi socialistične mladine Slovenije (ZSMS). Kljub omejenim uspehom študentskega gibanja, ki se ni uspelo razviti v samostojno družbeno gibanje, alternativno Zvezi komunistov, je uspelo študentom dodobra razburkati slovensko družbo in vanjo vnesti nekaj svežine in agilnosti. Pozneje so se najvidnejši predstavniki študentskih gibanj razpršili v kulturniške in akademske vode – tudi kot profesorji na Filozofski fakulteti –, nekateri pa so pred, zlasti pa po osamosvojitvi postali tudi vidni politiki.

14 Gre za skupini Gibanje 13. november in Alternativna univerza ter uredništvo študentskega časopisa *Tribuna*, katerega štiri številke so bile zaplenjene. Več: B. Repe, op. cit., 107.

15 Zapisnik 10. seje PZS, 11. oktober 1971, 9.

16 Zapisnik 13. seje PZS FF, 29. junij 1972, 2.

1 Sedemdeseta leta – nova ustava, nova struktura

Novo desetletje je v razvoju Filozofske fakultete prineslo volitve novega dekana. To je postal dr. Dragotin Cvetko, profesor in ustanovitelj Oddelka za muzikologijo, ki je nominacijo sprejel z nekaj zadržki. Dr. Janez Stanonik z Oddelka za germanske jezike in književnosti pa je prevzel vlogo prodekana.¹⁷ Prva težava, s katero sta se morala spopasti, je bila organizacija študija sociologije na Univerzi v Ljubljani. Do reorganizacije študija je prišlo že v študijskem letu 1964/65, ko se je enopredmetni študij sociologije prenesel na Visoko šolo za politične vede, ki se je ob tem preimenovala v Visoko šolo za sociologijo, politične vede in novinarstvo (VSPN). Z naslednjim študijskim letom se je posledično študij na Filozofski fakulteti zreduciral zgolj na študijsko skupino B. Zadnji diplomanti enopredmetnega študija sociologije in skupine A pa so nato zaključili študij leta 1967/68.¹⁸ Kljub temu razdelitev še ni bila dorečena in je obstajala bojazen, da bi utegnili priti do podvajanja snovi. Rektor Univerze v Ljubljani, kemik prof. dr. Roman Modic, je zato sklical komisijo, ki so jo sestavljali predstavnika Filozofske fakultete, prof. dr. Fran Zwitter in izr. prof. dr. Anton Žun, ter predstavnika VSPN, direktor in še istega leta prvi dekan izr. prof. dr. Vlado Benko ter doc. mag. Peter Klinar. Mešana komisija je nato sprejela sporazum, da se na Filozofski fakulteti obdrži pedagoško smer študija sociologije, medtem ko se njen nepedagoški študij usmeri v sociologijo kulture.¹⁹ Preostali nepedagoški

del pa se je prenašal na VSPN. Vse smeri študija sociologije so zdaj postale študijske smeri B. Na Filozofski fakulteti je to konkretno pomenilo, da sociologije ni bilo več mogoče študirati samostojno, temveč le v kombinaciji s še eno smerjo,²⁰ enako pa je veljalo tudi za študij na VSPN. Ne glede na to, da slednja ni oblikovala študijske smeri A, je bila pridobitev študija sociologije dovolj, da je visoka šola ravno zaradi tega dogovora pridobila status fakultete. V duhu sodelovanja in dobrih odnosov je bil na Filozofsko fakulteto kot prvi gostujoči profesor z novoustanovljene Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo (FSPN) vabljen dr. Zdenko Roter, ki je izvedel 8-urni cikel predavanj iz sociologije religije za študente sociologije kulture.²¹

Sicer pa je Filozofska fakulteta kot največja humanistična ustanova tudi po koncu študentskega gibanja ostala del družbenopolitičnih dogodkov. Njeni zaposleni so se denimo izrecno angažirali pri vprašanju dvojezičnih tabel na Koroškem, ko je Oddelek za slavistiko dal pobudo za protest celotne univerze zoper neuveljavljanje manjšinskih določil državne pogodbe o Avstriji. Tako je rektorat sklical zborovanje zaposlenih s celotne univerze na Fakulteti za elektrotehniko, kjer je govoril tudi prof. dr. Fran Zwitter. Podobne predstavitve so imeli tudi drugi pedagogi s Filozofske fakultete. Fakulteta je imela tudi Komisijo za zamejske Slovence, ki je skrbela za vprašanja Slovencev v Italiji in Avstriji. Med drugim so njeni člani sodelovali na Koroških kulturnih dnevih, ki

17 Zapisnik 3. seje PZS FF, 29. maj 1970.

18 Zapisnik 3. seje FS FF, 1. junij 1976, 5.

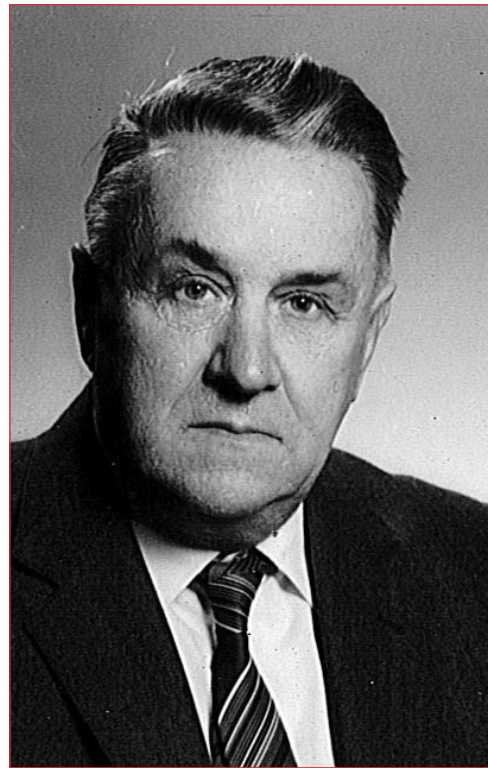
19 Zapisnik 3. seje PZS FF, 29. maj 1970, 4.

20 Zapisnik 3. seje FS FF, 1. junij 1976, 5.

21 Zapisnik skupne 6. seje PZS in FS FF, 27. november 1970, 8.

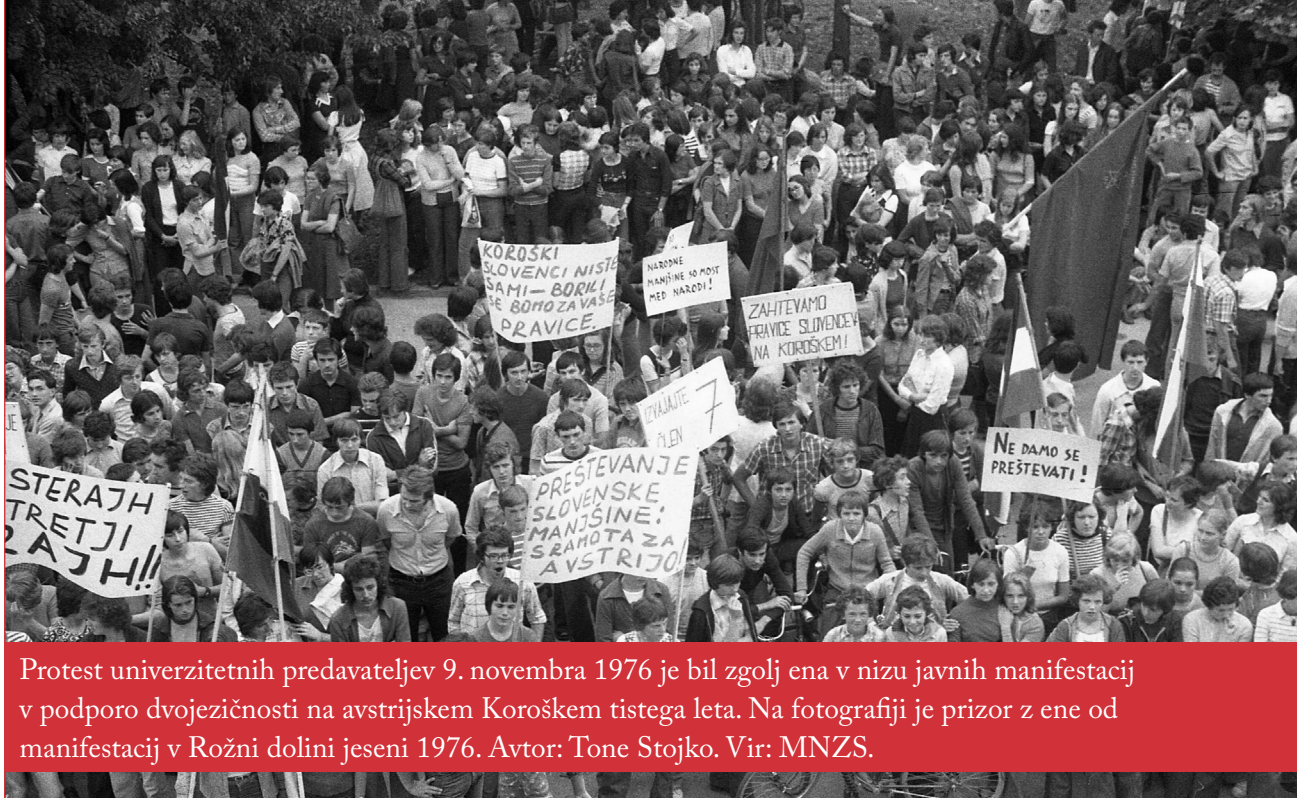
Dekan Dragotin Cvetko (1970–1974).
Avtor: Jože Gal. Vir: Wikipedia.

Dekan Janez Stanonik (1974–1976).
Vir: Arhiv Oddelka za germanistiko in
književnosti.

Vpis na Filozofsko fakulteto. Avtor: Miško Kranjec, september 1977.
Vir: MNZS.

Protest univerzitetnih predavateljev 9. novembra 1976 je bil zgolj ena v nizu javnih manifestacij v podporo dvojezičnosti na avstrijskem Koroškem tistega leta. Na fotografiji je prizor z ene od manifestacij v Rožni dolini jeseni 1976. Avtor: Tone Stojko. Vir: MNZS.

so se odvijali vsako leto v Celovcu, vključevali pa so različna predavanja s področja aktualnih političnih vprašanj, pa tudi kulturnozgodovinskih tem. Pozneje so organizacijo prevzeli predstavniki slovenske manjšine v Avstriji.²² Ker pa je še vedno prihajalo do kršitve členov o varovanju slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem, so 9. novembra 1976 delavci in študenti ponovno organizirali protest, pri katerem so sodelovali tudi zaposleni in študenti Strojne fakultete in Biotehniške fakultete.²³

Zaradi spreminjanja okoliščin financiranja raziskovalnega dela, vedno večjih potreb po mednarodnem sodelovanju in zaostrovanja habilitacijskih meril so se oktobra 1971 pojavili prvi pozivi k oblikovanju pogojev, v katerih bi se fakultetni kader lahko bolj temeljito in v večji meri posvečal raziskovalnemu delu kot pomembnemu delu svojih dolžnosti. Oddelka za filozofijo in umetnostno zgodovino sta za lažjo koordinacijo in boljše financiranje raziskav predlagala ustanovitev filozofskega in umetnostnozgodovinskega inštituta. V tem okviru se je razvila debata, osredotočena na razprave o vlogi fakultete kot pedagoške in znanstvene inštitucije, predvsem

pa o odnosu oz. mogočem konfliktu (zlasti z inštituti na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti), ki bi ga ustanovitev teh inštitutov lahko izzvala. Čeprav fakulteta tradicionalno igra dvojno vlogo pedagoške in znanstvene ustanove, pa so nekateri zavzeli povsem nasprotno stališče. Tako se je celo pojavilo mnenje, da bi moral biti fakulteta primarno usmerjena v raziskovanje in da bi morale njene enote biti inštituti in ne oddelki, pri čemer bi inštituti opravljali tudi pedagoške naloge. Taka reorganizacija bi seveda pomenila, da bi fakulteta kot članica univerze prenehala opravljati svojo temeljno nalogo izobraževanja, zato je bilo takšno razmišljanje utopično. A zavrnitev predloga je bila utemeljena pragmatično, češ da bi takšna reorganizacija povzročila cel kup posledic, vključno s spreminjanjem zakonodaje.²⁴ Sploh pa si je tudi republiško vodstvo predstavljalo položaj humanistike v Sloveniji povsem drugače kot njeni najvidnejši predstavniki. O tem je poročal prof. dr. Ferdo Gestrin, predsednik Komisije za znanstvenoraziskovalno delo, ki se je udeležil pogovora o položaju humanističnih ved s predsednikom skupščine, Sergejem Kraigherjem. Izkazalo se je, da je republiška

22 Zapisnik seje FS FF, 9. november 1972, 3.

23 Zapisnik 5. seje FS FF, 10. december 1976, 3.

24 Glavni pobudnik je bil dr. Bogo Grafenauer, ki je menil, da bi s tako organizacijo, ki poudarja raziskovalno noto, izboljšali vtis in vlogo fakultete v slovenski znanosti kot celoti. Več v: Zapisnik 11. seje PZS FF, 21. december 1971, 7–8.

vlada načrtovala zmanjšanje obsega humanističnih strok, v zameno za preusmeritev sredstev v tehnične stroke.²⁵ Posledično za zakonske in reorganizacijske spremembe ni bil pravi čas in Pedagoško-znanstveni svet je nazadnje sprejel stališče, da naj preoblikovanje fakultete poteka v smeri ustanavljanja raziskovalnih centrov v okviru posameznih oddelkov ali pa medoddelčno povezanih kateder tako, da ti ne bi posegli v obstoječo strukturo fakultete.²⁶

Raziskovalni centri so nazadnje kljub drugačnim predlogom nosili naziv inštituti. Kot prvi je bil leta 1973 ustanovljen Inštitut za umetnostno zgodovino. S tem korakom je oddelek pod vodstvom prof. dr. Naceta Šumija zadostil kriterijem Raziskovalne skupnosti SR Slovenije, ki je narekovala, da lahko denar za financiranje znanstvenoraziskovalnega dela dobijo le tisti oddelki, ki imajo izdelan dolgoročen program raziskovalnega dela.²⁷ Na drugi strani se filozofi niso podvzivali z ustanovitvijo, saj so prvi resni dopis z namero ustanovitve lastnega inštituta posredovali vodstvu fakultete šele pet let pozneje, leta 1978, ko pa je bil na mizi že zelo resen predlog o ustanovitvi krovnega Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete (ZIFF). Posledično je bil njihov predlog o ustanovitvi samostojnega inštituta zavržen.²⁸

Ko pa je bila leta 1974 sprejeta nova jugoslovanska ustava, se je pod vodstvom novega dekana prof. dr. Janeza Stanonika in prodekana prof. dr. Vasilija Melika z Oddelka za zgodovino vendarle začela priprava strukturnih sprememb na fakulteti. Kakšne bodo spremembe, sicer sprva ni bilo povsem jasno, z univerze pa je prišel namig, da »mora biti to, kar nastaja, boljše od sedanjega«.²⁹ Podobno

kot druge fakultete se je tudi filozofska nazadnje oblikovala kot organizacija združnega dela, težišče samoupravljanja pa se je preneslo na posamezne oddelke, ki so odločali o študijskih, znanstvenoraziskovalnih, materialnih, statutarnih in kadrovskih vprašanjih. Tako so z novim statutom oddelki dobili večjo stopnjo avtonomije, hkrati pa so bili preimenovali v Pedagoško-znanstvene enote (PZE), ki jih je upravljal svet. Tega so sestavljali vsi redno zaposleni, pa tudi študentski delegati,³⁰ in ker je šlo za samoupravne enote, ki naj bi predstavljale posamezno stroko nasploh, tudi zunanji predstavniki. Predlogi o njihovem številu so bili različni, večinoma pa omejeni na dva ali tri predstavnike.³¹ Posamezna PZE se je delila na katedre, hkrati pa je pravilnik dopuščal, da je v duhu nedavne ustanovitve Inštituta za umetnostno zgodovino vsaka enota lahko oblikovala lasten dokumentacijski center ali inštitut za potrebe raziskovalnega dela.³² Na fakultetni ravni so se oblikovali štirje novi delegatski odbori: študijski, kadrovski, znanstvenoraziskovalni in gospodarski odbor, kamor so bili delegirani predstavniki PZE in študentov. Tudi v Fakultetnem svetu so od zdaj naprej sedeli delegati delavcev, delegati študentov in delegati uporabnikov.³³ Nova, t. i. samoupravna struktura fakultete je začela 15. januarja 1975.³⁴

Vedno bolj pomemben dejavnik na fakulteti je bilo število novih vpisov. Da bi privabili čim več novih študentov, so bili spomladi 1972 organizirani prvi informativni sestanki za dijake 4. letnikov gimnazij. Ti so bili ocenjeni kot uspešni, zato se je vodstvo fakultete zavzelo, da bi jih izvajali vsako leto.³⁵ Tudi

25 Zapisnik 13. seje PZS FF, 29. junij 1972, 2.

26 Zapisnik 11. seje PZS FF, 21. december 1971, 7–8.

27 Zapisnik seje FS FF, 11. januar 1973, 5.

28 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. oktober 1978, 6.

29 Zapisnik 4. seje FS FF, 23. oktober 1973, 2.

30 Zapisnik 5. seje FS FF, 27. februar 1974, 2.

31 Zapisnik 9. seje FS FF, 25. november 1974, 4.

32 Zapisnik 5. seje FS FF, 27. februar 1974, 2.

33 Slednje so delegirali ustanovitelj, torej univerza, Socialistična zveza delavskega ljudstva (SZDL), Gospodarska zbornica Slovenije (GZS), Izobraževalna skupnost Slovenije in Kulturna skupnost Slovenije. Takšna struktura Fakultetnega sveta je začela delovati zelo pozno v primerjavi z uvedbo siceršnje spremembe fakultetne strukture, in sicer šele z zasedanjem Fakultetnega sveta februarja 1976. V: Zapisnik 1. seje FS FF, 23. februar 1976.

34 Zapisnik 10. seje FS FF, 10. januar 1975, 2.

35 Zapisnik 12. seje PZS FF, 9. marec 1972, 2.

sicer so bili študenti vedno bolj dejavni, zlasti preko svojega predstavnika Petra Pala, medtem pa jim je vodstvo fakultete v duhu samoupravljanja tudi dopuščalo vedno večje uveljavljanje predlogov. Ena izmed pobud, ki se je pozneje uresničila, je bila opustitev obveznosti obiska predavanj. Študenti so namreč predlagali, da bi profesorji v večji meri pripravljali poglobljene študijske skripte, kar bi študentom omogočalo tudi samostojno delo. Še vedno pa so podpirali obvezen obisk seminarskih vaj, na katere so želeli tudi prenesti težišče študijskega dela. Predavatelji so sicer ob teh predlogih izrazili nekaj pomislekov, saj so na tistih smereh, kjer so študijske skripte že obstajale, študenti vseeno prihajali na vaje nepripravljeni.³⁶ Kljub temu pa se je dolgoročno ta princip na marsikaterem oddelku v večji meri vendarle uveljavil. Kot novost je bila s študijskim letom 1974/75 uvedena tudi obvezna športna vzgoja.³⁷

Smeri, ki so imele največ študentov v sedemdesetih letih, so bile germanistika s približno 600 študenti v vseh letnikih, psihologija (400 študentov), slavistika (300 študentov) in pedagogika (200 študentov). Približno 2500 preostalih študentov je vpisalo eno izmed 130 kombinacij dvopredmetnih študijskih smeri. Že tedaj pa sta fakulteto obremenjevala visoko število fiktivno vpisanih študentov v prvi letnik študija in še bolj dolgotrajnost študija. V povprečju so študenti leta 1976 študirali med šest in sedem let, na leto pa je bilo nekaj manj kot 300 diplomantov. Študentom je predavalo 70 visokošolskih učiteljev, nekaj več kot 30 lektorjev in 51 asistentov. Skupaj z vsemi ostalimi kadri je bilo na fakulteti tako zaposlenih 250 posameznikov.³⁸

Čeprav je fakulteta šele zaključila reorganizacijo svoje strukture, so se že leta 1976 pod vodstvom dekana prof. dr. Vasilija Melika in prodekana prof. dr. Levina Šebeka³⁹ z Oddelka za psihologijo pojavile prve razprave o reformi, ki je nato v začetku osemdesetih

let uvedla usmerjeno izobraževanje. Ta reforma je v nasprotju s strukturno reorganizacijo fakultete tokrat posegla v same študijske programe in s tem v način študija na fakulteti. Posebna komisija študijskega odbora, ki ji je predsedoval prof. Grafenauer, je začela s pripravo predloga študijskih sprememb. Ponovno se je odprlo vprašanje študija sociologije, ki se je lahko na Filozofski fakulteti vse od sporazuma s FSPN leta 1970 izvajal le na študijski smeri B. To je pomenilo, da je bilo mogoče sociologijo študirati le v povezavi z neko drugo študijsko smerjo, hkrati pa študenti niso mogli iz nje diplomirati s klasično diplomsko nalogo po štirih letih, temveč z diplomskimi izpiti po dveh letih. Vendar pa FSPN do leta 1976 še ni uspela oblikovati smeri A študija sociologije in se ga je tam prav tako lahko študiralo le na dvopredmetnem študiju. Senat Filozofske fakultete pa je vedno znova razočarano poudarjal, da fakulteti med seboj nista sodelovali, kot bi načeloma lahko pričakovali. Po poročanju prof. Grafenauerja se povezava med fakultetama »ni obnesla«,⁴⁰ saj so le redki študenti Filozofske fakultete po opravljenih dveh letih nadaljevali študij na FSPN. Tako je bilo zaradi nepremišljenih diferencialnih izpitov, saj so se ponavljale teme z izpitov na Filozofski fakulteti, namesto da bi se te priznavale. Zato je prof. dr. Anton Žun v imenu Oddelka za sociologijo predlagal, da se ponovno uvede štiriletni študij v skupini A za smer sociologija kulture. Do tega predloga je bil kritičen dekan FSPN prof. dr. Stane Južnič, ki se je bal, da bi imela univerza nenaenkrat dve fakulteti za sociologijo. Načeloma pa je podpiral, da se študij sociologije kulture poglobi in razširi v okviru študijske smeri B.⁴¹

Zaradi vseh pomislekov so na sociologiji predlagali, da nov študijski program oblikujejo interdisciplinarno. Kot naravno povezavo so v okviru Filozofske fakultete zaznali študij filozofije, kot utemeljene in smotrne pa tudi povezave s študiji zgodovine,

36 Zapisnik 5. seje FS FF, 27. februar 1974, 4.

37 Zapisnik 6. seje FS FF, 22. maj 1974, 5.

38 Zapisnik 1. seje FS FF, 23. februar 1976, 2–3.

39 Oba sta izvoljena že leta 1974, nato pa še v drugi mandat leta 1976. Več v: Zapisnik 7. seje FS FF, 28. junij 1974, 1 in Zapisnik 1. seje FS FF, 23. februar 1976, 5.

40 Zapisnik 3. seje FS FF, 1. junij 1976, 7.

41 Ibidem, 5 in 9.

Študenti zgodovine med predavanjem Frana Zwittera leta 1969. Vir: Arhiv Univerze v Ljubljani.

pedagogike, psihologije in geografije.⁴² Zaradi povezljivosti s filozofijo so pozneje celo oblikovali posebno filozofsko-sociološko študijsko usmeritev, s poudarkom na pedagoški smeri, na kateri so izobraževali bodoče srednješolske učitelje predmeta Samoupravljanje s temelji marksizma. Ker pa je tudi dekan FSPN vztrajal, da ima ta fakulteta primeren študijski program, ki ustreza temu istemu izobraževanju, sta se fakulteti ponovno znašli na nasprotnih bregovih. Kljub temu je Filozofska fakulteta ob koncu leta 1976, podobno kot druge članice univerze, ustanovila Marksistični center, ki mu je kot predsednik načeloval izr. prof. dr. Frane Jerman z Oddelka za filozofijo. Na podlagi obstoja centra je fakulteta poskušala med drugim argumentirati smotrnost uvedbe enopredmetnega študija sociologije smeri A.⁴³ V želji, da bi enkrat za vselej presekali nastali gordijski voz, je Fakultetni svet kljub nasprotovanju potrdil, da se bo smer A študija sociologije kulture prvič začela izvajati v študijskem letu 1977/78,⁴⁴ a je temu

ugovarjala Izobraževalna skupnost. Vprašanje je postalo tako pereče, da se je z nivoja skupne univerzitetne komisije in Izobraževalne skupnosti reševanje preselilo na Komisijo predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije (CK ZKS) za idejno delo, znanost, kulturo, vzgojo in izobraževanje. Ta se je odločila za kompromisno rešitev, in sicer da mora Oddelek za sociologijo izdelati specializirani program za B-študij sociologije kulture,⁴⁵ saj je bil do zdaj formalno uveljavljen le B-študij sociologije, znotraj katerega pa je bil le neformalno poudarek na sociologiji kulture. S tako določbo, ki jo je sicer po krajši diskusiji brez večjih ugovorov sprejel tudi Fakultetni svet Filozofske fakultete, se je komisija CK ZKS odločila, da bo predstavila dokončno, čeprav nelagodno reševanje problema študija sociologije v prihodnost. Naslednje leto je Oddelek za sociologijo dejansko predložil uvedbo študijske B-smeri sociologije kulture, ki jo je bilo mogoče študirati v povezavi z umetnostnimi in jezikovno-literarnimi študijskimi

42 Ibidem, 6.

43 Zapisnik 5. seje FS FF, 10. december 1976, 4.

44 Zapisnik 8. seje FS FF, 11. maj 1977, 3.

45 Zasedanje Komisije CK ZKS za idejno delo, znanost, kulturo, vzgojo in izobraževanje je potekalo 25. oktobra 1978. Več v: Zapisnik 4. seje FS FF, 20. december 1978, 6.

A-skupinami.⁴⁶ Vprašanje samostojne A-smeri študija pa je bilo potisnjeno v ozadje.

Leta 1976 so študenti začeli glasno opozarjati, da so diplomski izpiti smeri B preobsežni in da je to povezano tudi z dolžino študija. Priprava na diplomski izpit po dveh letih se je pri večjem številu študentov po navadi zavlekla globoko v tretji ali celo četrti letnik, posledično pa so zanemarili delo na študijski smeri A.⁴⁷ Večina teh opozoril je zlasti zadevala jezikoslovne smeri, na čelu s klasično filologijo, slavistiko, romanistiko in germanistiko. Sicer pa je bila debata okoli teh težav v tem času smotrna, saj so PZE-ji pospešeno pripravljali prilagojene študijske načrte za uvedbo usmerjenega študija.⁴⁸ Študenti so podprli vse nove predloge študijskih programov, zataknilo se je le pri germanistiki. Na tem oddelku so namreč pripravili le enega namesto dveh predlogov študijskega programa, zaradi česar je bil nov študijski program formalno zavrnjen. A dejansko se je zataknilo pri razhajanju stališč, ali naj se B-smer zaključi po dveh letih z diplomskimi izpiti, kot je navada, ali po treh letih, kot je predlagal oddelek.⁴⁹ V času priprav na usmerjeni študij se je pojavil tudi predlog, da bi se predavanja začela 15 dni pred ustaljenimi roki. Tako bi se predavanja v spomladanskem semestru končala že 15. maja, s čimer bi bila študentom omogočena dodatna priprava pred začetkom junijskega izpitnega obdobja,⁵⁰ vendar ta predlog dejansko ni nikoli zaživel. Začetek študijskega leta je posledično še danes 1. oktobra, zaključek pa v zadnjem tednu meseca maja

oz. v prvem tednu meseca junija. Ker pa je bilo študentov vedno več, je bilo več tudi odličnih diplomskih in seminarskih nalog. Zato je fakulteta ob koncu leta 1978 sprejela sklep, da bo začela podeljevati fakultetne Prešernove nagrade, ki bodo izpostavile najbolj kakovostna dela njenih študentov.⁵¹

Junija 1977 je bil za dekana izvoljen izr. prof. dr. Matjaž Kmecl z Oddelka za slovanske jezike in književnosti, prvič pa sta bila dekanu v pomoč kar dva prodekana: to sta bila doc. dr. Ana Krajnc z Oddelka za pedagogiko, ki se je ukvarjala s problematiko študija, in izr. prof. dr. Mirko Pak z Oddelka za geografijo, ki je skrbel za finance.⁵² Med prvimi nalogami novega vodstva je bila dokončna ustanovitev Centra za pedagoško usposabljanje študentov, današnjega Centra za pedagoško izobraževanje,⁵³ ki je nastal na pobudo dr. Vladimirja Schmidta in dr. Barice Marentič Požarnik. Center se vse od svoje ustanovitve dalje posveča izobraževanju študentov vseh smeri na področju pedagogike, andragogike, didaktike in psihologije za namene poučevanja na osnovnih in srednjih šolah.⁵⁴ S tem korakom je Filozofska fakulteta zagotovo utrdila pravico do izobraževanja bodočih učiteljev, vendar so hkrati poskušali zagotoviti, da njihovi programi niso načenjali smotrnosti Pedagoške akademije, ki je v sedemdesetih letih izvajala nekatera predavanja tudi na Filozofski fakulteti zaradi lastne prostorske stiske.⁵⁵ Poleg Centra za pedagoško usposabljanje sta bila na isti seji ustanovljena še Center za študij ob delu⁵⁶ in Center za dopolnilno

46 Zapisnik 9. seje FS FF, 21. december 1979, 6.

47 Zapisnik 3. seje FS FF, 1. junij 1976, 10.

48 Zbora študentov in PZE se je udeležilo kar 953 študentov, poznejšega zbora študentov pa med 300 in 400.

49 Pri tem pa so lahko študenti zaprosili, da opravijo obe smeri kot predmet A – torej so študirali t. i. dvojni A –, in so obe smeri zaključili z ustrežno diplomsko nalogo po štirih letih študija. Zapisnik 6. seje FS FF, 14. januar 1977, 4–5.

50 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. oktober 1978, 3.

51 Zapisnik 4. seje FS FF, 20. december 1978, 2–3.

52 Zapisnik 9. seje FS FF, 29. junij 1977, 3.

53 Ibidem, 4.

54 Več o zgodovini Centra za pedagoško izobraževanje v poglavju »Brez njih ne gre«.

55 Pedagoška akademija je imela med letoma 1952 in 1983 sedež v Stiškem dvorcu na Starem trgu v Ljubljani, kjer jo je nato leta 1985 nasledila Akademija za glasbo, ki je leta 1975 postala polnopravna članica Univerze v Ljubljani. Pedagoška fakulteta se je leta 1983 selila v novo stavbo za Bežigrad ob Vojkovi cesti in v bližino Ekonomske fakultete, kjer je še danes. Več v: *Zgodovina Pedagoške fakultete*, <https://www.pef.uni-lj.si/zgodovina.html> (dostop: december 2018) in *Zgodovina Akademije za glasbo*, <https://www.ag.uni-lj.si/akademija-za-glasbo/zgodovina-1> (dostop: december 2018).

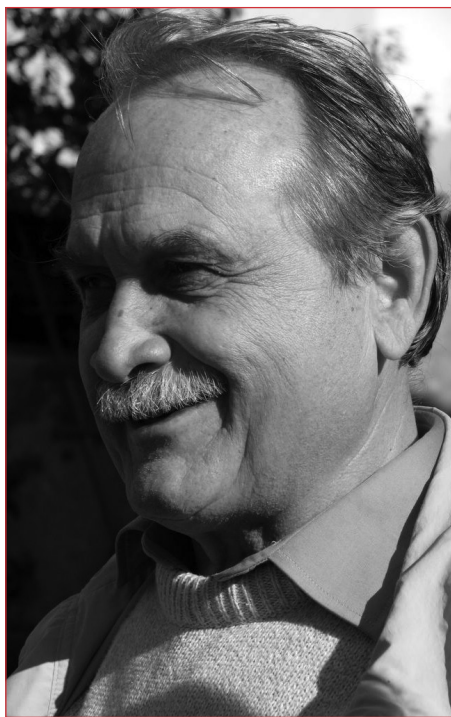
56 Gre za zametke današnjega izrednega študija.

Barica Marentič Požarnik, nekdanja prodekanja in ena izmed pobudnic ustanovitve Centra za pedagoško izobraževanje, na prireditvi Jubilanti oddelka za pedagogiko in andragogiko; 30. november 2010. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

Ana Krajnc, nekdanja prodekanja in utemeljiteljica andragogike in izobraževanja odraslih na Filozofski fakulteti, na slovesnosti ob 70-letnici; 30. september 2008. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

Dekan Matjaž Kmecl (1977–1979). Avtor: Miran Hladnik. Vir: Wikipedia.

Dekan Vasilij Melik (1974–1977). Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv Oddelka za zgodovino.

izobraževanje.⁵⁷ Predvsem slednji je nastal zaradi potreb ob uvedbi usmerjenega šolstva, ko so morali osnovnošolski in srednješolski učitelji pridobivati nove veščine in poglobiti svoje znanje na različnih strokovnih seminarjih. A kljub nujnosti njegovega obstoja je bilo delo Centra stalno pod velikim finančnim pritiskom, zato se posledično ni utegnil razvijati, kot so si zastavili sodelavci na čelu z njegovo predsednico dr. Ano Krajnc.⁵⁸ Ker Izobraževalna skupnost njihovih programov v prvih letih ni financirala, je bilo delo sodelavcev pretežno prostovoljno.⁵⁹ Statusa novoustanovljenih centrov namreč ni definiral niti leta 1977 sprejeti novi Statut fakultete.⁶⁰

Sicer pa je v začetku leta 1978 začela potekati razprava o ustanovitvi Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete (ZIFF). Tu je iniciativo prevzel prof. dr. Nace Šumi, ki je že vodil Znanstvenoraziskovalno komisijo, pa tudi Umetnostnozgodovinski inštitut. Z ustanovitvijo krovnega raziskovalnega inštituta naj bi bila omogočena koordinacija organiziranega raziskovalnega dela na fakulteti⁶¹ in interdisciplinarno povezovanje, saj je bilo slednje v okviru že obstoječih inštitutov in centrov omejeno. Predvsem pa naj bi inštitut omogočil razvoj raziskovalnih dejavnosti na vseh oddelkih, torej tudi tistih, ki do tedaj niso uspeli razviti lastnih inštitutov in centrov. Posledično naj bi bili člani inštituta vsi zaposleni, pa tudi vsi tisti zunanji sodelavci, ki so bili ključni za izvedbo raziskovalnih načrtov.⁶²

Podobno kot z Univerzo v Celovcu, so postajali vedno tesnejši stiki z Univerzo v Trstu. Aprila 1978 so bili organizirani Tržaški dnevi v Ljubljani, ki so bili zasnovani kot splošen znanstveni posvet. Z nekaj

odložitvami so aprila 1979 v Trstu organizirali še Ljubljanske dneve.⁶³ Sicer pa je dekan Kmecl ocenil, da so s temi stiki dosegli novo kvaliteto in intenzivnost sodelovanja, ki bi jo morala fakulteta še naprej nadgrajevati.⁶⁴ Do tega je prišlo nekaj let pozneje, v času dekanovanja prof. Šumija v prvi polovici osemdesetih let, kar je bila posledica nekaterih ugodnih okoliščin. Prva je bila, da je Italija začela priznavati jugoslovanske univerzitetne diplome.⁶⁵ Do podobne določbe je prišlo tudi na jugoslovanski strani. Ko pa je leta 1984 postala dekanja tržaške Filozofske fakultete Silvana Monti, so na pobudo tamkajšnjega profesorja zgodovine, sicer pa alumna ljubljanske Filozofske fakultete, dr. Jožeta Pirjevca⁶⁶ začele potekati priprave za izmenjavo serij predavanj, ki naj bi študentom v Trstu in Ljubljani ponudila vpogled v kulturo soslednjega ozemlja.⁶⁷ Ideja o sodelovanju je temeljila na želji, da bi ta predavanja postala del študijskega procesa, ne pa da bi šlo le za obstranska gostujoča predavanja.⁶⁸ A ambiciozna pobuda je nazadnje propadla zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.⁶⁹

Če se je kadrovska politika z oblikovanjem ZIFF v raziskovalnem delu vedno bolj odpirala, se je na pedagoškem področju možnost zaposlovanja vse bolj zaostrovala, čeprav se je število študentov in njihovih študijskih interesov povečevalo. Kljub nespodbudni finančni sliki je poskušala fakulteta slediti potrebam in težnjam po čim bolj zaokroženi ponudbi predmetov in študijskih smeri, ki pritečejo resni in moderni humanistični izobraževalni instituciji.

Ob pripravi novega statuta leta 1970 je Oddelek za romanske jezike in književnosti na čelu z dr. Mitjo

57 Zapisnik 9. seje FS FF, 29. junij 1977, 4.

58 Zapisnik 8. seje FS FF, 10. oktober 1979, 7.

59 Zapisnik 2. seje FS FF, 18. junij 1980, 3.

60 Zapisnik 4. seje FS FF, 25. november 1980, 8.

61 Zapisnik 12. seje FS FF, 27. februar 1978, 12.

62 O delovanju ZIFF je knjigi priloženo posebno poglavje. Ker pa je njegovo delovanje tesno povezano z razvojem fakultete, se bo delno pojavljal tudi v tem delu knjige. Zapisnik 3. seje FS FF, 12. oktober 1978, 5.

63 Zapisnik 5. seje FS FF, 26. februar 1979, 2.

64 Zapisnik 2. seje FS FF, 22. junij 1978, 2, 5.

65 Zapisnik 3. seje FS FF, 19. april 1983, 8.

66 Tu je uspešno zagovarjal doktorat iz zgodovine leta 1977.

67 Zapisnik 12. seje FS FF, 16. oktober 1984, 2.

68 Zapisnik 3. seje FS FF, 11. april 1985, 3.

69 Zapisnik 1. seje FS FF, 17. december 1984, 2.

Skubicem predlagal, da se uvede lektorat španskega jezika, kjer sta bila prva lektorja Juan Carlos Oven in Nubia Zrimec.⁷⁰ Oddelek za germanske jezike in književnosti pa je istega leta uvedel lektorat švedskega jezika. Prve lektorske vaje je tu vodila Lena Holmqvist.⁷¹ Leta 1977 je bil podan tudi predlog, da bi ustanovili lektorat albanskega jezika, a pod pogojem, da Univerza v Prištini recipročno ustanovi lektorat slovenskega jezika, kar pa se tedaj ni uresničilo.⁷² Sicer pa je bil lektorat španščine ob koncu desetletja nadgrajen še s pobudo o novi študijski smeri Španski jezik s književnostjo, ki je zaživela s študijskim letom 1981/82,⁷³ katedra pa je bila uradno odprta 2. marca 1982.⁷⁴ Pri tem je bila poudarjena želja, da bi študij vključeval tudi kulturne, politične in gospodarske vidike latinskoameriškega sveta, ter komparacijo slovanske in španske književnosti. Znotraj nove študijske smeri je bila predlagana tudi uvedba lektorata katalonščine,⁷⁵ ki je sicer nekaj let zatem zamrl, a se ponovno izvaja od leta 1998/99.⁷⁶

Širitev programov se je nadaljevala v prihodnjem desetletju, kar je bila tudi posledica prvih večjih sprememb po koncu druge svetovne vojne, ki so se dogajale v družbenem in političnem življenju Slovencev in preostalih narodov Jugoslavije. A še preden je prišlo do tovrstnega preskoka, je fakulteta zadnjič vidno nastopila skladno s principi kulta osebnosti. Smrt slovenskega politika Edvarda Kardelja 10. februarja 1979 je namreč odmevala tudi na Filozofski fakulteti. Zbor delavcev je nemudoma po prejemu novice soglasno sprejel pobudo Univerzitetnega marksističnega centra o preimenovanju Univerze v Ljubljani – ki je to ime nosila vse od leta 1943⁷⁷ – v Univerzo Edvarda Kardelja v Ljubljani. Ime se je nato obdržalo vse do leta 1990 in začetka osamosvojitvenih procesov v Sloveniji.

70 Vladimir Pogačnik: Oddelek za romanske jezike in književnosti. Neva Šlibar et al. (ur.): *Zbornik 1919–1999*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL, 1999, 298.

71 Zapisnik 10. seje FS FF, 30. junij 1970, 2; Meta Grosman in Anton Janko: Oddelek za germanske jezike in književnosti. Neva Šlibar et al. (ur.): *Zbornik 1919–1999*, 336.

72 Zapisnik 11. seje FS FF, 7. december 1977, 3.

73 Zapisnik 9. seje FS FF, 27. oktober 1981, 3.

74 Zapisnik 13. seje FS FF, 6. maj 1982, 2.

75 Zapisnik 9. seje FS FF, 21. december 1979, 6.

76 V. Pogačnik, op. cit., 299.

77 Od leta 1943 do zaključka druge svetovne vojne leta 1945 uradno sicer v nemškem jeziku, kot Universität Laibach.

2 Osemdeseta leta – desetletje oteženega poslovanja in družbenih sprememb

V novo desetletje je fakulteta vstopila z že leto poprej izvoljenim novim vodstvom.⁷⁸ Mesto dekana je zasedel zgodovinar prof. dr. Janko Pleterski, vodstveno ekipo pa sta dopolnila dva literarna zgodovinarja, izr. prof. dr. Helga Glušič in izr. prof. dr. Mirko Jurak. Prodekanja je prevzela skrb za študijska in raziskovalna vprašanja, prodekan pa za gospodarske zadeve.⁷⁹ Novo vodstvo se je moralo posvetiti trem odprtim temeljnim problemom: prostorski stiski, višini osebnih dohodkov in zaključku priprave študijskih programov za usmerjeno šolstvo. Skrbi pa ni več povzročala upravna struktura, ki je postala med zaposlenimi in študenti splošno sprejeta. Na tem nivoju je bilo v veliki meri tudi složno medsebojno sodelovanje, saj je postalo precej samoumevno, da so imeli študenti svoje predstavnike v vseh komisijah, odborih in oddelčnih svetih, kjer so redno uveljavljali svoje poglede in predloge.⁸⁰ Leta 1981 je denimo zbor študentov prvič podal pobudo za ureditev lokala oz. »bifeja« v fakultetni stavbi. Kot je bilo v navadi, je tudi za to vprašanje fakulteta imenovala komisijo, ki je bila zaupana dvema asistentoma, psihologu Petru Umeku in etnologu Janezu Bogataju, ter študentskemu predstavniku Ivanu Palu.⁸¹ A če je fakulteta imenovala komisijo za »bife« in tako prišla nasproti

študentom, so imeli ti nekaj več težav pri obveznem predmetu za vse študente fakultete, tj. Splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (SLO in DS) SFRJ. Predaval ga je general Ivo Tominc, ki so mu študenti očitali, da je imel premalo ustnih izpitnih rokov, poleg tega pa naj na njih sam ne bi bil pripravljen, pisnih pa da ni želel uvesti. Po posredovanju dekana Pleterskega in prodekanje Glušič se je »vojaški« predavatelj vendarle omehčal in uvedel pisne izpite.⁸² A to je bil le začetek težav, ki jih je omenjeni predmet povzročil v osemdesetih letih.

Po vseh pripravah in razpravah je bil leta 1980 dokončno sprejet Zakon o usmerjenem šolstvu, ki je prešel v veljavo v študijskem letu 1981/82. Zakon je ukinil gimnazije, univerza pa je morala začeti uvajati nove študijske programe, ki so omogočili študij novim študentom z zaključenimi strokovnimi šolami. Nova ureditev je posledično uvajala tudi sprejemne izpite na fakultetah namesto zaključnih izpitov na srednjih šolah.⁸³ Pri tem se je pojavila debata, ali naj pisni sprejemni izpit opravljajo vsi kandidati ali pa naj vpisni pogoji jasno navedejo, katere smeri usmerjenega izobraževanja so primerne za nadaljevanje študija na določeni smeri in posledično preizkus znanja ni potreben. Nazadnje je bil sprejet slednji predlog, saj je obveljalo, da morajo preizkus znanja

78 Izvoljeni so bili na 7. seji FS FF 25. junija 1979.

79 Zapisnik 8. seje FS FF, 10. oktober 1979, 2.

80 Študenti so v nekaterih delih imeli celo več pristojnosti, kot jih imajo danes. Med drugim so denimo uspeli tudi zavrniti oceno komisije za doktorsko disertacijo, čeprav so jo profesorji in Fakultetni svet že sprejeli in dali v nadaljnji postopek. Več npr. v: Zapisnik 6. seje FS FF, 25. april 1979, 6.

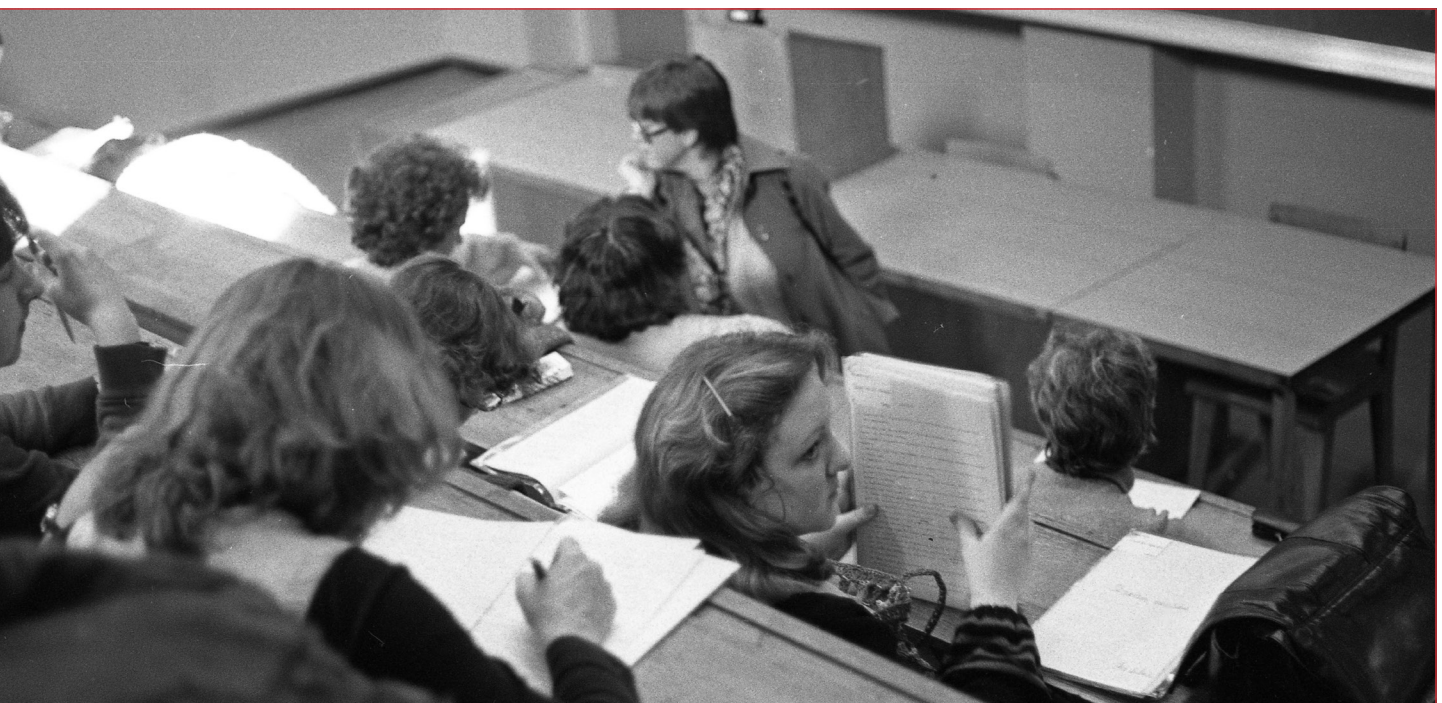
81 Zapisnik 7. seje FS FF, 16. april 1981, 7.

82 Ibidem.

83 Zaključni izpiti so ponovno uvedeni na nekaterih izobraževalnih programih srednjih šol že leta 1983.

Dekan Janko Pleterski (1979–1981).
Vir: Arhiv Oddelka za zgodovino.

V predavalnici Filozofske fakultete. Avtor: Svetozar Busić, marec 1980.
Vir: MNZS.

opraviti le tisti prijavljeni, ki niso dokončali ustreznega srednješolskega usmerjenega izobraževanja.⁸⁴ Da bi bilo kandidatov za sprejemne izpite čim manj, pa tudi zaradi splošne omejitve vpisa, je fakulteta v duhu novega zakona tudi poskušala »usmerjati« bodoče študente na uradnih predstavitvah. V zametkih informativnih dnevov je Filozofska fakulteta zainteresiranim predstavila merila za vpis v primeru omejitve in jih seznanila s študijskimi smermi, kjer omejitve ni bilo. A poročila kažejo, da se je vsako leto kljub drugačnim prizadevanjem za prenos vpisne prijave na smeri brez omejitve odločilo le okoli 5 odstotkov prijavljenih, kar je bilo zanemarljivo.⁸⁵ Posledično tudi prizadevanja za zmanjšanje števila kandidatov na sprejemnih izpitih niso bila posebej uspešna.

Vse spremembe, ki jih je prineslo usmerjeno izobraževanje, so zahtevale tudi pripravo novega statuta, čeprav je bil zadnji star šele dobra tri leta.⁸⁶ Statut bi moral biti pripravljen že leta 1981, a se je zaradi vseh določb usmerjenega izobraževanja njegova priprava zavlekla preko zakonsko določenega roka. Referendum delavcev o njegovem sprejemu je bil tako izveden šele 6. januarja 1982, študenti pa so oddajali svoje glasove med 6. in 13. januarjem.⁸⁷ Čeprav je bil soglasno sprejet, je stopil v veljavo šele leta 1983, ko ga je potrdila tudi skupščina SR Slovenije.⁸⁸ Novi statut je tedaj končno kodificiral status vseh izobraževalnih centrov, ki so bili ustanovljeni leta 1977, in ZIFF. Prav tako pa so PZE-je ponovno preimenovali v oddelke. To je bila smotrna poteza, saj raba naziva oddelek med zaposlenimi in študenti pravzaprav nikoli ni izginila iz vsakodnevnice rabe.⁸⁹ Kljub sprejemu

novega statuta pa so še vedno potekale spremembe študijskih programov. Fakultetno vodstvo je sicer pričakovalo dolgotrajnost sprememb, a je bilo oddelkom sporočeno, da morajo biti vse zaključene do začetka študijskega leta 1985/86, ko se je na univerzo vpisala prva generacija srednješolcev, ki so se izobraževali izključno v sistemu usmerjenega izobraževanja.⁹⁰

Novi zakon, ki je bil precej zapleten, je bil kriv tudi za kopico sporov, ki so tedaj izbruhnili zaradi pristojnosti izobraževanja na določeni smeri. Ena od idej usmerjenega izobraževanja je namreč temeljila na predpostavki, da ima posamezna visokošolska ustanova znotraj iste univerze ekskluzivno pravico do izobraževanja na določeni smeri študija. Tega načela se sicer vlada ni držala, ko je šlo za vprašanje dveh ustanov s študijem sociologije. Z novimi študijskimi programi je sicer v letu 1980/81 končno v praksi zaživel študij sociologije kulture. Večina težav je na tak način potihnila, se je pa občasno kakšna še vedno pojavila. Posebna izobraževalna skupnost (PIS)⁹¹ za družboslovje in PIS za pedagogiko sta denimo že naslednje leto omejili vpis za izobraževanje bodočih učiteljev predmeta Samoupravljanje s temelji marksizma v domeni Oddelka za sociologijo kulture, medtem ko so jih na FSPN razpisali 60.⁹² PIS za družboslovje je po glasnih protestih nazadnje popustila in študenti so se lahko vpisali tudi na Filozofsko fakulteto, vendar ponovno le na študijsko smer B ali pedagoško smer.

Po drugi strani pa je vlada idejo o ekskluzivnosti smeri izobraževanja poskušala uveljaviti pri pravici izobraževanja bodočih pedagogov. Ob morebitni

84 Zapisnik 4. seje FS FF, 25. november 1980, 7.

85 Zapisnik 8. seje FS FF, 8. junij 1981, 5.

86 Zapisnik 4. seje FS FF, 25. november 1980, 8.

87 Zapisnik 10. seje FS FF, 21. oktober 1981, 3–4.

88 Zapisnik 11. seje FS FF, 11. februar 1982, 2 in Zapisnik 5. seje FS FF, 19. april 1983, 2.

89 Statut Filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, november 1983, člani 12, 13 in 14.

90 Zapisnik 13. seje FS FF, 6. maj 1982, 3.

91 Posebne izobraževalne skupnosti so bile pedagoško-ideološke instance, ki so nastale z novim zakonom o usmerjenem izobraževanju. Te so bile podaljški vlade, ki je zakon o usmerjenem šolstvu in predhodno statutarno ureditev univerze po spremembi ustave izkoristila za zmanjševanje avtonomije univerze in njenih članic. Skupnosti so tako odločale o številu prostih mest na posamezni študijski smeri, ali je predstavljen študijski program sprejemljiv oz. potreben itn. Filozofska fakulteta je zagovarjala stališče, da morajo biti njeni programi, predvsem pedagoški, v domeni PIS za pedagogiko, po potrebi oz. ko je prihajalo do prekrivanj, pa še v obravnavi PIS za družboslovje in PIS za kulturo. Načeloma pa je predvsem lobirala za njihovo združitve v enotno PIS, ki bi lahko presojala delovanje fakultete v celoti in ne parcialno. Več v: Zapisnik 2. seje FS FF, 20. oktober 1982, 2.

92 Zapisnik 6. seje FS FF, 25. februar 1981, 2–3.

Dekan Mirko Jurak (1981–1983).
Vir: Arhiv Oddelka za germanistiko in
književnosti.

uveljavitvi tega principa, bi to seveda pomenilo, da bi Filozofska fakulteta izgubila pravico do izvajanja svojih pedagoških smeri. Delegati Filozofske fakultete v posameznih PIS so imeli posledično zahtevno nalogo, da so zagovarjali uspešnost in pomembno vlogo Filozofske fakultete na tem področju. Poleg tega so si prizadevali za uskladitev študijskih programov s Pedagoškima akademijama v Ljubljani in Mariboru, ki sta prehajali z višjega na visoki študij. Zato so z njihovimi predstavniki vodili posebne pogovore. Sestankov, ki so segli vse do najvišjih instanc univerze, Komiteja za vzgojo in izobraževanje (ministrstva) in Zveze komunistov Jugoslavije, sta se udeleževala prof. Marentič Požarnik in prof. Jurak.⁹³ Noben izmed njiju ni popuščal zahtevam akademij, da se

Filozofska fakulteta odpove izobraževanju osnovnošolskega kadra na predmetni stopnji in v srednjih šolah.⁹⁴ Namesto tega je fakulteta oblikovala predlog, da se bo v njenem študijskem programu dajal večji poudarek strokovnim predmetom in v manjši meri pedagoškim in splošnim predmetom v razmerju 80 : 20 odstotkov.⁹⁵ Pogovori so bili precej bolj konstruktivni z mariborsko Pedagoško akademijo in rektoratom Univerze v Mariboru zaradi stališča, da je njen obstoj v vzhodnem delu Slovenije nujen, četudi se preoblikuje v fakulteto. V svojem programu je namreč do tedaj že oblikovala nekatere smeri, ki jih na ljubljanski univerzi ni bilo mogoče študirati.⁹⁶ Zato je fakulteta sprejela tudi stališče, da mariborski akademiji pomaga pri razvoju v fakulteto⁹⁷ s kadrovske

93 Zapisnik 3. seje FS FF, 29. december 1982, 2.

94 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983, 3.

95 Zapisnik 6. seje FS FF, 22. junij 1983, 2.

96 Denimo študij madžarskega jezika. Več v: Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983, 3.

97 Zapisnik 12. seje FS FF, 23. junij 1986, 3.

krepitvijo habilitiranih profesorjev kot nosilcev predmetov.⁹⁸ Sodelovanje je temeljilo na leta 1980 podpisanem sporazumu o sodelovanju med univerzama v Ljubljani in Mariboru. Nemudoma zatem so se začeli pogovori o problemski koordinaciji programov med mariborsko Pedagoško akademijo in Filozofsko fakulteto. Cilj teh prvih resnih pogovorov je bila ustanovitev študija slovenistike na 2. stopnji ter študija madžarskega jezika in kulture na 1. stopnji.⁹⁹ Vsi ti dogovori in pogovori so v realnosti pomenili, da so mnogi profesorji ljubljanske Filozofske fakultete imeli še dodatna predavanja in obveznosti v Mariboru.¹⁰⁰ Angažma fakultete pa ni bil zaman, saj je akademija prešla v Pedagoško fakulteto leta 1986.

Na drugi strani pa so bili odnosi s Pedagoško akademijo v Ljubljani bolj hladni.¹⁰¹ Filozofska fakulteta je bila pri tem sporu v načeloma močnejši poziciji kot večja, starejša in ne nazadnje tudi po statusu nadrejena enota univerze. Poznejši dekan, prof. Šumi, je bil leta 1984 tudi prepričan, da bo Pedagoška akademija v Ljubljani po vsej verjetnosti ukinjena, »ker bi bilo nevzdržno, da bi imeli dve visoki pedagoški šoli v Ljubljani«. ¹⁰² Tak korak je podpirala tudi mariborska Pedagoška akademija.¹⁰³ Še več, dekan Šumi je celo sprožil priprave za zaposlovanje tistih habilitiranih predavateljev s Pedagoške akademije, za katere bi se izkazalo, da bodo potrebni za izobraževanje na novih oddelkih Filozofske fakultete za razredni pouk in strok, ki tu še niso bile zastopane. Združitev so podpirali tudi zaposleni na fakulteti, ki so nasprotovali podvajanju programov in ker »sestava akademije ne more zagotoviti potrebne visokošolske ravni vzgojno izobraževalnega dela in potrebnih raziskav.

Združeni /.../ bi lahko zagotovili kvalitetnejše izvajanje programov, kar pa seveda ne pomeni, da bi bilo to mogoče uresničiti brez /.../ dodatnih kadrov.«¹⁰⁴ Do preobrata je prišlo, ko je na posebni seji o predlogu združitve razpravljala Oddelek za pedagogiko, katerega mnenje se je v nekaterih delih razlikovalo od mnenja vodstva fakultete. Oddelek je predlagal, da se naredijo strokovne ekspertize, ki bi analizirale predlog združevanja,¹⁰⁵ a že v začetku leta 1987 je bilo jasno, da se ustanovi ne bosta združili in da bo akademija samostojno prešla v visoko šolo.¹⁰⁶

V kontekstu združevanja se sicer prvič omeni tudi izvajanje izobraževanja bibliotekarjev na fakulteti. Pred ustanovitvijo Oddelka za bibliotekarstvo, so se od študijskega leta 1964/65 bibliotekarji izobraževali na Pedagoški akademiji v programu knjižničarstva, ki je trajal dve leti in je potekal dvopredmetno.¹⁰⁷ Tako se je na akademiji razvil tudi Center za bibliotekarstvo, za katerega se je dekan Šumi zavzel, da bi v primeru ukinitve akademije prešel pod okrilje Filozofske fakultete,¹⁰⁸ in sicer v okviru poznejšega INDOK centra. Prav prizadevanja za organizacijo študija bibliotekarstva so bila najbolj intenzivna, končala pa so se z ustanovitvijo 17. oddelka fakultete leta 1987, Oddelka za bibliotekarstvo,¹⁰⁹ ki sta ga utemeljila tedaj izr. prof. dr. Branko Berčič in izr. prof. dr. Martin Žnideršič.

Zaradi aktualnih težav, zlasti kadrovske krize in vprašanja razvoja strok na fakulteti, se je zdelo smiselno uvesti strategijo planskega načrtovanja, ki je bila tudi sicer splošna obveza po novem Zakonu o usmerjenem izobraževanju. Komisija za planiranje pod vodstvom slavista prof. dr. Franca Jakopina je hitro

98 Zapisnik 2. seje FS FF, 25. februar 1985, 2.

99 Zapisnik 2. seje FS FF, 18. junij 1980, 3.

100 Alenka Šauperl: Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. Valentin Bucik et al. (ur.): *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL, 2009, 93.

101 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 183, 3.

102 Zapisnik 10. seje FS FF, 16. maj 1984, 2.

103 Zapisnik 12. seje FS FF, 16. oktober 1984, 3–4.

104 Zapisnik 2. seje FS FF, 14. november 1986, 4.

105 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. januar 1987, 2.

106 Ibidem, 5.

107 A. Šauperl, op. cit., 93.

108 Zapisnik 10. seje FS FF, 16. maj 1984, 2.

109 Zapisnik 13. seje FS FF, 26. oktober 1987, 4.

ugotovila, da so izhodišča oddelkov različna, s tem pa tudi njihove potrebe. Kljub apetitom oddelkov, ki so v takih okoliščinah vedno preveliki, so začeli s pripravami za izdelavo petletnega načrta razvoja.¹¹⁰ Komisija je do konca novembra 1980 pripravila predlog, ki je šel v javno obravnavo in nato 17. decembra še na referendum,¹¹¹ na katerem so zaposleni sprejeli predlog srednjeročnega načrta za leta 1981–1985. A vedno bolj nestabilno gospodarsko stanje v državi je pripomoglo k temu, da je bilo težko slediti razvojni politiki za pet let naprej, zato so morali srednjeročni načrt večkrat spreminjati.¹¹² Močno se je zmanjšal proračun za raziskovanje, s čimer je bil otežen tudi začetni razvoj ZIFF, ki je zaposlene že leta 1978 vključil v skupni raziskovalni program z naslovom Raziskovanje kulturne dejavnosti na Slovenskem.¹¹³ Fakultetno vodstvo je zato na vlado naslovilo dopis, v katerem je poudarilo, da bi tovrstna politika lahko omejila ali celo ustavila raziskave družbenopolitičnih tem, ki so pomembne za državo. Na podlagi dopisa je 30. oktobra 1980 podpredsednik Izvršnega sveta (IS) Dušan Šinigoj sklical sestanek, na katerem so se sestali predstavniki Raziskovalne skupnosti, Komiteja za znanost in kulturo, Republiške konference SZDL in Filozofske fakultete. Sestanek je bil uspešen, saj so sklenili, da se bodo sredstva za raziskovalno delo na Filozofski fakulteti povečala.¹¹⁴ Tokrat je bila fakulteta pod vodstvom dekana Pleterskega s hitro reakcijo in trdnimi argumenti zelo uspešna pri blaženju finančnega omejevanja, kar ji ni uspelo pri drugih omejevanjih finančnih transakcij. Z uspešnim posredovanjem so fakultetni oddelki prek ZIFF

lahko izvajali svoje raziskovalne programe še naprej. Izjema so bili nekateri jezikoslovni oddelki, ki še niso uspeli pridobiti lastnih raziskovalnih programov. Posebej izstopajoča je bila tudi odsotnost Oddelka za geografijo, ki posledično tudi v Svetu ZIFF ni imel svojega predstavnika. Šele leta 1985 so se vključili s svojim raziskovalnim programom, kar je tudi pomenilo, da so se vključili v humanistično ekspertno komisijo in se izločili iz družboslovne. Čeprav je šlo za potreben korak konsolidacije raziskovanja vseh strok v okviru fakultete, je ta povzročil boj za nova finančna sredstva, ki jih je moral ZIFF zagotoviti za bodoče zaposlitve na novem delu raziskovalnega programa.¹¹⁵ V naslednjem srednjeročnem načrtu za leta 1986–1990 je bil vanj posledično vključen tudi geografski raziskovalni program. A pri pripravi načrta so morali posamezne oddelke ponovno brzdati pri načrtovanju novih zaposlitev. Oddelki so namreč ocenili, da bi skupaj rabili 110 novih sodelavcev, kar je bilo neizvedljivo.¹¹⁶ Vendarle pa je ZIFF uspel zagotoviti financiranje vseh raziskovalnih skupin v dotedanjem obsegu z nadaljevanjem že omenjenega skupnega raziskovalnega programa.¹¹⁷ Tako je fakulteta še naprej izvajala enega od dveh veliki raziskovalnih programov na področju humanistike.¹¹⁸ Brez težav vseeno ni šlo. Stanje na programu se je zapletlo leta 1987, potem ko Oddelek za arheologijo ni prijavil svojega raziskovalnega programa Geneza kulturne pokrajine, prav tako pa ni oddal poročil za leto 1986. Posledično je bilo ogroženo pridobivanje raziskovalnih sredstev za celoten raziskovalni program za leto 1987.¹¹⁹ Kočljiva situacija se je rešila z

110 Zapisnik 1. seje FS FF, 16. april 1980, 17.

111 Zapisnik 4. seje FS FF, 25. november 1980, 7.

112 Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982, 14.

113 Zapisnik 13. seje FS FF, 6. maj 1982, 3.

114 Zapisnik 4. seje FS FF, 25. november 1980, 2.

115 Zapisnik 2. seje FS FF, 25. februar 1985, 3.

116 Ibidem, 7.

117 Posamezne skupine v raziskovalnem programu za leta 1986–1990 so bile: Raziskovanje zgodovine Slovencev, Geneza kulturne pokrajine, Etnološke raziskave, Geografske raziskave, Raziskovanje slovenskega jezika, drugih slovanskih in neslovanskih jezikov – primerjalne jezikoslovne raziskave, Raziskovanje slovenske književnosti, književne teorije in primerjalne književnosti, Zgodovina in problemi slovenske likovne umetnosti, Raziskovanje slovenske glasbene preteklosti, Interdisciplinarne sinteze Filozofske fakultete, Filozofske raziskave, Psihološke raziskave in Pedagoške raziskave. V: Zapisnik 7. seje FS FF, 19. november 1985, 9.

118 Drugega je izvajal ZRC SAZU. Zapisnik 3. seje FS FF, 11. april 1985, 3.

119 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. januar 1987, 3.

izjemnim podaljšanjem roka za prijavo na Raziskovalni skupnosti Slovenije.¹²⁰ Druga težava pa se je pojavila, ko je fakultetni Zbor raziskovalcev sklenil, da ne bo podprl sklenitve novih pogodb z zunanjimi sodelavci.¹²¹ Kljub nujnosti tega ukrepa zaradi zaostrene gospodarske situacije in »zmanjšanja raziskovalnega dinarja« pa odlok ni bil dolgoročen in zunanji sodelavci so se kmalu vrnili.

Junija 1981 je Fakultetni svet izvolil prodekana prof. dr. Mirka Juraka za novega dekana, za njegova prodekana pa sociologa izr. prof. dr. Marka Kerševana in izr. prof. dr. Barico Marentič Požarnik. Na isti seji je še zadnjič prisostvoval dolgoletni tajnik Filozofske fakultete Anton Pišek, na njegovo mesto pa je bila imenovana pravnica Maja Dolenc,¹²² ki je mesto tajnika fakultete prevzela 1. septembra 1981,¹²³ a je odšla že 31. januarja 1983.¹²⁴ Mesto tajnika je bilo ponovno zapolnjeno šele oktobra 1983 s prihodom še enega pravnika, Marjana Sterleta.¹²⁵ Novo vodstvo si je zadalo, da bo fakultetno stavbo s postavitvijo klopi na oddelčnih hodnikih naredilo prijaznejšo do študentov, za bolj pregledno obveščanje pa je namestilo informacijske table v fakultetni avli, ki so nadomestile obešanje obvestil neposredno na tamkajšnje stebre.¹²⁶

Do novosti pa je prišlo tudi na področju pedagoških centrov. Center za pedagoško usposabljanje je ob koncu leta 1981 pod vodstvom prodekanje Marentič Požarnik prvič predlagal uvedbo programa izpopolnjevanja za pridobitev pedagoško-andragoške

izobrazbe, kar je PIS za pedagoško usmeritev sprejela. Ta naj bi postala obvezni del programov vseh šol, ki izobražujejo učitelje.¹²⁷ Po drugi strani pa je ostajalo financiranje Centra za dopolnilno izobraževanje še naprej okrnjeno, financiranje Centra za študij ob delu pa je bilo celo v celoti ukinjeno. Tako ni bilo mogoče zagotavljati izvedbe potrebnih seminarjev za izpopolnjevanje srednješolskih profesorjev.¹²⁸ Stroške študija ob delu je posledično morala fakulteta kriti iz rezervnih sredstev. Prav zaradi tega se je vedno bolj spogledovala z uvedbo plačila za študij ob delu, kot so se s problemom soočale že druge fakultete.¹²⁹ Pri tem so se porajali pomisleki, da bo ob zahtevanem plačilu odstotek vpisa še manjši.¹³⁰ A ekonomika je prevladala in s študijskim letom 1983/84 je bila vendarle uvedena plačljivost tega študija.¹³¹ Še preden pa je fakulteta sprejela ta odlok, je uvedla tudi prispevek za podiplomski študij. Tako so morali študenti za pridobitev magistrskega in doktorskega naziva s študijskim letom 1982/83 prvič kriti študijske stroške.¹³²

Kljub vsem omejitvam in zaostritvam, ki jih je prinašalo s seboj težko gospodarsko stanje, se je fakulteta počasi modernizirala. Že leta 1970 je dobila prvi fotokopirni stroj znamke Xerox,¹³³ še istega leta pa so se začela prizadevanja za priklop fakultete na glavni računalnik, ki si ga je obetala SR Slovenija.¹³⁴ Do leta 1972 je rektorat univerze odobril odprtje računalniškega terminala za skupni računalniški center Filozofske in Biotehniške fakultete. Ob tem so upoštevali, da bo treba zaposliti tudi visokošolskega

120 Zapisnik 4. seje FS FF, 26. februar 1987 in 15. marec 1987, 2.

121 Zapisnik 2. seje FS FF, 14. november 1986, 3.

122 Zapisnik 8. seje FS FF, 8. junij 1981, 4.

123 Zapisnik 9. seje FS FF, 27. oktober 1981, 2.

124 Zapisnik 2. seje FS FF, 20. oktober 1982, 9.

125 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983, 5.

126 Zapisnik 9. seje FS FF, 27. oktober 1981, 4.

127 Ibidem, 8.

128 Zapisnik 10. seje FS FF, 21. december 1981, 7–8.

129 Zapisnik 13. seje FS FF, 6. maj 1982, 3.

130 Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982, 12.

131 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983, 10.

132 Zapisnik 3. seje FS FF, 29. december 1982, 10.

133 Zapisnik 5. seje PZS FF, 25. september 1970, 2.

134 Zapisnik skupne 6. seje PZS in FS FF, 27. november 1970, 6.

Študenti pri vajah iz obče psihologije leta 1969. Avtor: Sašo Bernardi. Vir: Arhiv Univerze v Ljubljani.

Med prvimi računalniki na fakulteti je bil tudi računalnik Kopa 1000, ki je bil sestavljen na podlagi IBM-tehnologije v delovni enoti Kopa iz Slovenj Gradca leta 1979. Na fotografiji iz leta 1984. Avtor: Miško Kranjec. Vir: MNZS.

učitelja s področja računalništva.¹³⁵ 7. marca 1974 je bil slovesno odprt tudi moderen laboratorij za avdiovizualni pouk,¹³⁶ računalništvo pa je do začetka osemdesetih let že postalo integralni del pedagoškega procesa na fakulteti, predvsem na študijskih smereh psihologije, pedagogike in geografije.¹³⁷ Dodatno so uvedli še skupni predmet Računalništvo za zgodovinarje, literarne zgodovinarje in jezikoslovce.¹³⁸ Kmalu so računalniki prišli tudi v knjižnice in administrativne službe. Prvi center, ki je uporabljal računalnik za obdelavo podatkov, je bil leta 1987 ZIFF,¹³⁹ druge administrativne službe pa so dobile na voljo dva računalnika le nekaj mesecev pozneje.¹⁴⁰ Ob koncu osemdesetih let je fakulteta redno nabavljala najnovejšo računalniško tehnologijo in programsko opremo. Najpomembnejše pa je bilo, da je kljub finančni krizi za te nakupe prejela povišana amortizacijska sredstva.¹⁴¹ Sicer pa je fakulteta modernizirala tudi svojo infrastrukturo. Leta 1980 je bila sprejeta odločitev, da bo investirala v novo telefonsko centralo s 150 priključki. Stare centrale znamke Iskra Kranj, ki je delovala od leta 1960, namreč ni bilo več mogoče popraviti, saj proizvajalec ni več izdeloval in dobavljal rezervnih delov.¹⁴² Poleti 1986 se je fakulteta priključila še na toplovod; predtem se je ogrevala na premog iz lastne kurilnice.¹⁴³ V naslednjih letih pa je z nekaj muke in zaostankov tudi namestila novi dvigali.¹⁴⁴

Ko se je v začetku osemdesetih let začel pripravljati družbeni dogovor o poenotenju temeljnih smernic izobraževanja v Jugoslaviji (t. i. skupnih jeder) v

osnovnih in srednjih šolah, je fakulteta pri njihovi pripravi nastopila odločno, zlasti na področju učenja jezikov. Učni načrti in predmetniki so bili pripravljani na Zavodu za šolstvo SR Srbije in na Zavodu za šolstvo Vojvodine brez posvetovanj z drugimi republiškimi zavodi. Na tak način je bila »uzurpirana pravica, da brez pravega sodelovanja in brez reprezentativnega zastopanja strok in ob /.../ načrtnem izločanju Univerze načrtujejo skupno šolstvo.«¹⁴⁵ Ob seznanitvi s problemom je predsednik Fakultetnega sveta mag. Pavel Vindišar izjavil, da je to vprašanje že prešlo v politične razsežnosti in da mora Filozofska fakulteta »prevzeti svoj del skrbi za nacionalno kulturo, nacionalni jezik in za našo književnost. Prav gotovo se bodo naši otroci učili tako o Njegošu kot o Cankarju, seveda pa so najbrž poudarki različni.«¹⁴⁶

V temu obdobju so se tudi začela deloma zaostrovati, predvsem pa bolj dosledno izvajati nekatera habilitacijska merila, zlasti za asistente. To je predstavljalo težavo predvsem za tiste asistente, ki so bili izvoljeni že za tretji triletni mandat, pa še niso oddali svojih doktorskih disertacij. To je pomenilo, da niso mogli biti izvoljeni v višji naziv, reelekcija pa ni bila več mogoča. Leta 1982 je za devet takih asistentov potekal pogovor pri dekanu, dano pa jim je bilo pol leta, da disertacije uspešno zaključijo in zaprosijo za izvolitev v višji naziv.¹⁴⁷ To je bilo dovolj, da so ti asistenti disertacije uspešno zaključili in bili ponovno habilitirani, a že čez tri leta so se drugi asistenti znašli v enakem položaju. Tedaj je fakulteta sprejela sklep, da bo asistente, ki še niso oddali disertacij,

135 Zapisnik seje FS, 9. november 1972, 5.

136 Zapisnik 6. seje FS FF, 22. maj 1974, 2.

137 Na psihologiji pri predmetih: Psihometrija in statistika za psihologe, Psihologija dela, Klinična psihologija in Pedagoška psihologija; na pedagogiki pri predmetu Statistika in metodologija za pedagoge; na geografiji pa pri predmetih Statistika za geografe in kvantitativne metode za geografe, Fizična geografija in Splošna geografija.

138 Osutek: Spremembe srednjeročnega načrta 1981–1985, 4. Priloga: Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982.

139 Zapisnik 4. seje FS FF, 26. februar 1987 in 15. marec 1987, 3.

140 Zapisnik 15. seje FS FF, 13. januar 1988, 4.

141 Zapisnik 3. seje FS FF, 27. februar 1989, 3.

142 Zapisnik 5. seje FS FF, 6. februar 1980, 3.

143 Zapisnik 2. seje FS FF, 14. november 1986, 2.

144 Več v npr.: Zapisnik 19. seje FS FF, 16. maj 1988, 4.

145 Izjave prof. dr. Brede Pogorelec. Zapisnik 6. seje FS FF, 22. junij 1983, 10.

146 Zapisnik 6. seje FS FF, 22. junij 1983, 10.

147 Zapisnik 2. seje FS FF, 20. oktober 1982, 3.

Dan kulture 22. aprila 1981. Avtor: Janez Pukšič. Vir: MNZS.

razbremenila vseh pedagoških obveznosti, da bi doktorirali v krajšem času.¹⁴⁸ Po drugi strani se je nekoliko popuščalo pri habilitacijah rednih profesorjev, ki so se tedaj še morali potegovati za reelekcijo. Tako je bilo določeno, da je zanjo po dopolnjenem šestdesetem letu zadoščalo le pozitivno mnenje komisije.¹⁴⁹

Študenti so bili aktivni predvsem v okvirih Zveze socialistične mladine Slovenije (ZSMS), ki je med drugim vsako leto maja prirejela kulturne dneve, namenjene primarno študentskemu kulturnemu izražanju.¹⁵⁰ Njihovo delovanje je zaživelo zlasti po kritiki fakultetnega vodstva, da so premalo dejavni. Posledično so se bolj aktivirali z organizacijo Svobodne katedre, okroglih miz in drugih pobud.¹⁵¹ Med najvidnejšimi letnimi dogodki so bili Kulturni dnevi. Pri pripravi programa so bili razmeroma samostojni, je pa fakultetno vodstvo v začetku program vseeno usmerjalo. Do leta 1984 pa so si študenti prisvojili precejšnje avtonomije pri sestavi programa, kar je

bilo tudi v sosedstvu z vedno večjimi pritiski alternativnih mladinskih gibanj, ki so se postavljala po robu vsakršni avtoriteti. Z večjo aktivnostjo so se ponovno pojavile nekatere študentske zahteve, ki jim fakultetno vodstvo ni bilo pripravljeno prisluhniti. Med drugim je fakultetni ZSMS zahteval, da se mimo pravilnika podaljša status študenta tistim, ki so bili nosilci funkcij v ZSMS ali pa so delali na Radiu Študent. A Fakultetni svet predloga ni podprl, češ da bi ugoditev zahtevi predstavljala pomemben precedens za podobne prošnje drugih skupin študentov. Nadalje je bilo ocenjeno, da družbena dejavnost študenta sama po sebi ne more biti utemeljeni razlog za podaljšanje statusa, čeprav »velika angažiranost pri delu v ZSMS ali v Tribuni in Radiu Študent objektivno sicer pomeni otežen in podaljšan potek študija ...«¹⁵² Vendarle pa Fakultetni svet predloga ni v celoti zavrnil in je to delo prepustil univerzitetnemu svetu, kateremu je pred obravnavo predal tudi svoja stališča.

148 Zapisnik 4. seje FS FF, 11. junij 1985, 6.

149 Zapisnik 2. seje FS FF, 20. oktober 1982, 3.

150 Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982, 12.

151 Zapisnik 3. seje FS FF, 29. december 1982, 2.

152 Zapisnik 3. seje FS FF, 29. december 1982, 10.

Enako takten je bil Fakultetni svet tudi leta 1984, ko je program Kulturnih dni nazadnje potrdil, čeprav je imel na vsebino celo vrsto pripomb. Organizatorjem so le priporočili, da program izvedejo z vestnostjo in odgovornostjo. A to ni pomenilo, da je bila samovolja študentov spregledana. Na isti seji je namreč senat sklenil, da bo to zadnja izvedba Kulturnih dni in da jih bodo v prihodnje nadomestili z neko drugo prireditvijo.¹⁵³

Že naslednje leto so organizirali Dneve Filozofske fakultete '85 (Humani dnevi za humaniste), za izpeljavo katerih je fakulteta namenila kletne prostore.¹⁵⁴ Po nezadovoljstvu, ki so ga študenti povzročili leto poprej, je vodstvo tokratno izvedbo pohvalilo kot dokaz zrelosti študentskega telesa. Odnosi med študentsko organizacijo in vodstvom fakultete so tudi v nadaljevanju ostali razmeroma dobri. Med drugim so študenti fakulteto podpirali pri razreševanju prostorskega problema. Posledično je tudi vodstvo fakultete študentom na njihovo pobudo predalo kletno sobo 01, v kateri je bila do tedaj čitalnica Oddelka za germanistiko in književnosti.¹⁵⁵ V tej sobi so organizirali svoj klub, poimenovan K-16.¹⁵⁶ Sobo so v nekaj dneh napolnili s stoli in mizami Rex, ki so bili tedaj del vsakega fakultetnega kabineta, iz dveh večjih miz pa napravili improviziran točilni pult, kjer so študenti lahko kupili kavo, pijačo in sendviče.¹⁵⁷ V klubu so bili organizirani filmski in pogovorni večeri, enkrat tedensko pa tudi zabava.¹⁵⁸ Med drugim so tam večkrat nastopali Tomaž Pengov in Melanholiki,

ko pa se je v delovanje kluba vključil še Max Modic, so v prostorih vrteli tudi pornografske filme.¹⁵⁹ V obdobju, ko je oblast poskušala zadušiti izražanje pankerjev in alternativnih gibanj, je bil konflikt s fakulteto zaradi zabav in konzumacije alkohola neizbežen. Tako je Fakultetni svet že nekaj mesecev po ustanovitvi kluba prepovedal točenje tako alkoholnih kot brezalkoholnih pijač ter preprodajo hrane,¹⁶⁰ hkrati pa je zahteval, da klub s svojim obratovanjem ne moti študijskega procesa. Študenti so take prepovedi razglasili za prepoved delovanja kluba na splošno, čemur so se upirali tudi z letaki, ki so jih polepili v fakultetni avli.¹⁶¹ Vsekakor pa študenti prepovedi točenja alkohola še nekaj časa niso upoštevali.¹⁶² Šele leta 1987 je fakulteta K-16 prisilila, da izda pravilnik o delu, hkrati pa je po posebej odmevnem brucovanju psihologov tudi prepovedala organizacijo brucovanj znotraj fakultetne stavbe.¹⁶³ Poleg K-16 so študenti predlagali, da se ustanovi študentska posvetovalnica. Pobudo je Fakultetni svet sprejel leta 1984, profesorji z Oddelkov za psihologijo in pedagogiko ter sodelavci Referata za študentske zadeve pa so izrazili pripravljenost za pomoč pri njenem delovanju.¹⁶⁴ Prostore je dobila v novopridobljenih prostorih sosednjega študentskega zdravstvenega doma.

V letu 1983 je bil na mesto dekana izvoljen prof. dr. Nace Šumi, za prodekana pa klasični filolog prof. dr. Kajetan Gantar in psiholog izr. prof. dr. Janek Musek.¹⁶⁵ Leto pozneje, junija 1984, je bila izbrana tudi nova tajnica fakultete, pravica mag. Lidija Komen-Perenič.¹⁶⁶

153 Zapisnik 10. seje FS FF, 16. maj 1984, 8.

154 Zapisnik 3. seje FS FF, 11. april 1985, 9.

155 Zapisnik 2. seje FS FF, 11. junij 1985, 5.

156 Najvidnejši pobudnik kluba je bil študentski predstavnik Iztok Aberšek, ki je glede imena izjavil: »Na vratih se je svetila tablica: K16. Spogledali smo se in vedeli, da je to to. K4 na kvadrat.« V: Sebastijan Ozmec: Konec K16. *Mladina*. <https://www.mladina.si/94608/konec-k16/> (dostop: december 2018).

157 Ibidem.

158 *Tribuna*, 15. november 1988, 3.

159 S. Ozmec, op. cit.

160 Zapisnik 11. seje FS FF, 22. maj 1986, 8.

161 Zapisnik 10. seje FS FF, 24. april 1986, 3.

162 Zapisnik 4. seje FS FF, 26. februar 1987 in 15. marec 1987, 7.

163 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. januar 1987, 4.

164 Zapisnik 12. seje FS FF, 16. oktober 1984, 9.

165 Prof. Gantar je bil zadolžen za študijska in znanstvenoraziskovalna vprašanja, prof. Musek pa za gospodarstvo in upravo fakultete. Več v: Zapisnik 6. seje FS FF, 22. junij 1983, 3 in Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983, 3.

166 Zapisnik 10. seje FS FF, 16. maj 1984, 3.

REPRESIJADA

Koordinacijski odbor srečan filozofskih in filoloških fakultet Socijalistične federativne republike Jugoslavije

Predsedstvu SFRJ
Centralnemu komiteju ZKJ
Predsedstvu Zvezne konference SZDLJ
Predsedstvu Konference ZSMJ
Predsedstvu Zveznega odbora ZZB NOV

Srečanja filozofskih in filoloških fakultet Jugoslavije se odvijajo že devet let. Tokrat smo se srečali v SAP Kosovo, na Brezovici. Naša želja je bila izmenjati si izkušnje, se pogovoriti o vseh problemih, ki se nas tičejo, se družiti in širiti bratstvo in enotnost. Naša Srečanja so vsako leto pridobivala na pomenu in dokazovala svojo upravičenost. Letos nam je bilo na žalost preprečeno uresničiti pravi koncept naših Srečanj, zaradi prevleklje politizacije le-teh. Sam naš prihod na Kosovo je nekaterim predstavljal politično potezo in ne srečanje študentov filozofskih in filoloških fakultet. Šele zdaj se je v pravi luči pokazalo, s koliko nezaupanja se gleda na filozofske in filološke fakultete Jugoslavije, kako malo se verjame v moralno moč študentov in njihovo privrženost v tej družbi.

To, da smo se hoteli pogovarjati o dogodkih leta 1968, o problemih funkcioniranja družbenopolitičnega in ekonomskega sistema, so si mnogi razlagali kot našo pripravljenost za destruktivno delovanje in sejanje nezaupanja v to družbo, njen sistem in ZKJ. Še enkrat se je pokazalo, da moč birokracije in zastopniki interesov dnevnice politike ne verjamejo v privrženost mlade generacije našim socialističnim samoupravnim družbi in revolucionarnim tradicijam.

Pripadniki Službe državne varnosti SNZ so se letos vsestransko potrudili, da bi striktno kontrolirali vse referate in diškusije, premetavali so sobe udeležencev Srečanj ter posredno in neposredno ustvarjali psihozo strahu in medsebojnega nezaupanja med udeleženci Srečanj. Boli nas nezaupanje, ki je bilo pokazano do študentov, in dvom v njihovo pripravljenost na ustvarjalni angažma pri reševanju problemov naše družbe. V nasprotju z vsemi dvomi in nejevero so študenti šest dni živeli v skupnem duhu in se pogovarjali o svojih težmah. Naš dialog je bil demokratičen in odprt, brez etiketiranja, sklicevanja in nizkih strasti. Mnoge teze, ki so bile podane, so bile podvržene kritiki, vendar zaradi tega nismo bili užaljeni, temveč nas je vodilo k skupnemu cilju. Zbranim študentom iz Ljubljane, Zagreba, Zadra, Sarajeva, Novega Sada, Beograda, Niša, Prištine in Skopja sta bili tuji vsakršna netolerantnost in izključnost. Odločno smo proti poskusu šovinizacije in stalinizacije mladine, zapiranj, nedemokratičnemu dialogu, privatizaciji in zlorabi medijev.

Radi bi se zavzeli, da bi bil duh, izražen na Filozofijadi, bolj prisoten tudi na družbeni sceni. Verjamemo, da bi nam bilo v tem primeru vsem nam mnogo lažje priti do pravih rešitev. Menimo, da pogovor brez predsodkov, medsebojno spoštovanje in skupni duh morajo biti principi vsakršnega družbenega občejanja. Nam je bilo to na žalost letos onemogočeno, saj je bilo storjeno vse, da bi se Srečanja odvijala v atmosferi pritiska in nesvobode mišljenja. Če se nam na tak način negira možnost delovanja in korist naše družbe, potem to globoko žali našo mladinsko zavest in komunistično vest. Radi bi bili aktivni ustvarjalci in graditelji družbe, ne pa rušitelji, in vsaka nejevera v to našo pripravljenost nas globoko žali.

Hočemo in moramo verjeti, da v tej deželi še vedno kdo spoštuje mnenja, prizadevanja in ideale mladih ljudi ter njihovo pripravljenost na borbo za socializem in samoupravljanje, za bratstvo in enotnost. Nočemo in ne moremo biti instrument v rokah tistih sil, ki nočejo, da bi se pokazale vse prednosti svobodne izmenjave mnenj med mladimi ljudmi. Hočemo verjeti, da v tej deželi prevladuje duh tolerance in odprtosti, ne pa policijska in birokratska represija, ki smo ji bili letos še posebej podvrženi.

Zaradi naše prihodnosti in prihodnosti naše družbe moramo vsi skupaj razmišljati o tem problemu in vseh njegovih posledicah. Družba, ki z represijo vnaprej preprečuje svojim znanstvenikom humanistom kritično in argumentirano opazovanje slabosti družbenega sistema, mora svojo prihodnost nujno postaviti pod vprašaj. (DRUŽBA BREZ KRITIKOV JE DRUŽBA BREZ PRIHODNOSTI)

Upamo, da boste razmišljali o tem in da se boste o tem z nami resno pogovorili. Zato vas prosimo, da sprejmete predstavnike Koordinacijskega odbora Srečanj filozofskih in filoloških fakultet Jugoslavije, ki bi se radi o vsem navedenem čimprej podrobno pogovorili z vami.

Koordinacijski odbor Srečanj filozofskih in filoloških fakultet SFRJ ter predstavniki mladinskih organizacij:
Filozofska fakulteta Ljubljana
Filozofska fakulteta Zagreb
Filozofska fakulteta Zadar
Filozofska fakulteta Novi Sad
Filozofska fakulteta Sarajevo
Filološka fakulteta Sarajevo
Filozofska fakulteta Beograd
Filozofska fakulteta Niš
Filozofska fakulteta Priština
Filozofska fakulteta Skopje
Filološka fakulteta Skopje

P. S.

Če ne želite ali ne morete sprejeti naših predstavnikov, vas prosimo, da odgovor na ta dopis pošljete vsem fakultetam posamezno ali preko sredstev javnega občejanja, ki jim je bil ta dopis prav tako poslan.

Zveznemu sekretarju za notranje zadeve Dobroslavu Čulafiću

Koordinacijski odbor Srečanj filozofskih in filoloških fakultet SFRJ

IX. Srečanja filozofskih in filoloških fakultet Jugoslavije so bila od 25. 3. do 31. 3. 1985 na Brezovici. Na Srečanjih je sodelovalo okrog 150 študentov iz vseh delov Jugoslavije. Študenti in profesorji so med drugim govorili o mnogih problemih naše družbe in poskušali dati objektivne ocene trenutnega stanja in možne načine reševanja obstoječih problemov. Zbranim študentom iz Ljubljane, Zagreba, Zadra, Sarajeva, Novega Sada, Beograda, Niša, Prištine in Skopja je bila tuja vsakršna netolerantnost in izključnost. Če bi bil duh, izražen na Filozofijadi, bolj prisoten tudi na družbeni sceni, bi mnogo lažje reševali obstoječe probleme. Letos pa nas je motila in nam onemogočala popolnoma svobodno in odprto dialog pretirana prizadevnost pripadnikov Službe državne varnosti SNZ, ki so zelo vsiljivo delovali na srečanjih in ustvarjali atmosfero pritiska, represije in policijskega nadzora (pretres sob, blokiranje telefona v hotelu, prisotnost pripadnikov SNZ pri diskusijah...)

Teško nam je sprejeti dejstvo, da se na mlado generacijo gleda s politično nejevero in da se tako dvomi v našo pripravljenost za ustvar-

Če je že treba paziti na vse, kar mladi govorijo, jim je treba tudi omogočiti realizacijo njihovih ustvarjalnih idej.

Če se ne verjame nam, potem se ne verjame tudi prihodnosti naše družbe.

Upamo, da boste sprejeli delegacijo Koordinacijskega odbora Srečanj, da bi vam podrobneje pojasnili probleme, s katerimi smo se srečevali, ali da nam boste v nasprotnem primeru poslali odgovor preko sredstev javnega občejanja, ki smo jim prav tako poslali ta prestop.

Koordinacijski odbor srečanj filozofskih in filoloških fakultet SFRJ ter predstavniki mladinskih organizacij: Filozofska fakulteta Ljubljana, FF Zagreb, FF Zadar, Filozofska fakulteta Sarajevo, Filološka f. Sarajevo, FF Novi Sad, FF Priština, FF Beograd, FF Niš, Filozofska f. Skopje, Filološka f. Skopje

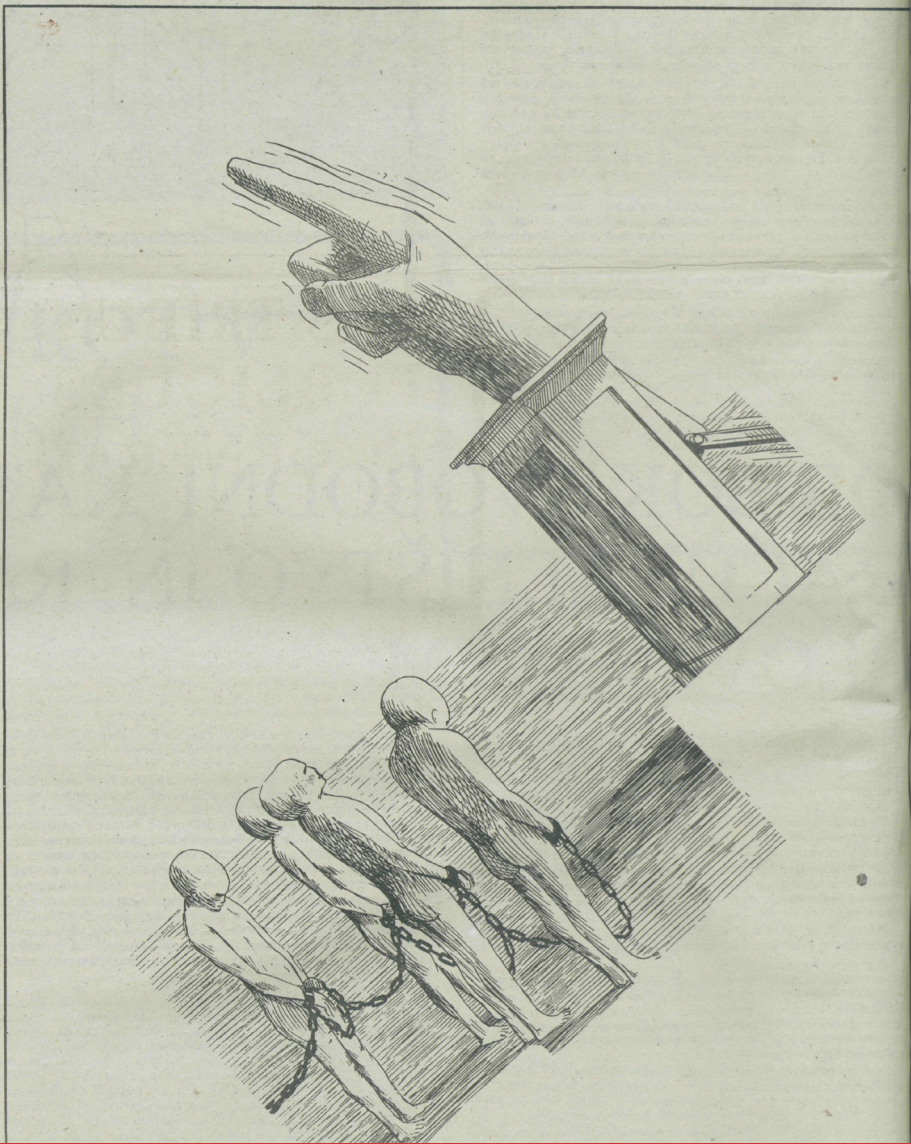
Od 25. do 31. marca letos se je zgodila IX. Filozofijada — srečanje filozofskih in filoloških fakultet Jugoslavije in to prvič na teritoriji SAP Kosovo. Brezovica je majhna vasica pod Sarplanino, na meji med Kosovom in Makedonijo, v kateri iveli. Edina impozantna zgradba v tem zaselku je enormni hotel A-kat. »Narcis«, ki je z velikim apetitom pogotil maso približno 150 humanistov in jih potem po napornem tednu prenašanja z zoba na zob prežvečene, izmzgane, prazne, vendar žive, spet izpljuni in si globoko oddahnil, ugotovljajo, da niso niti najmanj užiti, celo zelo strupeni bi utegnili biti. In zelo strupeni so bili, ko so v širok repertoar tem za izdelavo referatov vrinili tudi zloglasna in večno aktualna »Študentska dogajanja '68«, kar so si nekateri za to zadolženi tovariši tolmačili kot vrehunsko provokacijo in seveda v skladu s tem tudi »ustrezno« ukrepli. Seveda pa to ni bil edini razlog. Ze samo dejstvo, da se bo na enem mestu zbralo 150 študentov in to celo humanistov, ki bodo tudi v bodočnosti v veliko merebne naši družbi kot brezposelni, ali pa bodo zasedali povsem »nekoristna« delovna mesta, je tem tovaršem močno smrdelo in kar kričalo po akciji. Seveda so le-to prav posrečeno aranzirali in jo prodajali kot nujno skrb in zaščito pred albansko iredento, ki da je še zelo aktivna, še predvsem pa je bila situacija kočljiva, ker se je termin odvijanja Filozofijade skoraj pokrival s štiriletnico dogodkov na Kosovu. Ko pa se je končno izkazalo, da ves ta strah ni bil utemeljen, je prišla na dan vsa resnica tega posega — pripadniki Službe državne varnosti SNZ niso

nevemkom, temveč da bi nevemkoma »zaščitili« pred Filozofijadi rji!!! To je postajalo iz dneva v dan bolj jasno, ko so tovariši iz SDI SNZ v večjem številu prisostvovali branju referatov in poznejši da skušaji na to je bilo pisani in bloki v rokah, ko so bili prav tako v ljivo prisotni na splošni družbeni temi »ZSMJ — mesto in vloga«, in kateri je bil kot gost Azem Vlasi, ki je govoril ure in ure, povedal ni ni nič ali še manj, uspešno mu je spleljati pogovor z določene teme vprašanje nacionalizma. S svojim vedenjem so nam ti tovariši dali jasno vedeti, da odprt in demokratičen pogovor s tov. Vlasijem s mogoč in tako je bilo tudi nemogoče pripeljati pogovor nazaj na za tvrjeno temo. Situacija se je ponovila naslednji dan, ko je bila in urniku tema »Problemi delovanja političnega in ekonomskega siste ma SFRJ«. Dopoldne so sicer študentje brali svoje referate, v kateri so v glavnem posvečali pozornost družbenopolitičnim problemom ki so jih dokaj dobro razčlenili. Popoldne pa je bil na »diskusiji« gost prof. Kurtić Salihu iz Prištine, ki se je omejil na ekonomski aspekt teme in ni niti poskušal odgovoriti na zastavljena mu vprašanja. Pa navljaj je samo že zdavnaj znana in prežvečena dejstva in pa stero tipne fraze, primerne za takr nenavne stvari — hotelski telefoni so v celobeden poskušali dobiti zvezo, pa jim ni uspelo. Opraviči receptorjev — na pošti v Uroševcu ni proste linije In to sedem dni Zgodil pa se je tudi majhen šudež, ko je nekemu novinarju uspeh dobiti linijo za pošiljanje telegrama, vendar pa je bilo vselej kmal konec — čim je začel postajati poročilo njegovemu častniku za mivo, je bila linija namreč na skrivnostno način prekinjena!

Kulminacija vsega pa je bilo pretresavanje sob, do katerega j prišlo prednji dan. Od enajstih dopoldne do polnoči so obdelali sk raj vse sobe študentov zgodovine ter filozofije in sociologije. B razmetanih papirjih je bilo evidentno, da so iskali predvsem njihovi referate in pa ostale morebitne »vroče« materiale. Pri tem se je zglednim sodelovanjem zelo izkazala direkcija hotela, ki je dala p padnikom SDV SNZ na voljo vse ključne sobe in to kar iz recepcije. Na ta način je odpadla vsaka možnost, da bi ostala njihova dejavnost neopažena. Sicer pa so se že od samega začetka trudili, da bi bi čimbolj vpadljivi in že s samim vehementnim obnašanjem, ki naj bi dalo vedeti, da so neravnjivi in vsemogočni, še bolj pa z grobnimi kri tvarni pravil igre, uspeši ustvariti psihozo strahu, medsebojnega n zaupanja in nelagodja med udeleženci Filozofijade.

Zrevoltirani z vsem naštetim so člani koordinacijskega odbora Filozofijade v zadnji noči Srečanj, se pravi takoj, ko so dokonča ugotovili, da je bilo večje število sob preiskanih, sestavili peticijo n slovljeno Predsedstvu SFRJ, CK ZKJ, Predsedstvu zveza konference SZDLJ, predsedstvu konference ZSMJ, Predsedstvu zveznega odbora ZZB NOV ter prostorno motno zveznemu sekretarju za notranje zadeve Dobroslavu Čulafiću....

Iztok Aberšek

Protestni noti študentov, ki so se udeležili IX. Filozofijade v Brezovici na Kosovu.

Vir: Iztok Aberšek. Represijada. V: Tribuna, 11. april 1985, 4.

dinsko zavest, v naše revolucionarne ideje in našo vizijo prihodnosti.

Po preteku mandata dekanu Šumiju leta 1986 je kadrovski odbor predlagal, da se mu – skupaj s prodekanoma – podaljša mandat še za dve leti. Dekan Šumi in prodekan Musek sta predlog sprejela, medtem ko se je prodekan za študijske zadeve, prof. Gantar, pisno odpovedal ponovni kandidaturi. Namesto njega je bil na mesto prodekana izvoljen zgodovinar, doc. dr. Dušan Nečak.¹⁶⁷ Naknadno je odstopil tudi prodekan Musek, tako da ga je na mestu prodekana za finančne zadeve nasledil doc. dr. Ludvik Horvat.¹⁶⁸

Takoj na začetku prvega mandata dekana prof. Šumija so se pojavili predlogi za razširitev študijskih programov. Med drugim je bil podan predlog za študij arabščine s književnostjo kot samostojnega predmeta ali pa celo kot samostojne študijske B-smeri.¹⁶⁹ Do slednjega vendarle ni prišlo, saj je ta predmet zaživel že na zagrebški Filozofski fakulteti po principu zveznega dogovora o razvoju posameznih vsebin na jugoslovanskih univerzah. Že leta 1985 pa je bil sprejet predlog Oddelka za germanske jezike in književnosti, da se oblikuje nov študijski program za specializacijo slovensko-angleškega prevajanja, obsegajoč 4 semestre.¹⁷⁰ S tem korakom so se oblikovali zametki študija prevajalstva.

Ponovno so se pojavile tudi pobude o ustanovitvi lektorata albanščine,¹⁷¹ ko se je problematika in siceršnja slovenska podpora avtonomni pokrajini Kosovo v času nacionalističnih napetosti med srbskim republiškim vodstvom in Albanci na Kosovu prelila tudi na fakulteto. Tako je leta 1984 na fakulteti uspešno zagovarjal prvi doktorat s področja arhivskih znanosti v Jugoslaviji Jusuf Osmani, sicer Albanec s Kosova.¹⁷² Njegov doktorat je tedaj izzval precejšnje kritike predvsem v srbskih krogih. V podporo

kosovskih Albancev so se vključili tudi študenti, ki so se leta 1985 udeležili Filozofijade v Brezovici na Kosovu. Med njihovim bivanjem jim je Služba državne varnosti preiskala sobe in blokirala telefone, zato so slovenski študenti ob zaključku srečanja sestavili protestni noti. Prvo so naslovili na predsedstvo SFRJ, predsedstvo CK ZKJ, predsedstvo ZSMJ, Zvezo borcev in sindikate, drugo pa na zveznega sekretarja za notranje zadeve.¹⁷³ Kljub vsem prizadevanjem in izkazani podpori pa lektorata albanščine tedaj še ni bilo mogoče ustanoviti. Do njegovega oblikovanja je prišlo šele s procesom slovenskega osamosvajanja 1989/90,¹⁷⁴ ko je bil lektorat umeščen na Oddelek za primerjalno jezikoslovje in staro orientalistiko.¹⁷⁵

Sicer pa je bil Šumi poleg dekana Melika edini dekan v zadnjih dveh desetletjih, ki je bil na to funkcijo izvoljen dvakrat. Fakulteto je vodil v času, ko se je soočala s hudimi finančnimi in prostorskimi težavami, v času, ko je država vedno bolj krčila avtonomijo univerze in ko je družbenopolitična situacija v federaciji postajala vedno bolj napeta. Predvsem pa ni mogoče spregledati pomembne vloge dekana Šumija pri institucionalnem razvoju raziskovalnega polja na fakulteti; to še več kot trideset let pozneje večinoma uspešno deluje v okvirih, ki jih je začrtal. Ob koncu njegovega drugega mandata ga je fakulteta na podlagi vodstvenih in organizacijskih sposobnosti predlagala za rektorja Univerze v Ljubljani.¹⁷⁶ A kandidaturo je izpodbijal univerzitetni svet pod predsedstvom Cirila Zlobca s protinominacijo za mesto prorektorja za raziskovalno delo in izobraževanje. Tej degradaciji nominacije je Fakultetni svet nasprotoval, čeprav ni pričakoval Šumijeve brezpogojne izvolitve. Kljub temu je senat izrazil presenečenje, da prof. Šumi »ni bil uvrščen v ožji izbor možnih kandidatov

167 Zapisnik 3. seje FS FF, 11. april 1985, 6.

168 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. januar 1987, 3.

169 Zapisnik 4. seje FS FF, 11. junij 1985, 3.

170 Zapisnik 6. seje FS FF, 29. oktober 1985, 9.

171 Npr. Zapisnik 9. seje FS FF, 27. oktober 1981, 3; Zapisnik 10. seje FS FF, 21. oktober 1981, 8.

172 Pod mentorstvom dr. Jožeta Žontarja je zaključil disertacijo z naslovom Arhivska gradja o agrarni reformi i kolonizaciji na Kosovu 1918–1941 [Arhivsko gradivo o agrarni reformi in kolonizaciji na Kosovu 1918–1941]. Hrani arhiv Filozofske fakultete.

173 Zapisnik 3. seje FS FF, 11. april 1985, 5.

174 Prvi lektor je bil Rexhep Ismajli, ki je na Filozofski fakulteti poučeval med letoma 1990 in 1993. Pozneje je postal predsednik Akademije znanosti in umetnosti Kosova. Več: Zapisnik 7. seje FS FF, 18. oktober 1989, 3 in Berishaj, Martin: »Albanci v Sloveniji: različnost percepcij«. *Razprave in gradivo*, 45(2004), 144–145.

175 Zapisnik 6. seje FS FF, 20. junij 1989, 10.

176 Zapisnik 6. seje FS FF, 8. april 1987, 3.

za rektorja«. Fakultetni svet ni opozarjal le na dejstvo, da je Šumi več kot primeren kandidat, temveč je posebej poudarjal, da Filozofska fakulteta »kljub pomenu, ki ga ima za oblikovanje slovenskega razumništva in za razvoj univerze, že od leta 1952, ko je bil rektor akademik prof. dr. Fran Zwitter, ni imela več svojega predstavnika za rektorja«. ¹⁷⁷ Ob takšnem razpletu je Fakultetni svet razočarano zavrnil predlog, da bi Šumi kandidiral za prorektorja. Sicer pa so takrat humanisti in družboslovci že vedno glasneje opozarjali, da znotraj obeh slovenskih univerz vedno večjo vlogo dobivajo tehnične in naravoslovne stroke, vloga humanistike in družboslovja pa se postopoma manjša. Da bi ta trend zaustavili, je bilo pozneje oblikovano Posvetovalno telo dekanov družboslovnih in humanističnih fakultet, ¹⁷⁸ ki pa večjega odmeva ni doseglo.

In prav v sosledju s temi opozorili je mesto rektorja septembra 1987 zasedel prof. dr. Leopold Leskovar s Fakultete za strojništvo, ki pa je po spletu nesrečnih okoliščin umrl le mesec dni po začetku mandata. ¹⁷⁹ Nasledil ga je prof. dr. Janez Peklenik, prav tako s Fakultete za strojništvo. Edini rektor iz družboslovja po teh dogodkih je bil med letoma 2013 in 2017 šele sociolog s Fakultete za družbene vede (FDV), prof. dr. Ivan Svetlik, medtem ko humanisti na rektorja iz svojih vrst še vedno čakamo.

Sicer pa je dekan Šumi leta 1987 zaključil svoj mandat. Nasledil ga je izr. prof. dr. Dušan Nečak. Doc. dr. Ludvik Horvat je bil ponovno izvoljen na funkcijo prodekana za finančne zadeve, mesto prodekana za študijske zadeve pa je prevzel francist doc. dr. Vladimir Pogačnik. ¹⁸⁰ Z začetkom novega študijskega leta

1988/89 je bilo dogovorjeno, da bo v študijskem letu 1991/92 začela delovati katedra za splošno jezikoslovje, in sicer v okviru Oddelka za primerjalno jezikoslovje, ki se je z začetkom izvajanja programa preimenoval v Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje. ¹⁸¹ Nova smer je nadomestila Staro orientalistiko, za katero je bil tedaj habilitiran le en predavatelj, dr. Silvin Košak. Ker pa je ta živel v tujini, dejansko ni bilo predavatelja, ki bi lahko ponovno oživel ta študij. ¹⁸² V začetku leta pa je bila sprejeta tudi pobuda za ustanovitev lektorata za japonski jezik. ¹⁸³ Ob vseh novostih je bila ponudba študijskih predmetov vedno bolj pestra, a vpis na fakulteto je bil že zadnjih 20 let pretežno ustaljen. V povprečju je bilo vsako leto na fakulteto vpisanih nekaj več kot 2000 študentov, nekaj manj kot 1000 v prvi letnik. Vsako leto je bilo približno 200 diplomantov, okoli 20–40 magistrantov in 20 novih doktorjev znanosti. ¹⁸⁴

V duhu novih političnih razmer v državi pa je bila nova vodstvena ekipa kmalu soočena s pobudami na republiški ravni za spremembo zakonodaje usmerjenega šolstva, po kateri naj bi univerze in fakultete spet dobile večjo avtonomijo nad pedagoško-znanstvenim delom. ¹⁸⁵ To dejstvo so pozdravili tako zaposleni kot študenti. Predstavniki novonastalega Študentskega parlamenta FF so po njegovem prvem zasedanju 16. decembra 1987 ¹⁸⁶ nemudoma apelirali na vodstvo, da racionalizira predimenzionirane študijske programe, ki presegajo dovoljeni maksimum 30 ur predavanj in vaj tedensko. Najodmevnejša zahteva pa je bila ukinitvev predmeta SLO in DS. ¹⁸⁷ Fakulteta je po razpravi na ravni oddelkov in pristojnih komisij zaključila, da

177 Zapisnik 10. seje FS FF, 26. junij 1987, 2.

178 Nastal je na pobudo dr. Dušana Nečaka, ki je bil tudi njegov prvi koordinator. Sestavljale so ga Filozofska fakulteta, Pravna fakulteta, Ekonomska fakulteta, FSPN in Pedagoška akademija. V: Zapisnik 15. seje FS FF, 13. januar 1988, 3.

179 Z minuto molka se mu poklonijo tudi na seji Fakultetnega sveta Filozofske fakultete. V: Zapisnik 13. seje FS FF, 26. oktober 1987, 1.

180 Zapisnik 10. seje FS FF, 26. junij 1987, 5.

181 Zapisnik 7. seje FS FF, 11. november 1991, Dekanovo poročilo, 4.

182 Janez Orešnik: Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*, 300.

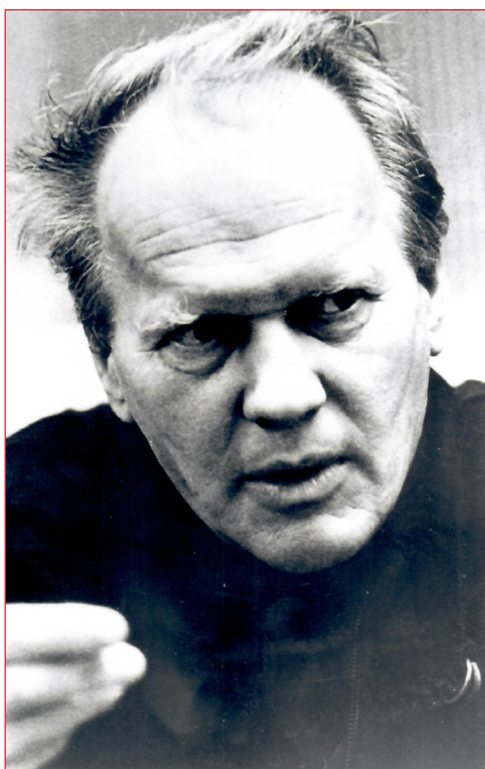
183 Zapisnik 2. seje FS FF, 13. januar 1989, 3.

184 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1993, 6.

185 Zapisnik 13. seje FS FF, 26. oktober 1987, 3.

186 Obramboljub Potemkin: Kultura obrambe. *Tribuna*, 20. april 1988, 22.

187 Hkrati pa so podali še tri zahteve: 1. izbirnost splošnih predmetov politologije, politične ekonomije, sociologije in filozofije naj bo taka, da bo obvezno opravljanje le enega, ne pa vseh štirih predmetov; 2. krčenje pedagoških predmetov (pedagogika, didaktika in andragogika) v en semester, v drugi semester pa umestitev psihologije za učitelje; 3. uvedba novih predmetov pedagoške metodologije, organizacije dejavnosti, izobraževalne tehnologije, psihološkega seminarja ter kulture ustnega in pisnega izražanja. Več v: Zapisnik 15. seje FS FF, 13. januar 1988, 6.

Dekan Nace Šumi (1983–1987).
Vir: Arhiv Oddelka za umetnostno zgodovino.

Dekan Dušan Nečak (1987–1989).
Vir: Arhiv Univerze v Ljubljani.

predmeta SLO in DS še ni mogoče ukiniti, saj bi morala v ta namen univerza najprej sprejeti spremembo študijskih programov. Kljub temu pa je fakulteta podala na univerzo predlog, naj se predmet predava le v prvem letniku in naj bo opravljen izpit pogoj za dokončanje študija, ne pa za napredovanje v višji letnik.¹⁸⁸ Predlogi študentov so bili torej obravnavani, vendar pa je bilo tudi nekaj resnih debat okoli tega, kakšne pristojnosti sploh ima Študentski parlament in zakaj bi se ga upoštevalo, če ni del fakultetne ZSMS.¹⁸⁹ A bistvo Študentskega parlamenta je tičalo v vzpostavitvi alternativne študentske organizacije, potem ko leto poprej fakultetno vodstvo ni uslišalo študentskih pozivov k reformi predmeta SLO in DS.¹⁹⁰ Navkljub ugovorom

nekaterih profesorjev, ki so bili sicer v manjšini, so študenti svoje delovanje zunaj organizacij, podrejenih ZKS, formalizirali z ustanovitvijo nove stanovske organizacije, Študentske organizacije Filozofske fakultete v Ljubljani (ŠOFF). V njenem ustanovnem aktu so zapisali, da mora biti organizacija »neodvisna od vseh družbenopolitičnih organizacij – tako ZSM kot ZK«. Dodali so, da v njenem delovanju ne bo ključen »partijski mehanizem, v katerem manjšinska elita postavlja sama sebi program /.../, ampak parlamentarni mehanizem, kjer imajo vsi zainteresirani enako možnost vplivanja na sestavo programov.«¹⁹¹ Šlo je za precedens v vladajočem družbenopolitičnem sistemu, kjer je oblast na univerzah dovoljevala delovanje le

188 Fakulteta je glede drugih zahtev med drugim debatirala, ali naj med splošnimi predmeti dovoli izbiro le dveh predmetov kot pogoj za dokončanje študija – pri čemer bi bil eden obvezno filozofija – ali pa naj razširi predavanja pri treh predmetih s 30 na 90 ur in uvede obvezno opravljanje le enega izmed njih. Omejili so tudi športno vzgojo na prvi in drugi letnik ter začeli proučevati združevanje pedagoških predmetov in uvajanje novih. Več v: Zapisnik 18. seje FS FF, 14. marec 1988, 5–6.

189 Zapisnik 15. seje FS FF, 13. januar 1988, 6.

190 Te prve pobude dejansko tudi ni mogoče zaslediti v zapisih fakultetnih organov. Sicer pa več: Simona Fajfar: Zahtevajmo mogoče SLO & DS. *Tribuna*, 20. april 1988, 21.

191 Ustanovni akt nove Študentske organizacije Filozofske fakultete v Ljubljani. *Tribuna*, 20. april 1988, 11.

Бојкот наставе ОНО и ДСЗ на Филозофском факултету

Следеће недеље изјашњавање свих љубљанских студената о
предмету Општенародна одбрана. — Прво сучељавање
на јавној трибини

Љубљана, 13. априла
Следеће недеље од понедељка до четвртка сви студенти Универзитета „Едвард Кардељ“ у Љубљани попуниће листић на коме су записана питања: Да ли сте за то да се на факултетима и даље предаје предмет општенародна одбрана и друштвена самозаштита, да ли сте за укидање тог предмета, или можда за промену програма? Ово изјашњавање неће имати карактер референдума чији би резултати били ултиматум универзитетским властима (Савету и научно-наставним већима), већ обавештење студентском руководству какво је расположење свих студената према предмету о коме се у Словенији већ неколико година воде жучне дебате.

Непосредни повод за овакву одлуку Универзитетске конференције омладине Љубљане, јесте бојкот наставе општенародне одбране на Филозофском факултету и позив њиховог факултетског парламента да се бојкоту придруже сви љубљански студенти. Да је ситуација крајње озбиљна, показала је синоћна трибина у „ШКУЦ — Форуму“: „Општенародна одбрана на љубљанском факултету — ренесанса или укидање“. Трибини су присуствовали, поред студената и представници Универзитетског савета, проректори, професори општенародне одбране, представници републичких комитета за ОНО и образовање, чланови ЦК СК Словеније, и других друштвено-политичких организација.

Студенти су објашњавали да је

словенске ОНО и ДСЗ, на објашњењима о недовољно квалитетној настави (мало професора са много студената), и упозорењима да на факултетима постоји и мноштво других, за студенте веома битних питања о којима се Универзитетска конференција не изјашњава са таквим жаром као о ОНО.

Основна недоумица и јучерашњег скупа била је да ли је могућ компромис између захтева студената и универзитетског програма, на добром је путу да се реши. Чудло се, наиме, мноштво предлога како да се побољша, а које су дали професори и представници „образовних власти“: да се ОНО предаје само годину дана, да се смањи број часова, да се наставни програми прошире и на друге ванредне ситуације као што су штрајкови или велике несреће, да се у оквиру стручних предмета обезбеди део који би се односио на ОНО, да се у наставу укључе области које више занимају студенте а посредно имају везе са одбраном друштва, као што је екологија, или као што су различите мировне иницијативе.

Разговор није, наравно, закључен. Његов наставак биће условљен пре свега исходом студентског изјашњавања о предмету ОНО и ДСЗ.

В. Рупар

ИЗАБРАНИ ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК „ВЕЧЕРА“

Марибор, 13. априла
На седници Градске конферен-

Članek v beograjski *Politiki* z naslovom »Bojkot pouka SLO in DS na Filozofski fakulteti«. Vir: S. P. Bojkot nastave ONO i DSZ na Filozofskom fakultetu. V: *Politika*, 14. april 1988, 8.

tistim organizacijam, ki so izšle iz ZK – torej ZSM. ŠOFF je sledila novim civilnim gibanjem v Sloveniji, ki so se tedaj že označevala kot opozicijska, poleg tega pa so se ti dogodki odvijali tik pred in med afero JBTZ,¹⁹² ki je Slovence prvič množično združila proti ustaljeni ureditvi.

Fakultetno vodstvo je ob študentskem vrenju izrazilo pripravljenost na sodelovanje. Tako sta se drugega zasedanja Študentskega parlamenta FF 16. marca 1988¹⁹³ udeležila tudi dekan Nečak in prodekan Pogacnik, kjer sta vzpostavila dialog s študenti.¹⁹⁴ Ti so

namreč še vedno nasprotovali predmetu SLO in DS, kot je bil uveljavljen do tedaj. Med obema zasedanjema parlamenta so 18. aprila izvedli celo dvodnevni samoodločbeni študentski referendum na vseh članicah univerze, na katerem so odločali o spremembi oz. ukinitvi predmeta.¹⁹⁵ Študentskim pozivom po ukinitvi so se uprli vsi univerzitetni predavatelji predmeta, ki so preko univerze in medijev nastopili proti študentom in prorektorju prof. dr. Rastku Močniku s Filozofske fakultete, ki je študente podprl.¹⁹⁶ Predavatelji so stališča študentov vzeli kot osebni napad in začasno

192 JBTZ je kratica priimkov treh aretiranih novinarjev tednika *Mladina*, Janeza Janše, Davida Tasića in Francija Zavrla, ter oficirja JLA Ivana Borštnerja.

193 Irena Lah in Simona F(ajfar): Strah pred letenjem. *Tribuna*, 20. april 1988, 26.

194 Zapisnik 19. seje FS FF, 16. maj 1988, 3.

195 S. Fajfar: Zahtevajmo mogoče SLO & DS, op. cit., 21.

196 Obramboljub Potemkin, op. cit., 22.

odpovedali svoja predavanja. Vodstvo fakultete je v luči danih razmer poskušalo najti diplomatsko rešitev in je nazadnje doseglo vrnitev predavateljev v predavalnico še pred tretjim zasedanjem Študentskega parlamenta, a je vrnitev spremljal nov škandal, ki ga je opisal tednik *Tribuna*. Predavatelji naj bi po nekaterih zapisih poskušali dobiti na svojo stran predvsem študente prvih letnikov, ki bi nato v parlamentu delovali njim v prid. Tako naj bi se predavatelji študentom poskušali prikupiti tudi z razkritjem izpitnih vprašanj, zaradi česar so študenti zagrozili z bojkotom predavanj.¹⁹⁷ A vsem grožnjam navkljub so se študenti v danem trenutku bojkotu predmeta vendarle odpovedali.¹⁹⁸ Drugače pa je poročal časopis *Politika*, ki je širil novico, da ljubljanski študenti bojkot dejansko izvajajo. Vodstvo fakultete je skupaj s študenti objavo demantiralo¹⁹⁹ in zahtevalo od *Politike*, da demanti tudi objavijo. To so nazadnje tudi storili,²⁰⁰ a z zamikom. Prav tako je šele leto dni pozneje, 20. junija 1989, fakultetno vodstvo formaliziralo predlog – ki ga je predtem dalo univerzi – o tem, da je predmet treba opraviti enkrat v času trajanja študija, a pred zagovorom diplome.²⁰¹

V stanju napetosti med slovenskim republiškim vodstvom ter srbskim in zveznim vodstvom je bilo pravzaprav presenetljivo, da je časopis zahtevo dejansko uslišal. A fakulteta je še naprej delovala v duhu t. i. slovenske pomladi, ki je dobila zagon ob sojenju četverici, obtoženi v aferi JBTZ. Posledica tega dejstva so bile tudi napetosti v odnosih med univerzami in izobraženci. Kljub temu pa se je dekan Nečak udeležil praznovanja 150-letnice Filozofske fakultete v Beogradu junija 1988, kamor je odšel po posvetovanju s fakultetnimi in univerzitetnimi organi. Ob tej priložnosti je kolegom beogradske fakultete podelil

Veliko priznanje Filozofske fakultete.²⁰² Medtem so se mnogi predavatelji na fakulteti aktivno vključili v civilna gibanja vključno z Odborom za varstvo človekovih pravic, nekateri izmed njih pa so se podpisali tudi pod izjavo, da bodo izstopili iz ZKS v trenutku, ko bodo obsojeni v aferi JBTZ prejeli vabila za presojanje zaporne kazni.²⁰³ Na formalni ravni je fakulteta tudi uradno zagotovila Izvršnemu svetu Slovenije, da bo podpirala slovensko politično usmeritev. Enako podporo so deklarirali tudi študenti na zasedanju svojega parlamenta.²⁰⁴ Tako je fakulteta že 27. februarja 1989 podprla zborovanje v Cankarjevem domu v podporo kosovskim rudarjem. Tistega dne je zasedal tudi Fakultetni svet, ki je na pobudo dekana Nečaka pozval zaposlene in študente, da sopedpišejo *Izjavo proti izrednim ukrepom – za mir in sožitje na Kosovu*, ki jo je svet tudi v celoti podprl.²⁰⁵ Hkrati je fakulteta v prvi polovici leta 1989 navezala stike s Teološko fakulteto in jo podprla v njeni nameri o ponovni vključitvi v univerzo.²⁰⁶ V navzočnosti rektorja Peklenika sta 19. junija 1989 dekan Nečak in veliki kancler Teološke fakultete nadškof dr. Alojzij Šuštar sodelovanje formalizirala s podpisom *Protokola o sodelovanju*.²⁰⁷ Pozneje je fakulteta ves čas podpirala prizadevanja Teološke fakultete, da ponovno postane članica Univerze v Ljubljani, kar se je realiziralo leta 1992. Prav tako je fakulteta že za študijsko leto 1992/93 razpisala dvopredmetni študij med A-smermi na Filozofski fakulteti in B-študijem teologije na Teološki fakulteti.²⁰⁸

Poleti 1988 je prodekan Horvat postal predsednik Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter član Izvršnega sveta Skupščine SRS. S tem je zapustil prodekansko mesto, nasledil pa ga je doc. dr. Argio

197 Ibidem.

198 Ibidem, 23.

199 Zapisnik 19. seje FS FF, 16. maj 1988, 3.

200 Zapisnik 22. seje FS FF, 22. junij 1988, 6

201 Zapisnik 6. seje FS FF, 20. junij 1989, 10.

202 Zapisnik 1. seje FS FF, 14. november 1988, 4.

203 Skupinski protestni izstop iz ZKS. V: *Slovenska pomlad*. <http://www.slovenska-pomlad.si/?id=103> (dostop: december 2018).

204 Zapisnik 1. seje FS FF, 14. november 1988, 4.

205 Zapisnik 3. seje FS FF, 27. februar 1989, 2, 5.

206 Zapisnik 4. seje FS FF, 21. april 1989, 2, 9.

207 Zapisnik 6. seje FS FF, 20. junij 1989, 2.

208 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1994, 9.

Sabadin,²⁰⁹ ki se je do takrat že izkazal kot vodja Komisije za računalništvo in dokumentacijo. Takrat so bila podeljena tudi prva Velika priznanja Filozofske fakultete, ki so nastala, kot je ob slavnostnem nagovoru povedala predsednica Fakultetnega sveta, Zora Tomič, v

»zahvalo ljudem, ki so gradili in še gradijo našo hišo – Filozofsko fakulteto – hram slovenske humanistične in družboslovne inteligence, brez katere ni mogoče izgrajevati samoupravne socialistične družbe, razvijati samobitnosti slovenskega naroda in njegovo vpetost v družbo enakopravnih jugoslovanskih narodov in narodnosti, njegovo vpetost v svet, ki gradi in naj bi bil boljši za človeka, pravičen za vse ljudi.«²¹⁰

Iz vrst pedagogov so bili prvi nagrajenci akad. prof. dr. Dragotin Cvetko za delo pri ustanovitvi Oddelka za muzikologijo kot prvega v Jugoslaviji in njegovo uveljavitev v svetu, prof. dr. Breda Pogorelec za požrtvovalnost pri razreševanju prostorske stiske na fakulteti in prof. dr. Nace Šumi za vlogo pri razvoju znanstvenoraziskovalnega dela na fakulteti in za utrjevanje položaja fakultete v času njegovega dekanovanja. Iz vrst strokovnih sodelavcev pa sta priznanje dobila dolgoletni tajnik fakultete Anton Pišek za zavzetost in marljivost pri delu ter kurjač, hišnik in razdeljevalec mesečnih dohodkov Jože Poženel za požrtvovalno delo in zvestobo fakulteti.²¹¹

Ob koncu leta 1988 se je pojavila razprava o plačljivosti opravljanja drugega in vseh nadaljnjih izpitnih rokov. Ta je močno odmevala med študenti, nekaj časa pa je na članicah univerze obstajala tudi zmeda glede plačevanja, zato so nekateri profesorji vračali izpitne prijavnice v primeru, da študent izpita ni opravil.²¹² Fakulteta je za nastalo situacijo podala kompromisni predlog plačljivosti

še tretjega ponavljanja,²¹³ kar je bilo nazadnje tudi sprejeto. Medtem pa se je tudi študijski program na smeri B preoblikoval v štiriletni študijski program.²¹⁴ Sicer pa se je v napetih časih ponovno povečevala vloga študentov na fakulteti. Študentski predstavniki so aprila 1989 predlagali, da se ekipo dekanata razširi s študentskim prodekanom, kar je dopuščal tudi fakultetni statut, poleg tega pa je ta funkcija obstajala že na mariborski Pedagoški fakulteti. Kot kandidata za prvega prodekana študenta so predlagali Romana Jakiča, ki je bil tedaj študent tretjega letnika na Oddelku za pedagogiko.²¹⁵

Praznovanje 70-letnice fakultete leta 1989 je zasenčila opozorilna stavka zaradi težkih finančnih razmer, ki so se odražale tudi na plačah zaposlenih.²¹⁶ Ker pa so opozorila stavkajočih naletela na gluha ušesa, je dokončno zavrelo ob koncu maja 1989. Takrat je zbor delavcev razglasil stavko in sprejel stavkovne zahteve. Vodstvo fakultete, ki je stavko podprlo, je bilo posledično vabljeno na srečanje s predsednikom skupščine Miranom Potrčem, ki je potekalo 22. maja 1989 in po katerem so ponovno objavili stavkovne zahteve, tokrat v *Tribuni*,²¹⁷ pozneje pa še s predsednikom SZDL Jožetom Smoletom. Prvi stavkovni val je trajal en teden, nato pa je bil začasno prekinjen, v prepričanju, da so stavkajoči »dosegli nek minimum, nikakor pa ne vsega tistega, kar smo zahtevali. Zato smo sklenili, da po enem tednu stavko prekinemo glede na zagotovila, da se bodo zakonska določila, ki urejajo financiranje šolstva, spremenila.«²¹⁸ Čeprav izjave stavkajočih niso bile objavljene v dnevnem časopisju, je bil stavkovni odbor presenečen, da je mogoče s tovrstnimi pritiski doseči tisto, kar predtem dolga leta ni bilo mogoče z argumentiranimi podatki. Ocenjevali so, da je bila stavka predvsem izraz poenotenja vseh zaposlenih: tistih, ki so podpirali reformo jugoslovanske federacije in Slovenije

209 Zapisnik 23. seje FS FF, 21. september 1988, 1.

210 Zapisnik 16. slavnostne seje FS FF, 17. februar 1988, 2.

211 Zapisnik 15. seje FS FF, 13. januar 1988, 8 in Zapisnik 16. slavnostne seje FS FF, 17. februar 1988, 2–4.

212 Branko Čakarmiš: Plačevanje izpitov – začetek reforme univerze. *Tribuna*, 7. december 1988, 16.

213 Zapisnik 1. seje FS FF, 14. november 1988, 5.

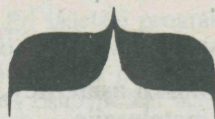
214 Zapisnik 3. seje FS FF, 27. februar 1989, 9.

215 Zapisnik 4. seje FS FF, 18. april 1989, 10.

216 Ibidem, 2.

217 Izjava delavcev Filozofske fakultete, sprejeta na izrednem zboru delavcev 22. maja 1989. *Tribuna*, 5. junij 1989, 10.

218 Zapisnik izredne seje FS FF, 30. maj 1989, 2.

Izjava delavcev filozofske fakultete, sprejeta na izrednem zboru delavcev 22. maja 1989

1) Živimo v svetu, v katerem se naspotje med njegovimi razvitimi in nerazvitimi deli vse bolj kaže v podobi konflikta med deželami-proizvajalkami znanja in deželami, ki so le njegov pasiven konzument. Proizvodnja in razširjanje znanja sta zato nenadomestljivi predpogoj vključitve v sodobne modernizacijske tokove, svobodno, avtonomno, v prvi vrsti na strokovna merila oprto izobraževalno in raziskovalno delo pa eden najpomembnejših temeljev narodnega in družbenega napredka. Opredelitev za avtonomijo univerze kot osrednje izobraževalne in znanstvene ustanove je torej opredelitev za svobodno in nemoteno razširjanje in proizvajanje znanja, vsako omejevanje akademske svobode in materialno zapostavljanje izobraževalnih in raziskovalnih potreb pa zavestno pristajanje na zaostanek, neenakopravnost v tekmovanju z razvitim svetom in zapiranje lastnih razvojnih možnosti.

2) Naša družba se sicer deklarativno zaveda sodobnega pomena znanja in znanosti in v besedah zavzema za nujno rast, toda hkrati se v svojem vsakodnevnem odnosu do izobraževanja in raziskovanja ne obnaša v skladu z razglašenimi načeli. Že iz razporeditve narodnega dohodka in načina financiranja posameznih družbenih dejavnosti je razvidno, da razvoja izobraževanja in znanosti ne šteje med svoje primarne naloge, saj sta obe področji – skupaj s socialo, zdravstvom in kulturo – potisnjeni v drugi plan in bistveno drugače vrednoteni kot obramba, notranja varnost ali državna uprava. S 4.1% družbenega proizvoda, ki ga v naši republici namenjamo izobraževanju pač ne spadamo v razviti svet, razne druge –časne in trajnejše omejitve – pa razkrivajo, da izobraževanje s proizvodnjo znanja še vedno presojamo kot luksuz in porabo in ne kot proizvodno in razvojno silo.

3) Način financiranja univerze in razne zakonske določbe o visokem šolstvu, ki jih vsebuje zakon o usmerjenem izobraževanju prepričljivo ponazarjajo podcenjujoč odnos slovenske in jugoslovanske družbe do izobraževanja in znanosti. Ne le, da spada univerza ob obstoječi zakonodaji med ustanove z izrazito »omenjenimi samoupravnimi pravicami«, tudi sam način pridobivanja dohodka, ki deli univerzitetne delavce med tiste, ki domnevno samo poučujejo, tiste, ki poučujejo in razi-

ljiivo povezana. S sramotno nizkim vrednotenjem pedagoškega dela (2.890.000 din za visokošolskega učitelja v marcu 1989) so univerzitetni delavci v bistveno slabšem položaju kot njihovi kolegi v izvenuniverzitetnih raziskovalnih ustanovah, ki se ukvarjajo izključno z raziskovanjem, različne možnosti pri prodaji znanstvenih rezultatov na trgu – povsem jasno je, da imajo naravoslovne in tehnične vede v tem pogledu občutno prednost pred humanistiko in družboslovjem – pa povzročajo nesorazmerja in včasih že kar skrajne razlike znotraj univerze.

4) Delavci filozofske fakultete smo imeli v letu 1988 – kot kažejo izračuni povprečnih osebnih dohodkov – najnižje osebne dohodke med delavci v visokem in višjem šolstvu v Ljubljani. Še posebej smo s svojimi dohodki zaostajali za delavci v samoupravnih interesnih skupnostih in pristojnih komitejih za vzgojo, izobraževanje in raziskovalno dejavnost, saj je delavec naše fakultete – kljub visoki izobrazbeni strukturi ustanove – prejel povprečno le 87.46% dohodka zaposlenega v republiški izobraževalni skupnosti in 76.78% dohodka zaposlenega v republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje. Opisani trendi se v marsičem nadaljujejo v leto 1989, saj delavci filozofske fakultete v dohodku tudi nadalje zaostajamo za večino zaposlenih v ustanovah s primerljivo izobrazbeno strukturo, zlasti pa seveda za zaposlenimi v republiški upravi. Za primerjavo: čisti osebni dohodek rednega univerzitetnega profesorja na naši fakulteti za mesec april 1989 je znašal le 53.50% dohodka predsednika enega republiških komitejev, razlika v realno izplačanih osebnih dohodkih pa je seveda še mnogo večja.

Slabo finančno in materialno stanje fakultete se kaže tudi na številnih drugih področjih, posebno v prostorski stiski, ki do skrajnosti otežuje izvajanje izobraževalnih programov in pomanjkanju sredstev za študijska potovanja in udeležbo na znanstvenih srečanjih doma in v tujini.

Delavci filozofske fakultete smo prek pristojnih fakultetnih organov odgovorne za organizacijo in financiranje izobraževanja in znanstvenega raziskovanja v naši republici večkrat podrobno opozorili na svoje težave in vse bolj nevzdržno stanje v ustanovi. O tem, da je univerza družbi

verze Edvarda Kardelja v Ljubljani Skupščini SR Slovenije in slovenski javnosti sporočamo naslednje zahteve:

1) Zahtevamo, da se naši osebni dohodki izenačijo vsaj z osebni dohodki zaposlenih v samoupravnih interesnih skupnostih in v republiški upravi in sicer tako, da bo dohodek rednega univerzitetnega profesorja izenačen z dohodkom predsednika republiškega komiteja, dohodek asistenta pa z dohodkom samostojnega svetovalca v republiškem komiteju. To razmerje naj se ohrani tudi v prihodnje.

2) Zahtevamo, da se na novo in sistemsko preuredi način financiranja univerze in sicer tako, da bo univerza celovito in enotno financirana za svoje raziskovalno in izobraževalno delo. Povsem nevzdržno je ločevanje na 2/3 dohodka za poučevanje in pedagoško dejavnost in 1/3 za raziskovanje in znanstveno dejavnost, ki vodi do nesmislov kot je npr. odrekanje raziskovalnega deleža in pravice do raziskovalnega dela učiteljem, ki se s svojimi raziskovalnimi nalogami niso uspeli pravočasno vključiti v obstoječe raziskovalne projekte.

3) Zahtevamo, da novi zakon o univerzi zagotovi njeno avtonomijo. Pod avtonomijo univerze razumemo:

- da univerza sama odloča o svoji kadrovske sestavi, izključno na osnovi strokovnih mnenj in ocen voli in izbira svoje delavce in sodelavce, hkrati pa na čelo svojih samoupravnih in vodstvenih teles samostojno in po lastni presoji voli in izbira delavce iz lastnih vrst;

- da univerzitetni delavci sami, izključno na podlagi strokovnih kriterijev, določajo normative, ki zadevajo delovne obveznosti univerzitetnih učiteljev kakor število učiteljev, ki so potrebni za izvajanje posameznih programov;

- da univerza samostojno in neodvisno odloča o svoji notranji organizaciji, o svojih članicah in o razmerjih med njimi.

Delavci in učitelji filozofske fakultete se s temi zahtevami pridružujemo protestu ljubljanskih vzgojno izobraževalnih ustanov proti mačehovskemu odnosu republiških in zveznih oblasti do šolstva in izobraževanja in podpiramo zamisel o skupnem zboru delavcev vseh stopenj izobraževanja od vzgojnovarstvenih ustanov, prek osnovnih in srednjih do višjih in visokih šol, na katerem bomo oblikovali skupen predlog zahteve za spremembe v družbenem vred-

Izjava delavcev Filozofske fakultete, sprejeta na izrednem zboru delavcev 22. maja 1989.

Vir: *Tribuna*, 5. junij 1989, 10.

na popolno nerazumevanje pomena in narave univerzitetnega dela, v katerem sta izobraževalni in raziskovalni proces neloč-

ostala brez rezultata, smo se na izrednem zboru 22. maja 1989 odločili za stavko, obenem pa s to izjavo ustanovitelju Uni-

Ljubljana, 22. maja 1989

Delavci in učitelji filozofske fakultete
v Ljubljani

Vhod v Filozofsko fakulteto med splošno stavko predavateljev, ki so jo z bojkotom predavanj podprli tudi študenti; 11. maj 1989. Avtor: Nace Bizilj. Vir: MNZS.

znotraj nje, kot tudi članov ZK. Nekaj kritik je bilo deležno vodstvo univerze, saj je na fakulteti prevladalo mnenje, da bi morala stavka spodbuditi univerzo k reformam in pridobivanju družbenega statusa, kakršnega je nekoč že imela, predvsem pa avtonomiji. Poleg tega je bilo nekaj kritik usmerjenih v rektorja Peklenika, ki naj bi v časopisnih izjavah navajal napačne podatke o višini osebnih dohodkov, zaradi česar mu je Fakultetni svet odrekel podporo pri reelekciji.²¹⁹

Kot izraz solidarnosti zaposlenim so se protestom pridružili tudi študenti, ki so proteste izkoristili tudi za izkaz podpore k predlogu za ustanovitev Neodvisne študentske organizacije.²²⁰ V Pozivu vsem profesorjem Filozofske fakultete, so zapisali, da so na 3. zasedanju Študentskega parlamenta, 8. maja 1989, sprejeli odločitev, da bodo 11. in 12. maja bojkotirali predavanja in izpite. Na zasedanju so sodelovali dekan Nečak, minister za izobraževanje prof. Ludvik Horvat, rektor prof. Janez Peklenik, predstavnik ZKS

in član CK ZKJ Božidar Debenjak ter predsednik Izobraževalne skupnosti Slovenije Niko Žibret. Za bojkot so se odločili, da bi jasno izrazili zahtevo za sistemsko reformo financiranja univerze in opozorili na katastrofalen položaj fakultete. Zapisali so tudi, da leta 1988 niso dosegli izboljšanja študijskega procesa, kar pa je bila po njihovem mnenju zlasti posledica napačnega financiranja.²²¹ V dveh dneh bojkota je šlo za drugo študentsko zasedbo fakultete, ki pa so jo študenti izvedli ob privolitvi fakultetnega vodstva. Posledično je vodstvo tudi odobrilo študentske zahteve po opravljanju izpitov vse tja do 7. oktobra, po podaljšanju jesenskega vpisnega roka do 13. oktobra in začetku predavanj 16. oktobra.²²² A večina študentov je bila o delovanju aktivističnih študentov slabo obveščena, prav tako pa so nekateri ocenjevali, da bojkot ob koncu predavanj ni imel posebnega smisla. Tako je velika večina bojkot izkoristila za podaljšani konec tedna in priprave na izpitno obdobje.²²³

219 Zapisnik izredne seje FS FF, 30. maj 1989, 2–3.

220 Bojkot '89. *Tribuna*, 22. maj 1989, 4.

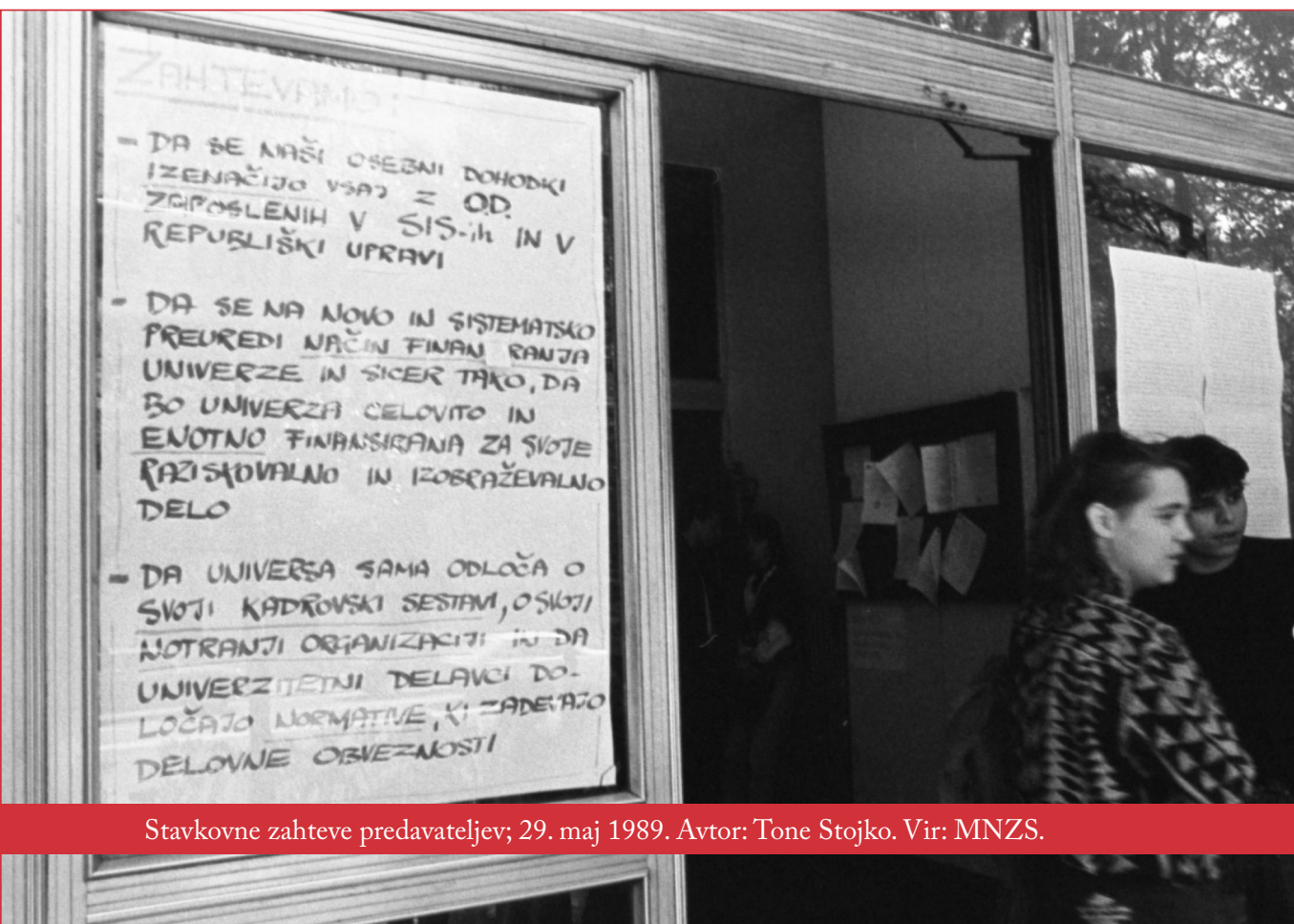
221 Poziv vsem profesorjem Filozofske fakultete. *Tribuna*, 22. maj 1989, 9.

222 Zapisnik izredne seje FS FF, 30. maj 1989, 3.

223 Anketa. *Tribuna*, 22. maj 1989, 5–6.

Filozofska fakulteta med splošno stavko predavateljev, ki so jo z bojkotom predavanj podprli tudi študenti; 29. maj 1989. Avtor: Tone Stojko. Vir: MNZS.

Stavkovne zahteve predavateljev; 29. maj 1989. Avtor: Tone Stojko. Vir: MNZS.

Denar, sveta vladar – finančne težave kot stalnica

Filozofske fakultete

Vse spremembe zakonodaje, izobraževalnih zakonov in študijskih programov so imele finančne posledice. Na finančni položaj fakultete je vplivalo povečevanje stroškov, pa tudi splošna energetska in gospodarska kriza ob koncu sedemdesetih in v začetku osemdesetih let ter kriza jugoslovanskih javnih financ in zaprtje jugoslovanskega tržišča za slovenske proizvode. Od začetka sedemdesetih let je skupaj s širitvijo programov in povečevanjem vpisa stalno raslo število zaposlenih. Ta trend je predstavljal velike stroške za fakulteto, še posebej ker je fakulteta prejela denar za plače glede na stanje osebja iz leta 1964.²²⁴ Vendarle pa je Komisiji za sistematizacijo v začetku sedemdesetih let uspelo nadoknaditi razkorak med dotedanjimi plačami ter nazivi in napredovanji, ki niso bili primerno kompenzirani.²²⁵ Prav tako se je stalno pojavljala težava s financiranjem stažistov, katerim je formalno zagotavljal plače Kidričev sklad.²²⁶ Nato pa je prišla pobuda, da bi morala fakulteta deloma sofinancirati tudi te plače, za katere pa ni dobivala sredstev Izobraževalne skupnosti. To je pomenilo, da si fakulteta tega enostavno ni mogla privoščiti. V času statutarnih sprememb in uvedbe nove upravne strukture na fakulteti se je njeno finančno stanje še naprej slabšalo. Država je z izplačevanjem sredstev zamujala ali pa jih ni zvišala glede na potrebe fakultete.²²⁷ Posebej težke okoliščine so se pojavile v letu

1975/76, ko je Izobraževalna skupnost SR Slovenije sprejela sklep o znižanju prispevne stopnje za izobraževalne ustanove. Ker pa so pri sprejemanju sklepa napačno preračunali posledice, je prišlo do večmiliardnega izpada univerzitetnih finančnih sredstev, tudi za Filozofsko fakulteto. Vlogo korektiva naj bi imel interventni zakon republiške skupščine,²²⁸ ki pa ni takoj zaživel, zato med aprilom in septembrom 1976 fakulteta ni smela izvajati javnih naročil, niti za študijsko literaturo ne. S podobnimi težavami so se soočali tudi študenti, katerih študij je bil odvisen od štipendij, saj je država zamujala z izplačili tudi po tri mesece. Zaradi tega so se močno povečale študentske prošnje za podaljšanje absolventskega statusa in ponovnega vpisa, kar je bilo v veliki meri tudi odobreno. Prav tako pa so profesorji meseca oktobra razpisali dodatne izpitne roke in s tem omogočili več kot 400 študentom dokončanje študija ali vpis v višji letnik na izrednem vpisnem roku.²²⁹ V takem oteženem finančnem okolju je bila ideja o financiranju fakultetnega prizidka, ki bi lahko razrešil prostorsko stisko, potisnjena v ozadje.²³⁰

Ob koncu desetletja je financiranje fakultete ponovno prešlo v ospredje, le da tokrat ni šlo za izostanke izplačil fakulteti, temveč za njihovo višino. Čeprav ni prihajalo do glasnejših protestov ali celo stavk, pa se je finančno nestimulativno okolje kazalo v pomanjkanju ustreznega kadra. V svojem poročilu

224 Zapisnik 5. seje PZS FF, 25. september 1970, 2.

225 Zapisnik seje FS, 9. november 1972, 4.

226 Ibidem.

227 Zapisnik 1. seje FS FF, 23. februar 1976, 5–4.

228 Zapisnik 3. seje FS FF, 1. junij 1976, 3.

229 Zapisnik 4. seje FS FF, 5. oktober 1976, 7–8 in Zapisnik 5. seje FS FF, 10. december 1976, 3.

230 Več o razreševanju prostorske stiske v poglavju V iskanju prostora.

Ob prelomu desetletja in še celotna osemdeseta leta se je morala fakulteta soočiti s finančnimi težavami, ki so bile posledica splošne ekonomske krize v Jugoslaviji in svetu. Med njimi so bile kriza pomankanja bencina, ko so se vile vrste pred bencinskimi črpalkami, devizna kriza, inflacija in druge. Pred bencinsko črpalko v Medvodah; 12. junij 1982. Avtor: Marjan Ciglič. Vir: MNZS.

je dekan Kmecl zapisal, da se kadrovska kriza »kaže zlasti v tem, da odhajajo dolgoletni fakultetni učitelji predčasno v pokoj, nekateri mlajši pedagoški delavci, asistenti in docenti pa odhajajo s fakultete na delo drugam, kjer imajo ugodnejše delovne pogoje«. ²³¹ Obremenjenost že tako podhranjenih kadrovskih kapacitet je zaradi vedno večjega vpisa naraščala. Povečevalo se je število doktorskih disertacij, s študijskimi reformami in z uvajanjem novih študijskih programov se je povečevala pedagoška obremenitev, merila za habilitacije so postajala bolj zaostrena. Veliko število komisij, ki jih je zahteval samoupravni sistem, pa je narekovalo tudi precej administrativnih in drugih

obveznosti. ²³² Dekan je posledično ocenil, da je višina osebnega dohodka v primerjavi z delom drugje v velikem nesorazmerju. Situacija se nekoliko izboljša ob koncu leta 1979, ko se začne nagrajevati tudi nekatere nadobremenitve in se je osebni dohodek na republiški ravni zvišal za 18 odstotkov. ²³³ Kljub temu pa je fakulteta dobivala premalo sredstev za zaposlitev novih asistentov in se je znašla v položaju, ko bi se morali profesorji v ta namen odreči delu svojih dohodkov. A problem je še nekoliko bolj zakompliciralo dejstvo, da se je pedagoški kader staral, asistentov, ki bi jih pripravili za prevzem profesorskih mest, pa v takih pogojih enostavno niso mogli zagotoviti. Na

²³¹ Zapisnik 2. seje FS FF, 22. junij 1978, 2.

²³² V letu 1978 je delovalo kar 25 fakultetnih odborov in komisij, ki so imele tudi po 20 članov. To so bili: Izvršilni odbor, Kadrovski odbor, Odbor za študijsko in znanstvenoraziskovalno delo, Odbor za študentska vprašanja, Odbor za delovna razmerja, Odbor za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, Študijska komisija, Znanstvenoraziskovalna komisija, Gospodarska komisija, Statutarna komisija, Komisija za študij ob delu, Komisija za pedagoško usposabljanje študentov, Tiskovna komisija, Komisija za stike s tujino, Komisija za stike z zamejskimi Slovenci, Komisija za pospeševanje slovenščine na neslovenskih univerzah, Komisija za izvajanje samoupravnega sporazuma za delitev OD (osebnih dohodkov), Komisija za računalništvo in dokumentacijo, Komisija za stanovanjska vprašanja, Komisija za novo stavbo FF, Komisija za učinkovitost študija, Komisija za podiplomski študij, Disciplinsko sodišče za študente, Knjižnični odbor in Odbor za samoupravno delavsko kontrolo. Več v: Zapisnik 1. seje FS FF, 12. april 1978, 4–10.

²³³ Zapisnik 6. seje FS FF, 25. april 1979, 3.

vidiku je bila torej kriza nasledstva, s tem pa je bila ogrožena tudi kakovost študija.

Zato je dekan Pleterski sistem financiranja fakultete postavili za eno izmed osrednjih vprašanj, ki tarejo fakulteto.²³⁴ Ko je 16. novembra 1979 prišel na delovni obisk podpredsednik IS SR Slovenije Dušan Šinigoj, je bil poleg prostorske stiske seznanjen tudi s problemom osebnih dohodkov in zaposlovanja asistentov. Že čez štiri mesece, 24. marca 1980, se je z njim ponovno sestala fakultetna delegacija, z namenom seznanitve s posledicami vladnih ukrepov na kadrovsko pomlajevanje fakultete,²³⁵ a konkretnih rešitev niso našli. Šele upokojevanje učiteljev je omogočilo mesta za nove asistente, a to je hkrati pomenilo, da jih v predavatelje niso vzgojili tisti, ki naj bi jih ti asistenti nadomestili, zato je bil kvalitativen prehod med predavatelji težji in daljši. Šele ob koncu leta 1985 se je pojavila možnost zaposlitve 19 novih asistentov-stažistov. Vseeno pa je njihov prihod pomenil bistveno pomladitev fakultetnih kadrov.²³⁶ Tako je bila tekom let vsaj deloma olajšana stiska s kadri, ki pa še zdaleč ni bila rešena.

Ob koncu sedemdesetih let je Jugoslavijo zajela finančna kriza, ki je bila posledica neustrezne devizne politike. To so narekovale administrativno-politične odločitve, ne pa tržna narava deviznih tečajev. Posledično je bil tečaj dinarja vedno precenjen, zlasti pa je ostal kljub inflaciji cen od leta 1974 pravzaprav nespremenjen.²³⁷ Ko je postalo pridobivanje deviznih posojil oteženo, je leta 1979 prišlo do t. i. devizne krize. Pri fakultetnem poslovanju se je ta odražala zlasti v zmanjševanju devizne kvote, kar je zaposlenim oteževalo udeležbo na zborovanjih v tujini,²³⁸ pa tudi nakup aktualne tujejezične literature, nujne za spremljanje

razvoja strok. Že leto zatem je bil nakup te literature onemogočen,²³⁹ a so najbolj nujne nakupe uskladili z Narodno in univerzitetno knjižnico,²⁴⁰ dokler ni leta 1981 Izvršni svet prepovedal vse nakupe tujih knjig v državi.²⁴¹ Fakulteta je večkrat javno protestirala, nazadnje pa je sredi leta 1983 Pedagoško-znanstveni svet, ki ga je tedaj vodil prof. Jurak, prvič javno protestiral ob tem nevzdržnem stanju. Posebna delovna skupina je napisala protestno izjavo Filozofske fakultete in jo odposlala šestim naslovnikom, med katerimi je bil glavni dnevni časopis *Delo*. A namesto da bi bila izjava objavljena, so bili podpisniki 30. junija pozvani k predsedniku Republiškega komiteja za raziskovalno dejavnost in tehnologijo Eriku Vrenku, 6. julija pa še k podpredsedniku IS Skupščine SR Slovenije Dušanu Šinigoju. Slednji je bil še posebej oster in je njihovo besedilo označil kot neprimerno za objavo. Na koncu je protestno pismo objavila le *Nova revija*. Medtem pa je vodstvo fakultete poskušalo od redakcije *Dela* dobiti pojasnilo, zakaj pismo ni bilo objavljeno tudi tam, a odgovora ni bilo.²⁴²

Med zaposlenimi so težave z devizami najbolj občutili lektorji slovenskega jezika v tujini. Za njih so devize sicer še vedno prihajale, a so bile zaradi padca dinarja devalvirane. Posledično so lektorji prejeli vedno nižje zneske, kar jim je otežilo zagotavljanje osnovnih življenjskih pogojev v tujini.²⁴³ Tudi osebni prihodki v dinarjih so se manjšali in zaradi inflacije niso sledili plačam v gospodarstvu. Zaradi nasploh slabega gmotnega položaja fakultete se je vodstvo pritožilo na ZKS, kar pa ni imelo kakšnega posebnega učinka.²⁴⁴ V letu 1986/87 se je namreč gmotni položaj fakultete dodatno zaostril, saj ni prejela denarja v skladu z normativom za visoko šolstvo.²⁴⁵

234 Zapisnik 8. seje FS FF, 10. oktober 1979, 2.

235 Zapisnik 1. seje FS FF, 16. april 1980, 4.

236 Zapisnik 5. seje FS FF, 16. september 1985, 3.

237 Egon Žižmond: Politika deviznega tečaja v Jugoslaviji. *Teorija in praksa*, 8–9 (1991), 967.

238 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. junij 1979, 2–3.

239 Zapisnik 2. seje FS FF, 18. junij 1980, 2.

240 Zapisnik 4. seje FS FF, 25. november 1980, 3.

241 Zapisnik 6. seje FS FF, 25. februar 1981, 6.

242 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983, 4.

243 Zapisnik 2. seje FS FF, 18. junij 1980, 3.

244 Zapisnik 4. seje FS FF, 11. junij 1985, 4.

245 Zapisnik 4. seje FS FF, 26. februar 1987 in 15. marec 1987, 3.

Izjava Filozofske fakultete

Na osnovi sklepa zbora znanstveno pedagoških delavcev je Filozofska fakulteta v Ljubljani opredelila svoje stališče do omejevanja uvoza tuje literature. Svoje stališče je 25. junija 1983 posredovala »Književnim listom« v objavo in v vednost naslednjim ustanovam in posameznikom: Dušanu Šinigoju, podpredsedniku Izvršnega sveta SR Slovenije, ing. Eriku Vrenku, predsedniku Republiškega komiteja za raziskovalno dejavnost in tehnologijo, prof. dr. Matjažu Kmeclu, predsedniku Republiškega komiteja za kulturo, prof. dr. Janezu Milčinskemu, predsedniku Slovenske akademije znanosti in umetnosti, prof. dr. Ivu Fabincu, rektorju Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in Tomu Martelancu, ravnatelju Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. »Književni listi« pisma niso objavili in tudi niso sporočili razloga za svojo odklonitev. Med naslovniki, ki so dopis dobili v vednost, se je nanj odzval z določenim popravki ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice tov. Tomo Martelanc; predstavniki fakultete so bili nato povabljeni na dva razgovora, najprej k Eriku Vrenku, nato še k Dušanu Šinigoju. Slednji se je do izjave fakultete opredelil odklonilno in jo označil kot neprimerno za objavo.

Filozofska fakulteta Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani želi s tem pismom izraziti svoj odločni protest ob čedalje hujših krčenjih pri naročanju in nabavi tuje znanstvene in strokovne literature, ki so dosegla svoj vrh z zadnjo drastično redukcijo. Obenem Filozofska fakulteta izjavlja, da zavrača sleherno odgovornost za nepopravljivo škodo, ki se kaže že zdaj in ki se bo kot nujen rezultat teh restrikcij v polni meri pokazala v naslednjih letih, saj so ji bili vsi doseđani restriktivni ukrepi z zadnjo redukcijo vred naloženi in vsiljeni od zunaj. Čeprav je fakulteta večkrat opozarjala na škodljive posledice teh omejevanj, se njen glas ni upošteval in sama ni mogla vplivati na politiko naročanja tuje znanstvene literature.

Že omejitve zadnjih dveh, treh let, ki so zadevale predvsem naročanje tujih periodičnih publikacij, znanstvenih časopisov in revij, so zarezale v živo in močno zmanjšale, po katerih se posamezne stroke stopane v delovnem okviru fakultete, morajo seznanjati z najnovejšim stanjem na tem področju. Čeprav so delovne enote in morajo seznanjati z najnovejšim stanjem na tem področju.

voja je zgolj zastoj in upad znanstvene in strokovne ravni, ki vodi v sicer neprostoovoljno, toda pogubno in jalovo izolacijo in nas obsoja na provincialnost. Menimo, da bo tej priložnosti ni treba posebej poudarjati, da je prav na Filozofski fakulteti zastopan dobršen del tako imenovanih »nacionalnih ved«, ki jih moramo po logiki stvari gojiti predvsem Slovenci sami, saj tega dela namесто nas ne bo opravljal nihče drug. Prav tako bi bilo odveč poudarjati, da ima vrsta oddelčnih knjižnic na fakulteti dejansko status matične knjižnice za svojo stroko. Reducirati dotok tuje znanstvene literature pomeni potemtakem usoden udarec tako za »nacionalne vede« kakor tudi za tiste stroke, ki imajo svoj poglobitveni ali izključni sedež prav na naši fakulteti.

Že ta dejstva sama bi zadoščala, da se oglasimo.

Toda stanje se je do skrajnosti zapostavilo.

nam NUK posreduje informacijo, »ki so jo dobili nosilci koordinacijskih krogov na re-

Že sam postopek in način, kako se določa število knjig, priča o birokratskem odnosu distributerjev. Nilijev ni mogoče izvedeti

Protestna nota Pedagoško-znanstvenega sveta pod vodstvom Mirka Juraka glede omejevanja nakupov literature iz tujine; 26. junij 1983. Vir: *Nova revija*, julij 1987, 2003–2004.

nostjo ohranijo svojo notranjo dinamiko in razvijajo in rastejo; alternativa takega

za nabavo tujih knjig je tako malo, da lahko ves ta koordinacijski krog v juliju 1983 naroči, reci in piši, 125 (z besedo: stopetindvajset) tujih knjig za vso Slovenijo; jeseni letos bo po isti informaciji »morebiti« mogoče naročiti 345 tujih knjig. To pa pomeni, da smejo knjižnice posameznih oddelkov na fakulteti »glede na vaš doseđani procent naročanj v krogu NUK« julija letos naročiti od nič do največ treh knjig, v jeseni pa *morebiti* še nadaljnjih pet do osem tujih knjig.

Potem ko torej že celo leto ni prišla v naše knjižnice nobena tuja knjiga (razen tistih, ki so bile naročene pred avgustom 1982), smo bili soočeni z ukrepom, ki ga ne moremo razumeti drugače kot absurd. Tisti oddelki, ki so vedeli, da so naročila že eno leto ustavljena, jih niso oddajali v koordinacijo in potrditev, saj so čakali, da bodo sproščena potrebna sredstva. Zdaj so kaznovani in nekaterim od njih za julijski rok ni bila odobrena niti ena sama knjiga; drugim so neznan distributerji dovolili, da naroče eno, dve ali celo (!) tri knjige. V nerazumno kratkem roku (»z obratno pošto«) naj sporoče, katero knjigo hočejo naročiti; če bodo rok zamudile, jim pravica do naročanja zapade!

podatek, bi se lahko vsaj do neke mere smotrno odločali za naročila v okviru razpoložljivih deviznih sredstev. Toda ne, odobreno je zgolj število tujih knjig, kot da bi bile knjige polena, žebliji ali podoben serijski artikel. To jasno kaže, da gre za improvizacijo, saj so cene knjig, kot je pač pre dobro znano, zelo različne.

Filozofska fakulteta zatorej najostreje protestira proti birokratskemu odnosu do tega žgočega vprašanja. Ponovno opozarja na katastrofalne posledice zgoraj prikazanih redukcij — to še posebej v času, ko vsepovsod beremo o pomenu in vlogi znanosti za naš nadaljnji razvoj in ko znanstveni delavci s fakultete sodelujemo v vrsti delovnih teles, ki pripravljajo srednjeročne, dolgoročne in siceršnje programe znanstveno raziskovalnega dela do leta 2000. In naposled fakulteta zahteva, da se glede naročanja in nabave tuje literature sprejme in izvaja strokovno utemeljena, stvari primerne in kompetentna politika, katere nosilci naj bodo znani; samo tako bo znana in določljiva tudi njihova odgovornost pred vso slovensko narodno skupnostjo in prihodnjimi generacijami.

Ljubljana, 26. 6. 1983.

Do leta 1988 je bil osebni dohodek zaposlenih na fakulteti približno za tretjino nižji od zaposlenih v drugih sorodnih inštitucijah. Za reševanje tega problema so morali deloma prerazporejati denar ZIFF. Zato je ta predlagal, da se sredstva razporedi glede na ure, ki jih ima posamezni raziskovalec v programu in glede na naziv raziskovalcev, tako da se upoštevata tudi njihova obremenitev in kakovost.²⁴⁶ Na ta način jim je uspelo zvišati osebne dohodke zaposlenih za 20 odstotkov²⁴⁷ in v obdobju hude inflacije obdržati njihov standard. Pozneje so dohodke ponovno uravnavali z inflacijo in jih zvišali najprej za 30,²⁴⁸ nato pa za 40 odstotkov.²⁴⁹ Plače so se višale tudi v naslednjih mesecih, a le toliko, da so uravnavali inflacijo. To sicer ni pomenilo, da je fakulteta dobivala več denarja od države, temveč da je delala izgubo. V prvem polletju 1988 je fakulteta namreč akumulirala že med 30 in 40 milijard dinarjev izgube,²⁵⁰ ki so jih nato ob pogajanjih z Raziskovalno skupnostjo Slovenije poračunavali za nazaj.²⁵¹ Zaradi že skoraj kritične situacije so bile ogrožene nove zaposlitve, ki jih je terjala ustanovitev nove katedre za splošno jezikoslovje. V drugi polovici leta 1988 pa knjižnice zaradi pomanjkanja sredstev niso več mogle nakupovati nove literature, niti domače ne. V to je poseglo vodstvo in odobrilo 2 milijardi dinarjev za premostitev krize.²⁵² A stanje je bilo nevzdržno do te mere, da so se 11. maja 1989 zaposleni odločili za že omenjeno stavko, ki je dobila tudi študentsko podporo. Dejansko jim je uspelo zvišati osebni dohodek, ki pa še vedno ni dosegal ravni, kot bi si jo želeli in ki bi bila primerljiva z dohodki kolegov z nekaterih drugih fakultet.²⁵³

246 Zapisnik 19. seje FS FF, 16. maj 1988, 14.

247 Zapisnik 21. seje FS FF, 16. junij 1988, 3.

248 Zapisnik 24. seje FS FF, 3. oktober 1988, 3.

249 Zapisnik 1. seje FS FF, 14. november 1988, 4.

250 Zapisnik 22. seje FS FF, 22. junij 1988, 5.

251 Zapisnik 3. seje FS FF, 27. februar 1989, 3.

252 Zapisnik 24. seje FS FF, 3. oktober 1988, 3.

253 Zapisnik 5. seje delegacije delavcev v FS FF, 22. maj 1989, 1–2.

3 Devetdeseta leta – vstop v novo dobo?

Stavka zaposlenih in bojkot študentov sta se zaključila ob izvolitvi novega fakultetnega vodstva. Za dekana je bil izvoljen geograf, prof. dr. Mirko Pak. Na mestu prodekana za finančne zadeve je ostal doc. dr. Argio Sabadin, na mestu prodekana za študijske zadeve pa je bil izvoljen umetnostni zgodovinar prof. dr. Janez Höfler. Prvič je bil na pobudo študentov izvoljen tudi študent prodekan, Roman Jakič.²⁵⁴ Z novim študijskim letom se je ponovno pojavilo vprašanje predmeta SLO in DS. Študenti so se sestali s predavateljem mag. Teodorjem Geršakom in se pogovorili o izvajanju predmeta, čeprav so sicer še vedno zagovarjali njegovo ukinitvev. Bojkotu so se odpovedali, ker je Geršak pripravil predavanja po novem izobraževalnem programu, vendar pa je ta terjal ponovno uvedbo obveznega opravljanja izpita do vpisa v tretji letnik študija za vse tiste študente, ki še niso poslušali predavanj.²⁵⁵

Kmalu po prihodu novega vodstva pa je završalo v sindikatu sodelavcev Filozofske fakultete, ki so oblikovali stavkovni odbor in za nizke plače ter njihovo nedohajanje inflacije okrivili vodstvo. Očitki so segali celo v zadnje mesece preteklega mandata, češ da je vodstvo fakultete premalo zvišalo mesečne plače.²⁵⁶ Zaposleni, ki so jih vodili predvsem mlajši kolegi, so

oblikovali stavkovni odbor in zagrozili, da se bodo 26. februarja 1990 pridružili splošni opozorilni stavki, ki pa je nazadnje ni bilo.²⁵⁷ To je bilo pravzaprav prvič, da je bilo nezadovoljstvo s plačami usmerjeno tudi v vodstvo. A na obtožbe je prodekan za finance dr. Sabadin odgovarjal, da bi vodstvo, ki tudi samo »močno čuti padec življenjskega standarda« v prejšnjem kot v sedanjem mandatu »povišalo osebne dohodke, če bi bilo to mogoče«.²⁵⁸ Dekan Pak je nekaj odgovornosti prenesel na nekatere strokovne sodelavce, zlasti na računovodstvo in tajništvo, saj naj bi se pojavilo več napak v obračunih osebnih dohodkov. Hkrati je nekaj obtožb izrekel na račun oddelkov, centrov in posameznih zaposlenih, ki so denimo zamujali z obračuni potnih nalogov, kar se je potem odražalo v višini dohodkov.²⁵⁹ Kljub vsemu je dekan Pak Fakultetnemu svetu predal glasovanje o nezaupnici njemu in prodekanoma, ki pa ni bila izglasovana.²⁶⁰ Po zanj ugodnem izidu glasovanja je izjavil, da je še naprej pripravljen delati v dobro fakultete, a le v okviru normalnih delovnih pogojev.²⁶¹ V nasprotju z vodstvom pa je še isti dan z mesta namestnika predsednika Fakultetnega sveta odstopil prof. dr. Peter Vodopivec.²⁶² Temu je kaj kmalu sledil niz drugih odstopov; 2. aprila 1990 je namreč brezpogojno

254 Zapisnik 6. seje FS FF, 20. junij 1989, 3.

255 Zapisnik 7. seje FS FF, 18. oktober 1989, 7.

256 Zapisnik 10. seje FS FF, 19. marec 1990, 3.

257 Zapisnik 10. seje delegacije delavcev FS, 19. februar 1990, 4.

258 Zapisnik 10. seje FS FF, 19. marec 1990, 2.

259 Zapisnik 11. seje delegacije delavcev FS, 14. marec 1990, 3.

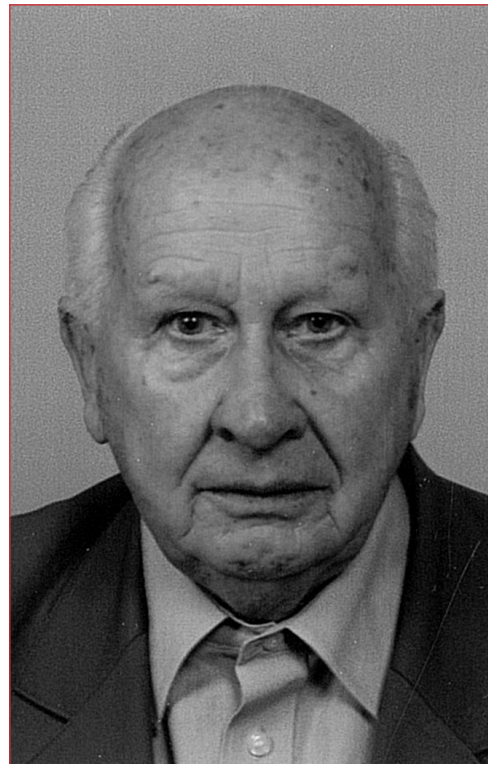
260 Zapisnik 10. seje delegacije delavcev FS, 19. marec 1990, 5.

261 Ibidem, 8.

262 Zapisnik 2. izredne seje FS FF, 2. april 1990, 2.

Dekan Mirko Pak (1989–1990).
Vir: Arhiv Oddelka za geografijo.

Dekan Leon Zorman (1990–1991)
ob svoji 90-letnici.
Vir: Arhiv Oddelka za psihologijo.

Notranje dvorišče Filozofske fakultete; september 1975. Vir: MNZS.

odstopilo celotno vodstvo.²⁶³ V odstopni izjavi je bilo med drugim zapisano:

Stalne zahteve, sumničenja in pritiski pa so ovirali celo redno delo. Očitno je, da vodstvo nima enakega koncepta kot stavkovni odbor in vodstvi sindikatov, /.../ Kljub izglasovani zaupnici vodstvu fakultete na zadnji seji pa se je vodstvo odločilo za odstop zaradi dogodkov naslednjega dne: ob 8. uri zjutraj je bil dekan vprašan, če fakulteta resnično kupuje 44 računalnikov, isto se je ponovilo ob 10. uri z vprašanjem, kaj bo vodstvo storilo. Istega dne je na seji z mladimi raziskovalci predsednik ZIFF trdil, da je pri mladih raziskovalcih ustvarjena izguba 250 tisoč din, da je to napaka fakultete in da je napak še več.²⁶⁴

Pod pritiski, ki so jih bile deležne tudi strokovne službe, je na izredni seji Fakultetnega sveta za prekinitev delovnega razmerja zaprosila tudi vodja Gospodarsko-računskega sektorja Alenka Malačič,²⁶⁵ kot zadnja izmed neposrednih žrtev spora glede plač.

Celotna situacija je bila primarno posledica nezadovoljstva delavcev, katerih dohodki niso dohitevali hitrega višanja cen in stroškov. Fakulteta temu namreč ni mogla slediti, saj je že od študijskega leta 1987/88 delovala v zaostrenih finančnih razmerah, od prve polovice leta 1989 pa celo na robu likvidnosti. A to je bila predvsem posledica zunanjih razmer in zaostrovanja gospodarskega stanja, ki so ga narekovale zvezne sankcije. Medtem ko so se nove slovenske politične stranke legitimirale na prvih večstrankarskih volitvah 8. aprila 1990, je slovenska politika zatavala v vode, ki niso bile povšeči predvsem srbskemu vodstvu. Gospodarstvo se je znašlo v agoniji; ta se je izražala tudi v množičnih stečajih podjetij, ki so izgubljala jugoslovansko tržišče. Posledično so se zmanjševale rezerve na republiškem nivoju, s tem pa tudi prispevek

za družbene dejavnosti, med katere je spadalo izobraževanje. Čeprav so dekan in prodekana odstopili, na fakulteti v napetem vzdušju ni bilo drugih kandidatov za najodgovornejša mesta.²⁶⁶ Ker pa fakulteta brez vodstva ni mogla poslovati, ji je grozilo, da bo dobila prisilnega upravitelja Občine Ljubljana-Center. Da se to ne bi zgodilo, je bilo vodstvo v odstopu naprošeno, da odloži odhod do 11. aprila, ko je zasedal Pedagoško-znanstveni svet (PZS).²⁶⁷ Na tem zasedanju so bili predlagani vršilci dolžnosti dekanske in prodekanskih funkcij, ki jih je dan pozneje potrdil Fakultetni svet. Za obdobje med 13. aprilom in 30. septembrom 1990 so bili imenovani na mesto v. d. dekana psiholog prof. dr. Leon Zorman, na mesto v. d. prodekana za študijske zadeve zgodovinar doc. dr. Janez Peršič in na mesto v. d. prodekana za finančne zadeve doc. dr. Mitja Guštin.²⁶⁸ Da bo novo vodstvo uspelo sanirati stanje na fakulteti v kratkem času, ni bilo pričakovati. Kljub temu pa so zaposleni po slabem mesecu od imenovanja novega vodstva, 8. maja 1991, izvedli tridnevno stavko skupaj s kolegi z Oddelka za biologijo Biotehniške fakultete, ki so še vedno imeli prostore na Filozofski fakulteti. Stavka je bila mišljena kot opozorilo novi Demosovi vladi na težave s prostorsko stisko in osebnimi dohodki zaposlenih, a nekih velikih odmevov kljub podpori študentov ni imela.²⁶⁹ Poleg tega se je finančna situacija še bolj zapletla potem, ko so fakultetne rezerve obstale na blokiranem računu podjetja Elan, ki je zašlo v likvidnostne težave. V interno banko podjetja je namreč fakulteta vložila rezerve iz raziskovalnega dinarja in sredstev za gradnjo južnega dela terase, katerih vrednost so želeli vsaj ohraniti, če že ne oplemenititi. Pri tem ni šlo za neko precedenčno malverzacijo, saj so iz enakih vzgibov podobno ravnale tudi nekatere druge članice univerze. In podobno kot pri drugih članicah, je ta ukrep povzročil izgube. Vodstvo si je sicer stalno prizadevalo, da bi terjatev

263 Dekan prof. dr. Mirko Pak, prodekan doc. dr. Argio Sabadin, prodekan prof. dr. Janez Höfler ter dolgoletna predsednica Fakultetnega sveta Zora Tomič. Več v: Zapisnik 2. izredne seje FS, 2. april 1990, 1.

264 Ibidem, 2.

265 Ibidem, 4.

266 Ibidem, 2.

267 Ibidem, 3.

268 Zapisnik 11. seje FS FF, 12. april 1990, 2.

269 Matjaž Šuen: Štrajk univerzitetnih profesorjev. *Tribuna*, 27. maj 1991, 17–18.

prevzela Republika Slovenija, Filozofski fakulteti pa bi vrnila vložena sredstva,²⁷⁰ a do take kompenzacije ni nikoli prišlo. Pozneje je sodišče sklenilo, da se Elanu odpiše 40 odstotkov dolgov, 60 odstotkov pa se jih spremeni v solastniški delež v podjetju. Fakulteta se s tem ni strinjala in je še naprej zahtevala, da država upnikom poplača dolgove.²⁷¹ V tem oteženem stanju fakulteta ni višala plač in je celo omejila sklepanje pogodb z zunanjimi sodelavci.²⁷²

Fakultetni svet je ocenil, da je začasno vodstvo v oteženih okoliščinah delalo dobro, in posledično sklenil, da ga predlaga za redno vodstvo. To je bilo nato izvoljeno na novo pozicijo do 1. oktobra 1991.²⁷³ Je pa s 1. novembrom 1990 zapustila mesto tajnice fakultete mag. Lidija Koman Perenič.²⁷⁴ Pravnica Amalija Šiftar je sprva postala vršilka dolžnosti na mestu tajnice fakultete,²⁷⁵ nato pa je bila naknadno izvoljena na stalno mesto za dobo štirih let.²⁷⁶ Tudi v času njenega mandata je bila finančna situacija zaostrena, fakulteta pa se je lotila reševanja z varčevalnimi ukrepi pri nakupu knjig in z zmanjšanjem števila demonstratorjev za polovico.²⁷⁷

Po letih sporov je fakulteta v spremenjenih družbenih in političnih okoliščinah sprejela sklep o ukinitvi predmeta SLO in DS.²⁷⁸ Pri tem so jo podprli na več ljubljanskih fakultetah, pa tudi na Univerzi v Mariboru ter Komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Ta je legitimnost odločitve Filozofske fakultete temeljil na podlagi noveliranega Zakona o usmerjenem šolstvu, po katerem so univerze in fakultete postale avtonomne pri določanju

študijskih programov.²⁷⁹ Nasprotoval pa mu je Rektorat Univerze Edvarda Kardelja, vendar se je Fakultetni svet odločil, da bo stal za svojim sklepom ne glede na zakonske posledice.²⁸⁰ V duhu demokratičacije in prehoda v nov družbenopolitični sistem so se začeli spreminjati tudi nekateri drugi predmeti, če ne drugače vsaj po imenu. Oddelek za sociologijo je denimo namesto Zgodovine marksizma uvajal predmet Sociološki klasiki.²⁸¹ S spremembami v usmerjenem izobraževanju so bile 29. junija 1990 sprejete tudi statutarne spremembe. Z njimi je bil ponovno imenovan Znanstveno-pedagoški svet (ZPS), ki je postal pristojen za obravnavanje izobraževalnih, raziskovalnih in drugih strokovnih vprašanj.²⁸² Hkrati so se spremenila tudi habilitacijska merila za redne profesorje. Fakultetni svet je namreč sklenil, da se že obstoječim rednim profesorjem podeli trajni naziv.²⁸³ Fakulteta je bila pripravljena izvajati tudi vse druge upravne in statutarne spremembe, ki jih je prinašala priprava na osamosvojitve Slovenije. A univerza je podala moratorij na vse nadaljnje ukrepe, ki so se dotikali tako habilitacij kot presoje študijskih programov in ostalih zakonskih sprememb. Temu se je uprl Fakultetni svet pod vodstvom Primoža Simonitija. Fakultetni svet je univerzitetnega nemudoma pozval, da ukine moratorij ter pospešeno pripravi vse zakonske akte in z njimi povezane ukrepe, vključno s pripravo novega zakona o raziskovalni dejavnosti. Svoj predlog so vodilni argumentirali z besedami: »Želimo opozoriti slovensko javnost, da brez kulture, šolstva, zdravstva in neogibnega raziskovalnega dela

270 Zapisnik 12. seje FS FF, 17. maj 1990, 9.

271 Zapisnik 15. seje FS FF, 27. september 1990, 3.

272 Zapisnik 12. seje FS FF, 17. maj 1990, 3.

273 Zapisnik 15. seje FS FF, 27. september 1990, 5.

274 Ibidem, 6.

275 Zapisnik 2. seje FS FF, 31. januar 1991, 2.

276 Zapisnik 5. seje FS FF, 25. junij 1991, 2.

277 Zapisnik 12. seje delavcev v FS, 11. september 1990, 2.

278 Zapisnik 12. seje FS FF, 17. maj 1990, 7.

279 Zapisnik 14. seje FS FF, 29. junij 1990, 4.

280 Zapisnik 13. seje FS FF, 7. junij 1990, 5.

281 Zapisnik 14. seje FS FF, 29. junij 1990, 13.

282 Ibidem, 14.

283 Zapisnik 14. seje FS FF, 29. junij 1990, 7.

Fakultetni svet Filozofske fakultete je na seji dne 7.3.1991 ugotovil, da Univerza v Ljubljani ne opravlja zadovoljivo funkcije, ki bi jo v tem pomembnem času morala, in da je premalo prisotna v slovenskem prostoru kot vodilna pedagoška in raziskovalna institucija. Ne da bi razglabljali o vzrokih, želimo v tem zelo pomembnem trenutku dati iniciativo za konsolidacijo Univerze in hitro ter učinkovito delo rektorja ter njegovo tvorno povezavo z Univerzo v Mariboru. V ta namen je treba ukiniti vse oblike moratorija, ki ga je predlagalo vodstvo ljubljanske Univerze. Treba je pospešiti vse priprave za zakonske akte in z njimi povezane ukrepe.

Delavci Filozofske fakultete težko razumemo, da se manjša narodni dohodek, še manj pa razumemo, da se naš položaj slabša bolj kakor v družbi kot celoti. Ne moremo pristati na razporeditev sredstev, ki gredo na škodo družbenih dejavnosti.

Želimo opozoriti slovensko javnost, da brez kulture, šolstva, zdravstva in neogibnega raziskovalnega dela ne moremo obstajati kot razvit sodoben narod.

Zato predlagamo univerzitetnemu svetu naj ljubljanska univerza skupaj z Mariborsko Univerzo pripravi skupen predlog glede financiranja visokega šolstva. Poleg tega sodimo, da mora rektorat budno spremljati nastajanje novega zakona o raziskovalni dejavnosti, ker zdaj znani osnutek močno prizadeva vlogo obeh univerz v tem procesu.

Univerzitetni svet obveščamo:

- zaradi popolnega zastoja v delu univerzitetne habilitacijske komisije bo naš ZPS izvedel vse habilitacijske postopke;
- mnenja smo, da je treba poenotiti merila za presojo študijskih programov glede širine in obveznosti na obeh univerzah;
- posebej opozarjamo na nujno presojo dolžine študija, da bi jo lahko vskladili z evropskimi normami.

Pismo Primoža Simonitija Univerzitetnemu svetu, v katerem ga poziva k ukinitvi moratorija na vse spremembe glede študija na univerzi. Vir: Priloga k Zapisniku 3. seje FS FF, 7. marec 1991.

ne moremo obstajati kot razvit, sodoben narod.«²⁸⁴ V sosedstvu z vsemi dogodki je fakulteta tudi izrazila podporo delovanju Odbora staršev slovenskih fantov, ki so na služenju JLA v drugih krajih Jugoslavije.²⁸⁵

Iz časa vojne za osamosvojitve junija in julija, pa tudi avgusta 1991 je opazno pomanjkanje uradnih zapisnikov. Zapisi Fakultetnega sveta posledično ne poročajo o volitvah novega fakultetnega vodstva, do katerega je prišlo poleti 1991. Tedaj je bil za dekana izvoljen sociolog dr. Marko Kerševan, za prodekana za finančne zadeve prof. dr. Martin Žnideršič z Oddelka za bibliotekarstvo, za študentske pa germanist izr. prof. dr. Anton Janko.

Ob vseh spremembah je bila za študente razveseljiva novica, da je novo vodstvo nemudoma korigiralo pravilnik o plačevanju opravljanja 3. in 4. izpitnega roka. Plačljivost je bila v celoti ukinjena, medtem ko so postali vsi izpiti in kolokviji plačljivi, če je posameznik izgubil status.²⁸⁶ Istočasno so bili sprejemni izpiti za bruce zaradi osamosvojitvene vojne prestavljeni v mesec september. Sicer pa je bil začetek študijskega leta 1991/92 v marsikaterem oziru prelomen. Pa ne le zato, ker se je vpisovala prva generacija študentov v samostojni državi, temveč tudi zato, ker je končno zaživel študijski program splošnega jezikoslovja na Oddelku za splošno in

284 Pismo dekana dr. Leona Zormana in predsednika Fakultetnega sveta dr. Primoža Simonitija univerzitetnemu svetu, 22. marec 1991. Priloga k Zapisniku 3. seje FS FF, 7. marec 1991.

285 Zapisnik 4. seje FS FF, 20. maj 1991, 3.

286 Zapisnik 7. seje FS FF, 11. november 1991, 5.

Dekan Marko Kerševan (1991–1993).
Vir: Arhiv ZIFF.

Dekan Frane Jerman (1993–1997).
Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv
Oddelka za zgodovino.

primerjalno jezikoslovje. Uveden je bil tudi enopredmetni študij nemščine in angleščine ter končno tudi samostojni enopredmetni program A-smeri sociologije kulture.²⁸⁷ Vse te spremembe so bile v skladu z navodili ministrstva za šolstvo, ki je že od leta 1990 stremelo k preureditvi in krčenju študijskih programov.²⁸⁸ Tudi v naslednjem študijskem letu je prišlo do nekaj ključnih sprememb. Oddelek za etnologijo se je preoblikoval v Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo in že v naslednjem študijskem letu (1993/94) začel izvajati enopredmetni program. Leta 1992/93 se je začel izvajati tudi samostojni študij pedagogike in andragogike.²⁸⁹ Ogrožen pa je bil dvopredmetni pedagoški študij na drugih smereh. Spor s Pedagoško fakulteto o izobraževanju novih osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev namreč še

ni bil rešen. Po daljših pogajanjih je bilo na meduniverzitetni ravni dogovorjeno, da bodo ti študenti na Filozofski fakulteti dobili pedagoškoandragoško izobrazbo strnjeno, in sicer v 9. in 10. semestru. To je pomenilo, da bi se študenti na Filozofski fakulteti morali izobraževati za isto izobrazbo kot na Pedagoški fakulteti leto dlje.²⁹⁰ Ta model pa je zavrnila vlada, a predvsem zato, ker ni želela plačevati še enega dodatnega leta izobraževanja.²⁹¹

S prehodom v liberalno demokracijo so se začele nakazovati tudi smernice, s katerimi se fakulteta in univerza do tedaj še nista soočali. Takoj po osamosvojitvi je fakulteta sodelovala pri pripravi podiplomskega študija na Inštitutu za humanistične študije Evropskega centra za humanistične študije (ISH). Med pobudniki tega podiplomskega programa so

287 Ibidem, Dekanovo poročilo, 4.

288 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1993, 8–9.

289 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 6.

290 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 9.

291 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 9.

bili tudi predavatelji s Filozofske fakultete, predvsem z Oddelka za sociologijo. Šlo je za prve znake nastanka zasebnega visokošolskega izobraževanja, ki je želelo delovati zunaj okvirov univerze, čemur pa je vodstvo fakultete nasprotovalo. Zagovarjalo je stališče, »da podpira nove oblike organiziranja podiplomskega študija, še posebno take, ki krepijo meduniverzitetno in mednarodno znanstveno sodelovanje, ne more pa podpirati ustanavljanja novih javnih zavodov zunaj Univerze v Ljubljani, ki bi izdajali magistrske in doktorske diplome za znanstvene discipline, ki jih goji Filozofska fakulteta«. ²⁹² Kljub protestom vodstva je bil program akreditiran, kmalu pa so zaposleni na fakulteti postali tudi nosilci raziskovalnih projektov na ISH. ²⁹³ Na drugi stani je fakulteta prenehala podpirati mariborsko Pedagoško akademijo s kadri, saj je bil cilj prehoda z akademije na fakulteto dosežen. Namesto tega se je Pedagoška akademija zdaj za sodelovanje začela dogovarjati neposredno s predavatelji. ²⁹⁴

V tem obdobju se je začel uveljavljati tudi kolektivni dopust, ki je sprva veljal le za nepedagoške delavce. ²⁹⁵ Pozitivna sprememba na finančnem področju je bila tudi uvedba sredstev za individualno raziskovalno delo (IRD) v letu 1993/94, ki so jih zaposleni prejeli neposredno od Ministrstva za šolstvo in šport RS, razporejal pa jih je ZIFF. ²⁹⁶ Prav tako se je pospešeno nadaljevala modernizacija fakultete. Tako je bila leta 1992 realizirana priključitev fakultete na optični kabel, ki je izboljšal računalniške mrežne povezave. Računalniška učilnica se je tudi sproti posodobila. Nova posodobitev računalniškega omrežja in programov je sledila v letu 1995. Ti so zlasti olajšali delo v računovodstvu, sicer pa je bilo 5. nadstropje tedaj tudi že opremljeno s klimatsko napravo. ²⁹⁷

Po nekaj letih pa so bile ponovno glasnejše pritožbe glede študentskega kluba K-16. V sobi 01 in celotnem zahodnem krilu naj bi redno konzumirali alkohol, občasno pa tudi droge. Ker se v takih okoliščinah ni moglo kakovostno opravljati dela, je Fakultetni svet ponovno pozval študente na pogovore o ureditvi statuta K-16, ²⁹⁸ ki pa je še nekaj let ostal neurejen.

Leta 1993 je dekanovanje prevzel filozof prof. dr. Frane Jerman, medtem ko je na mestu prodekana za finance ostal še en mandat prof. dr. Martin Žnidaršič. Vodstveno ekipo je popolnila prodekanja za študijske zadeve, umetnostna zgodovinarica izr. prof. dr. Nataša Golob, ki pa jo je aprila 1994 nadomestila muzikologinja, prof. dr. Katarina Bedina. Za prodekana študenta je bil izvoljen Krištof Jacek Kozak, študent primerjalne književnosti in filozofije. ²⁹⁹ Ob sprejemu novega, težko pričakovanega Zakona o visokem šolstvu ob koncu leta 1993 in posledičnem sprejemu novega Statuta Univerze v Ljubljani, je bila uvedena tudi nova struktura fakultete. Fakultetni svet se je zdaj preimenoval v Fakultetni senat, vanj pa so bili po novem zakonu voljeni le redni profesorji. Na višjem nivoju je bil formaliziran status dekanovega kolegija, ki je bil sicer ustanovljen že v času dekana Nečaka in so ga sestavljali dekan, vsi trije prodekani, predsednik Sveta ZIFF in tajnik fakultete. Uveden pa je bil tudi fakultetni kolegij, v katerem so se srečevali vsi predstojniki oddelkov, predsednik knjižničnega odbora in predstavnik sindikatov. ³⁰⁰ Nova struktura je zaživela hitro, precej manj pa je bila fakulteta zadovoljna z reprezentacijo fakultete kot celote v univerzitetni strukturi. Z novim zakonom in statutom je bila namreč potrjena preureditev univerze na način, ki je dovoljeval razbitje večjih tehničnih fakultet na bolj specializirane samostojne enote. Vodstvo je menilo, da so humanistične in družboslovne fakultete

292 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 7.

293 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 6.

294 Zapisnik 7. seje FS FF, 11. november 1991, Dekanovo poročilo, 4.

295 Zapisnik 11. seje FS FF, 26. november 1992, 3.

296 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1993/94. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1995, 8.

297 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1995/96. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1997, 5.

298 Zapisnik 11. seje FS FF, 26. november 1992, 3.

299 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1993/94, 6.

300 Ibidem.

na tak način postale podrejene tehničnim in naravoslovnim,³⁰¹ saj je statut dajal vsaki članici po en glas v univerzitetnem senatu. Stroke so si posledično stale nasproti v razmerju 15 : 11. Dekan je v tem videl svojevrsten paradoks, saj je bila univerza zavaljo načela enakopravnosti po statusu enakih članic – kljub ogromnemu odstopanju števila zaposlenih in študentov na njih – pripravljena spregledati nesorazmerje v reprezentaciji strok. Filozofska fakulteta je opozarjala, da v taki ureditvi »Univerzo vodijo skoraj izključno tehniki«. ³⁰² Tu uvedeno razmerje se ni spremenilo vse do danes, in to kljub vedno novim pozivom k večjemu upoštevanju humanistike.

Spremembe so prinesle tudi možnost kadrovskih okrepitev. Te so bile največje na Oddelku za germanške jezike in književnosti in Oddelku za primerjalno in splošno jezikoslovje,³⁰³ precej bolj zaskrbľujoče pa je bilo stanje na Oddelku za pedagogiko.³⁰⁴ Tu so v študijskem letu 1992/93 uvajali enopredmetni študij pedagogike oziroma andragogike,³⁰⁵ ki so ga morali pokrivati s praktično enakim številom pedagogov. Nekateri oddelki so vedno bolj omejevali vpis, tako zaradi prostorske stiske in kadrovskih kapacitet kot finančnih težav.³⁰⁶ Fakulteta je omejevanje vpisa na podlagi vseh navedenih razlogov podpirala. Zagovarjala je, da so kadrovske in prostorske zmogljivosti edine omejitve za kakovosten študij. Splošnih omejitev vpisa na fakultetni ravni pa ni odobrila, saj je »najvišje strokovno znanje civilizacijska dobrina, njeno prenašanje na nove generacije pa za Univerzo dolžnost in pravica«. ³⁰⁷ Na fakultetni ravni se je posledično trend vpisov prvič po skoraj dvajsetih letih povečeval, hkrati pa je fakulteta poskušala slediti

povpraševanju glede študijskih programov. Pri tem je bilo vodstvo občasno primorano oddelke tudi »prepričevati«, da so se strinjali s povečanjem razpisnih mest na bolj zaželenih študijskih programih. Do prvega preskoka v številu vpisov je prišlo v študijskem letu 1992/93, ko je število vpisanih poraslo za skoraj 500 oz. na 2574 študentov. Število diplomantov v tem letu se je malenkostno povečalo na 238, zato pa se je podvojilo število zaključenih doktoratov, ki jih je bilo kar 42.³⁰⁸ V naslednjem študijskem letu je bilo povečanje vpisa največje, saj je naraslo že na 3531 rednih in 225 izrednih študentov. Tudi število diplomantov je naraslo na 297, medtem ko je število novih doktorjev znanosti padlo na 26.³⁰⁹ Ta naval na fakulteto je vodstvo pripisovalo splošno težavnemu gospodarskemu položaju v Sloveniji, ko je bilo zaradi stečaja mnogih podjetij težko najti zaposlitev po srednji šoli. Zato se je vedno več mladih odločalo za visokošolsko izobrazbo. Faktor pa je bila zagotovo tudi številčnost generacij nasploh.³¹⁰

Fakulteta se je v začetku devetdesetih let začela resno vključevati v organizirane mednarodne programe. Prvi je bil TEMPUS, v katerega se je sprva vključil Oddelek za pedagogiko,³¹¹ pozneje še Oddelek za filozofijo.³¹² Ponovno so na ravni dekanov navezali tudi stike s tržaško fakulteto, ki so kljub ambicioznim načrtom v prvi polovici osemdesetih let zvoedeneli. Med najpomembnejšimi mednarodnimi projekti povezovanja je bila ustanovitev Poletne šole v Bovcu leta 1993, ki so jo prve organizirale skupaj ljubljanska Filozofska fakulteta, Univerza v Celovcu, Univerza v Trstu in Univerza v Vidmu, pozneje pa so se pridružile še Univerza v Mariboru, Univerza na

301 Fakulteta za naravoslovje in tehnologijo se je leta 1994 združila v Fakulteto za matematiko in fiziko, Fakulteto za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteto za farmacijo in Naravoslovnotehniško fakulteto. Prav tako se je od Fakultete za arhitekturo ločila Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, od Fakultete za elektrotehniko in računalništvo pa Fakulteta za računalništvo in informatiko.

302 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1994/95. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1996, 6–7.

303 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 6.

304 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 6–7.

305 Tadej Vidmar: Oddelek za pedagogiko in andragogiko. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*, 247.

306 Zapisnik 4. seje FS FF, 20. maj 1993, 2.

307 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 6.

308 Ibidem.

309 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1993/94, 7.

310 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 6.

311 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 7.

312 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 7.

The poster features a repeating pattern of stylized human figures in grey. One figure in the center is highlighted in red. Below the pattern, the word 'BOVŠEV' is written in large, bold, red capital letters. Underneath, the title 'DIE ANDEREN UND ICH › DRUGI IN JAZ' and 'DRUGI I JA › GLI ALTRI ED IO › CHEI ALTRIS E JO' is written in blue. The dates '16.-30. 08. 2019' are prominently displayed in large blue font. At the bottom, a red banner contains the text 'SOMMERKOLLEG | POLETNA ŠOLA | CORSI UNIVERSITARI ESTIVI | LIJETNA ŠKOLA' and 'Poletna šola v Bovcu leta 2019 beleži že 26 let uspešnega delovanja. Vir: Arhiv FF.' Below the banner are logos for 'LAND GÖRTELN', 'Raiffeisen Mitte Bank', 'Učiteljski svet', a circular emblem, and 'ACTIV'.

Reki in Univerza na Primorskem. Pobudnik Poletne šole in njen koordinator vse do svoje upokojitve na fakulteti je bil prof. dr. Dušan Nečak.

Nekaj težav je povzročal nov normativ učiteljskih obveznosti šestih ur predavanj tedensko in desetih ur za asistente. Mnogi predavatelji so bili preobremenjeni, nekaj pa je bilo podobremenjenih.³¹³ V vsakem primeru je normativ prinesel finančne posledice, bodisi na strani zaposlenega bodisi na strani fakultete.³¹⁴ S širitvijo programov in uvajanjem novih oddelkov se je pokazalo, da so oddelki kadrovsko bolj

kot ne močno podhranjeni. Oddelek za zgodovino je imel denimo v povprečju 500 vpisanih študentov letno in le 10 visokošolskih učiteljev (od tega enega že v pokoju), enega asistenta in dva asistenta-stažista.³¹⁵ Vzdržnost programov je bila posledično vprašljiva. Novi finančni normativi pa univerzi in fakulteti niso dovoljevali zaposlovanja novih asistentov. To je bil sicer problem, aktualen že vsaj desetletje. Država je stanje od leta 1985 blažila s programom mladih raziskovalcev, ki jih je tedaj neposredno financiralo Ministrstvo za znanost.³¹⁶ Ti še danes nadomeščajo

313 V študijskem letu 1993/94 je nadobremenjenih 100 učiteljev, podobremenjenih pa 6 učiteljev in 15 sodelavcev. Več v: Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1993/94, 10.

314 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 8.

315 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 152.

316 Danes so mladi raziskovalci v domeni Javne agencije za raziskovanje (ARRS). Več v: Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 7.

ali so hkrati tudi habilitirani kot asistenti, vendar le za obdobje do zaključka doktorata. Pozneje namreč ni zagotovljeno, da bo fakulteta za njih zagotovila delovno mesto, niti tega ni dolžna storiti. Kljub temu pa so mladi raziskovalci že več kot trideset let pomemben del kadrovskega razreza in pomlajevanja predavateljskega zbora na fakulteti.

Po preteku mandata je bil leta 1995 prof. dr. Franje Jerman ponovno izvoljen za dekana, leta 1996 pa so bili izvoljeni novi prodekani. Študijske zadeve je prevzel izr. prof. dr. Janko Muršak z Oddelka za pedagogiko, finance pa geograf izr. prof. dr. Anton Gosar. Za prodekana študenta je bil izvoljen Boštjan Gradišar z Oddelka za geografijo.³¹⁷ V tem času je močno naraslo število zaposlenih mladih raziskovalcev in asistentov-stažistov. Teh je bilo v letu 1995 kar 72.³¹⁸ Takšno zaposlovanje je precej finančno razbremenilo fakulteto, katere položaj se je do leta 1995 pretežno konsolidiral,³¹⁹ a še zdaleč ni bil dober. Potem ko so se osebni dohodki stabilizirali za visokošolske učitelje in asistente, so na svoj položaj opozorili lektorji, ki so bili pripravljene izvesti tudi t. i. belo stavko, v kateri ne bi opravljali izpitov, ki niso sodili v opis njihovih del in nalog. Senat jim je sicer podelil posebno dovoljenje za izvajanje izpitov, a so lektorji zahtevali še pogovore o višjih plačah. Senat in dekan sta njihove zahteve podprla, a jih je zavrnila univerza.³²⁰ V začetku študijskega leta 1996/97 jim je senat podelil še pravico predavati in imeti izpite oz. *veniam legendi et examinandi*, s čimer se je njihov status vsaj začasno uredil, da so lahko nemoteno opravljali izpitno izpraševanje.³²¹

Z izjemo problema višine plač lektorjev, je bil razmeroma dober finančni položaj pomemben zlasti v

luči ustanavljanja Oddelka za azijske in afriške študije, ki je izšel iz lektorata za japonski jezik, ter Oddelka za prevajalstvo in tolmačenje, ki je nastal na podlagi dveletnega programa prevajanja iz slovenščine v angleščino leta 1997.³²² Kljub intenzivnim pripravam na odprtje Oddelka za prevajalstvo in tolmačenje preko projekta TEMPUS, ki ga je vodila prof. dr. Meta Grosman, dopolnjevali pa so ga pedagogi in asistenti jezikovnih oddelkov, se je nemudoma pojavil problem prostorske stiske. Oddelek v ustanavljanju je bil namreč prisiljen delovati v prostorih zunaj matične stavbe.³²³ Oddelek za azijske in afriške študije je imel nekoliko boljše delovne pogoje, hkrati pa je za začetek svojega delovanja pridobil bogat knjižnični fond tisoč enot za sinologijo, ki ga je darovala kitajska vlada, japonska vlada pa za japonsko knjižnico devetsto enot.³²⁴ Pozneje je japonska vlada fakulteti donirala še najmodernejši fonolaboratorij.³²⁵ Med novostmi v letu 1996 je bilo tudi preimenovanje Oddelka za pedagogiko v Oddelek za pedagogiko in andragogiko.³²⁶ Spremembe so se obetale tudi na področju knjižnic, saj se je začel postopek ustanavljanja krovne Osrednje humanistične knjižnice (OHK). Hkrati je fakulteta zagovarjala, da se pri novih statutarnih spremembah Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) ohrani njena nedeljivost in da v svoji srčiki systemske ureditve še naprej ostane tudi univerzitetna.³²⁷ Do ključne menjave je prišlo tudi na ZIFF, saj se je leta 1995 upokojil prof. Šumi. Njegov naslednik je bil tako kot na mestu dekana prof. Nečak.³²⁸

Tudi v devetdesetih letih se je fakulteta zavedala svoje vloge v družbi in je v skladu s pričakovanji, ki pritičejo največji humanistični ustanovi na Slovenskem, poskušala ves čas delovati. A v tako veliki

317 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1994/95, 3.

318 Ibidem, 5.

319 Ibidem, 5.

320 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1995/96, 4.

321 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1996/97. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1998, 1.

322 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1994/95, 5.

323 Ibidem, 4.

324 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1997/98. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1999, 5.

325 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1995/96, 4.

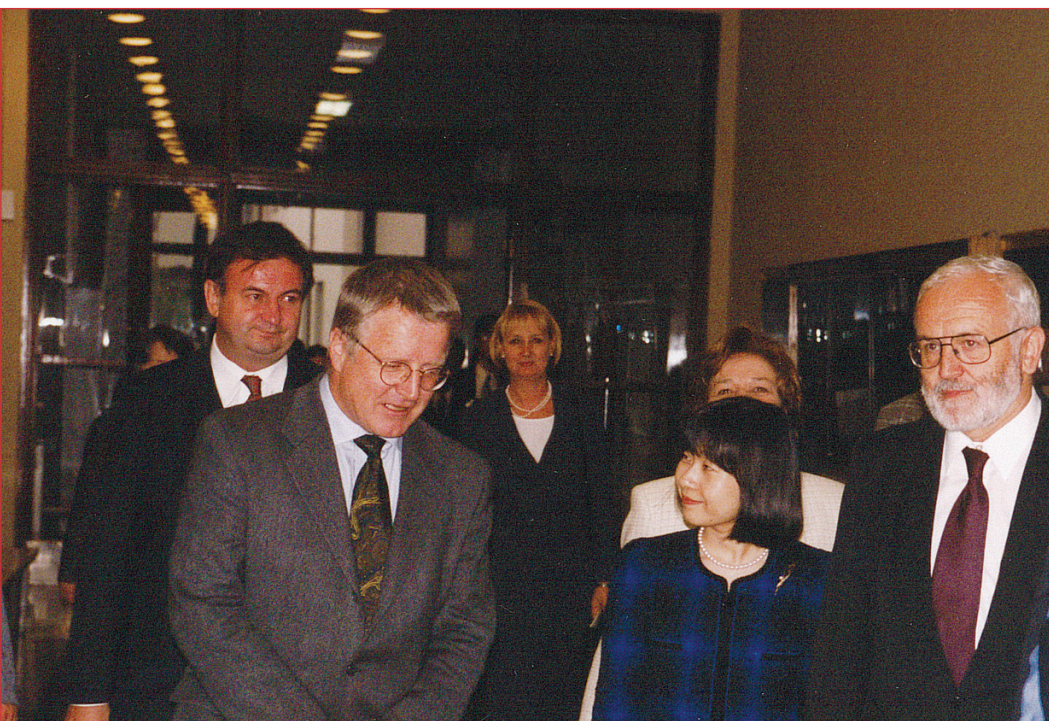
326 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1996/97, 4.

327 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1995/96, 3.

328 Ibidem, 3.

Odkritje spominskih plošč dekanom leta 2001. Vir: Arhiv ZIFF.

Obisk princese Sajako na Filozofski fakulteti, 9. oktober 2000.
Od leve proti desni: dekan Ludvik Horvat, prodekan Andrej
Bekeš, princesa Sajako in rektor Univerze v Ljubljani Jože
Mencinger. Vir: Arhiv ZIFF.

organizaciji, kot je Filozofska fakulteta, se dogajajo krivice in napake. Najhujše so tiste, ki so sistemske, ideološke in enostranske. Če se tovrstnih dejanj v danem trenutku ne prepreči, je vsaj katarza naslednikov tista, ki kaže na minimalno stopnjo moralnega razvoja. Na seji Fakultetnega senata sta bila januarja 1996 rehabilitirana zdaj že pokojna profesorja dr. France Veber in dr. Anton Slodnjak. Njuna rehabilitacija je bila poskus izbrisa črnega madeža, ki je bdel nad fakulteto in celotno univerzo desetletja dolgo. Dejanje nikakor ni prineslo popolnega zadoščenja, saj je za oba preganjana in izključena profesorja prišlo prepozno, zlasti pa ne s strani tistih, ki so bili v aferi vpleteni. Je pa senat ob tem priporočil univerzitetnemu senatu, da sledi zgledu in opravi rehabilitacijo vseh v prejšnjem režimu preganjanih profesorjev na univerzi.³²⁹

Kljub izrazitemu pozicioniranju v družbi, kot se za humanistiko spodobi, so bili predstavniki fakultete še vedno prepričani, da je njen glas znotraj univerzitetne strukture zapostavljen. Ponovno se je razvnela debata o nemoči humanističnih in družboslovnih strok, tokrat v povezavi s habilitacijskimi postopki. Ob eni izmed debat na Fakultetnem senatu je dekan Jerman miselnost nekaterih članov univerzitetne habilitacijske komisije označil kot problematično. Ta je za napredovanje v višje habilitacijske nazive zahtevala citiranost v tujih revijah po principu naravoslovnih in tehničnih ved. Ker pa je na Filozofski fakulteti kar nekaj strok oz. njihovih specializiranih smeri, ki so specifično usmerjene v slovensko oz. nacionalno okolje, kjer so prisotni tudi edini strokovnjaki za posamezne raziskovalne teme, je bilo za te kandidate težje zagotoviti tovrstne citate. Zato so bile mnoge izvolitve predvsem v docentski naziv, pa tudi izredno profesuro, neuspešne.³³⁰ Da pa bi bile stvari še bolj zapletene, je občasno prihajalo do prerekanj pri imenovanju rednih profesorjev, tudi tistih posameznikov, ki so veljali za avtoritete na svojem področju. Fakulteta

je zato imela univerzitetno habilitacijsko komisijo za neprilagodljivo in neobčutljivo za različne okvire in zahteve posameznih znanstvenih panog.³³¹ Že takrat se je pojavila (še danes živa) ideja o ustanovitvi različnih habilitacijskih komisij za različne skupine znanstvenih panog.³³²

Leta 1997 je vodstvo fakultete prevzel novi dekan prof. dr. Ludvik Horvat. Prodekan prof. dr. Anton Gosar je privolil v še drugi mandat, kjer je bil zadolžen za podiplomski študij in mednarodne odnose, druga prodekanja, zadolžena za dodiplomski študij, pa je postala germanistka prof. dr. Neva Šlibar.³³³ Po dveh letih, leta 1999, sta bila dekan Horvat in prodekanja Šlibar izvoljena za svoj drugi mandat, prodekanja Gosarja pa je nasledil prof. dr. Andrej Bekeš. Tudi v drugem mandatu dekana Horvata razočaranje nad univerzo ni bilo nič manjše kot v prejšnjih letih. V letnem poročilu je dekan okrcal »šibko administracijo same Univerze«, za povrh pa tudi delovanje Ministrstva za šolstvo in šport ter Ministrstva za znanost in tehnologijo, ki da sta »brez splošnega političnega koncepta« za visoko šolstvo.³³⁴ Hkrati se je fakulteta soočala z menjavo generacije, ki je zajela mnoge reprezentativne predstavnike svoje stroke, kot so bili Breda Pogorelec, Nace Šumi, Erika Mihevc Gabrovec, France Strmčnik, Jože Sivec, Ignacij Voje, Kajetan Gantar, Vekoslav Kremenšek, Vid Pečjak, Frane Jerman, Janko Kos, Vojan Rus in drugi. To, lahko rečemo akademsko krizo so blažili novi predavatelji, med katerimi so mnogi sčasoma prav tako dosegli ali pa se vsaj približali nivoju svojih predhodnikov. Nekateri upokojeni predavatelji so občasno še pomagali pri predavanjih. Prof. Voje se je na Oddelek za zgodovino vrnil celo po trinajstih letih upokojitve v študijskem letu 2005/2006, ko je zaradi zasedbe ministrskega mesta med letoma 2004 in 2008 začasno odšel prof. dr. Vasko Simoniti. So se pa do študijskega leta 1997/98 zadovoljivo popolnile kadrovske potrebe mlajših oddelkov bibliotekarstva, azijskih

329 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1996/97, 1.

330 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 3.

331 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1996/97, 2.

332 Ibidem.

333 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 5.

334 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1997/98, 1.

Dekan Ludvik Horvat (1997–2001).
Vir: Arhiv Oddelka za psihologijo.

in afriških študij ter prevajalstva,³³⁵ a pri slednjem predvsem na podlagi pogodbenih sodelavcev.³³⁶ Reorganizacijo fakultete je oktobra 1998 popolnila razdelitev Oddelka za germanske jezike in književnosti na Oddelek za anglistiko in amerikanistiko ter na Oddelek za germanistiko z nederlandistiko in skandinavistiko.³³⁷

V študijskem letu 1998/99 je prihajalo tudi do ključnih sprememb zakonodaje, saj sta se pripravljala dva nova krovna zakona: Zakon o visokem šolstvu in Zakon o raziskovalni dejavnosti. Slednji je korenito spreminjal dotedanjo strukturo raziskovalne dejavnosti, ki jo je sicer fakulteta za zadnji dve desetletji ocenjevala kot zelo uspešno.³³⁸ Nova struktura

raziskovanja, ki se je obdržala do danes, je zaživela v naslednjem študijskem letu. Fakulteta je morala organizirati programske skupine, imenovati nosilce skupin in z zakonom uskladiti njihovo delovanje. Način prijavljanja raziskovalnih programov in projektov ter tudi sistem poročil pa sta postala bolj zapletena. Vsa raziskovalna dejavnost je ostala pod okriljem ZIFF, ki je z usklajenim prehodom na nova pravila poskrbel, da fakulteta ni izgubila višine raziskovalnih sredstev.³³⁹ Na drugi strani je priprava sprememb v Zakonu o visokem šolstvu ponovno načela temo odnosa med univerzo in njenimi članicami, kjer je vodstvo fakultete skrbela prevelika koncentracija odločilne moči v rektoratu univerze, s čimer bi se lahko ključno poseglo

335 Ibidem, 2.

336 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 3.

337 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1997/98, 4.

338 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 3.

339 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1999/2000. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2001, 1.

v avtonomijo posameznih fakultet.³⁴⁰ Z uvedbo zakona se je nazadnje v praksi izkazalo, da je marsikatera sprememba nesmiselna, kar je izzvalo precej nejevolje v akademskem svetu. Slabo pripravljena sprememba zakonodaje je namreč pokazala, da nobena od obeh univerz v Sloveniji ni imela izrazitega vpliva na pisanje zakonov. Namesto da bi se posvetovala s stroko, je vlada spreminjala temeljno zakonodajo visokega šolstva na pobudo zgolj treh poslancev v Državnem zboru.³⁴¹ Čeprav je bila zakonodaja neustrezna, je njenemu sprejemu sledila uskladitev Statuta Univerze v Ljubljani in Pravil Filozofske fakultete. A zaradi vseh težav z novim zakonom se je sprejem novega statuta in pravil začasno zamaknil – sprva so ga premaknili v naslednje študijsko leto,³⁴² dejansko pa so se pripravlotili šele čez dve leti. Spremembe so bile sicer potrebne tudi v senatu kot najpomembnejšem organu fakultete. V njem je po spremembah leta 1993 sedelo več kot 50 senatorjev oz. vsi redni profesorji na fakulteti. Številčni senat je gotovo imel »akademsko težo«, ga je bilo pa težko koordinirati, predvsem pa je bilo v njem težko doseči konsenz. Zato so se pojavile pobude, da bi predstavništvo v senatu z novimi Pravili Filozofske fakultete spremenili.³⁴³ Toda na spremembe je bilo treba še nekoliko počakati in trend naraščanja števila senatorjev se je ustavil šele čez dve leti. Vodstvo fakultete pa se je poskušalo čim tesneje povezati s predstojniki in tajniki oddelkov, s čimer bi se pogosteje seznanjalo z njihovimi stališči. Poleg rednega dela so se začeli srečevati na t. i. študijskih dnevih, dvodnevni seminarjih, kjer si je vodstvo fakultete in oddelkov izmenjalo informacije in mnenja o delovanju posameznih segmentov fakultete.³⁴⁴ Sicer pa je leta 1999 po skoraj osmih letih dela odšla tajnica fakultete Amalija Šiftar,³⁴⁵ ki jo je zamenjala pravnica Dragica Pristavec.³⁴⁶

340 Dekan se je verjetno zmotil. Glede na zapisnike Državnega zbora sta spremembe predlagala dva poslanca, in sicer Rudolf Moge in Eda Okretič Salmič. Zapisnik 11. seje Državnega zbora, 18. maj 1999. *Državni zbor*, <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sej&cuid=84756FA6E2112637C12567660020BB7C> (dostop: december 2018) in Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 3–4.

341 Ibidem, 1–2.

342 Ibidem, 2.

343 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 4; Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1999/2000. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2002, 2.

344 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1999/2000, 1–2.

345 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 5.

346 Zapisnik 3. seje senata FF, 4. julij 2001, 3.

4 Novo tisočletje – bolonja pred vrati

Prehod v novo tisočletje je dekan Horvat označil kot zelo miren. Poročal je, da je bil kljub političnim pretresom na državni ravni, ki sta jih prinesla padec vlade in predčasne volitve, finančni pritok z nekaj krajšimi prekinitvami stabilen. Odnosi z univerzo so se razmeroma stabilizirali, večina odločitev v senatu je bila sprejeta s konsenzom.³⁴⁷ Prostorska stiska je bila olajšana z dolgoročnim najemom in adaptacijo stavbe na Rimski 11, ki so jo z nadhodom povezali z matično zgradbo. Končana je bila tudi prenova študijskih programov v skladu z novo zakonodajo. Pri tem je bila največja novost uvajanje nabirno-izbirnega sistema predmetov, ki je dokončno zaživelo z uvedbo bolonjske reforme ob koncu desetletja.³⁴⁸

Pomanjkanje kadrov pa je bilo še vedno ena od stalnic. Najbolj akutne kadrovske težave so bile na najmlajšem oddelku, Oddelku za prevajalstvo in tolmačenje, sistematizacija delovnih mest pa se je ustavila na univerzitetni ravni. Fakulteta je bila tako primorana kadrovske primanjkljaje kompenzirati z lastnimi sredstvi za več kot dvajset zunanjih sodelavcev samo na tem oddelku.³⁴⁹ Kadrovske in prostorske probleme oddelka, ki je predavanja opravljal v najetih prostorih sosednjih fakultet, so prisilili vodstvo, da je za študijsko leto 2000/2001 predlagalo razpis vpisnih mest le za izredne študente.³⁵⁰ Šlo je za precedens, ki se mu je fakulteta poskušala izogniti s pogovori pri univerzitetni sistemizacijski komisiji

in na Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport. A te skrajne rešitve univerza ni sprejela. Namesto tega je na vlado poslala predlog, da se v študijskem letu na programu prevajanja in tolmačenja ne razpiše nobenega vpisnega mesta, kar je vlada tudi potrdila. Sledilo je razčiščevanje v medijih, kjer je univerza trdila, da do sistematizacije delovnih mest ni moglo priti, ker naj za to področje ne bi bilo dovolj habilitiranih učiteljev,³⁵¹ kar pa ni bilo res. Drastično reševanje problema in spor z univerzo sta se na koncu vendarle končala ugodno, saj je leta 2001 univerza odobrila sistematizacijo vseh potrebnih delovnih mest. S tem so bili rešeni najbolj pereči vidiki stanja kadrovskega popolnjevanja potreb in posledično je bil program v letu 2001/2002 razpisan v celoti. A oddelek so pestili še vedno nevzdržni prostorski pogoji. Kabineti, knjižnica, fonolaboratorij in predavalnice so bili raztreseni po različnih najetih prostorih in v matični zgradbi. Kljub temu pa je bil oddelek v sklopu načrtovanja potreb Slovenije ob vstopu v Evropsko unijo leta 2004 tako pomemben, da je uspel doseči akreditacijo in financiranje za podiplomski program specializacije s področja tolmačenja, na katerega so se prvi slušatelji vpisali v letu 2001/2002.³⁵² Z delno razrešitvijo problema prevajalstva so bili na UL in na Visokošolskem svetu potrjeni tudi študijski programi za področja bohemistike, slovakistike in polonistike, na podlagi česar je fakulteta načrtovala izvajanje dodiplomskega študija vzhodnoslovanskih

347 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1999/2000, 2.

348 Ibidem, 4.

349 Ibidem.

350 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2000/2001, 1.

351 Ibidem, 2.

352 Ibidem.

Filozofska fakulteta na prehodu v novo tisočletje. Vir: Arhiv FF.

Delo v fonolaboratoriju Oddelka za prevajalstvo in tolmačenje v začetku novega tisočletja. Vir: Arhiv FF.

jezikov, vendar le na podlagi pridobitve sredstev tako za sistematizacijo delovnih mest kot tudi za ustrezne prostorske pogoje.³⁵³ Na potrebe po novem zaposlovanju pa ni kazala le uvedba novih programov, temveč tudi številčnost študentov. To so poleg preobremenjenih pedagogov čutili tudi strokovni sodelavci. V tem oziru je bil posebej izpostavljen problem slabe prehodnosti v višji letnik, zaradi česar se je povečevalo število raznoraznih prošenj in drugih administrativnih postopkov, ki so obremenjevali Referat za študijske zadeve, Odbor za študijske vloge in dekanat. Vsako leto so se tovrstni problemi umirili šele ob koncu koledarskega leta.³⁵⁴ Najbolj dobrodošel trend povečevanja števila študentov pa je bilo mogoče zaznati na podiplomskem študiju. Vodstvo je predvsem izpostavljalo vedno večji vpis diplomantov z drugih strokovnih področij, kot so medicina, ekonomija in pravo. Dekan Horvat je ta pojav pripisal dejstvu, da »humanistika in družboslovje pridobivata med mladimi diplomanti vse večji ugled«.³⁵⁵

Nič novega pa niso bile vedno nove obtožbe zoper univerzitetno habilitacijsko komisijo, pri čemer se »člani senata niso mogli znebiti občutka, da se mnogim sodelavcem fakultete dogajajo krivice v postopkih habilitacijske komisije univerze, kjer se vse premalo zavedajo in upoštevajo specifičnosti našega raziskovalnega in publicističnega dela. Naporu fakultetne habilitacijske komisije po učinkovitih merilih in kriterijih za presojanje napredovanja naših učiteljev in sodelavcev so bili pogosto neupoštevani ali celo zavrženi.«³⁵⁶ Podobne kritike je mogoče slišati še danes. Udarec dobrim odnosom na fakulteti pa je zadalo urgentno sprejemanje novega univerzitetnega statuta. Izpostavljena kritika izpred dveh let, ko so bile spremembe Zakona o visokem šolstvu prvotno sprejete, se ni dosti spremenila. Razočaranje nad univerzo, ki ni lobirala za boljše rešitve, je bilo veliko. Vse to je pripeljalo do precejšnjih zapletov, ki so botrovali temu, da je bil statut s precejšnjo zamudo

sprejet šele januarja 2001. V pičlih treh mesecih so morale nato članice pripraviti svoja pravila, tudi Filozofska fakulteta.³⁵⁷ Ta kratek rok je pomenil, da časa za daljšo javno razpravo ni bilo, kar je sprožilo precej pritožb. Dekan Horvat je poročal, da je bil senat na seji, na kateri bi morali sprejeti nova Pravila FF, prvič v štirih letih njegovega dekanovanja nesklepčen. Tako pomemben dokument, kot so Pravila, je bilo vodstvo nato prisiljeno sprejeti prek dopisne seje. Glavna sprememba, ki jo je sicer podprla večina senatorjev, je bila nova, številčno manjša sestava senata. Vse od leta 2001 je ta torej sestavljen po delegatskem sistemu, kjer vsak oddelek predstavlja po dva senatorja ne glede na velikost oddelka in njegovo sestavo. Pri tem tudi ni bilo obvezno, da sta senatorja redna profesorja. Že na prvi seji »delegatskega« senata so bile sprejete spremembe pravilnika, ki so na novo definirale sestavo Upravnega odbora fakultete, zadolženega za sprejemanje predvsem finančnih odločitev tekočega poslovanja. Po novem pravilniku so ga sestavljali po en predstavnik vsakega oddelka in vsakega izmed specializiranih centrov ter predstavniki študentov. Nova sestava Upravnega odbora je bila na prvih treh sejah tudi nesklepčna, a glede na to, da je fakulteta v letu 2000 poslovala pozitivno, zaplet z Upravnim odborom še ni bil kritičen. Sicer pa so bili iz Upravnega odbora izključeni strokovni sodelavci, kar je dekan Horvat označil za veliko krivico, ki naj bi načela medosebne odnose na fakulteti.³⁵⁸ Zato je bil ustanovljen Akademski zbor, ki šteje med sto in dvesto članov, med katerimi so proporcionalno zastopani pedagogi, raziskovalci in strokovni delavci, študenti pa predstavljajo petino članov.³⁵⁹ Zbor na svojih sejah obravnava poročila dekana o delu fakultete in letno poročilo o kakovosti ter daje predloge in pobude senatu.

Sicer pa so se napete razmere zaradi hitrega sprejema Pravil FF prenesle tudi na proces volitev novega vodstva fakultete. Julija 2001 volilni zbor zaradi

353 Ibidem, 4.

354 Ibidem, 1.

355 Ibidem.

356 Ibidem, 4.

357 Ibidem.

358 Ibidem, 3.

359 Ibidem, 5.

Dekanja Neva Šlibar (2002–2003).

Avtor: Matjaž Rebolj.

Vir: Arhiv FF.

pravno-formalnih podrobnosti³⁶⁰ ni uspel izvoliti dekana, saj bi moral ta namesto navadne večinske pridobiti dvotretjinsko podporo. Nove volitve so se prenesle v naslednje študijsko leto, dekanu Horvatu pa je ob zapletu mandat do novega leta podaljšal rektor dr. Jože Mencinger.³⁶¹ Nove volitve so potekale decembra 2001, a tudi v drugem krogu niso bile uspešne. Rektor je bil zato prisiljen zaobiti volitve in sprejeti odločitev o neposrednem imenovanju nove dekanje, germanistke prof. dr. Neve Šlibar s 1. januarjem 2002.³⁶² Sprva je fakulteto vodila sama, nato pa je bil marca za prodekana izvoljen doc. dr. Jože Urbanija z Oddelka za bibliotekarstvo, izr. prof. dr. Tomo Virk z Oddelka za primerjalno književnost in

literarno teorijo pa junija 2002. V temu času je fakulteto zapustila tajnica Darja Pristavec.³⁶³ Na mesto vršilke dolžnosti je bila začasno imenovana psihologinja Renata Kranjčec, ki jo je v letu 2003 nadomestil pravnik Matjaž Jarc.³⁶⁴ Sicer pa je dekanja Šlibar v prvem letu svojega mandata ponovno imenovala nekatere komisije, ki so zamrle s spremembami po osamosvojitvi, denimo Sistematizacijsko komisijo in Komisijo za reševanje prostorske problematike, ter razne delovne skupine. Na podlagi njihovega dela so bili sprejeti novi pravilniki za neposredne prehode – zlasti z magistrskega na doktorski študij, za skupni diplomski in izpitni red ter za izvedbo izrednega študija.³⁶⁵ Začrtala je tudi vzpostavitev računalniškega

360 Ena od kandidatk za dekanjo je kandidaturno dokumentacijo oddala prepozno. Glej: Zapisnik 3. seje senata FF, 4. julij 2001, 2–3.

361 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2000/2001, 3.

362 Ibidem, 2–3.

363 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 3.

364 Zapisnik 28. seje senata FF, 10. december 2003, 3–4.

365 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 3.

informativnega sistema, ki bi omogočil učinkovito študentsko in izpitno evidenco.³⁶⁶ Nekaj let pozneje so bili posledično uvedeni strokovni računalniški programi za uporabo v strokovnih službah in referatih ter poznejši Visokošolski informacijski sistem – VIS, ki povezuje študente s strokovnimi službami in profesorji. Sicer pa je novo vodstvo poskušalo tudi zmanjšati finančni primanjkljaj, ki je nastal zaradi kritja sistemsko nerešenih zaposlitev Oddelka za prevajalstvo in tolmačenje iz prejšnjih let. Eden izmed ukrepov varčevanja je bil tudi javni razpis za zunanjega ponudnika, ki bi opravljal čiščenje prostorov fakultete. S tem je vodstvo doseglo znižanje režijskih stroškov, ki jih je nato fakulteta preusmerila v razvoj in osnovne dejavnosti fakultete.³⁶⁷ Tudi sicer so bili ukrepi namenjeni sistemskemu poenotenju porabe sredstev med različnimi enotami fakultete, transparentnosti finančnega poslovanja fakultete in načrtovanja gospodarnije porabe sredstev, nadzoru odlivov in prevzemanju odgovornosti za prekomerno porabo. Poleg tega je želelo vodstvo uvesti večjo demokratičnost odločanja o skupnih fakultetnih in oddelčnih sredstvih. Po poročilih vodstva so vsi ti ukrepi nazadnje rezultirali v presežkih prihodkov nad odhodki in v pozitivnem finančnem stanju,³⁶⁸ ki pa ni bilo dolgoročno.

V času slovenskega vključevanja v Evropsko unijo je fakulteta začela s pripravami na bolonjsko reformo. Med prvimi ukrepi tega procesa je bila priprava t. i. dodatka k diplomu, v katerem je zapisan dvojezični študijski program posameznega diplomanta ter izpis ocen iz indeksa s končno povprečno oceno in kreditnimi točkami. Vse ostale odločitve in uskladitve s pravilniki bolonjskega študija pa so se prenesle na posamezne komisije.³⁶⁹ Fakulteta se je začela vse bolj tržno usmerjati z intenzivnejšim informiranjem bodočih študentov bodisi v okviru študentske arene in

informativnih dni bodisi na podlagi informacijskega gradiva. Ker je bilo na fakulteti tudi veliko študentov, ki so »zamrznili« svoj študij, se je vodstvo odločilo za poziv k dokončanju študija v študijskem letu 2002/2003. Ta je bil uspešen, saj se je število zaključnih nalog povečalo s povprečno 600 na 900 diplom letno. Ustanovljen je bil tudi Klub podiplomskih študentov.³⁷⁰ Ta je bil nato dopolnjen v času dekanovanja prof. dr. Valentina Bucika, ki je želel, da nekdanji diplomanti prispevajo h gradnji vrednostnega sistema fakultete in se z vsemi izkušnjami ponovno vključijo v njeno delovanje. Zato je fakulteta predlagala ustanovitev Kluba alumnov kot dela redne dejavnosti fakultete, torej kot njen strukturni del.³⁷¹ A vloga in namen Kluba alumnov še danes nista povsem jasna, zato ta še ni zaživel na vseh oddelkih in v polni meri.

Sicer pa se je vpis v devetdesetih letih podvojil. V letu 2001/2002 je bilo vpisanih kar 6524 študentov, medtem ko je statistika zabeležila 922 diplomantov.³⁷² Je pa to tudi obdobje, ko so se odnosi s študentskimi predstavniki nekoliko skalili. Če so bile volitve v ŠOFF leta 2003 po oceni vodstva fakultete izpeljane korektno in ob visoki udeležbi, je bila ta zelo nizka na volitvah za člane Študentskega sveta Filozofske fakultete (ŠSFF). Na dekanat je prispela še pritožba in ugotovljeno je bilo, da volitve niso potekale v skladu s pravilniki. Marca 2003 so bile volitve ponovljene, število volivcev, čeprav še vedno nizko, pa se je podvojilo. Zaradi tega zapleta so bile potisnjene v ozadje pomembne zadeve, ki so čakale na uskladitev s študentskimi predstavniki. Med njimi so bili novi pravilniki o delovanju ŠSFF in računalniškega prostora za študente ter pogodbe za prostore ŠSFF, ŠOFF in K-16.³⁷³ Usklajevanje vseh pravilnikov in pogodb je zaustavila tudi redna menjava vodstva fakultete.

V letu 2003 je namreč dekanjo Šlibar nasledil etnolog prof. dr. Božidar Jezernik, medtem ko

366 Ibidem, 4.

367 Ibidem.

368 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2002/2003. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2004, 2.

369 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 3.

370 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2002/2003, 4.

371 Zapisnik 84. seje senata FF, 18. februar 2009, 10.

372 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 3.

373 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2002/2003, 6.

Dekan Božidar Jezernik (2003–2007).

Avtor: Matjaž Rebolj.

Vir: Arhiv FF.

sta bila oba prodekana iz prejšnjega mandata, prof. Urbanija in prof. Virk, ponovno izvoljena.³⁷⁴ Kmalu je mesto tajnika zapustil Matjaž Jarc,³⁷⁵ v začetku marca 2004 pa ga je nasledila nekoč že v. d. tajnice fakultete, psihologinja Renata Kranjčec.³⁷⁶ Že leto poprej se je zamenjal tudi vodja ZIFF; prof. Nečaka je nasledil sociolog, prof. ddr. Rudi Rizman. Tedaj je prišlo do pomislekov o smotrnosti dotedanje organiziranosti znanstvenoraziskovalnega dela na fakulteti v luči vse večje konkurenčnosti med strokovnimi področji, agresivnega nastopanja nekaterih sorodnih institucij in splošnega marginaliziranja humanističnih in družboslovnih ved v slovenski javnosti.³⁷⁷ A struktura se je vendarle obdržala, oddelki pa so še naprej uspešno kandidirali za programe in projekte,

čeprav je bila večina teh financ preusmerjena na specializirane inštitute. Že leto pozneje pa je fakulteto razburkala obtožba o domnevnih nepravilnostih porabe sredstev za tisk pri ZIFF. Novi dekan Jezernik je poskušal napetosti umiriti tako, da je imenoval novega vršilca dolžnosti predsednika Sveta ZIFF, kar pa je senat zavrnil in naložil dekanu, da se ureditev ZIFF povrne v prvotno stanje.³⁷⁸

Odnosi s študenti pa so bili po zadnjih volitvah še vedno neurejeni. Dekan je po vseh zapletih imenoval v. d. študenta prodekana Vasjo Bučarja z Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo, ki pa ga študenti in senat niso podprli. Takrat se je v Komisiji za korekcijo Pravil FF pojavila celo diskusija, ali bi bilo funkcijo prodekana študenta sploh še smiselno

374 Zapisnik 26. seje senata FF, 8. oktober 2003, 2.

375 Zapisnik 28. seje senata FF, 10. december 2003, 4.

376 Zapisnik 31. seje senata FF, 17. marec 2004, 2.

377 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2002/2003, 6.

378 Zapisnik 26. seje senata FF, 8. oktober 2003, 1–2.

obdržati glede na razhajanja med prodekanom študentom in ŠSFF. Komisija je predlagala, da bi v kolegiju dekana študentskega prodekana enostavno nadomestil predsednik ŠSFF.³⁷⁹ A temu predlogu so študenti nasprotovali in se z vodstvom dogovorili, da bodo na novo opredelili vlogo prodekana študenta. Medtem je nekdanjega v. d. študenta prodekana kot v. d. nadomestil Jernej Vernik, študent geografije.³⁸⁰ Nove volitve ŠSFF so ponovno potekale v drugi polovici leta 2004. Volitve so zaznamovale nepravilnosti ali pa vsaj nekorektna volilna kampanja. Obe kandidatni listi sta se poslužili obdarovanja študentov v zameno za glasove. Nekateri oddelčni predstavniki so bili izvoljeni z enim samim oddanim glasom, medtem ko na nekaterih drugih oddelkih sploh ni bilo kandidatov za članstvo v Študentskem svetu. A volitve so bile na koncu veljavne, študenti pa so na mesto prodekana predlagali dotedanjega v. d. Jerneja Vernika, ki so ga nato podprli tudi dekan, prodekana in senat.³⁸¹ Sicer pa je decembra 2004 prišlo tudi do prestrukturiranja vodstvene strukture, ko je senat zaradi povečanega obsega dejavnosti razširil prodekansko ekipo s tretjim članom. To je postal francist izr. prof. dr. Miha Pintarič.³⁸²

Sicer pa je bilo vse pripravljeno za razpis novih študijskih programov vzhodnoslovanskih jezikov, češčine, slovaščine in poljščine v okviru novoustanovljene Enote za zahodnoslovanske jezike in književnosti. Fakulteta si je prizadevala, da bi se izvajali že v študijskem letu 2004/2005, vendar le pod pogojem, da se za te programe uredijo primerni prostori. Tudi to težavo je dekan poskušal razrešiti z neuspešnim predlogom o selitvi fakultete v prostore Šolskega centra Ljubljana na drugi strani Aškerčeve ceste,³⁸³ kjer so se nazadnje morali zadovoljiti z najemom podstrešnih učilnic.³⁸⁴

Kljub kompromisni rešitvi je uvedba novih študijskih programov postala po odločbi Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in šport nacionalna prioriteta. Tako je ministrstvo zagotovilo denar za izvajanje študijskih programov do leta 2008. 7. oktobra 2004 je bila nova enota slavnostno odprta ob navzočnosti neformalne podpornika uvedbe programov, nekdanjega predsednika republike Milana Kučana, ter veleposlanikov Češke, Slovaške in Poljske.³⁸⁵

Dejstvo, da se je za nove študijske programe zavzelo ministrstvo, je botrovalo boljšemu položaju fakultete, saj se je sočasno sprejemala nova Uredba o javnem financiranju visokošolskih in drugih zavodov za leta 2004–2008, ki je grozila, da bo ukinila finančno nerentabilne programe.³⁸⁶ Z uredbo se je namreč financiranje visokega šolstva zmanjšalo najprej na 80, v nadaljnjih petih letih pa na 70 odstotkov. Znižanje je bilo posledica določbe, da bodo visokošolski zavodi od zdaj naprej dobivali denar glede na število študentov in diplomantov.³⁸⁷ V neposredni nevarnosti se je znašlo tudi nekaj študijskih programov fakultete, predvsem t. i. malih oddelkov, kot so oddelki za klasično filologijo, muzikologijo ter primerjalno in splošno jezikoslovje. Ti so že zaradi specifik snovi imeli manjše število vpisanih študentov. Pa vendar je fakulteta zagovarjala stališče, da gre za nacionalno pomembne programe, ki po vpisu ne zaostajajo za nekaterimi programi drugih fakultet.³⁸⁸ Dobra stran reforme pa je bila ta, da je univerza prihranjeni denar namenjala novim kadrovskim krepitevam. Vse raziskave so namreč kazale, da je med evropskimi državami Slovenija na repu lestvice glede razmerja števila profesorjev na število študentov.³⁸⁹

Ponovno so se spremenila tudi habilitacijska merila. Po novih določilih so lahko tudi druge članice

379 Zapisnik 30. seje senata FF, 18. februar 2004, 1.

380 Zapisnik 32. seje senata FF, 14. april 2004, 2.

381 Zapisnik 37. seje senata FF, 10. november 2004, 2–3.

382 Zapisnik 38. seje senata FF, 8. december 2004, 3.

383 Zapisnik 28. seje senata FF, 10. december 2003, 1–2.

384 Zapisnik 35. seje senata FF, 1. julij 2004, 2.

385 Niko Jež: Oddelek za Slavistiko. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*, 399.

386 Zapisnik 28. seje senata FF, 10. december 2003, 2.

387 Zapisnik 29. seje senata FF, 14. januar 2004, 2–3.

388 Zapisnik 28. seje senata FF, 10. december 2003, 2–3.

389 Zapisnik 29. seje senata FF, 14. januar 2004, 3.

UL podeljevale habilitacije za stroke, ki so matične na Filozofski fakulteti, kot so sociologija, psihologija, filozofija in antropologija.³⁹⁰ To je bilo za fakulteto nesprejemljivo in s hitro akcijo je vodstvo doseglo, da je Senat UL sprejel spremembe, ki so upoštevale matičnost posamezne stroke, s tem pa tudi interese Filozofske fakultete.³⁹¹ A če je univerza uslišala zahteve na enem področju, tega ni bila pripravljena storiti na drugem. V Upravni odbor Univerzev Ljubljani leta 2004 tako ni bil izvoljen noben predlagani kandidat humanistike in družboslovja.³⁹² Tudi v Svetu za visoko šolstvo ni bil vključen noben fakultetni predstavnik, kar je ponovno kazalo na vse manjši pomen humanistike na upravnem področju univerze in znotraj politike izobraževanja v visokem šolstvu.³⁹³ Že tako veliko nezadovoljstvo sta razvnela še člana Sveta za visoko šolstvo z drugih članic, ki sta v poročilih Radia Slovenija podala oceno, da se na naravoslovne fakultete vpisuje tako malo študentov zato, »ker želijo študenti prej priti do zaslužka, oziroma so leni«. Fakulteta je protestirala pri univerzitetnem senatu in obsodila »neakademski ton« takšnih stališč, ki »ne prispeva k iskanju rešitev za dejanski problem« nizkega vpisa na naravoslovnih fakultetah.³⁹⁴ Občutek, da je fakulteta zapostavljena, je potencirala še ponovno pereča problematika financiranja plač, ki je bila stara že vsaj tri leta. Ta ni bila tako potencirana, da fakulteta ne bi mogla izplačevati plač ali pa da bi morala celo odpuščati, je pa obstajala precejšnja zaskrbljenost, da se bodo plače zmanjševale na račun naravoslovja.³⁹⁵ Ob zaskrbljenosti glede stanja humanistike in družboslovja je dekan na sejo fakultetnega senata povabil pristojnega ministra za visoko šolstvo dr. Jureta Zupana, na kateri so senatorji izrazili zaskrbljenost glede nezastopanosti humanistike v

Svetu za visoko šolstvo in ministru predstavili perečo finančno situacijo. A več od načelnega dogovora o zagotavljanju zadostnih sredstev za plače minister ni bil pripravljen ponuditi.³⁹⁶ V taki situaciji je bilo utopično pričakovati, da bo na dodiplomskem študiju mogoče zaposlovati nove kadre, ki so bili sicer nujno potrebni. Oddelki so se morali posledično znajti na različne načine, da so lahko pokrivali dohodke pogodbenih pedagogov. Ti so mnogokrat s svojim angažmajem oddelkom omogočili dejansko izvajanje marsikaterega študijskega programa.³⁹⁷

Po poteku mandata je bil dekan Jezernik leta 2005 vnovič izvoljen.³⁹⁸ V podporo so mu bili tokrat prodekani psiholog prof. dr. Valentin Bucik, doc. dr. Niko Jež z Oddelka za slavistiko in izr. prof. dr. Miha Pintarič, ki je tako kot dekan nadaljeval z drugim mandatom. Drugi redni mandat je dobil tudi prodekan študent Jernej Vernik.³⁹⁹ V tem času so bile že zelo intenzivne priprave za prehod na t. i. bolonjski študij. Dorečen je bil koncept študija 3 + 2, programi so bili ovrednoteni s kreditnimi točkami, poleg tega pa so posamezni oddelki začeli oddajati predloge za prenovljene študijske programe. Oddelek za bibliotekarstvo in informatiko ter Oddelek za prevajalstvo in tolmačenje sta bila prva, ki sta tudi začela z izvajanjem bolonjskega študija, in sicer v študijskem letu 2006/2007.⁴⁰⁰ Pri prehodu na nov sistem izobraževanja se je hitro pokazalo, da bo prihajalo do težav z nadobremenitvijo predavateljev, saj so bili bolonjski študijski programi bolj obsežni kot stari. Fakulteta ni prejela sredstev za financiranje nadobremenitev, prav tako pa ni prišlo do sistematizacije delovnih mest. Predstojniki oddelkov so sicer morali podpisati dokument, v katerem so se obvezali, da bodo oddelki programe zmožni izpeljati brez dodatnih finančnih

390 Zapisnik izredne seje Senata in kolegija predstojnikov FF, 22. november 2004, 2.

391 Zapisnik 38. seje senata FF, 8. december 2004, 1.

392 Ibidem.

393 Zapisnik 41. seje senata FF, 2. marec 2005, 3–4.

394 Zapisnik izredne seje senata FF, 23. marec 2005, 1.

395 Zapisnik 41. seje senata FF, 2. marec 2005, 4.

396 Zapisnik 42. redne seje senata FF, 6. april 2005, 2–4.

397 Zapisnik 47. seje senata FF, 5. oktober 2005, 6–7.

398 Zapisnik 46. seje senata FF, 21. september 2005, 3–4.

399 Zapisnik 48. seje senata FF, 9. november 2005, 2.

400 Zapisnik 51. seje senata FF, 15. februar 2006, 6 in Poslovno poročilo FF za leto 2006, 13.

Dekan Valentin Bucik (2007–2011).

Avtor: Matjaž Rebolj.

Vir: Arhiv FF.

Modra soba v 5. nadstropju, namenjena sejam fakultetnih organov, simpozijem in slavnostnim dogodkom. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

obremenitev.⁴⁰¹ To je dejansko pomenilo, da je marsikateri akreditirani predmet v košarici izbirnih predmetov ostajal le na papirju. Prav z nerazpisovanjem izbirnih predmetov pa se je izgubljal glavni namen bolonjske reforme. Kljub uvajanju novega sistema študija je vpis na fakulteti dosegel rekord. V študijskem letu 2006/2007 je bilo vpisanih kar 7396 študentov, tako v predbolonjskem kot bolonjskem programu.⁴⁰² Ker ni bilo mogoče zagotoviti večjega števila predavateljev, je fakulteta želela nekoliko olajšati pritisk na preobremenjene učitelje tako, da je študente spodbudila k medsebojni pomoči. V študijskem letu 2007/2008 se je tako odločila za vpeljavo tutorstva in kariernih centrov.⁴⁰³ Se pa trend naraščanja vpisa ni nadaljeval in v študijskem letu 2009/2010 tako prvič niso bila zapolnjena vsa razpisana mesta.

Sicer pa je bila poleti 2007 osrednja stavba fakultete podvržena največji notranji adaptaciji prostorov od vselitve. Po stavbi je bil nameščen centralni prezračevalni in hladilni sistem, v štirih velikih predavalnicah v pritličju pa tudi sodobna avdiovizualna (AV) tehnologija. Od tedaj je mogoče predavanje v eni predavalnici neposredno prenašati v druge tri, pa tudi zunaj osrednjih prostorov. Sočasno je bil v 5. nadstropju urejen večnamenski prostor s 60 mesti in AV-tehniko, ki je bil namenjen manjšim prireditvam, pa tudi zagovorom zaključnih nalog.⁴⁰⁴ Ob odprtju je bila soba 526 preimenovana v Modro sobo.⁴⁰⁵ Čeprav je bila osrednja stavba fakultete neoperativna celo poletje in ves september, je bil v prostorih okoli osrednje stavbe z veliko mero potrpežljivosti in kolektivnih prizadevanj zlasti oddelčnih tajništev in strokovnih služb, pa tudi zaradi razumevanja študentov, brez večjih težav izpeljan celoten vpis za študijsko leto 2007/2008. Prav tako se je študijsko leto začelo

brez zamude 1. oktobra.⁴⁰⁶ Vsekakor pa je v vročih mesecih posodobitev osrednje stavbe omogočila bistveno lažje izvajanje predavanj in dela v kabinetih.

Zahtevno adaptacijo, ki se je začela z enomesečno zamudo, je zaključilo novo fakultetno vodstvo, ki mu je načeloval dekan prof. dr. Valentin Bucik.⁴⁰⁷ V njegovi ekipi so bili še geograf prof. dr. Andrej Černe, ki je skrbel za znanstvenoraziskovalno delo, mednarodno sodelovanje in organizacijo fakultete, anglistka izr. prof. dr. Frančiška Trobevšek Drobnak, zadolžena za dodiplomski študij in gospodarske zadeve, ter umetnostni zgodovinar doc. dr. Martin Germ, ki je skrbel za podiplomski študij, informacijski sistem in založništvo. Na mesto prodekana študenta je bil izvoljen študent anglistike Mart D. Buh.⁴⁰⁸ V letu 2008 se je intenzivirala priprava preostalih bolonjskih programov pod vodstvom prodekanje Trobevšek Drobnak, saj je bil zadnji rok za uvedbo bolonjskega študijskega programa v letu 2009/2010. Komisije in senat so bili zato zaposleni s pregledom posameznih študijskih programov, hkrati pa so popravljali tiste programe, ki so že potekali. Vsi prvostopenjski programi v skladu z bolonjsko reformo so bili uspešno akreditirani do jeseni 2008,⁴⁰⁹ študijski programi na 2. stopnji pa do jeseni 2012. V letu 2008 so se začele tudi priprave za vpeljavo Interdisciplinarnega študijskega programa 3. stopnje Humanistika in družboslovje, ki ga izvaja več fakultet. Znotraj interdisciplinarnega študija ima fakulteta enoten program, ki pokriva vsa študijska področja oddelkov.⁴¹⁰ Prvi doktorski študenti na novem programu so se vpisali s študijskim letom 2009/2010.⁴¹¹

Končno pa je bilo nekaj dobrih novic na finančnem področju. Če se je Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo leta 2004 zavezalo, da

401 Zapisnik 58. seje senata FF, 11. oktober 2006, 6.

402 Ibidem, 5.

403 Zapisnik 62. seje senata FF, 21. februar 2007, 3.

404 Zapisnik 64. seje senata FF, 18. april 2007, 5.

405 Zapisnik 69. seje senata FF, 17. oktober 2007, 14.

406 Zapisnik 69. seje senata FF, 17. oktober 2007, 2.

407 Zapisnik 67. seje senata FF, 4. julij 2007, 3.

408 Zapisnik 69. seje senata FF, 17. oktober 2007, 4–5.

409 Zapisnik 80. seje senata FF, 15. oktober 2008, 6.

410 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2008, 12.

411 Zapisnik 84. seje senata FF, 18. februar 2009, 9.

bo zagotavljalo financiranje za novo Enoto za zahodnoslovanske jezike in književnosti do leta 2008, je vlada že leta 2006 zmanjšala finančna sredstva za fakulteto, in slednja je morala kriti finančni izpad iz lastnih prihrankov. Čeprav je Slovenija v temu času tudi sama postala del globalne recesije, pa so bila pogajanja uspešna. Z Ministrstvom za visoko šolstvo je bilo dogovorjeno, da naj bi ta sredstva fakulteta dobila povrnjena v letu 2009.⁴¹² Vendar je tu šlo za malo zmago. Finančno stanje fakultete je bilo slabo, zato je fakulteta tudi zavrnila predlog Oddelka za romanske jezike in književnosti o izvajanju novega študijskega programa Portugalski jezik in književnost, vse dokler ne bodo zanj zagotovljena finančna sredstva. Čeprav je bil program potrjen, nazadnje ni bil akreditiran, zato ga oddelek ni mogel razpisati vse do danes.⁴¹³

Fakulteta se je še naprej modernizirala, tudi z uporabo t. i. e-učenja oz. e-učilnic. V letu 2008 je bilo med predavatelji že 100 registriranih uporabnikov, med študenti pa več kot 5000.⁴¹⁴ Sicer pa tudi dekanu Buciku niso bili prihranjeni pogovori o habilitacijskih merilih univerze in upoštevanju specifičnosti nekaterih strok. V ospredje so bili postavljeni citati in citatni indeksi, faktorji vpliva, znanje slovenščine za t. i. native speakerje, ki so nepogrešljiv del jezikovnih programov itn.⁴¹⁵ Kljub drugačnim prizadevanjem na podlagi temeljnega poslanstva fakultete – skrbi za slovenski jezik – je bilo določeno, da objave v slovenščini ne štejejo za mednarodno pomembna in odmevna dela, razen za izvolitve na področju slovenskega jezika in književnosti. Pojavili so se dvomi, kako lahko univerzitetna komisija presoja mednarodno odmevnost na

podlagi jezika, ne pa stroke.⁴¹⁶ Podobne pomisleke pa ima fakulteta tudi danes.⁴¹⁷

Leto 2009 je bilo leto volitev. Ker je študent prodekan odstopil predčasno, je bil že marca izvoljen nov, anglist Anže Perne.⁴¹⁸ Aprila je senat za rektorja Univerze v Ljubljani nominiral prof. ddr. Rudija Rizmana, ki je že zaključil vodenje ZIFF, kjer ga je nadomestil prof. dr. Rajko Muršič.⁴¹⁹ V utemeljitvi nominacije za rektorja je dekan Bucik zapisal, da je prof. Rizman eden izmed »najbolj uglednih raziskovalcev v Sloveniji, zelo prepoznan pa je tudi v tujini«. ⁴²⁰ Žal pa fakulteta tudi tokrat ni dobila rektorja iz svojih vrst, saj je na volitvah zmagal prof. dr. Stane Pejovnik s Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo. Volilno leto se je končalo z volitvami za dekana in prodekana, na katerih so bili za drugo mandatno obdobje izvoljeni dekan Bucik,⁴²¹ prodekan Černe, ki je prevzel vodenje programov 3. stopnje, mednarodno delovanje in organizacijo, in prodekanja Trobevšek Drobnak za študijske programe 1. in 2. stopnje ter gospodarske zadeve. Prodekana Germa je zamenjal izr. prof. dr. Vojko Gorjanc z Oddelka za prevajalstvo, ki je vodil področje za znanstvenoraziskovalno delo, založništvo in informacijski sistem. Mesto prodekanje študentke je zasedla študentka germanistike Maja Peharc.⁴²² Sicer pa je proti koncu koledarskega leta odstopilo vodstvo ZIFF.⁴²³ Kot vršilec dolžnosti predsednika Sveta ZIFF je bil začasno imenovan prodekan za raziskovalno dejavnost Gorjanc.⁴²⁴ Novi predsednik Sveta ZIFF ni bil več izvoljen. S spremembami pravilnikov je bilo vodstvo ZIFF namreč ukinjeno. ZIFF od tedaj vodi vsakokratni prodekan za raziskovalno dejavnost in vodja strokovne službe.

412 Ibidem, 11.

413 Zapisnik 85. seje senata FF, 25. marec 2009, 2.

414 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2008, 33.

415 Zapisnik 85. seje senata FF, 25. marec 2009, 13.

416 Zapisnik 7. seje senata FF, 9. december 2009, 4.

417 Zapisnik 85. seje senata FF, 25. marec 2009, 13.

418 Ibidem, 9.

419 Zapisnik 6. seje senata FF, 11. november 2009, 6.

420 Zapisnik 86. seje senata FF, 15. april 2009, 3.

421 Zapisnik 3. seje senata FF, 1. julij 2009, 6.

422 Zapisnik 4. seje senata FF, 23. september 2009, 3–4, in Zapisnik 5. seje senata FF, 14. oktober 2009, 5.

423 Sprva je odstopno izjavo 19. septembra 2009 podal podpredsednik, prof. dr. Tomo Virk, nato pa 2. novembra še vodja prof. dr. Rajko Muršič.

424 Zapisnik 6. seje senata FF, 11. november 2009, 5.

5 Desetletje do stotice – iz krize v ...?

Novo desetletje je nastopilo v času najbolj zaostrelega obdobja gospodarske recesije v Sloveniji in svetu. Fakulteta je bila ob prehodu desetletja še v razmeroma dobrem finančnem stanju, čeprav so se že kazale posledice varčevanja v javni upravi. Najhujše obdobje ukrepov pa je šele prihajalo.

Septembra 2010 je bila sklicana razširjena seja senata, na kateri je bil prisoten tudi rektor Pejovnik. Namenjena je bila problematiki financiranja doktorskega študija, ki ga je država v prvem letu vpisa 2009/2010 sofinancirala v skoraj 75 odstotkih. Zdaj pa je ministrstvo sredstva za 3. stopnjo namenilo za financiranje 2. stopnje magistrskega študija, ki se je z vedno večjim številom diplom na 1. stopnji počasi, a vztrajno širilo. To je pomenilo, da so doktorandi ostali brez sofinanciranja. Ministrstvo je v zadnjem trenutku sicer pridobilo evropska sredstva za 3. stopnjo, ki pa niso bila namenjena splošnemu sofinanciranju doktorskega študija. Zato je morala univerza pokazati precej kreativnosti pri pripravi različnih shem, ki bi omogočile porabo teh virov v skladu z njihovo namembnostjo. Določeno je bilo, da se bo stari doktorski program financiral iz denarja, ki so ga morali vračati v preteklosti sofinancirani doktorandi, ki študija niso zaključili (teh je bila skoraj polovica vpisanih). Za bolonjske študente pa sta bili predvideni shema polnega in shema polovičnega sofinanciranja. Vključitev v shemo polnega sofinanciranja je potekala po kriteriju nabiranja točk na podlagi povprečne ocene na 1. in 2. stopnji, ocene zaključnega dela, izkušenj v gospodarstvu itn.⁴²⁵ Predvsem slednja postavka je bila za humanistiko v

marsikaterem pogledu nerealna. Kljub temu se je v študijskem letu 2010/2011 na sofinanciranje prijavilo 729 kandidatov. S Filozofske fakultete je bilo 266 uspešnih prijav, ki so dobile polno ali polovično sofinanciranje. To je predstavljalo kar 30 odstotkov vseh podeljenih štipendij na univerzitetni ravni.⁴²⁶

Nov bolonjski program je prinesel tudi več obveznosti, predvsem zaradi manjših skupin na seminarjih, ki so zahtevale bolj individualno delo s študenti. Zato si je fakulteta še vedno prizadevala za nove zaposlitve, a je bilo teh vedno manj od načrtovanega obsega, predvsem na Oddelku za umetnostno zgodovino in Oddelku za primerjalno in splošno jezikoslovje. Hkrati je univerza v oteženih gospodarskih okoliščinah zavrnila sistematizacijo delovnih mest in s tem prisilila nekatere oddelke, da so krili delo zunanjih predavateljev z lastnimi sredstvi. Ena od odmevnih posledic recesije in varčevanja pa je bila tudi zamrznitev rednih napredovanj ter ukinitve božičnice, ki ostaja neizplačana tudi osem let pozneje. Je pa fakulteta ponovno uspela zagotoviti matičnost podeljevanja habilitacij na 155 raziskovalnih področjih. V povprečju je fakulteta izvajala slabih 70 odstotkov vseh habilitacijskih postopkov za zaposlene in dobrih 30 odstotkov za zunanje prosilce. A z novimi, zahtevnejšimi pravilniki so se pojavljala vprašanja glede interpretacije meril, težave pa je povzročala tudi slaba odzivnost študentov na elektronske ankete, ki so predstavljale pomemben del študentske ocene za posamezne kandidate v habilitacijskih postopkih.⁴²⁷

Z recesijo povezan predlog vlade za ukinitve vsaj desetih lektoratov slovenskega jezika v tujini,

425 Zapisnik izredne seje senata FF, 29. september 2010, 2–5.

426 Zapisnik 25. seje senata FF, 29. junij 2011, 20.

427 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2011, 55–57.

Udeleženci 18. Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture, 1982.
Vir: Arhiv Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik

ki delujejo pod okriljem Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik in Filozofske fakultete, je fakulteta imela za kršenje njenega osnovnega poslanstva za skrb in razvoj slovenskega jezika. Fakulteta se je hitro odzvala in predsednica programa Slovenščine na tujih univerzah, izr. prof. dr. Alojzija Zupan Sosič, je predložila dopis Centra, ki so ga po odločitvi senata posredovali medijem in ministrstvu.⁴²⁸ Tudi zaradi hitre reakcije fakultete in Centra je nazadnje ministrstvo za visoko šolstvo zagotovilo sredstva, ki so omogočila nadaljnjo finančno preskrbo za delovanje lektoratov.⁴²⁹ Tako ti tedaj še niso postali žrtev varčevalnih ukrepov.

Zagotovo pa so tudi neugodne gospodarske okoliščine vplivale na dejstvo, da leta 2011 – prvič po dvajsetih letih – ni bilo novega kandidata za funkcijo

dekana. Zato je na pobudo dekana Bucika rektor Pejovnik s sklepom imenoval za dekana dotedanjega prodekana, prof. dr. Andreja Černeta, za polno mandatno obdobje dveh let.⁴³⁰ V vodstveno ekipo pa so bili naknadno po pravilniku izvoljeni prodekan, literarni zgodovinar izr. prof. dr. Tone Smolej za podiplomski študij 3. stopnje, gospodarske zadeve in organizacijo; prodekanja za dodiplomski študij in mednarodno sodelovanje, zgodovinarica izr. prof. dr. Danijela Trškan; še za en mandat pa je ostal prodekan za znanstvenoraziskovalno delo, informacijske sisteme in založništvo izr. prof. dr. Vojko Gorjanc. Za prodekana študenta je bil izvoljen študent zgodovine in filozofije Miha Šoba.⁴³¹

Novo vodstvo pa je kmalu po prevzemu funkcije prejelo neugodno novico. Dekan Černe je bil

428 Zapisnik izredne seje senata FF, 29. september 2010, 19–20.

429 Zapisnik 19. seje senata FF, 12. januar 2011, 20.

430 Zapisnik 26. seje senata FF, 21. september 2011, 11.

431 Zapisnik 27. seje senata FF, 19. oktober 2011, 7 in Zapisnik 28. seje senata FF, 16. november 2011, 8–9.

Dekan Andrej Černe (2011–2013).

Avtor: Matjaž Rebolj.

Vir: Arhiv FF.

obveščen, da bo 23. novembra 2011 skupina aktivistov Mi smo univerza izvedla »osvoboditev« Filozofske fakultete. Skupina je takrat že razdeljevala letake po fakulteti, tako študentom kot zaposlenim. Dekan je zato sprejel skupino aktivistov in jim zagotovil, da je fakulteta prostor za katerokoli razpravo, kljub temu pa dovoljenja za svoje aktivnosti mimo ustaljenih postopkov v prostorih fakultete niso dobili. Dekan je namreč zagovarjal stališče, da morajo pedagoški, znanstveni in drugi procesi potekati nemoteno, četudi bo morala fakulteta zato ukrepati proti gibanju.⁴³² A dekan je mnenje hitro spremenil, saj je ob začetku zasedbe jasno povedal, da je dekan vseh študentov. Gibanje je vzkliko na valu podobnih gibanj v svetu. Oktobra 2011 je v New Yorku skupina protestnikov

izrazila nasprotovanje svetovnim finančnim strukturam, ki so poganjale takratno gospodarsko krizo, socialno razslojenost in druge, za družbo kritične posledice. Protestniki so se razvili v gibanje z imenom Occupy Wall Street, ki se je v nekaj tednih razširilo po svetu. V Sloveniji so se somišljeniki utaborili pred poslopjem Borze v Ljubljani, med njimi tudi pripadniki gibanja Mi smo univerza.⁴³³ Dan pred napovedano »osvoboditvijo« so izdali zahteve, v katerih so vztrajali pri javnem brezplačnem šolstvu, ukinitvi bolonjskega študija, prenovi študijskih programov, večjemu vplivu študentov na urnik in predmetnik, koncu obveznih predavanj in štipendijah.⁴³⁴ Še isti večer sta se na nacionalni televiziji soočila predstavnik gibanja, študent filozofije Miha Kordiš, in

432 Zapisnik 28. seje senata FF, 16. november 2011, 29–30.

433 Grega Hrib: *Sodobna zgodovina študentskih gibanj v Sloveniji*. Diplomsko delo. Mentor: Božo Repe. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2017, 21–22.

434 Zasedba Filozofske fakultete. *Študent*. <https://www.student.si/studij-in-kariera/zasedba-filozofske-fakultete/> (dostop: december 2018).

Miran Hladnik in Miha Kordiš med soočenjem v predavalnici; 28. november 2011.
Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

Pogovor rektorja Staneta Pejovnika in prodekana Toneta Smoleja z Miho Kordišem in ostalimi pripadniki gibanja Mi smo univerza; 23. november 2011. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

rektor Pejovnik, ki sta se načeloma strinjala, da so izpostavljena vprašanja resnično pereča.⁴³⁵ A skupni pogled vseeno ni preprečil, da se naslednji dan dopoldne pred zgradbo fakultete ne bi zbralo nekaj sto študentov.⁴³⁶ Malce pred poldnevom so vstopili v avlo fakultete, jo opremili z napisi, nato pa je ob 12. uri Kordiš razglasil »zasedbo oziroma osvoboditev Filozofske fakultete«.⁴³⁷

Za njim so v avli fakultete pred odprtim mikrofonom študenti lahko predstavili svoje poglede na težave študentov in univerze, nato pa so o tem razpravljali. Del aktivistov je med predavanji vstopal v predavalnice in študentom predstavljal zasedbo ter jih pozival, naj se pridružijo.⁴³⁸ Večjega odziva študentskega telesa pa ni bilo. Po razpravi so imeli študenti-aktivisti v zasedeni predavalnici 2 prvo skupščino, na kateri so sprejeli sklep, da v tistem trenutku ne bodo izvedli popolne zasedbe fakultete. Prav tako je niso izvedli kadarkoli pozneje. Kljub temu so se odločili, da bodo na fakulteti ostali, vse dokler ne bodo njihove zahteve uresničene. Okoli 50 se jih je odločilo v prostorih fakultete tudi prenočiti.⁴³⁹

Sicer pa sta bila ob razglasitvi zasedbe prisotna dekan Černe in rektor Pejovnik, ki sta izrecno poudarila, da proti študentom, ki sodelujejo pri zasedbi, ne bo uveden noben postopek. S tem jim je bilo tudi omogočeno, da so se lahko brez posledic namesto obveznih predavanj udeleževali zasedbenih aktivnosti.⁴⁴⁰ Skupščine so potekale vsak dan z začetkom ob 20. uri. Oblikovale so se delovne skupine, ki so organizirale zasedbo. Znotraj delovnih skupin so se funkcije in naloge stalno menjale po

načelu neposredne demokracije. V predavalnicah 2, 4 in 5, ki so jih razglasili za svobodna ozemlja, so potekale delavnice, predavanja in seminarji, na katerih so nastopali različni gostje, tudi domači in tuji profesorji.⁴⁴¹ Medtem so se oddelki različno odzivali na dogodke. Med najbolj aktivnimi podporniki so bili oddelki za sociologijo, filozofijo, slavistiko, etnologijo in kulturno antropologijo ter pedagogiko in andragogiko. Največjo podporo so imeli aktivisti, podobno kot ob bojkotu oz. drugi zasedbi leta 1989, pri sociologu prof. dr. Rastku Močniku.⁴⁴² A kmalu je prišlo do prepada med študenti samimi – tistimi, ki so podpirali zasedbo, in tistimi, ki se s takim načinom izražanja protesta niso strinjali. 28. novembra 2011 so študenti z nasprotnih bregov nekaj časa debatirali, dokler ni predavatelj Miran Hladnik z Oddelka za slovenistiko izrekel stavka »Svet bomo reševali kak drug dan« in zanj prejel bučen aplavz približno 50 študentov, ki so želeli ponovno poslušati predavanja brez prekinitev. Tako so iz ene od velikih predavalnic na fakulteti »izgnali« aktiviste gibanja.⁴⁴³ Prof. Hladnik je sicer dejal, da načeloma podpira aktiviste, a je želel s predavanji nadaljevati. Tako se je pridružil naraščajočemu številu zaposlenih, ki jih je prav tako zmotil način izražanja nezadovoljstva z obstoječim stanjem. Nekaj dni predtem je zapisal: »Navdaja me zoprni občutek, da gre za upor zaradi upora samega in da bi se uporniki uprli tudi Mariji Tereziji, ko bi jim ta ukazala, naj posadijo krompir, da ne bodo lačni.«⁴⁴⁴

30. novembra, teden dni po »osvoboditvi«, je potekala izredna seja senata, ki so se je udeležili tudi

435 Študentom je dovolj. *Odmevi*, RTV4, 22. november 2011, 23:50–35:32 min. <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/odmevi/121663105> (dostop: december 2018).

436 G. Hrib, op. cit., 23.

437 Za spremembe. *Dnevnik*, RTV4, 23. november 2011, 6:49–9:57 min. <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/dnevnik/121740836> (dostop: december 2018).

438 G. Hrib, op. cit., 24.

439 Za spremembe, op. cit.

440 Aleksandra K. Kovač: Zasedba fakultete: »Prva predavalnica je osvobojena!« MMC RTVSLO. <http://www.rtvsllo.si/slovenija/zasedba-fakultete-prva-predavalnica-je-osvobojena/271190> (dostop: december 2018).

441 G. Hrib, op. cit., 25–26.

442 Boj za. *Odmevi*, RTV4, 23. november 2011, 00:26–07:22 min. <https://4d.rtvsllo.si/arhiv/odmevi/121746238> (dostop: december 2018).

443 Predstavniki fakultete in univerze aktiviste podpirajo zgolj s figo v žepu. *Dnevnik*, 28. november 2011. <https://www.dnevnik.si/1042491178> (dostop: december 2018).

444 Ibidem.

Protestniki pred vhodom v Filozofsko fakulteto; 17. januar 2012. Avtor: Matjaž Rebolj.
Vir: Arhiv FF.

predstavniki gibanja. Profesorji so večinoma podprli kritičnost študentov aktivistov in večino njihovih zahtev. Hkrati pa so opozorili, da je protest proti bolonjski reformi prišel prepozno, vsekakor pa leta zatem, ko se je fakulteta s pedagogi na čelu upirala poskusom njene uvedbe. Strinjali so se tudi, da zasedba predavalnic in okrnitev študijskega procesa v ustanovi, ki jo že tako bremeni prostorska stiska, ni koristna. Zato so predlagali, da bi se študenti morali organizirati v Modri sobi.⁴⁴⁵ Z gibanjem Mi smo univerza so se povezala tudi druga študentska društva, denimo Polituss s FDV in Delavsko-punkerska univerza. Povezave so se stkale tudi z delavci Luke Koper, v začetku leta 2012 pa so se začeli sestajati tudi s Sindikatом vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije – SVIZ. Kljub temu je do

sredine decembra zagon začel popuščati, vedno manj študentov je bilo prisotnih na skupščinah. Ob koncu leta naj bi se jih udeleževalo v povprečju le še okoli 20. Posledično so bili sklici skupščin vedno bolj neredni, t. i. osvobojena ozemlja pa so se krčila.⁴⁴⁶ 13. januarja 2012 je vodstvo fakultete pozvalo gibanje k opustitvi zasedbe, na kar so se v gibanju sprva kritično odzvali.⁴⁴⁷ Nato pa so aktivisti na skupščini 19. januarja sprejeli odločitev o zaključku zasedbe, vse aktivnosti pa so simbolično prenehale 23. januarja – točno dva meseca po začetku. Še prej je bil v zadnjem vzdihljaju prirejen razmeroma uspešen protest proti ukinitvi financiranja študija za tuje študente.⁴⁴⁸

Članica gibanja Mi smo univerza, sicer pa študentka sociologije in filozofije Lea Kuhar, je v svojem diplomskem delu ugotavljala, da gre vzroke za

445 Zapisnik izredne seje senata FF, 30. november 2011, 1–10.

446 Lea Kuhar: *Zasedba Filozofske fakultete (23. november 2011–23. januar 2012)*. Diplomsko delo. Mentor: Rastko Močnik, somentor: Primož Krašovec. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2014, 28.

447 Ibidem, 79.

448 G. Hrib, op. cit., 26.

neuspeh zasedbe, poleg sistemskih, iskati v dejstvu, da je po koncu večje medijske izpostavljenosti gibanju popustil zagon, zmanjšalo se je število njegovih podpornikov, s tem pa tudi njihova pogajalska moč.⁴⁴⁹ Ugotavljala je tudi, da je sistem neposredne demokracije precej oteževal organiziranost, saj je bilo delovanje gibanja zaradi zapletene strukture večkrat zmedeno. Kot razlog za končno opustitev pa je navedla tudi preobremenjenost aktivistov in začetek izpitnega obdobja. Aktivisti so kmalu zaključili, da bi bilo bolj učinkovito, če se vključijo v realno študentsko politiko. Miha Kordiš je bil denimo po odstopu kolegice edini kandidat ŠSFF za novega študenta senatorja in je posledično postal član Fakultetnega senata.⁴⁵⁰ Sicer pa se je gibanje preoblikovalo v študentsko društvo Iskra,⁴⁵¹ ki je aktivno še danes. Mnogi vidni predstavniki gibanja ob zasedbi in člani Iskre pa so se vključili tudi v državno politiko in zasedli poslanska mesta v Državnem zboru.

V mesecih po zaključku zasedbe so začeli veljati vladni varčevalni ukrepi. Na ravni univerze so se za 10 odstotkov zmanjšala sredstva za izvajanje dejavnosti študija, zato je fakulteta objavila Protestno izjavo proti uničevanju in razvrednotenju visokega šolstva. Zahtevala je ohranitev višine javnih sredstev, namenjenih visokemu šolstvu, in ustrezno obravnavo temeljnih znanosti, ki so odločilnega pomena za dolgoročni ekonomski in kulturni razvoj, četudi nimajo takojšnje in neposredne uporabne vrednosti.⁴⁵² Težave so se v drugi polovici leta 2012 začele kazati predvsem pri zagotavljanju financ za osebne dohodke zaposlenih, saj je fakulteta dobila skoraj 1,7 milijona EUR manj sredstev za plače, kot jih bi morala.⁴⁵³ 5. novembra 2012 se je pred fakulteto zbrala skupina okoli 500 protestnikov, zaposlenih in študentov, ki so nasprotovali predlaganim varčevalnim ukrepom

v visokem šolstvu. Kritika dekana Černeta je bila usmerjena predvsem v politike, ki so pozabili na svojo zavezo iz leta 2011, da bo visokošolsko izobraževanje ostalo na prioritetni listi države tudi v času krize:

Visokošolsko izobraževanje in raziskovanje sta javno dobro. Zagotavljata osebno svobodo, kulti-viranost ljudi in splošni napredek znanja. Če sta organizirana kot javna služba, omogočata prost pristop vsem državljanom. Brezplačno izobraževanje pomeni, da nikomur ni preprečen študij zaradi revščine staršev. Kot družba si ne moremo privoščiti zapravljanja talentov tistih, ki si ne morejo plačati šolnine.⁴⁵⁴

Pri tem so protestniki posebej izpostavili, da moramo kot družba razmisliti o pomenu humanistike za danes in jutri. Prof. dr. Jože Vogrinc je odgovarjal:

Postavil se bom po robu tistim, ki mislijo, da družba prihodnosti ne potrebuje humanistike in družboslovja. Da ne potrebuje filozofske fakultete. Ne slepimo se, tudi na univerzi jih veliko misli, da nismo koristni. /.../ Motijo se, ker jim manjka prav tisto znanje, ki ga produciramo tu, na filozofski fakulteti.⁴⁵⁵

Protesti niso dosegli zelenega cilja. Fakulteta je bila po novi zakonodaji prisiljena pripraviti sanacijski načrt, ki je obsegal ukrepe racionalizacije poslovanja in strukturo sanacije. Ker je fakulteta že prej beležila negativno stanje, je bila z odtegnitvijo novih finančnih sredstev že približno 2,2 milijona EUR v rdečih številkah.⁴⁵⁶ Poleg tega je v zadnjih šestih letih zaposlila več kot 30 novih sodelavcev, medtem ko se je število študentov zmanjšalo za 1200. Kljub tem številkam je bila fakulteta zaradi prehoda na nove programe kadrovske še vedno podhranjena. A zahteva po racionalizaciji v sanacijskem načrtu je bila, vsaj na papirju, s stališča vlade nujna.⁴⁵⁷ Tako

449 L. Kuhar, op. cit., 86–87.

450 Zapisnik 30. seje senata FF, 18. januar 2012, 2.

451 L. Kuhar, op. cit., 84.

452 Zapisnik izredne seje senata FF, 18. junij 2012, priloga 2.

453 Glej tudi: Zapisnik 8. seje senata FF, 8. januar 2014, 4.

454 Marjan Horvat: Spet je hudič na filozofski fakulteti. *Mladina*. <https://www.mladina.si/118539/spet-je-hudic-na-filozofski-fakulteti/> (dostop: januar 2019).

455 Ibidem.

456 Glej tudi: Zapisnik 8. seje senata FF, 8. januar 2014, 4.

457 Zapisnik 37. seje senata FF, 19. september 2012, 22.

je dekanska ekipa, ki je ves mandat blažila učinke finančne krize, povsem ob koncu mandata jeseni 2013 dala v obravnavo predlog sanacijskega načrta fakultete.⁴⁵⁸

Novo vodstvo je bilo izvoljeno septembra 2013, ko je fakulteta po več kot desetletju ponovno dobila dekanjo, hispanistko prof. dr. Branko Kalenić Ramšak. Izvoljeni prodekan za znanstvenoraziskovalno delo, gospodarske zadeve in organizacijo je bil arheolog izr. prof. dr. Predrag Novaković, za dodiplomski študij, mednarodno sodelovanje in informacijski sistem pa doc. dr. Gregor Perko z Oddelka za romanske jezike in književnosti. Na prodekansko mesto se je vrnil izr. prof. dr. Martin Germ, tokrat zadolžen za magistrski in doktorski študij ter založništvo. Izvoljena študentka prodekanja Eva Bolha je prihajala z Oddelka za arheologijo.⁴⁵⁹ Istočasno je bil tudi na univerzi izvoljen novi rektor, prof. dr. Ivan Svetlik. Kot enega izmed temeljnih ciljev mandata si je zadal internacionalizacijo univerze, s čimer je želela univerza postati bolj privlačna za tuje študente in poseči po višjih uvrstitvah na lestvicah najboljših univerz na svetu. V predlogih ukrepov internacionalizacije se je med drugim pojavil predlog, da bi del predavanj potekal v angleškem jeziku, tudi ko gre za predavanja, kjer so slušatelji slovenski študenti. Temu se je fakulteta z novo dekanjo na čelu odločno uprla, saj je večina fakultetnih predavateljev zagovarjala stališče, da morajo predavanja za slovenske študente potekati v slovenskem jeziku.⁴⁶⁰ V temu obdobju je bila fakulteta že globoko vpletena v mednarodne programe študijskih izmenjav,⁴⁶¹ ki so obogatile, a tudi obremenile pedagoški program. Kljub temu se je število tujih študentov, predvsem na izmenjavah, stalno povečevalo. Sicer pa se je interes za vpis na fakulteto v primerjavi s prejšnjimi leti še nekoliko zmanjšal, kar je bila verjetno posledica recesije.

Bodoči študenti so se raje usmerjali v področja, kjer je bila možnost zaposlitve po zaključku študija večja. Opazen pa je bil trend povečevanja vpisa na 2. stopnjo, kar je bilo v sosledju s tem, da je na nekaterih oddelkih zaključevala šele prva generacija 1. stopnje bolonjskega študija.⁴⁶²

Nova vodstvena ekipa dekanje Kalenić Ramšak je nadaljevala tam, kjer je prejšnje vodstvo končalo. Do konca meseca oktobra je bil oddan dokončen sanacijski predlog, hkrati pa so bili uvedeni varčevalni ukrepi, ki so bili vpeljani postopoma in v izoginitev linearnim ukrepom. Med ukrepi je bilo razpisovanje čim manjšega števila izbirnih predmetov oz. le v obsegu, kot je bilo minimalno potrebno za izvajanje akreditiranih programov. Njihovo omejevanje so posamezni oddelki reševali s cikličnostjo razpisa, tako da so imeli študenti med študijem možnost izbiranja vseh zelenih predmetov.⁴⁶³ Nižalo se je tudi število pedagoških obremenitev, je pa fakulteta prejela dodatna sredstva za pokrivanje plač v Centru za slovenščino kot drugi in tuji jezik, saj so lektorji napredovali v plačnem razredu.⁴⁶⁴ Ukrepi, ki jih je uvedel Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF), so se kazali tudi na področju obvezne upokojitve ob dopolnitvi 65. leta starosti, čeprav je minister za izobraževanje Žiga Turk le nekaj mesecev po uvedbi zakona v govoru na podelitvi diplom Filozofske fakultete izjavil:

Verjetno je med profesorji in mentorji tudi kdo, ki ga ZUJF sili k upokojitvi. S tem v zvezi naj pojasnim: ne gre za ukrep, ki bi bil posebej uperjen proti univerzitetnim učiteljem. Ukrep velja za vse javne uslužbence. Ukrep zaključi pogodbo o delovnem razmerju, ne preprečuje pa, da bi se sklenila nova. Omogoča, ne pa prisili upokojitev. Če dekan ali rektor oceni, da je učitelj nepogrešljiv, vrhunski, lahko z njim takoj skleneta novo pogodbo. /.../ Skratka, vodstva so spet pred nalogo, da sprejemajo odločitev. Te včasih ne bodo

458 Poslovno poročilo in računovodsko poročilo FF za leto 2013, 4.

459 Zapisnik 4. seje senata FF, 18. september 2013, 3.

460 Zapisnik 5. seje senata FF, 23. oktober 2013, 3.

461 Delovala je v okviru programov Erasmus, Erasmus Mundus, Basileus, Ceepus, Freemover, Bilateral, Lotus, NFM in različnih izmenjavah v mednarodnih programih skupne diplome. Več v: Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2013, 12.

462 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2013, 8.

463 Zapisnik 4. seje senata FF, 18. september 2013, 3.

464 Zapisnik 6. seje senata FF, 20. november 2013, 27.

Dekanja Branka Kalenić Ramšak (2014–2017).
Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

lahke, ker v mnogih primerih na mesta čakajo mladi in sposobni ljudje.⁴⁶⁵

Mladi so v kriznih časih, ko so bile službe na humanističnih in družboslovnih ustanovah redke, dejansko čakali na sprostitev delovnih mest. Hkrati pa je minister zamolčal, da je bilo državi v interesu, da jih zaposli, saj je bil strošek plač za docente neprimerno nižji kot za redne profesorje z vsemi dodatki. Posledično so se morali upokojiti starejši pedagoški sodelavci, ki bi pred uredbo lahko predavali še nekaj let, z njihovim odhodom pa se je pokazala podobna praznina kot ob menjavi generacij v prvi polovici devetdesetih let. Med upokojenimi na podlagi ZUJF so bili denimo Nataša Golob, Avgust Lešnik, Rudi Rizman, Dušan Nečak, Janek Musek, Marko Polič, Aleksander Skaza in drugi.⁴⁶⁶ Največja težava zaradi uredbe pa se je kazala pri

prevedbi delovnih mest ob rednem napredovanju v nazivu. Habilitacijska napredovanja v nasprotju z rednimi napredovanji niso bila zamrznjena, kljub temu pa so denimo mnogi novi izredni profesorji še nekaj časa dobivali osebne dohodke v višini docentske plače.⁴⁶⁷ Fakulteta je sicer predlagala prevedbo za vse, ki so se znašli v tem težavnem položaju, a je univerza predlog zavrnila.⁴⁶⁸ Stanje se je začelo normalizirati šele po oktobru 2016.⁴⁶⁹

Kljub nezadovoljstvu, protestom in vsem težavam so varčevalni ukrepi nazadnje obrodili sadove, saj je fakulteta izrazito zmanjšala primanjkljaj z 2,2 milijona evrov ob koncu leta 2012 na 350 tisoč evrov ob koncu leta 2013.⁴⁷⁰ A to je bil le kratkoročen uspeh. Kljub spodbudnemu trendu v bilanci se varčevanje ni zaključilo. Nasprotno, pritiski varčevanja so postajali

465 Žiga Turk: Govor na podelitvi diplom Filozofske fakultete. *Čas-opis*. <http://blog.zturk.com/2012/06/govor-na-podelitvi-diplom-filozofske.html> (dostop: januar 2019).

466 Zapisnik izredne seje senata FF, 1. april 2015, 2.

467 Zapisnik 7. seje senata FF, 11. december 2013, 5.

468 Zapisnik 16. seje senata FF, 22. oktober 2014, 2.

469 Zapisnik 37. seje senata FF, 28. september 2016, 3.

470 Zapisnik 8. seje senata FF, 8. januar 2014, 4.

Slavoj Žižek in Mladen Dolar na znanstvenem kolokviju What Emancipation? Marx's Futures (Kakšna emancipacija? Marxove prihodnosti) na Filozofski fakulteti 17. 5. 2013. Kolokvij je bil organiziran v okviru raziskovalnega programa Filozofske raziskave, ki ga je na Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete vodil raziskovalec Slavoj Žižek.

vse večji, prav tako zahteve po poplačilu izgub. Zato si je vodstvo leta 2014 prizadevalo, da bi z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport doseglo dogovor o pokrivanju preostalih izgub. To je bilo nujno, saj je bil v tem času na univerzi že pripravljen sklep o prisilni upravi fakultete. Če bi do tega prišlo, bi fakulteta dobivala le sredstva za osnovne plače in energente. Tako je bila postavljena pred dejstvo, da mora do 20. januarja predložiti natančen opis nadaljnjih varčevalnih ukrepov, ki pa so bili neposredno povezani s poslovanjem posameznih oddelkov, zlasti v delu nadobremenitev. Fakulteta je predlagala, da se določi minimalno število študentov za izvedbo seminarских vaj (tj. deset), da se za četrtno znižajo honorarji za izvajanje dejavnosti na doktorskem študiju in da se zniža izplačevanje povečanega obsega dela za nepedagoške delavce.⁴⁷¹ Na drugi strani pa je vlada z zamrznitvijo shem sofinanciranja za doktorski študij najbolj neposredno prizadela študente, kar je posledično vplivalo tudi na razmeroma nizek

vpis.⁴⁷² Fakulteta je to želela korigirati leta 2014 s predlogom univerzi, da se študentom 3. stopnje, ki nikoli niso bili sofinancirani, dodeli enkratna subvencija v približni višini 15 odstotkov polne šolnine na letnik.⁴⁷³

Ponovno so se pojavile skrbi glede zapostavljanja študentov humanistike in družboslovja, le da so se tokrat z univerze prelile na Javno agencijo za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS). Ker so bile možnosti zaposlovanja za mlade raziskovalce slabe, na drugi strani pa je bila pridobitev projekta predpogoj za habilitacije v najvišje nazive, so bili v središču razprav pogoji za pridobivanje programov in projektov. Te je bilo namreč v humanistiki nemogoče ali pa zelo težko pridobiti. Najbolj zloglasen del Javnega razpisa za raziskovalce na začetku kariere je bil minimalni pogoj za točkovanje na podlagi izkaza preteklega financiranja zunaj okvira ARRS oz. iz gospodarstva. Prav tu so bili humanisti po večini zapostavljeni, medtem

471 Ibidem.

472 Ibidem, 5 in Zapisnik 10. seje senata FF, 5. marec 2014, 3.

473 Zapisnik 10. seje senata FF, 5. marec 2014, 3.

ko je bilo največ uspešnih v shemi s področja naravoslovja, matematike in tehnike.⁴⁷⁴ Prodekan Novaković je videl rešitev na nivoju ponovnega povezovanja humanističnih in družboslovnih fakultet, ki ga je vzpostavil že dekan Nečak, a je kmalu zamrlo. Tokratna pobuda za sodelovanje je izhajala iz istih vzgibov kot ob koncu osemdesetih let: članice univerze še zdaleč niso imele enotnega stališča, predstavnice humanistike in družboslovja pa vsaka zase niso dosegle veliko, sploh zato, ker ARRS primarno upošteva stališča univerze kot krovne organizacije. Tudi tokrat je pobuda zamrla.⁴⁷⁵

Že ob koncu leta so se z uveljavitvijo določila o odpravi plačnih nesorazmerij ponovno pojavile finančne težave. Fakulteta je morala sama kriti uravnavanje razmerij, čeprav je šlo za vladni ukrep. Prav tako pa še vedno ni bilo urejeno financiranje bolonjskih programov 1. in 2. stopnje, ki skupaj trajajo pet let. Vlada je namreč še vedno financirala le štiri leta študija, kot je to veljalo v študijskem sistemu pred bolonjsko reformo.⁴⁷⁶ V letu 2015 se je financiranje fakultete še zmanjšalo,⁴⁷⁷ kar je dodatno ogrozilo izvajanje programov na 2. stopnji, kljub vedno večjemu vpisu. Posledično je zmanjkovalo denarja za redno študijsko dejavnost, s čimer je bilo ogroženo primarno poslanstvo fakultete – izobraževanje. Fakulteta se je usmerila v reševanje tekočega stanja, manjkajoča sredstva pa je premeščala iz drugih postavk. Med drugim je bila primorana ustaviti vse načrtovane investicije.⁴⁷⁸

Poleti 2015 je bila Branka Kalenić Ramšak vnovič izvoljena za dekanjo.⁴⁷⁹ V skladu z novo sprejetimi Pravili Filozofske fakultete so bili tokrat prvič izvoljeni kar štirje prodekani. Izr. prof. dr. Martin Germ je v drugem zaporednem, sicer pa tretjem

mandatu prodekana ostal odgovoren za študij 3. stopnje in založništvo. Prof. dr. Predrag Novaković je postal že drugič prodekan za znanstvenoraziskovalno delo, gospodarske zadeve in organizacijo. Prav tako je bil podaljšan mandat izr. prof. dr. Gregorju Perku kot prodekanu za 1. in 2. stopnjo ter področje informacijskega sistema. Novo mesto prodekanje pa je zasedla izr. prof. dr. Tatjana Marvin z Oddelka za primerjalno in splošno jezikoslovje, ki je skrbela za področje kakovosti in mednarodnega sodelovanja. Za študentko prodekanjo je bila izvoljena Sabina Leben, študentka zgodovine in sociologije.⁴⁸⁰

Tudi začetek novega mandata so spremljali novi varčevalni ukrepi. Fakulteta je za nižanje stroškov akreditacij predlagala, da bi združila pedagoške in nepedagoške programe na 2. stopnji, znotraj posameznega programa pa bi potem oblikovali enopredmetno in dvopredmetno smer.⁴⁸¹ Do začetka uvajanja tega predloga je prišlo v letu 2017, a se je proces ustavil na ministrstvu zaradi menjave vlade. Kljub temu je njegova uvedba še vedno mogoča. Poleg tega se je maja 2015 fakulteta soočala z inšpekcijskimi nadzori, ki so bili posledica t. i. afere o dodatkih za stalno pripravljenost.⁴⁸² Ti so pokazali, da so izplačila dodatkov za stalno pripravljenost, ki so bili na fakulteti uvedeni leta 2009, v neskladju z zakonom.⁴⁸³ Dekanja je pojasnila, da je v času varčevalnih ukrepov, decembra 2013, ukinila dodatke za stalno pripravljenost vodstvenim delavcem z izjemo vodij gospodarsko-tehničnega sektorja in računalniškega centra ter sodelavca službe za varstvo pri delu. Pri njih je želela nadomestiti dodatke z uvedbo izmenskega dela, a ni bila uspešna. V veri, da so pravne podlage za to ustrezne, je nato odobrila dodatke za pripravljenost

474 Ibidem, 3–4.

475 Zapisnik 18. seje senata FF, 17. december 2014, 5.

476 Ibidem, 5–6.

477 Zapisnik izredne seje senata FF, 1. april 2015, 1.

478 Letno poročilo 2015, 4.

479 Zapisnik 24. seje senata FF, 17. junij 2015, 3.

480 Zapisnik 26. seje senata FF, 16. september 2015, 4.

481 Gre za racionalizacijo programov in akreditacij, saj so zdaj ločeni programi za enopredmetno pedagoško smer, za dvopredmetno nepedagoško smer in za dvopredmetno nepedagoško smer. Več v: Zapisnik 24. seje senata FF, 17. junij 2015, 5.

482 Zapisnik 24. seje senata FF, 17. junij 2015, 5.

483 Zapisnik 29. seje senata FF, 16. december 2015.

omenjenim trem zaposlenim. A mnenje inšpektorata in Ministrstva za javno upravo je bilo, da nihče ni upravičen do tovrstnega dodatka. Po ugotovitvi inšpekcije je vodstvo z vodstvenimi delavci doseglo dogovor o vračanju dodatkov za leti 2012 in 2013. Po odločbi inšpektorata pa še s tremi tehničnimi sodelavci.⁴⁸⁴ 6. januarja 2016 je dekanja na novinarski konferenci razložila celotno situacijo in se v aferi o dodatkih za stalno pripravljenost kot edina dekanja na univerzi javno opravičila.⁴⁸⁵

V prvi polovici marca 2016 je končno inšpekcijsko poročilo navajalo, da je vodstvo fakultete odpravilo vse nepravilnosti v zvezi z izplačili dodatka za stalno pripravljenost.⁴⁸⁶ Sledili so še drugi nadzorni postopki, ki so jih izvajali Ministrstvo za javno upravo, Komisija za preprečevanje korupcije RS in policija, ki je del dokumentacije tudi zasegla. Dekanja je Fakultetni senat pozvala, da se izreče o njeni zaupnici, saj je po odločbi dobila javni zaznamek na Inšpektoratu za javni sektor. Pozivu je sledila javna podpora prodekanov, nato pa so ji prisotni člani senata, zaposleni in študenti na javnem glasovanju prav tako soglasno izrekli zaupnico.⁴⁸⁷ Ob takšni situaciji se je izkazalo, da mora fakulteta nujno imeti podporo kvalificiranega pravnika. Služba je bila vzpostavljena junija 2016, delovno mesto pa je zapolnila pravnica Sonja Drozdek Šinko.⁴⁸⁸

S študijskim letom 2015/2016 so se zaključevale vse aktivnosti predbolonjskih študijskih programov. Hiteli so predvsem študenti podiplomskih programov za pridobitev znanstvenega magisterija in doktorata znanosti, pa tudi vsi tisti, ki so morali zaključiti še zadnje obveznosti dodiplomskega študija. Še bolj

kot običajno so bile obremenjene komisije za študentske prošnje in tozadevni študijski referati, ki so skrbeli za zaključne listine. Mnogi študenti so morali zaradi mirovanja statusa študenta plačati za zaključek študija. Del tega denarja je bil razporejen neposredno na oddelke,⁴⁸⁹ večina pa vključena v sanacijo financ. So se pa ponovno sprostile možnosti za sofinanciranje doktorskega študija,⁴⁹⁰ kar je sprožilo veliko zanimanje, saj je bilo v študijskem letu 2016/2017 v prvi letnik programa vpisanih 71 novih študentov (80 odstotkov več kot letom predtem). Trend se je nadaljeval tudi v letu 2017/2018, ko se je vpisalo kar 76 doktorandov.⁴⁹¹ Sofinanciranje je bilo sprva omejeno glede na kriterije, ki so bili precej nižji kot v času recesije. V letu 2017 pa so ti postali še bolj ohlapni, saj je kandidatura za sofinanciranje potekala brez razpisa in vlaganja vlog. Do sofinanciranja so postali upravičeni vsi doktorandi, ki so napredovali v višji letnik oz. so imeli minimalno povprečno oceno 8 na 1. in 2. stopnji, če so bili vpisani v prvi letnik.⁴⁹² Tudi sicer se je področje financ popravljalo, predvsem zaradi izboljšanja splošne ekonomske klime v Sloveniji in Evropi. Bilanca poslovanja fakultete je bila v letu 2016 pozitivna, tako da je dekanja Kalenič Ramšak ocenjevala, da se sanacija počasi zaključuje.⁴⁹³

Na fakulteti je precej odmevala tudi novica o novih habilitacijskih merilih visokošolskih učiteljev, ki jih je predložila univerza. Tako je bilo med drugim določeno, da mora kandidat za izrednega profesorja opraviti trimesečno bivanje na tuji univerzi brez prekinitev in izkazovati vodenje projekta.⁴⁹⁴ Senatorji so predlagali, da bi se pri tem upoštevala tudi specifičnost nacionalnih strok in nižanje državnega

484 Zapisnik 30. seje senata FF, 27. januar 2016, 3 in Zapisnik 32. seje senata FF, 23. marec 2016, 2–3.

485 Ranka Ivelja: Afera »dodatki«: dekanja FF Branka Kalenič Ramšak se je – prva in edina – javno opravičila. *Dnevnik*, 7. januar 2016: <https://www.dnevnik.si/1042727899> (dostop: februar 2019).

486 Zapisnik 30. seje senata FF, 27. januar 2016, 3 in Zapisnik 32. seje senata FF, 23. marec 2016, 3–4.

487 Zapisnik 32. seje senata FF, 23. marec 2016, 4.

488 Zapisnik 34. seje senata FF, 25. maj 2016, 4.

489 Ibidem, 3–4.

490 Zapisnik 37. seje senata FF, 28. september 2016, 5.

491 Letno poročilo za leto 2017, 19.

492 Zapisnik 1. seje senata FF, 31. maj 2017, 3.

493 Zapisnik 42. seje senata FF, 22. februar 2017, 2.

494 Zapisnik 37. seje senata FF, 28. september 2016, 4.

Delavnica *Ženske in pokojne tranzicije: Politika ERC* projekta EIRENE pod vodstvom Marte Verginella; 10. oktober 2018. Od leve: Polona Kaplar, Brigitta Bader-Zaar, Dagmar Wernitznig, Matthew Stibbe, Elda Guerra, Chiara Bonfiglioli, Julie V. Gottlieb, Glenda Sluga, Marta Verginella, Tullia Catalan, Mateja Jeraj, Irena Selišnik, Andrea Feldman, Ivan Kosnica, Ana Cergol Paradiž, Matteo Perissinotto, Urška Strle, Gorazd Bajc, Petra Testen Koren. Vir: Arhiv EIRENE.

proračunskega vložka, namenjenega raziskovalni dejavnosti, iz katerega so se projekti financirali.⁴⁹⁵ Ponovno je vzklila ideja o uvedbi področnih meril za naravoslovje, tehniko, humanistiko, družboslovje in druge vede,⁴⁹⁶ ki pa večinoma ni bila uspešna. Zagotovo je tudi doseganje habilitacijskih meril prispevalo k temu, da je bila fakulteta uspešna pri pridobivanju raziskovalnih projektov. Istočasno se je v letu 2017 na fakulteti uspešno izvajalo kar 18 raziskovalnih programov. Zagotovo pa je bila najbolj odmevna uspešna kandidatura zgodovinarke prof. dr. Marte Verginella za večmilijonski projekt Evropskega raziskovalnega sveta (ERC), ki ga je dobila kot prva predstavnica humanistike v Sloveniji.⁴⁹⁷

Fakulteta se je v duhu internacionalizacije tudi vključila v fleksibilni modul Univerze v Ljubljani Leto plus, ki vsem tujcem – študentom in zaposlenim

– omogoča učenje slovenščine. Ta modul vsebuje več jezikovnih ravni, pa tudi poučevanje o slovenski kulturi in družbi.⁴⁹⁸ Poleg tega pa je fakulteta tudi spremenila pravilnik o podeljevanju študentskih nagrad. Predtem so se podeljevale fakultetne Prešernove nagrade, med katerimi je bila nato ena sama predlagana za univerzitetno Prešernovo nagrado. Po sprejetju novih Pravil FF v letu 2017 pa je vsak oddelek najprej izbral najboljšo nalogo, ki je dobila novo, Dekanovo nagrado. Med vsemi nagrajenci je nato fakultetna komisija izbrala tri⁴⁹⁹ naloge, ki so kot najboljše na fakulteti dobile Nahtigalovo nagrado, poimenovano po prof. dr. Rajku Nahtigalu, prvem dekanu Filozofske fakultete. Med temi tremi pa je bila nato največ ena⁵⁰⁰ predlagana za univerzitetno Prešernovo nagrado. Od leta 2015/2016 se podeljujejo tudi fakultetne nagrade za najboljše disertacije

495 Ibidem in Zapisnik 42. seje senata FF, 22. februar 2017, 14–15.

496 Zapisnik 42. seje senata FF, 22. februar 2017, 115.

497 Zapisnik 44. seje senata FF, 19. april 2017, 2–3.

498 Zapisnik 41. seje senata FF, 25. januar 2017, 3.

499 Z dopolnili leta 2019 pa štiri naloge. Več v: Pravilnik o podeljevanju nagrad študentkam Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 29. maj 2019, 1.

500 Po dopolnilih leta 2019 pa največ štiri naloge, ki so prejele Nahtigalovo nagrado. Več v: ibidem.

Dekan Roman Kuhar (2017–) med odprtjem razstave *Mejni kamni, bodeča žica, stražni stolpi in minska polja: življenje ob okupacijskih mejah v Sloveniji, 1941–1945*; 7. november 2018. Od leve: Roman Kuhar, Kornelija Ajlec, Alenka Cedilnik, Božo Repe in Maja Vehar. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

s področja humanistike in družboslovja z namenom večje javne prepoznavnosti.⁵⁰¹

Med zadnjimi vidnimi ukrepi fakultetnega vodstva pod dekanjo Kalenič Ramšak je bila tudi obravnava delovnih pogojev čistilnega osebja, ki je bilo zaposleno pri čistilnem servisu, izbranem na javnem razpisu. Fakulteta je najemala zunanje izvajalce za čiščenje vse od leta 2002. Ob koncu leta 2016 so se pogoji zaposlovanja in socialne varnosti za te sodelavke zaostri, saj so bile zaposlene po pogodbah za določen čas šestih mesecev in posledično stalno v negotovem položaju. Zato je sindikalni predstavnik Luka Omladič zaprosil vodstvo in senat fakultete za neposredno zaposlitev na fakulteti.⁵⁰² Vse leto so potekale aktivnosti o prekinitvi pogodbe s čistilnim servisom in zaposlitvijo 14 snažilk. Prizadevanja so bila uspešna, pod nove pogodbe, ki so postale veljavne s 1. novembrom 2017, pa se je podpisal že novi dekan.

Volitve dekana so potekale po pravilih novega Statuta UL in Pravil FF. Za novega dekana so tokrat

prvič glasovali vsi zaposleni za vsaj polovičen delovni čas in vsi študenti, ne le senat. Prav zaradi novega postopka je ob razpisu volitev dekanja Kalenič Ramšak predlagala, da bi se izvedle le volitve za novega dekana, ta pa bi si potem sam izbral svoje prodekane. Kot razlog je navedla dejstvo, da vedno obstaja možnost, da prodekani ne bodo izvoljeni in »da je verjetno štiri leta težko delati vsak dan z nekom, ki je Senatu FF všečen, ne moreš pa [sam op. a.] delati z njim«.⁵⁰³ Kot edini kandidat je bil na mesto dekana z visoko, 94-odstotno podporo volilnega telesa izvoljen sociolog, prof. dr. Roman Kuhar. Predlog dekanje glede izbora prodekanov je bil le deloma uresničen, saj je te dejansko predlagal novi dekan sam, a jih je moral potrditi še senat. Prvi, ki so mesta zasedli na podlagi novih določil, so bili anglist izr. prof. dr. Gašper Ilc, ki je prevzel področje 1. in 2. stopnje študija in informacijskega sistema, izr. prof. dr. Jasna Mažgon z Oddelka za pedagogiko in andragogiko, ki je prevzela skrb za študij 3. stopnje in znanstvenoraziskovalno delo, hispanistka izr. prof. dr. Barbara Pihler Ciglič,

501 Letno poročilo za leto 2017, 19.

502 Zapisnik 43. seje senata FF, 22. marec 2017, 24.

503 Ibidem, 21.

ki je zadolžena za področje kakovosti in založništva, ter geografinja doc. dr. Katja Vintar Mally, ki skrbi za področje gospodarstva, organizacije fakultete in mednarodnega sodelovanja.⁵⁰⁴

Mandatno obdobje v letu 2017 izvoljenega vodstva se v času stoletnice fakultete in nastajanja pričujoče knjige še ni izteklo. Pisanje o najnovejših zgodovinskih obdobjih, predvsem pa o procesih, ki še vedno trajajo, je vedno trd oreh. Besedilo ni mišljeno kot popolna ali dokončna zgodovina. Zaobseči vse plati tako bogate in razvejene ustanove ter posameznikov, ki jo tvorijo, je nemogoče. Vredno si je zapomniti besede Voltaira, ki jih je prof. Nečak citiral na začetku svojega zapisa: »Kdor piše zgodovino svojega časa, mora pričakovati, da mu bodo očitali vse, kar je povedal, in vse, česar ni povedal.« Avtorja tega dela besedila sva primarno na podlagi analize senatnih zapisov poskušala oblikovati temeljni pregled obravnavanega obdobja s čim manj pomanjkljivostmi in napakami. Zato se tako kot tudi drugi avtorji knjige nadejava, da bo besedilo v pomoč vsem raziskovalcem, ki bodo v bodoče analizirali delo naše »almae matris« in oblikovalcev njene vsakodnevnic v naslednjih stotih letih.

504 Zapisnik 3. seje senata FF, 20. september 2017, 3–4.

V iskanju prostora

S širitvijo študijskih programov v začetku sedemdesetih let se je ponovno pojavil problem prostorske stiske, čeprav je bila nova zgradba dograjena le desetletje predtem. Ocene o rasti števila študentov so bile očitno podcenjene, saj se je v dobrem desetletju njihovo število podvojilo. V študijskem letu 1971/72 je bilo že 2480 vpisanih rednih študentov in 287 absolventov,⁵⁰⁵ tj. skoraj 500 študentov več kot leto predtem.⁵⁰⁶ Porastu študentov je sledilo višanje števila zaposlenih.

Ker se je število uporabnikov stavbe fakultete tako povečalo, se je kmalu pojavila pobuda o dozdavi dodatnega trakta. Že leta 1968 je bila imenovana posebna komisija za razširitev stavbe,⁵⁰⁷ ki jo je vodil prof. dr. Nace Šumi.⁵⁰⁸ Komisija je izvedla anketo med oddelki, s katero je poskušala napovedati prostorske potrebe fakultete za nadaljnjih 20 let, idejno zasnovo pa je nato izdelal ing. Savin Sever iz biroja Slovenija projekt. V predlagani idejni zasnovi si je Sever zamislili izgradnjo ločenega prizidka severozahodno od sredinskega dela osrednje stavbe, ki bi imel v središčnem delu predavalnice, obkrožali pa bi ga kabineti. V pritličju bi bil tudi avditorij s 1200 mesti. S tako postavitvijo za stavbo fakultete sta projektantski biro in komisija tudi odgovarjala na proteste študentov v nemirnem letu 1971, ki so zahtevali

odmik pedagoškega procesa od prometne Aškerčeve ceste.⁵⁰⁹ Idejna zasnova je bila javno razgrnjena v avli fakultete čez poletje leta 1971 in je bila dobro sprejeta. Nato pa se je začel lov za finančnimi sredstvi, kjer si je fakulteta prizadevala, da bi stroške prizidka krili iz desetletnega univerzitetnega investicijskega načrta. Višje instance pa so se tedaj ukvarjale predvsem z investicijami na medicinski in ekonomski fakulteti, ki so jih imele za bolj nujne, a so jih obravnavale tudi bolj celostno.⁵¹⁰ Pojavilo se je sicer upanje, da bo vlada vendarle odobrila financiranje projekta, ki bi zadostil potrebam svetovnega slavističnega kongresa, ki sta ga leta 1978 organizirali filozofski fakulteti v Zagrebu in Ljubljani,⁵¹¹ a ni bilo tako.

Med iskanjem finančnih sredstev za prizidek so se najprej in najbolj kritično pokazale razsežnosti prostorske stiske Oddelka za etnologijo. Ta je imel namreč na voljo le en kabinet ter eno sobo in pol, ki je bila namenjena knjižnici, v njej pa so imeli svoje mesto poleg bibliotekarke še dva demonstratorja, asistent in predstojnik oddelka. Takrat je prišlo do dogovora z Oddelkom za arheologijo, da si z etnologi začnejo deliti sobo 117, ki je bila do tedaj študijska soba za študente arheologije.⁵¹² Podobne težave so bile tudi na Oddelku za pedagogiko, katerega prostori so bili okrnjeni do te

505 Zapisnik seje FS FF, 9. november 1972, 3.

506 Zapisnik seje PZS, 11. november 1971, 2.

507 Zapisnik 10. seje FS FF, 30. junij 1970, 2.

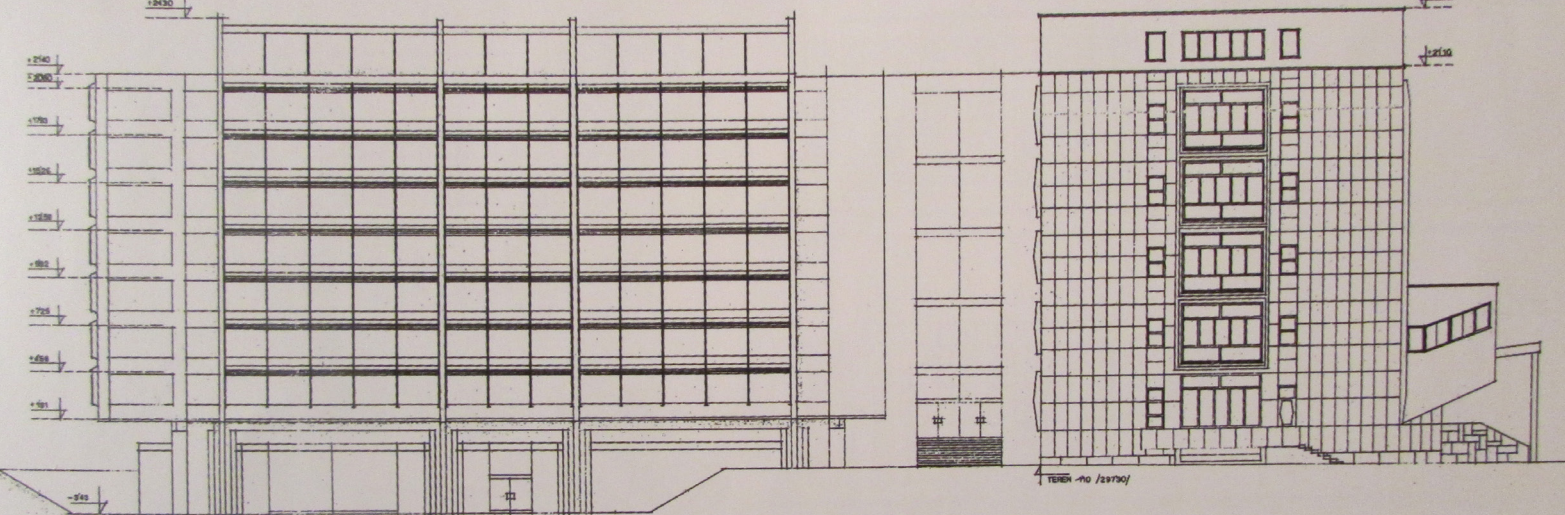
508 Zapisnik skupne 6. seje PZS in FS FF, 27. november 1970, 10.

509 Zapisnik seje FS FF, 18. maja 1972, 2–3.

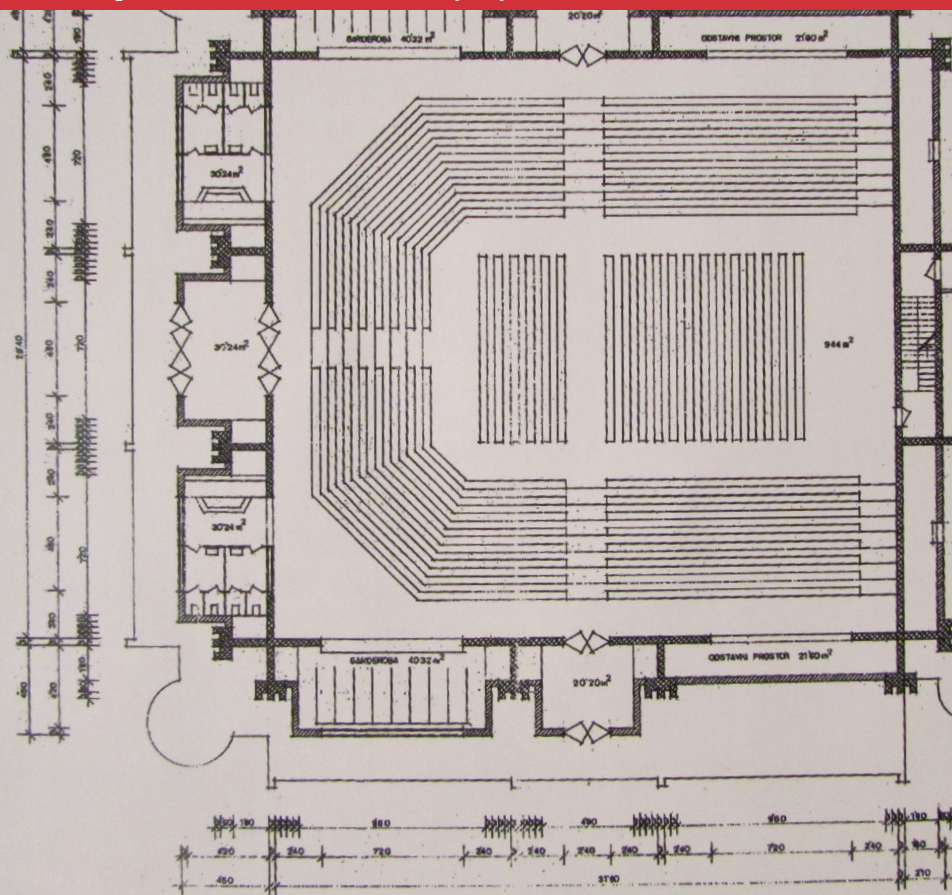
510 Zapisnik 9. seje FS FF, 27. oktober 1981, 8.

511 Zapisnik seje FS FF, 9. november 1972, 6.

512 Zapisnik 2. seje FS FF, 27. februar 1973, 1–2.

Idejna zasnova Savina Severja za izgradnjo druge stavbe Filozofske fakultete iz leta 1971. Vir: Savin Sever, Metka Dolenc, Aleš Vodopivec. Savin Sever arhitekt. Ljubljana: Nuit, 2013, 111.

mere, da so morali omejevati izvajanje študijskega programa.⁵¹³ Prvi oddelek, ki je sprejel omejitve študentskih mest tudi zaradi prostorske stiske, je bil v študijskem letu 1977/78 Oddelek za psihologijo. V prvi letnik so tedaj vpisali 60 študentov. Ocenili so, da je to največje število, ki ga oddelek lahko sprejme.⁵¹⁴ Naslednje leto so omejitve uvedli tudi na pedagogiki, umetnostni zgodovini in arheologiji,⁵¹⁵ nato pa so v naslednjih letih omejitve zajele še druge študijske smeri, kar je bilo nujno tako zaradi prostorskih omejitev kot zaradi premajhnega števila pedagoškega kadra.⁵¹⁶ Vodenje Komisije za dograditev fakultetne stavbe je leta 1976 prevzela doc. dr. Breda Pogorelec. Tedaj so predlagali univerzi in Izobraževalni skupnosti Slovenije, da se izgradnja novega prizidka uvrsti v srednjeročni investicijski program razvoja visokega šolstva v SR Sloveniji za leta 1980–1985.⁵¹⁷ A pomnoženo z vsemi finančnimi težavami fakultete, ki so bile povezane z izplačilom in višino plač ter zagotavljanjem sredstev za izvajanje osnovnega pedagoškega procesa, je bilo vprašanje dozidave postavljeno v ozadje.

Leta 1979 so se začele resnejše priprave za nadzidavo terase fakultetne stavbe, za katero je projekt pripravil Splošni projektivni biro Ljubljana. To je bil dejansko prvi korak k lajšanju prostorske stiske.⁵¹⁸ 16. novembra je fakulteto obiskal podpredsednik IS Dušan Šinigoj, ki je ob tej priložnosti s fakulteto podpisal sporazum o nadzidavi severnega dela terase. V njem je bilo določeno, da bo prvo fazo, tj. nadzidavo severozahodnega dela, financirala fakulteta iz lastnih sredstev, za nadzidavo severovzhodnega dela pa se je podpredsednik zavezal, da bodo v letu 1980

zagotovljena javna sredstva. Hkrati je Šinigoj obljubil, da bodo v srednjeročnem načrtu do leta 1985 zagotovljena tudi sredstva za izdelavo projekta za celotno rešitev prostorske problematike.⁵¹⁹ Na podlagi sporazuma je 19. decembra 1979 potekal zbor delavcev, kjer je bil potrjen prenos sredstev z drugih stroškovnih mest na poseben račun za investicijo prve faze nadzidave terase.⁵²⁰ Gradnja, ki jo je izvajalo Gradbeno podjetje Bežigrad,⁵²¹ se je kmalu začela, fakulteta pa je še naprej lobirala za dejansko izplačilo sredstev, ki jih je Šinigoj obljubil za drugo fazo. 27. novembra 1980 se je vodstvo fakultete ponovno srečalo z njim, a razen načelne obljube o izpeljavi zavez sestanek ni obrodil konkretnjših sadov. Tako je bila prva faza dokončana, še preden je fakulteta pridobila sredstva za drugo fazo. 12. februarja 1981 je bil namreč opravljen tehnični prevzem novih prostorov na severozahodni terasi. Te si je ogledal tudi Šinigoj in ob tem v bolj naklonjenem tonu kot nekaj mesecev prej obljubil, da si bo prizadeval za čimprejšnje financiranje druge faze.⁵²² Gradbeno dovoljenje za drugi del je bilo podeljeno čez pol leta, kmalu pa so bila zagotovljena tudi sredstva. Gradnja severovzhodnega krila se je začela takoj zatem, a se je odvijala počasneje od želja. V tem delu terase je bilo namreč stanovanje fakultetnega kurjača, ki pa ga sprva ni želel zapustiti.⁵²³ Splošno gradbeno podjetje Obnova⁵²⁴ je z deli zaključilo maja 1982, 8. junija pa je bil narejen še tehnični prevzem. S tem korakom je fakulteta pridobila novo predavalnico, prostor za računalniški center in še nekaj drugih nujno potrebnih prostorov.⁵²⁵

Nadzidava fakultetne terase pa ni reševala prostorskega vprašanja v celoti. Čeprav je pridobitev

513 Zapisnik 7. seje FS FF, 25. februar 1977, 3.

514 Zapisnik 8. seje FS FF, 11. maj 1977, 3.

515 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. oktober 1978, 8.

516 Ibidem.

517 Zapisnik 6. seje FS FF, 14. januar 1977, 2.

518 Zapisnik 8. seje FS FF, 10. oktober 1979, 2.

519 Zapisnik 9. seje FS FF, 21. december 1979, 2.

520 Ibidem, 2–3.

521 Zapisnik 9. seje FS FF, 27. oktober 1981, 4.

522 Zapisnik 6. seje FS FF, 25. februar 1981, 2.

523 Zapisnik 7. seje FS FF, 16. april 1981, 3.

524 Zapisnik 2. seje FS FF, 23. oktober 1982, 5.

525 Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982, 12.

Dolgoletna vodja prostorske komisije
Breda Pogorelec decembra 1973.
Avtor: Marjan Ciglič. Arhiv: MNZS.

Stavba Filozofske fakultete decembra 1987, ko še ni bila vidna nadgradnja na jugovzhodni terasi. Avtor: Marjan Dobovšek. Vir: MNZS.

polovice 5. nadstropja le začasno omilila prostorsko stisko, so v tem času povsem potihnili prizadevanja za dograditev prizidka. Verjetnost za njegovo izvedbo je bila sredi splošne gospodarske krize osemdesetih let pravzaprav utopična, poleg tega so bili predlogi glede reševanja prostorskega vprašanja zelo drugačni od želja vodstva fakultete. Ljubljanski urbanistični zavod je denimo v urbanističnem načrtu razvoja Ljubljane do leta 2000 predvidel selitev Filozofske fakultete iz središča mesta za Bežigrad, v neposredno bližino Pedagoške in Ekonomske fakultete ob Vojkovi cesti. A fakulteta je rešitev v okviru strnjenege severnega družboslovno-humanističnega univerzitetnega kampusa zavrnila z argumentom, da se stroke Filozofske fakultete formalno in neformalno preveč tesno navezujejo na ustanove v središču mesta – predvsem na knjižnice in muzeje.⁵²⁶

Tako fakulteti ni ostalo drugega, kot da se še naprej zavzema za parcialno reševanje prostorske stiske. Prva taka priložnost se je kazala v pridobivanju prostorov v sosednji stavbi študentskega zdravstvenega doma na Aškerčevi cesti oz. v stavbi t. i. šolske poliklinike, ki so se sprostili s selitvijo splošne ambulante na Metelkovo ulico. Fakulteta si je obetala prevzem kletnih prostorov,⁵²⁷ ki sta jim jih na sestanku s fakultetnimi predstavniki obljubila tako IS Občinske skupščine Ljubljana-Center⁵²⁸ kot tudi Izobraževalna skupnost.⁵²⁹ Prostore naj bi fakulteta namenila za menzo in družbeno dejavnost.⁵³⁰ A ker je bilo treba

prostore prenoviti in ustrezno urediti, za kar pa Izobraževalna skupnost ni bila pripravljena odobriti dodatnih finančnih sredstev,⁵³¹ se je celoten prevzem zapletel. Fakulteta je zato predlagala, da bi celotno investicijo prevzel Zdravstveni dom - Center, fakulteta pa bi potem prostore najela⁵³² za dobo najmanj desetih let.⁵³³ Sčasoma so vendarle uredili prostore menze, a so jih predali Študentskemu centru, ki naj bi prevzel poslovanje.⁵³⁴ Menza v najemu Filozofske fakultete se je odprla ob koncu leta 1985, vendar je bila skromno obiskana, s čimer se je pojavilo vprašanje rentabilnosti.⁵³⁵ Nazadnje se je izkazalo, da ni mogoče poslovati pozitivno, zato je fakulteta že leta 1989 poskušala dati menzo v nadaljnji najem,⁵³⁶ a zanj ni bilo interesa.⁵³⁷ Posledično je bila najemna pogodba z Zdravstvenim domom prekinjena, čeprav je bila sklenjena do leta 1994.

Druga parcialna ideja je vključevala prostore Glasbene matice, ki jo je s selitvijo v Stiški dvorec zapuščala Akademija za glasbo.⁵³⁸ A ta ideja je zamrla tako hitro, kot se je pojavila. Medtem pa so se različni oddelki še vedno stiskali v premajhnih kabinetih, za svojo dejavnost pa so imeli na voljo premalo predavalnic. Sredi osemdesetih let sta imela največje tovrstne težave le nekaj let predtem ustanovljena katedra za španski jezik Oddelka za romanske jezike in književnosti ter Oddelek za arheologijo.⁵³⁹ Slednji je stisko reševal tako, da si je našel začasne prostore na Tobačni ulici 4, v sklopu Tobačne tovarne.⁵⁴⁰ Zaradi pomanjkanja prostora tudi Oddelek za psihologijo ni

526 Zapisnik 10. seje FS FF, 21. december 1981, 2.

527 Zapisnik 13. seje FS FF, 6. maj 1982, 2.

528 Zapisnik 3. seje FS FF, 29. december 1982, 2.

529 Zapisnik 5. seje FS FF, 19. april 1983, 2.

530 Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982, 12.

531 Zapisnik 1. seje FS FF, 17. december 1984, 3.

532 Zapisnik 10. seje FS FF, 16. maj 1984, 2.

533 Zapisnik 11. seje FS FF, 26. junij 1984, 2.

534 Zapisnik 6. seje FS FF, 29. oktober 1985, 2.

535 Zapisnik 1. seje FS FF, 12. september 1986, 4.

536 Zapisnik 6. seje delegacije delavcev v FS, 15. september 1989, 3.

537 Zapisnik 7. seje FS FF, 18. oktober 1989, 3, 8.

538 Zapisnik 1. seje FS FF, 24. junij 1982, 12.

539 Zapisnik 4. seje FS FF, 11. junij 1985, 4.

540 Zapisnik 10. seje FS FF, 24. februar 1986, 4.

mogel več izvajati vseh predavanj in vaj.⁵⁴¹ Ob vedno bolj nevdržnemu stanju je bil najbolj smotrni korak, da se poskuša izseliti Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete in Oddelek za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete, ki sta zasedala prostore v desnem krilu pritličja ter v 3. in 4. nadstropju. Skupaj z nadgradnjo južnega dela terase, kamor naj bi umestili novoustanovljeno INDOK⁵⁴² službo in prepotrebne predavalnice,⁵⁴³ bi z obema selitvama za nekaj časa uspeli olajšati obremenitev stavbe. Prve pobude za selitve oddelkov Biotehniške in Naravoslovnotehniške fakultete so se pojavile že v prvi polovici osemdesetih,⁵⁴⁴ vendar je bil proces selitve razmeroma dolg. Na ponovnem sestanku s Šinigojem (zdaj že predsednikom IS) leta 1986 je fakultetno vodstvo dobilo potrdilo, da se bo v bližini sedeža Biotehniške fakultete pod Rožnikom zgradilo Biološko središče.⁵⁴⁵ Vendar pa Šinigoj ni ponudil nobenih rokov, kdaj naj bi se namera realizirala. Dekan Šumi je ocenjeval, da bi do selitve lahko prišlo do leta 1990.⁵⁴⁶

Vse to pa ponovno ni v celoti razreševalo splošnega prostorskega problema. Tedaj so namreč ocenjevali, da bi fakulteta potrebovala vsaj 19 tisoč kvadratnih metrov prostora,⁵⁴⁷ kar pa bi bilo mogoče zagotoviti le z gradnjo novega prizidka. Tega naj bi po predlogu predsednice prostorske komisije, prof. Pogorelec, začeli graditi leta 1995.⁵⁴⁸ V vmesnem času se je torej morala fakulteta znajti po najboljših močeh in prišlo je do paradoksalnega položaja. Če je dekan Šumi še leta 1985 pričakoval, da bo Pedagoška akademija ukinjena, Filozofska fakulteta pa bo pripojila programe, ki morajo obstati, je že naslednje leto – torej ko

je postalo jasno, da bo akademija namesto v zgodovino prešla v fakulteto – začel pogovore z vodstvom akademije, da bi Filozofska fakulteta najela nekatere njene prostore. V njih so se kmalu začeli izvajati predvsem nekateri deli športne vzgoje,⁵⁴⁹ visoki namenjini⁵⁵⁰ pa se ni bilo mogoče izogniti, saj je bilo precej hitro jasno, da se bo gradnja prizidka zavlekla. Na zvezni ravni je bila namreč zaradi inflacije in splošnih gospodarskih težav sprejeta zakonodaja, ki je prepovedala vse investicije v javnem sektorju. S tem ni prišlo le do zastoja priprav za izgradnjo prizidka, temveč tudi do zastoja realizacije nadgradnje južne terase fakultete.⁵⁵¹ Rektorat univerze se je ob tej oviri zavzel, da bi se gradnja prizidka vendarle začela enkrat do leta 2000.⁵⁵²

Zaradi odmikanja vseh rešitev, ki bi dodelile več prostora fakulteti, se je vodstvo odločilo, da bo na trenuten položaj fakultete opozorilo v medijih. Tako je televizija predvajala prispevek o nemogočih pogojih dela na Oddelku za psihologijo. Članek je bil objavljen tudi v *Delovi* Sobotni prilogi.⁵⁵³ Ko je prišlo na dan, da želijo nekatere tehnične fakultete izsiliti svoje investicije pred Filozofsko fakulteto, se je vodstvo dogovorilo z RTV Ljubljana za snemanje daljše oddaje o tej problematiki.⁵⁵⁴ Na koncu se je izkazalo, da v luči siceršnjih dogodkov, povezanih s sprejemom amandmajev k republiški ustavi, prostorska problematika ni najbolj zanimiva tema in do realizacije oddaje ni nikoli prišlo. Vendarle pa so se nekatere stvari začele spreminjati, saj so v letu 1989 začeli graditi Biološko središče, ki je obetalo skorajšnjo selitev biologov iz stavbe. Poleg tega je vlada nakazala, da

541 Ibidem, 5.

542 INDOK službe so imele v večjih organizacijah nalogo dupliciranja dokumentov, pomembnih za delo zaposlenih.

543 Zapisnik 3. seje FS FF, 11. april 1985, 3.

544 Npr. Zapisnik 4. seje FS FF, 11. junij 1985, 3.

545 Zapisnik 10. seje FS FF, 24. februar 1986, 4.

546 Zapisnik 6. seje FS FF, 29. oktober 1985, 2.

547 Zapisnik 7. seje FS FF, 19. november 1985, 3.

548 Ibidem.

549 Zapisnik 13. seje FS FF, 26. oktober 1987, 4.

550 Zapisnik 15. seje FS FF, 13. januar 1988, 15.

551 Ibidem, 4.

552 Zapisnik 18. seje FS FF, 14. marec 1988, 3.

553 Zapisnik 19. seje FS FF, 16. maj 1988, 4.

554 Zapisnik 24. seje FS FF, 3. oktober 1988, 4.

Stavba na Zavetiški 5, kjer zdaj domujeta Oddelek za arheologijo in Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

bi se končno lahko začela nadgradnja južnega dela terase, kar je fakulteta vzela zelo resno. Nemudoma je začela z usklajevanjem dovoljenj in načrtov.⁵⁵⁵ Ti so bili hitro pripravljene, a že aprila 1989 se je celotna zadeva ustavila, saj Izobraževalna skupnost Slovenije ni želela finančno podpreti projekta.⁵⁵⁶ Vse skupaj se je tako zavleklo, da je morala fakulteta – po odločbi sanitarnega inšpektorja – namesto nadgradnje terase najprej obnoviti streho.⁵⁵⁷ Nadgradnja je stekla šele v letu 1990 z denarjem, ki sta ga nakazala Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo in univerza.⁵⁵⁸

Leta 1989 se je ukinjala vojaška bolnišnica v stavbi Mladike. Fakultetno vodstvo je menilo, da bi bili

tamkajšnji prostori ustrezni za namestitev dela fakultetnih programov. Za te prostore so kandidirale tudi umetniške akademije, ki so od takrat tudi največje konkurentke Filozofske fakultete v lovu za novimi prostori.⁵⁵⁹ Mladiko je nazadnje prevzelo Ministrstvo za zunanje zadeve in tudi ta zgodba je bila kmalu zaključena. Na drugi strani pa sta Oddelek za arheologijo in Oddelek za etnologijo ob koncu leta 1990 pridobila prostore v Mladinskem domu Malči Beličeve na Zavetiški ulici 5, kjer se nahajata še danes.⁵⁶⁰ Najprej je bilo treba stavbo prenoviti, saj je bila uporabna le ena polovica, v katero so se ob začetku študijskega leta 1991/92 vselili arheologi. Drugi del, namenjen etnologom, pa je bil sprva v »surovem stanju«,⁵⁶¹ a se je

555 Zapisnik 3. seje FS FF, 27. februar 1989, 3.

556 Zapisnik 4. seje FS FF, 21. april 1989, 3.

557 Zapisnik 6. seje delegacije delavcev v FS, 15. september 1989, 2.

558 Zapisnik 12. seje delegacije delavcev v FS, 11. september 1990, 5.

559 Zapisnik 7. seje FS FF, 18. oktober 1989, 8.

560 Zapisnik 2. seje FS FF, 31. januar 1991, 6.

561 Zapisnik 7. seje FS FF, 11. november 1991, 4.

oddelku uspelo tja preseliti že ob novem letu.⁵⁶² Prenova se je končala leta 1992, oddelka pa sta s selitvijo pridobila 1200 m² površin.⁵⁶³ Izpraznjene prostore v matični stavbi so dobili germanisti, romanisti in psihologi.⁵⁶⁴ Tudi sicer je bil na fakulteti storjen velik napredek prav v času slovenskega osamosvajanja, ko so bila zaključena nadzidava strehe. V 5. nadstropje so se selili dekanat, skupne službe, ZIFF in druge krovne službe fakultete. Na zahodni strani sta dobila prostore Oddelek za bibliotekarstvo in Oddelek za muzikologijo, dodatne kabinete pa še sociologi, filozofi in romanisti. Dokončana je bila tudi prenova skladišča premoga, ki so ga preuredili v didaktično predavalnico, tako kot tudi nekdanji arheološki laboratorij v sobi 024. V nekdanjo kotlovnico je bilo umeščeno skladišče tehnične službe, arhiv pa so uredili v prostorih zaklonišča v sobi 016.⁵⁶⁵

V takem duhu so se prizadevanja za razrešitev prostorskega problema nadaljevala, čeprav ponovno v nekoliko počasnejšem ritmu. Še vedno je veljalo, da bo problematika dokončno rešena z izgradnjo prizidka med matično stavbo in Rimsko cesto. Vodstvo je bilo namreč trdno odločeno, da bo fakulteta ostala na lokaciji ob Aškerčevi cesti, še posebej, ker je bila sem umeščena tudi zgradba NUK II, ki prav tako do danes še ni zgrajena.⁵⁶⁶ Do začetka leta 1993 je bil posledično izdelan nov projekt za izgradnjo prizidka, ki bi omogočil razširitev pedagoško-raziskovalnih dejavnosti na 6000 m².⁵⁶⁷ Rektor univerze dr. Alojz Kralj je podprl prizadevanja umestitve prizidka med Aškerčevo in Rimsko cesto šele leta 1997, a kakšnih konkretnih obljub, podobno kot njegovi predhodniki, ni dajal.⁵⁶⁸ To bi bilo sicer nujno potrebno, saj je s strmim naraščanjem študentov v devetdesetih letih,

uvajanjem novih oddelkov in študijskih smeri, s tem pa tudi naraščanjem števila zaposlenih, predvsem mladih raziskovalcev in asistentov stažistov, fakulteta sramotno ostajala v enakih prostorskih okvirih. V to zatečeno stanje so bili vključeni prostori vseh nivojev fakultete: predavalnice, laboratoriji, knjižnice, delovni kabineti, strokovne in tehnične službe. Vse prostorske rezerve so bile po besedah dekana Horvata izčrpane do študijskega leta 1998/99. Posebej ironično pa se mu je zdelo, da »smo bili prisiljeni najemati prostore na sosednjih fakultetah za visoke komercialne najemnine; na teh fakultetah pa se stalno zmanjšuje število študentov«.⁵⁶⁹

Istočasno so nekateri oddelki drugih ustanov še vedno zasedali prostore matične stavbe fakultete, saj se jim ni uspelo v celoti izseliti. Prva faza selitve Oddelka za biologijo Biotehnične fakultete v novo stavbo pod Rožnikom je potekala šele leta 1992. Filozofska fakulteta je nemudoma začela z obnovo nekaterih izpraznjenih prostorov v tretjem nadstropju in v njih namestila germaniste, pa tudi del Oddelka za umetnostno zgodovino in Oddelka za klasično filologijo.⁵⁷⁰ Šele leta 1993 je bila selitev Oddelka za biologijo iz preostalih prostorov v 4. nadstropju končana. Ko so se začele priprave na ustanovitev Oddelka za prevajalstvo leta 1994, bi se ta moral seliti v 4. nadstropje, a denarja za njegovo preureditev ni bilo.⁵⁷¹ Namesto tega so prostore za oddelčne aktivnosti najemali na sosednjih fakultetah.⁵⁷² 4. nadstropje je bilo prenovljeno šele leta 1996, vanj pa so umestili oddelke za sociologijo, filozofijo in primerjalno književnost.⁵⁷³

Med strokovnimi službami je premalo prostora najbolj hromilo delovanje zelo obremenjenega

562 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 8.

563 Zapisnik 7. seje FS FF, 11. november 1991, Dekanovo poročilo, 1.

564 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 8.

565 Zapisnik 7. seje FS FF, 11. november 1991, Dekanovo poročilo, 1.

566 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1991/92, 8.

567 Zapisnik 1. seje FS FF, 25. januar 1993, 4.

568 Zapisnik 11. seje senata FF, 5. november 1991, 2 in Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1997/98, 2.

569 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 3.

570 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1992/93, 8.

571 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1995/96, 4.

572 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2000/2001, 2.

573 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1996/97, 3.

Notranje dvorišče Filozofske fakultete po preureditvi. Vir: Arhiv ZIFF.

Ob odprtju priključka »na Rimski« k osrednji stavbi Filozofske fakultete. Od leve proti desni: županja Ljubljane Viktorija Potočnik, rektor Univerze v Ljubljani Jože Mencinger, prodekanja Neva Šlibar, Dragi Stefanija, prodekan Andrej Bekeš, Dušan Nečak, tajnica fakultete Darja Pristavec, Jadranka Šumi. Vir: Arhiv ZIFF.

Referata za študentske zadeve v 5. nadstropju, ki ga je v sezoni vpisov in zaključka študija obiskalo tudi več sto študentov dnevno. Tudi kabineti so bili zasedeni v povprečju s petimi do osmimi sodelavci, mnogokrat so imeli vsi predavateljske obveznosti.⁵⁷⁴ Gre za problematiko, ki tudi danes ni tuja marsikateremu predavatelju, kot tudi ne težave, ki jih tako stanje povzroča v času opravljanja govorilnih ur, konzultacij in izpitov. Kljub vedno večjim prostorskim potrebam so pogovori o izgradnji prizidka potihnili. Vodstvo je predlagalo, da bi nekaj prostora fakulteta pridobila v novi zgradbi Pravne fakultete, a so imeli pravniki boljša izhodišča in so predlog do začetka leta 1998 v celoti zavrnil. V danih razmerah se je fakultetno vodstvo odločilo za rešitev, ki pa jo je fakulteta lahko uresničila na podlagi lastnih privarčevanih sredstev, pridobljenih zunaj sistema javnega financiranja. Tako se je izognila odvisnosti od (ne)posluha univerze ali pristojnih ministrstev. Šlo je za priključitev stavbe Rimska 11.

Leta 1998 se je vodstvo začelo dogovarjati za najem in adaptacijo razpadajoče stavbe severno od matične zgradbe. Idejne zasnove so dale arhitekturno rešitev, kako stavbo, na mestu katere bi moral stati fakultetni prizidek, povezati z matično zgradbo. Do konca študijskega leta je bila pridobljena že celotna projektna dokumentacija, pa tudi vsa soglasja za prenovo. Gradbena dela so se začela med poletnimi počitnicami 1999.⁵⁷⁵ Stavba je bila v celoti obnovljena in fizično povezana z matično stavbo z nadhodom. V priključeni »Rimski« so bile urejene večja in šest manjših predavalnic. V eno izmed manjših se je preselila tudi didaktična predavalnica,⁵⁷⁶ prva predavanja pa so v tem delu fakultete potekala že v študijskem letu 1999/2000.⁵⁷⁷ Prednost nove pridobitve v primerjavi z

najetimi prostori je bila poleg lajšanja prostorske stiske neposreden stik novih prostorov z matico. Na Rimski je prostor dobil tudi ŠOFF, zaradi česar je bilo mogoče v nekdanji prostor študentske organizacije v avli umestiti recepcijo in drugi fonolaboratorij. Po letih prerokanj pa se je iz kletnih prostorov na Rimsko preselil tudi študentski klub K-16, ki so ga s tem umaknili iz neposredne bližine prostorov računalniške učilnice, čitalnice in raziskovalnega laboratorija.⁵⁷⁸

Že naslednje leto so se začeli pogovori za najem še druge stavbe na Rimski, ki pa jo je fakulteta nazadnje leta 2005 skupaj s prvo odkupila. V drugo stavbo so bili že po tradiciji umeščeni prostori tistih oddelkov, ki so jih v tistem trenutku najbolj rabili.⁵⁷⁹ Hkrati pa je ta širitev omogočila ureditev treh dodatnih predavalnic: ene večje v priključenih stavbah in dveh v kleti matične stavbe. Na Rimski je bila urejena tudi računalniška soba, ki je omogočala dostop do računalnika in spleta vsem, ki sicer do te tehnologije niso imeli dostopa. Ni pa zamrlo upanje, da se bo fakulteta iz teh dveh stavb v kratkem razširila še na zemljišče poleg ter tam realizirala že desetletja načrtovano izgradnjo prizidka.⁵⁸⁰ Dokler do tega ne bi prišlo, je fakulteta načrtovala, da bo pozidala dvorišče med obema stavbama Rimske, za kar je bil v letu 2004 izdelan tudi načrt.⁵⁸¹ V vmesnem času je tekel postopek denacionalizacije stavbe na Zavetiški, kjer je bila upravičenka Rimskokatoliška cerkev.⁵⁸² Do leta 2003 je bila dosežena pravnomočnost sklenjene pogodbe ter odstop morebitnih upravičencev do vračaja v naravi. To je pomenilo, da sta na Zavetiški lahko ostala oba oddelka, vendar pa prepis lastništva na Univerzo v Ljubljani še ni bil realiziran. Kljub temu pa je bila odločba sodišča dovolj, da se je fakulteta odločila za ureditev kabinetrov na podstrehi in laboratorija v kletnih prostorih.⁵⁸³

574 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 3.

575 Ibidem, 4.

576 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1999/2000, 5.

577 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 1998/99, 4.

578 Ibidem, 5.

579 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2000/2001, 5 in Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 5.

580 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 5.

581 Poslovno poročilo Filozofske fakultete za leto 2005, 6.

582 Zapisnik 39. seje senata FF, 12. januar 2005, 2.

583 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2002/2003, 8–9.

Z nastopom dekana Jezernika se je oblikovala povsem nova ideja o širitvi fakultete na drugo stran Aškerčeve ceste v prostore Šolskega centra Ljubljana. Dekan je idejo predstavil sekretarjem Ministrstva za šolstvo, znanost in šport 4. decembra 2003, pri tem pa so ga podprli tudi predstavniki univerze. Na podlagi tega sestanka je univerzitetni senat sprejel sicer zelo pomemben sklep, da reševanje prostorske stiske Filozofske fakultete postane ena izmed dveh poglavitnih prioritet. Druga je bila stiska Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo (FKKT), ki naj bi se prav tako reševala v okviru Aškerčeve 1, kjer naj bi pridobila delavnice obrtnih šol na dvorišču Šolskega centra Ljubljana. Ocenjeno je bilo, da bi se lahko fakulteta deloma selila čez cesto že v študijskem letu 2004/2005.⁵⁸⁴ Mediji so o akciji za pridobivanje prostorov na Aškerčevi 1 začeli poročati aprila 2004. Vodstvo je zagovarjalo nujnost pridobitve novih prostorov

na podlagi normativnih določil, po katerih bi moralo biti za vsakega študenta zagotovljenih 9 m², na fakulteti pa sta bila to dejansko le 2 m². Po dogovorih, ki jih je imel dekan s predstavniki ministrstva, bi morali ti pripraviti predlog reševanja prostorske problematike. To je bila že druga zahteva za predlog ustreznih rešitev, saj je dekan Jezernik njihovo prvo rešitev, predloženo 5. decembra 2003, označil za nerealno. Šlo naj bi za predlog velikopotezne novogradnje 28-nadstropne⁵⁸⁵ stolpnice med Rimsko in Aškerčevo. Dekana so pri stališču, da gre za nerealen projekt, podprli tudi nekateri člani senata, a predvsem iz vzgiba, da novogradnja ni primerna na zemljišču, polnem arheoloških ostankov antične Emone. In to čeprav je bil prizidek na tem mestu načrtovan že najmanj od leta 1970 in je avtor prvotne idejne zasnove, Savin Sever, to oblikoval tako, da je ohranjala in razglašala ostanke predhodnice Ljubljane ob vhodu v

584 Zapisnik 28. seje senata FF, 10. december 2003, 1–2.

585 Zapisnik 29. seje senata FF, 14. januar 2004, 3.

veliki avditorij.⁵⁸⁶ A novega predloga na ministrstvu niso pripravili, prav tako pa so predstavniki ministrstva odpovedali sestanek, ki naj bi se odvil 19. marca 2004.⁵⁸⁷ Ker se niso več želeli pogovarjati z vodstvom fakultete, se je Komisija za reševanje prostorske problematike odločila, da bosta 5. maja 2004 potekala protestni shod in izredna seja Senata FF, Študentskega sveta in Akademskega zbora na Aškerčevi cesti med zgradbo fakultete in Šolskega centra Ljubljana. V času shoda med 10.00 in 11.30 so odpadla tudi vsa predavanja, kar je zagotovilo številčno udeležbo.⁵⁸⁸ Dekan Jezernik se je 10. maja udeležil sestanka pri rektorju, kjer je dobil zagotovilo, da je minister za šolstvo, znanost in šport dr. Slavko Gaber »pripravljen sprejeti reševanje prostorske stiske FF v okviru srednješolskega centra na Aškerčevi 1«. ⁵⁸⁹ A na seji univerzitetnega senata 11. maja je predsednik Upravnega odbora UL predložil »še bolj zadovoljivo rešitev prostorske stiske«. FKKT je namreč zavrnila rešitev v okviru Aškerčeve 1, ki ne bi v celoti rešila njenih prostorskih stisk, in si je še naprej prizadevala za izgradnjo nove, sodobne fakultetne stavbe. Zato je novi predlog zajel poleg selitve Filozofske fakultete na celotno Aškerčevo 1 tudi selitev Filozofske fakultete v prostore izpraznjenega FKKT.⁵⁹⁰

Jeseni 2005 je ljubljanska občina dekanu Jezerniku predlagala nadomestno lokacijo za selitev, in sicer na območje nekdanje Tobačne tovarne. Odločitev, kdo naj bi se tja selil, je občina prepustila drugim: ena od možnosti je bila selitev Srednješolskega centra, druga pa selitev celotne Filozofske fakultete v tamkajšnjo novogradnjo. V vmesnem času pa je občina že v letu 2005/2006 fakulteti ponudila prostore

za izvajanje pouka češčine, slovaščine in poljščine v sklopu Tobačne 5,⁵⁹¹ kjer jih poučujejo še danes.

Še v času dekanje Šlibar, v študijskem letu 2001/2002, je prišlo do dogovora z ministrico za šolstvo, znanost in šport dr. Lucijo Čok, da bo fakulteta dobila stavbo nekdanje gostinske šole Urška na Privozu 11 na Prulah,⁵⁹² kamor naj bi se sprva selil Oddelek za prevajalstvo in tolmačenje,⁵⁹³ nato pa katedra za španski jezik. Selitev pa zaradi nezmožnosti ureditve večje predavalnice, pogoja, da je potrebno zaposliti novo tajnico oddelka, ki bi delovala na lokaciji, in neposluha za prenos lastništva stavbe na Univerzo v Ljubljani ni bila realizirana. Namesto selitve katerega izmed oddelkov Filozofske fakultete je bilo avgusta 2005 nazadnje dogovorjeno, da se v to stavbo preseli Oddelek za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete.⁵⁹⁴ S tem korakom je vodstvo pod dekanom Jezernikom in predsednico prostorske komisije, izr. prof. dr. Nike Kocijančič Pokorn z Oddelka za prevajalstvo in tolmačenje, končalo dolgoletna prizadevanja za izpraznitev prostorov osrednje stavbe, ki so jih zasedali oddelki drugih fakultet. V osrednji stavbi se je sprostilo skoraj 500 m² prostora, za katerega se je odvil pravcati boj med oddelki. Nazadnje je v pritličju fakultete prostore zasedel Oddelek za prevajalstvo in tolmačenje, ki se je končno lahko izselil iz najetih in povsem neustreznih prostorov nad gostiščem Pod Lipo na Boršnikovem trgu.⁵⁹⁵

Jeseni 2006 je bila na sejo senata povabljen rektorica univerze dr. Andreja Kocijančič, ki je predlagala, da se za reševanje prostorske stiske imenuje gradbeni odbor. Njena ekipa je ocenila, da bi fakulteta ob predpostavki 5200 vpisanih dodiplomskih študentov – kar je bilo za več kot 2500 študentov

586 Metka Dolenc: *Savin Sever arhitekt*. Ljubljana: Nuit, 2003, 100.

587 Zapisnik 29. seje senata FF, 14. januar 2004, 3.

588 Zapisnik 32. seje senata FF, 14. april 2004, 2–3.

589 Zapisnik 33. seje senata FF, 12. maj 2004, 1.

590 Na 32. seji je dekan Jezernik možnost selitve na FKKT označil za nezadostno, saj je ministrstvo izračunalo, da bi fakulteta potrebovala 28 tisoč m² prostorov, medtem ko jih ima FKKT le 4 tisoč. Zapisnik 32. seje senata FF, 14. april 2004, 2 in Zapisnik 33. seje senata FF, 12. maj 2004, 1.

591 Zapisnik 47. seje senata FF, 5. oktober 2005, 7.

592 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v študijskem letu 2001/2002, 3.

593 Zapisnik 47. seje senata FF, 5. oktober 2005, 7.

594 Poslovno poročilo Filozofske fakultete za leto 2005, 6.

595 Zapisnik 47. seje senata FF, 5. oktober 2005, 7.

manj od dejanskega stanja v tistem trenutku – potrebovala 37 tisoč m², kar je skoraj za polovico več, kot je to ocenilo pristojno ministrstvo le leto dni predtem. Predlog rektorske ekipe je zaobsegal tri možnosti reševanja prostorske stiske: 1. novogradnja ob že obstoječih stavbah pod spomeniškim varstvom v kompleksu Tobačne; 2. novogradnja za Bežigradom; 3. izgradnja prizidka med Aškerčevo in Rimsko, priključitev FKKT, priključitev Fakultete za strojništvo, pridobitev prostorov za OHK v okviru NUK II in izgradnja nadomestnega objekta na mestu zdravstvenega doma. Prva rešitev bi bila najhitrejša, saj bi se fakulteta po predvidevanjih lahko selila v nove prostore že čez šest let, leta 2012. Druga rešitev je bila nekoliko bolj oddaljena, saj bi se verjetno gradnja začela šele v letih 2011/2012. Tretja rešitev pa bi nudila celo več prostora, kot bi ga po izračunih potrebovali, in sicer 38.380 m². Rektorat je dajal prednost tretji rešitvi, saj je ta omogočala postopno reševanje problematike z vsakršnim umikom preostalih inštitucij iz omenjenih stavb, a bi hkrati prinesla ohranitev trenutne središčne mestne lokacije. Je pa bila ta rešitev pogojena z reševanjem prostorskih problemov vseh okoliških fakultet in NUK-a. Z odločitvijo za tretjo možnost je bila torej časovnica širitve negotova,⁵⁹⁶ hkrati pa pogojena z dejstvom, da fakulteta v bodoče vidi svoje delovanje v zgradbah, ki bi bile kljub prenovi vendarle zastarele. To pa z nekaj izjemami ni bil trend, ki so mu sledile druge članice univerze. Rektorica Kocijančič je zatrdila, da je fakulteta sposobna izpeljati vse tri rešitve, le dogovoriti se je treba, katero, in se je nato tudi držati. Ideja o širitvi na Aškerčevo 1 je zamrla. Fakulteta je zagovarjala izbiro tretje opcije z argumentom, da mora nemudoma začeti širiti svoje kapacitete, ne pa odlašati z rešitvijo za

nekaj let.⁵⁹⁷ Posledično si je zadala cilj, da bo odkupila zgradbe na Rimski 11, 13 in 16⁵⁹⁸ ter Foersterjev vrt oz. park med Filozofsko fakulteto in Rimsko cesto. V tem istem načrtu pa si je vodstvo tudi zadalo fizično združevanje oddelčnih knjižnic.⁵⁹⁹ Ker bi bile te nato enotno kot OHK umeščene v zgradbo NUK II, je bil ob začetku leta 2007 na sejo senata povabljen arhitekt Marko Mušič. Avtor prvega idejnega projekta NUK II, veljavnega med letoma 1989 in 2002, je senatorjem predstavil način umestitve OHK v NUK II.⁶⁰⁰ Reševanje prostorske stiske knjižnic je postalo namreč akutno, saj so te letno akumulirale okoli 12 tisoč enot novega gradiva.⁶⁰¹

Po predlogu rektorice Kocijančič je bila imenovana gradbena komisija za reševanje prostorske stiske, ki so jo sestavljali prodekan Jež, prof. dr. Dušan Plut z Oddelka za geografijo in dekan Jezernik,⁶⁰² pozneje pa je bil član komisije še vsakokratni predsednik Sveta OHK.⁶⁰³ Že takoj je bilo jasno, da se bo selitev v prostore FKKT in Fakultete za strojništvo za nekaj let zavlekla oz. dokler se fakulteti ne bosta izselili iz sedanjih prostorov. Dekan Jezernik je predvideval, da bi to utegnilo trajati 5 do 6 let.⁶⁰⁴ Sicer pa je fakulteta zaradi umestitve hladilno-prezračevalnega sistema v osrednjo zgradbo in s tem nižanja stropov morala najeti knjižnične depoje na Karlovški cesti na Prulah, ki jih je deloma adaptirala v zameno za znižanje najemnine. Najemna pogodba z Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport je bila prvotno podpisana za dobo petih let,⁶⁰⁵ a je obveljala vse do leta 2018. Namestitvev hladilno-prezračevalnega sistema na fakulteti je izvedlo podjetje Komin, investicija pa je bila vredna 4 milijone evrov. Dekan Jezernik je adaptacijo označil za prvo fazo izvedbe dogovorjenega reševanja prostorske stiske, ki naj bi ji sledila izgradnja prizidka

596 Zapisnik 59. seje senata FF, 8. november 2006, 2–3.

597 Ibidem, 4.

598 V poročilu se zmotno omenja Rimski 12, ki je ena izmed stavb v sklopu Ferantovega vrta na nasprotni strani stavb, ki jih želi Filozofska fakulteta odkupiti.

599 Poslovno poročilo FF za leto 2006, 10.

600 Zapisnik 61. seje senata FF, 10. januar 2007, 17.

601 Zapisnik 64. seje senata FF, 18. april 2007, 5.

602 Ibidem.

603 Zapisnik 65. seje senata FF, 16. maj 2007, 7.

604 Zapisnik 64. seje senata FF, 18. april 2007, 5.

605 Zapisnik 66. seje senata FF, 13. in 20. junij 2007, 14.

za osrednjo stavbo. Začetek druge faze je bil odkup prostorov v zgradbah ob Rimski cesti, a do zdaj je bil realiziran le nakup prostora knjigarne Rimljan-ka,⁶⁰⁶ v katerem je danes istoimenska predavalnica. Rimljan-ko je fakulteta odkupila z lastnimi sredstvi, ostali nakupi pa so bili odvisni od univerze in drža-ve.⁶⁰⁷ Pogovori o odkupu drugih prostorov so zastali predvsem zaradi neurejenih zemljiškoknjižnih vpisov potencialnih prodajalcev,⁶⁰⁸ pa tudi finančne stiske, v kateri se je znašla fakulteta po recesiji, in neposluha nadrejenih ustanov.

Aktivnosti pa vendarle niso zamrle. Nov večji ko-rak je bil v skladu z dogovorom z rektorico narejen v letu 2010, ko je bila načrtovana arhitekturna in ur-banistična rešitev za ureditev t. i. družboslovno-hu-manističnega foruma v kareju Aškerčeva-Slovenska-Rimska-Snežniška cesta. Prav tako pa se je fakulteta z rektoratom dogovorila o začetku aktivnosti za iz-gradnjo prizidka proti Rimski,⁶⁰⁹ ki pa v naslednjih dveh letih ni bila realizirana.⁶¹⁰ Pridobivanje lokacij-ske dokumentacije za Rimsko 11 se je končalo leta 2012, Fakulteta za arhitekturo pa je pripravila tudi idejni projekt za nov prizidek. Zamišljena je bila pet-nadstropna stavba,⁶¹¹ v kateri je bila oživiljena ideja o večnamenski dvorani v pritličju, v višjih nadstropjih pa bi bili prostori OHK. Takšna rešitev bi bila več kot potrebna, saj je na celotni fakulteti na voljo le ena skupna čitalnica s 60 mesti in manjši knjižni kotiček v kleti,⁶¹² poleg tega je pobuda o združevanju z NUK II do tedaj že propadla. Za namene izgradnje je de-kan Černe predlagal pridobivanje evropskih sredstev. Opravljen je bil tudi ogled stavbe FKKT, začel se je

postopek za izvedbo načrta prenove stavbe za potre-be Filozofske fakultete. Mišljeno je bilo predvsem, da bi stavba služila kot knjižni depo, a bi se v njej uredilo še vsaj 12 predavalnic različnih velikosti.⁶¹³ A od tu naprej je vse skupaj potekalo zelo počasi.

Še naprej pa so potekali pogovori za prevzem stavbe Fakultete za strojništvo, katere namera je bila selitev v nov univerzitetni kampus pri Tehnološkem parku med Rožnikom in Brdom.⁶¹⁴ V vmesnem času so stalno potekali posegi v osrednjo stavbo. V letu 2009 sta bili obnovljeni kanalizacija in streha,⁶¹⁵ v letu 2011 pa še fasada.⁶¹⁶ S sredstvi za energetska obnovo stavbe je fakulteta v letu 2013 toplotno izolirala ste-ne, delno zamenjala okna, namestila toplotno črpalko, optimizirala sistem razsvetljave v predavalnicah in hodnikih ter nasploh energetska upravljanje.⁶¹⁷

Na selitev FKKT je bila fakulteta dobro pripravljena, saj je imela za leto 2014 rezervirana sredstva za izdelavo projekta za prilagoditev in prenovo zgrad-be. Univerzi je predlagala temeljito statično preno-vo, kar bi omogočilo selitev depojev vanjo. Hkrati bi poleg predavalnic vanjo umestili tudi dejavnosti Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik. Selitev Centra in dela knjižnic bi namreč sprostila 1500 m² prostora v osrednji stavbi, kar bi omogočilo opusti-tev najemnih prostorov na Tobačni. Po novih izra-čunih bi s tako adaptacijo pridobili tudi 15 novih predavalnic, to pa bi pomenilo, da bi se lahko urniki predavanj zaključili do 18. ure, namesto do 21:30.⁶¹⁸ Na univerzi so se z obnovo načeloma strinjali, a je ostalo odprto vprašanje spomeniškega varstva in financiranja.

606 Ibidem, 15.

607 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2008, 36.

608 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2010, 16.

609 Ibidem.

610 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2013, 38.

611 Načrt o izgradnji petnadstropne zgradbe je v skladu z občinskim OPPN, ki je v veljavi še danes. Tako umestitev kakršnekoli nove stavbe med Aškerčevo in Rimsko ne bo nikoli višja od višine osrednje stavbe fakultete.

612 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2013, 39.

613 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2011, 51 in Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2012, 40–41.

614 Zapisnik 2. seje senata FF, 5. junij 2013, 1.

615 Zapisnik 7. seje senata FF, 9. december 2009, 13.

616 Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2010, 16.

617 Zapisnik 2. seje senata FF, 5. junij 2013, 1.

618 Zapisnik 9. seje senata FF, 5. februar 2014, 9–10.

Stavba Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo med izgradnjo leta 1947. Avtor: Vlastja Simončič. Vir: MNZS.

Sicer pa so selitev v izpraznjeno stavbo FKKT obravnavali kot del celostnega projekta selitve FKKT in ne kot ureditve problema Filozofske fakultete. Da bi FKKT lahko zaključila projekt, je univerza apelirala na vodstvo fakultete, da čim prej začne s prenovo. Univerza naj bi tudi že rezervirala svoj delež sredstev za investicijo, preostali del pa bi pridobili iz evropskih sredstev.⁶¹⁹ Poleg tega je FKKT ponujal Filozofski fakulteti še dve lokaciji: na Kemijskem inštitutu na Hajdrihovi ulici in na Gorazdovi ulici. Prodekan Novaković je po ogledu obeh lokacij predlagal, da bi ju prav tako prevzela fakulteta za knjižni arhiv. Vodstvo je namreč ocenjevalo, da sta ti lokaciji v boljšem stanju kot trenutno najeti prostori na Karlovški cesti.⁶²⁰ A namera o prevzemu teh dveh lokacij je bila kmalu umaknjena. Tako je prodekan Novaković predlagal, da bi že po prevzemu osrednje

stavbe FKKT in do prenove začasni depo knjižnice uredili v njej.⁶²¹

V letu 2015 je bila dokončana idejna zasnova za preureditev stavbe FKKT. V njej je bil predviden prostor za približno 300 tisoč knjižnih enot oz. približno 40 odstotkov vseh knjig v knjižnicah OHK.⁶²² Takrat je stavba FKKT prešla v uporabo Filozofske fakultete in do prve polovice leta 2016 je bilo že pridobljeno gradbeno dovoljenje z omejenim časom veljavnosti, kar je pomenilo, da se je morala fakulteta podvzati z začetkom prenove. A zbiranje finančnih sredstev je bilo oteženo, saj je univerza edini denar za investicije v letu 2017/18 namenila umetniškimi akademijam. Najbolj pereča prostorska stiska v tem času se je namreč pojavila na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT), ki je morala ob koncu leta 2016 zapustiti najete prostore. Tako je

619 Zapisnik 11. seje senata FF, 2. april 2014, 15.

620 Zapisnik 13. seje senata FF, 4. junij 2014, 2.

621 Zapisnik 19. seje senata FF, 28. januar 2015, 2–3.

622 Letno poročilo 2015, 29.

univerza kot začasno rešitev predlagala, da se AGRFT začasno preseli v opuščeno stavbo FKKT⁶²³ v zameno za najemnino, saj so letni stroški upravljanja stavbe fakultete znašali okoli 60 tisoč EUR. Dekanja Kalenič Ramšak je posledično ocenila, da je to najbolj racionalna rešitev. Statika neobnovljene stavbe je namreč oteževala oz. onemogočala selitev arhivskih knjižničnih fondov vanjo.⁶²⁴

Kmalu pa se je zgodba obrnila. Do konca leta 2017 je bilo namreč jasno, da namerava univerza prostorsko stisko AGRFT tudi v bodoče reševati v okviru nekdanje stavbe FKKT, s čimer je pravzaprav odstopila od dogovora, sklenjenega z rektorico Kocijančič. Stavbo FKKT je namreč Filozofska fakulteta zdaj dokončno izgubila.⁶²⁵ Tako je bilo treba najti nove možnosti za selitev knjižnih depojev. Prva opcija je bil najem nekdanje tiskarne Mladinske knjige za Bežigradom,⁶²⁶ ki jo je – morda nekoliko ironično – sprojektiral Savin Sever, snovalec nerealizirane prve idejne zasnove za prizidek k fakulteti. A ob koncu leta 2018 je fakulteta najela skladiščne prostore v bližini Domžal, s čimer je v celoti odstopila od namere predhodnih vodstev o ohranjanju lokacijske povezljivosti osrednje stavbe fakultete z južnim delom Ljubljane in je depoje celo preselila v drugo občino.

Kako se bo razvijalo prostorsko vprašanje v prihodnje, seveda ni mogoče predvideti. Občinski prostorski načrt z letom 2019 še vedno predvideva namembnost vseh zemljišč v kareju Aškerčeva-Slovenska-Rimska-Snežniška za aktivnosti univerze. Fakulteta za strojništvo je v letu 2018 izpeljala natečaj za idejno rešitev nove stavbe v nastajajočem naravoslovno-tehnološkem kampusu med Rožnikom in Brdom.⁶²⁷ A vedno obstaja možnost, da občina prostorski načrt spremeni ali da univerza ponovno ugotovi, da je prostorska stiska katere druge članice bolj pereča. Ali pa, da druge članice ponovno bolj uspešno lobirajo in se bolje organizirajo za doseganje svojih ciljev.

Ob zgodbi o izgubi FKKT se moramo vprašati, ali se namerava prostorski položaj Filozofske fakultete končno reševati celostno, predvsem pa, ali se ga namerava reševati z dolgoročno vizijo, ki ne bo – tako kot leta 1961 – zadostila le potrebam za slabo desetletje. Če je bilo ob začetku prizadevanj za reševanje prostorske stiske na fakulteti vpisanih 2408 študentov, jih je bilo v študijskem letu 2017/2018 že 4597,⁶²⁸ v študijskem letu 2006/2007 pa celo več kot 7000. Kljub znatnemu povečanju uporabnikov prostorov fakulteta z nekaj izbojevanimi pridobitvami skoraj 50 let pozneje še vedno deluje v domala enakih gabaritih. Pri tem se postavlja vprašanje: Je humanistika res tako malo vredna?

623 Zapisnik 34. seje senata FF, 25. maj 2016, 3.

624 Ibidem.

625 Letno poročilo za leto 2017, 55.

626 Zapisnik 34. seje senata FF, 25. maj 2016, 3.

627 Odprt je urbanistični in arhitekturni projektni natečaj za nov objekt Fakultete za strojništvo UL. *Fakulteta za strojništvo*. https://www.fs.uni-lj.si/arhiv_sporocil/2018071908272967/Odprt%20je%20urbanisti%C4%8Dni%20in%20arhitekturni%20projekt-ni%20nate%C4%8Daj%20za%20nov%20objekt%20Fakultete%20za%20strojni%C5%A1tvo%20UL/ (dostop: februar 2019).

628 *Letno poročilo za leto 2018*, 11, 13, 28.

Barbara Šatej

BREZ NJIH NE GRE

Zgodovina Filozofske fakultete je zgodovina razvoja posameznih znanstvenih ved, ki domujejo na njenih oddelkih in ki jo sestavljajo in soustvarjajo. In če so oddelki posamezni deli, ki le drug z drugim tvorijo celoto, so vezni členi, ki te dele povezujejo med seboj, tiste službe, centri ali inštituti, ki so na prvi pogled manj vidni, a vendar nujno potrebni, da fakulteta diha in deluje kot eno. V tem poglavju sta izpostavljena Znanstvenoraziskovalni inštitut, ki organizira in usklajuje celotno raziskovalno delo na fakulteti, ter Center za pedagoško izobraževanje, ki med drugim skrbi tudi za dodatno pedagoško izobraževanje vseh študentov in pedagoškega kadra. Posebna Pedagoška enota za šport skrbi za dobro telesno počutje tako študentov kot zaposlenih na fakulteti. Na kratko pa je orisana tudi vrsta skupnih strokovnih služb in knjižnic, ki so nujno dopolnilo in pomoč pedagoškemu in znanstvenoraziskovalnemu delu na fakulteti.

Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete

Znanstvenoraziskovalni inštitut,¹ ki v letu 2019 praznuje svojo štiridesetletnico, organizira in usklajuje raziskovalno delo na Filozofski fakulteti, kar je njegovo osnovno poslanstvo. Filozofska fakulteta je namreč največja institucija za raziskovanje na področju humanistike in deloma družboslovja; prav zato je vloga njenega znanstvenoraziskovalnega inštituta toliko bolj pomembna.

Raziskovalno delo je bilo poleg pedagoškega že od vsega začetka temeljna naloga univerzitetnega kadra. Nova znanstvenoraziskovalna dognanja so namreč predstavljala osnovo pedagoškemu delu, ki se je nadgrajevalo in razvijalo prav na njegovi podlagi. Pedagoško delo je tako potekalo vzporedno in

v prepletu z znanstvenoraziskovalnim. Pred vojno, pa tudi še po njej, sta oba procesa nemoteno potekala v okviru posameznih oddelkov. Z nastajanjem novih oddelkov ter naraščanjem števila študentov in posledično pedagoškega kadra pa so potrebe raziskovalnega dela prerasle oddelčne okvire. Vse bolj se je kazala nujna po njegovi organiziranosti in skupni koordinaciji na fakultetni ravni. K temu so v sedemdesetih letih pripomogle tudi nove tendence na republiški ravni, »da se poprej izključno individualne prijave raziskovalnih nalog republiškega fondu združujejo v širše disciplinarne programe.«² Raziskovalna skupnost Slovenije, ki je bila ustanovljena 23. julija 1970 prav z namenom, da pripravi raziskovalni program za razvoj znanosti, je dajala prednost nacionalno pomembnim interdisciplinarnim programom. Filozofska fakulteta je s svojo paleto oddelkov združevala kar nekaj ved, pomembnih za krepitev nacionalne identitete, zato je njenim zahtevam ustrezala. Na fakulteti so v drugi polovici šestdesetih najprej ustanovili poseben odbor oziroma komisijo za znanstvenoraziskovalno delo. Po daljših razpravah so zavrnil prvotni predlog, da bi se ustanovili posamezni inštituti po vzoru tistih na SAZU. Sklenili so ustanoviti samo en inštitut, ki bo povezoval vse na fakulteti delujoče znanosti, kar je potrdil tudi Fakultetni svet.³ Naloga inštituta bi bile organizacija in usklajevanje znanstvenoraziskovalnega dela vseh na fakulteti zastopanih strok ter spodbujanje meddisciplinarnih raziskav. V ta namen bi se programsko povezoval tudi s sorodnimi institucijami zunaj fakultete. Spodbujal bi vključevanje študentov v fakultetno raziskovalno delo, skrbel za izobraževanje znanstvenoraziskovalnega kadra in pretok znanstvenoraziskovalnih izsledkov v pedagoški proces pa tudi med širšo javnost. Glede na potrebe in smernice bi skrbel za programsko oziroma projektno

1 Podrobneje o Znanstvenoraziskovalnem inštitutu glej npr.: Nace Šumi: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989; Slavko Kremenšek: Med pedagoško-znanstvenimi enotami in Znanstvenim inštitutom. *Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem: Šumijev zbornik*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1999; Nace Šumi, Dušan Nečak: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. *Zbornik 1919–1999*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000; Dušan Nečak, Rudi Rizman: Znanstvenoraziskovalni inštitut. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009.

2 Nace Šumi: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta 1989, 257.

3 Zapisnik sklepev 12. seje FS FF, 27. februar 1978.

organizacijo raziskav in nudil ustrezno podporo raziskovalcem.⁴

Znanstveni inštitut Filozofske fakultete (ZIFF) je bil ustanovljen 8. marca 1979. Med ustanovne člane so se zapisali dr. Nace Šumi, dr. Vekoslav Kremenšek, dr. Jože Koruza, dr. Breda Pogorelec, dr. Tatjana Bregant in dr. Ana Krajnc. Kot vodstveni organ inštituta je bil imenovan Svet ZIFF pod vodstvom predsednika, sestavljali pa so ga še namestnik predsednika, štirje člani iz vrst fakultetnega pedagoškega kadra, dva člana iz študentskih vrst in predstavniki Kulturne skupnosti Slovenije, Izobraževalne skupnosti Slovenije in Republiške konference SZDL. Vzporedno sta bila ustanovljena še programski in ekonomsko-tehnični odbor. Konec osemdesetih let se je članstvo Sveta inštituta prestrukturiralo. Prisotnost zunanjih predstavnikov ni bila več potrebna, zato so poleg predsednika postali člani Sveta inštituta dejansko člani dotedanjega programskega odbora, ki so ga sestavljali vodje posameznih programov in programskih sklopov.⁵ Za prvega predsednika Sveta ZIFF je bil izvoljen dr. Nace Šumi, ki je inštitut vodil do upokojitve leta 1996. V času njegovega dekanovanja (1983–1987) ga je zamenjal dr. Frane Jerman. Dr. Šumija je leta 1996 nasledil dr. Dušan Nečak, ki mu je leta 2002 sledil ddr. Rudi Rizman. Leto pozneje se je Znanstveni inštitut preimenoval v Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete. Leta 2008 je predsednik ZIFF postal dr. Rajko Muršič. Po njegovem odstopu ga je kot vršilec dolžnosti zamenjal dr. Vojko Gorjanc, takratni prodekan za znanstvenoraziskovalno delo. Leta 2011 je sledila nova reorganizacija ZIFF, po kateri je vodja Sveta aktualni prodekan za znanstvenoraziskovalno delo, člani Sveta pa so še vodja službe ZIFF in predstavniki vseh oddelkov, ki jih na predlog oddelkov imenuje Senat Filozofske fakultete.⁶

Za tekoče delo inštituta je bila potrebna tudi strokovna pomoč. Inštitut je že ob ustanovitvi zaposlil strokovno tajnico, v naslednjih letih sta ji pri

administrativnih in finančnih zadevah pomagali še dve strokovni delavki. S porastom števila raziskovalcev in vedno novimi možnostmi pridobivanja projektov tako doma kot v tujini, z novimi nalogami in zahtevami se je širila tudi potreba po novi delovni sili in danes je na inštitutu že 6 zaposlenih, ki nudijo podporo raziskovalnemu delu. Vse od leta 1980 pa do upokojitve leta 2011 je strokovno delo inštituta usmerjala Jadranka Šumi, ki je bila od leta 2000 tudi pomočnica tajnika fakultete za znanstvenoraziskovalno delo, mednarodno sodelovanje in odnose z javnostmi. Leta 2011 je bil za novega strokovnega vodjo imenovan Andrej Prosen, po njegovem odhodu leta 2019 pa ga je nasledila Darinka-Ika Bartol, sicer dolgoletna strokovna sodelavka inštituta.

Znanstvenoraziskovalni inštitut ima svoje prostore v petem nadstropju. Ob ustanovitvi si je začasno delil pisarno z Oddelkom za psihologijo v kleti Filozofske fakultete. Leta 1982 se je preselil v na novo dozidano peto nadstropje in se pozneje iz desnega krila stavbe preselil v levo, kjer domuje še danes.⁷

Kot smo že zapisali, je bila glavna naloga inštituta koordinacija znanstvenoraziskovalnega dela na fakulteti. Vzporedno z nastajanjem inštituta je potekala široka zasnova raziskovalnega programa z naslovom *Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem*, ki ni vključeval samo strok, zastopanih na fakulteti, ampak je k sodelovanju pritegnil tudi raziskovalce z drugih slovenskih institucij. Celotni program je financirala takratna Raziskovalna skupnost Slovenije. Leta 1980 je inštitut organiziral tudi istoimenski posvet, katerega glavni namen je bilo interdisciplinarno reševanje kulturoloških vprašanj oziroma potrditev zasnove kulturološkega programa.⁸

Število prijavljenih raziskovalnih programov in programskih sklopov na področju humanistike in družboslovja, kamor so se uvrščale fakultetne stroke, je z leti seveda naraščalo. Poleg temeljnih raziskovalnih programov in projektov je inštitut koordiniral ciljne raziskovalne projekte, pozneje tudi številne

4 Nace Šumi, Dušan Nečak: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. *Zbornik 1919–1999*. Ljubljana: FF, 2000, 480.

5 Nace Šumi, op. cit., 258–259.

6 Glej npr.: Pravila FF UL (2017), čl. 40, <http://www.ff.uni-lj.si/oFakulteti/Pravilniki> (dostop: april 2019).

7 http://www.ff.uni-lj.si/raziskovanje/Znanstvenoraziskovalni_institut/O_institutu (dostop: april 2019).

8 Podrobneje o programu glej: Slavko Kremenšek, op. cit., 1999, 22.

ZIFF je svojo 40-letnico delovanja obeležil marca 2019 v Cankarjevem domu.
Vir: Arhiv ZIFF.

ZIFF že več let uspešno sodeluje tudi pri vseevropskem projektu Evropska noč raziskovalcev z naslovom Humanistika, to si ti! Primer plakata na Celovški cesti v Ljubljani, ki je mimoidoče vabil na Noč raziskovalcev 2009. Vir: Arhiv ZIFF.

podoktorske in mednarodne projekte. Danes večina projektov sodi v nacionalno programsko shemo financiranja, povečuje se delež bilateralnih projektov. Z vstopom v Evropsko unijo pa se je s pridobivanjem mednarodnih projektov med financerje vpisala tudi Evropska skupnost. Trenutno ZIFF vodi okoli 100 projektov letno. V tem času je znatno naraslo tudi število raziskovalcev. Medtem ko je bilo leta 1980 okoli 150 raziskovalcev, je v zadnjih letih njihovo število naraslo že prek 300, razdeljeni pa so v 13 raziskovalnih skupin. Raziskovalci sami v okviru svojih oddelkov na podlagi objavljenih razpisov pripravljajo in prijavljajo projekte, pri izbiri razpisov in prijav pa jim svetuje Znanstvenoraziskovalni inštitut, ki jim tudi nudi administrativno pomoč in vodi finance tekočih projektov.

Že od samega začetka je inštitut vseskozi prirejal tudi odmevne znanstvene posvete, tako domače kot mednarodne, organiziral različne prireditve in predstavitve, kot soorganizator sodeloval z različnimi sorodnimi institucijami doma in v zamejstvu. Tako ne gre spregledati odmevnih mednarodnih posvetov »Barok v mejnih okoljih« in »Vloga humanistike in družboslovja«, mednarodnih simpozijev »Slovenska in nemška kultura na Slovenskem«, »Bahtin in humanistične vede« ali »Avstrija. Jugoslavija. Slovenija: narodna identiteta skozi čas« ter simpozija »Geografski vidiki sodobnega razvoja v Evropi«.⁹

Med glavnimi nalogami inštituta je bila tudi predstavitev raziskovalnih dosežkov. Dolgoletna želja fakultetnih raziskovalcev po izdaji lastnih publikacij v okviru fakultete se je uresničila. Inštitut je za to dejavnost namenil del sredstev in leta 1981 oblikoval posebno tiskovno komisijo, ki je skrbela za uredniški program. Za predsednika komisije je bil imenovan dr. Vekoslav Kremenšek, leta 1996 je funkcijo prevzel dr. Dušan Nečak, pozneje ga je nasledil ddr. Rudi Rizman. Komisija je razpravljala o podanih predlogih za tisk, pri tem je inštitut lahko v celoti založil in izdal samostojne znanstvene publikacije, bil sozaložnik ali samo finančni podpornik, slednje zlasti pri

financiranju prevodov publikacij ali posameznih prispevkov svojih raziskovalcev. Leta 1980 je izdal prvo publikacijo, in sicer zbornik razprav z naslovom *Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem*, ki je vseboval gradivo za istoimensko posvetovanje. Pet let pozneje je inštitut oblikoval knjižno zbirko Razprave FF, ki jo je do leta 2011 urejala Jadranka Šumi. Do takrat je v zbirki izšlo 174 znanstvenih monografij. Ob tridesetletnici založniške dejavnosti inštituta so v posebni brošuri zapisali: »V knjižni zbirki Razprave FF bodo raziskovalci Filozofske fakultete še naprej objavljali aktualne izsledke raziskovanj s številnih področij, v program pa bodo sprejete tudi odmevnejše doktorske disertacije ter izsledki s srečanj na znanstvenih sestankih.«¹⁰

Znanstvenoraziskovalni inštitut je publikacije in znanstvenoraziskovalne izsledke širši javnosti predstavljal na posebnih letnih tiskovnih konferencah skupaj z razstavo izdanih del. Pod vodstvom dr. Slavka Kremenška so prvo tako konferenco skupaj z razstavo izdanih publikacij in del organizirali leta 1983 na Filozofski fakulteti. Sledile so ji razstave v razstavišču Arkade. Prva je bila organizirana aprila 1984. »Razstava je pobudila viden odmev ter jo nameravamo odslej prirejati redno zunaj fakultetne stavbe, ker tako dosežemo bistveno večji obisk,«¹¹ je o njej v poročilu zapisal takratni dekan dr. Nace Šumi. O uspehu tiste iz leta 1985 pa je pohvalno poročal na seji Fakultetnega sveta: »Prva stvar, ki zasluži posebno omembo, je razstava, ki je bila od 26. 4. do 15. 5. v Arkadah v Ljubljani, na kateri je fakulteta skupaj z ZIFF predstavila svoje raziskovalne dosežke v letu 1984. Razstava je dosegla določen odmev, in to večji, kot bi človek sodil samo po časopisnih poročilih. Zato nameravamo z razstavami v centru mesta nadaljevati tudi v prihodnje, obenem pa smo se na inštitutu že menili o nekaterih korekturah, dopolnitvah, drugačnih konceptijah za razstavo. Predvsem je treba bolje pokazati stike fakultete navzven. Na prireditvi je bilo predstavljenih okrog 800 bibliografskih enot, v izboru seveda, ker če ne bi bilo izbora, bi bilo enot nekaj nad 1000. Razstava je pokazatelj, ki opravičuje

9 Podrobneje glej: Nace Šumi, Dušan Nečak, op. cit.

10 Razprave FF: trideset let založniške dejavnosti Znanstvenoraziskovalnega inštituta FF. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011, [4].

11 Dekanovo poročilo. *Poročilo o delu FF v Ljubljani Univerze E. Kardelja v Ljubljani v štud. letu 1984/85*, 17.

naše delo pred javnostjo in pa pred neposrednim financerjem, Raziskovalno skupnostjo Slovenije.«¹² Od leta 1987 so razstave prirejali v prostorih Kulturnoinformacijskega centra (KIC) Križanke, ki je bil lokacijsko ustrežnejši.¹³ Vsakoletne razstave je spremljal *Katalog ob razstavi publikacij in predstavitev izsledkov znanstvenoraziskovalnega dela Filozofske fakultete* za razstavljeno leto, ki so ga pripravljali bibliotekarji Filozofske fakultete. Medtem ko je prvi katalog za leto 1984 obsegal okoli 800 razstavljenih enot, je zadnji tiskani katalog za leto 2003 izkazal več kot 2000 dosežkov. V dobrih dvajsetih letih so se znanstvenoraziskovalni dosežki Filozofske fakultete skoraj potrojili, trend naraščanja pa tudi v naslednjih letih ni ponehal. Razstava leta 2003 je bila zadnja skupna predstavitev letne produkcije del in izsledkov fakultetnih raziskovalcev, kar je škoda, saj so bili dosežki in rezultati raziskovalnega dela na ta način javnosti predstavljeni na viden in otipljiv način in niso ostajali samo v številkah in seznamih.

Ena od nalog Znanstvenoraziskovalnega inštituta je bila tudi skrb za mlade raziskovalce. Ko je leta 1985 takratna Raziskovalna skupnost Slovenije začela z obsežnim projektom *2000 mladih raziskovalcev do leta 2000* z namenom, da mlade diplomante vključi v raziskovalne programe in jim omogoči nadaljevanje izobraževanja in možnost zaposlitve v raziskovalnih institucijah, se je v projekt vključila tudi Filozofska fakulteta. Že leta 1986 je zaposlila prvih šest mladih raziskovalcev, s projektom pridobivanja in usposabljanja mladih raziskovalcev pa nadaljuje še danes.¹⁴

Vrnimo se k znanstvenoraziskovalni produkciji. Založniško dejavnost Znanstvenoraziskovalnega inštituta je prevzela leta 2007 ustanovljena fakultetna Znanstvena založba. Potem ko so tudi posamezni oddelki že od začetka opravljali založniško dejavnost za svoje potrebe, se je s povečano knjižno produkcijo in novimi založniškimi pristopi in zahtevami pokazala nujna po lastni založbi. Njeno osnovno poslanstvo je bilo in je skrb za izdajo najnovejših raziskovalnih

dosežkov humanističnih in družboslovnih ved, izdaja pa tudi študijsko gradivo in univerzitetne učbenike, različne strokovne publikacije ter 15 znanstvenih revij. Uredniško politiko usmerjajo štiri področna uredništva, in sicer za znanstvene publikacije, visokošolske in druge učbenike, strokovne publikacije in promocijska gradiva. Založba poleg vsebine daje velik poudarek tudi zunanji podobi svojih knjižnih izdaj, ki jih je na leto okoli sedemdeset. Sledi pa tudi sodobnim trendom in potrebam na področju znanstvenega in univerzitetnega tiska, zato je že od vsega začetka naravnana k e-založništvu. Poleg odprtega dostopa do člankov iz revij, ki jih izdaja, omogoča tudi odprti dostop do večine svojih knjižnih izdaj, kar dejansko pomeni še korak naprej k večji razširjenosti in odmevnosti fakultetnega znanstvenoraziskovalnega dela.

Z roko v roki se založniška dejavnost dopolnjuje s fakultetno knjigarno, ki je zaživela dobrih pet let prej. Leta 2003 ustanovljena knjigarna je začela s prodajo in promocijo znanstvenih in strokovnih publikacij, ki so izšle na Filozofski fakulteti. V nekaj letih je razširila svojo naročniško-prodajno mrežo in knjižno produkcijo Filozofske fakultete ponudila širši strokovni javnosti. V okviru promocije od leta 2008 redno prireja tudi t. i. Besedne postaje, na katerih ne teče beseda samo o novih knjižnih izdajah Znanstvene založbe, ampak se vrstijo tudi različni literarni večeri, debatni klubi, pogovori, recitali ali celo razstave. Skupaj z založbo od leta 2010 organizira zdaj že uveljavljeni sejem akademske knjige *Liber.ac*, ki vsako pomlad za tri dni zasede Foersterjev vrt za stavbo Filozofske fakultete. Sejem ni samo prodajni knjižni sejem, na katerem sodeluje vedno več akademskih založb, ampak tudi velik kulturni dogodek s pestrim in raznolikim spremljevalnim programom. Tudi na ta način se znanstvenoraziskovalno delo Filozofske fakultete promovira in kaže širši javnosti in vedno znova dokazuje svoj primat na področju humanistike.¹⁵

12 Zapisnik 4. seje FS FF, 11. junij 1985.

13 Zapisnik 8. seje FS FF, 27. maj 1987.

14 Dušan Nečak, Rudi Rizman: Znanstvenoraziskovalni inštitut. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 551.

15 Več glej: Gregor Pompe (ur.): Znanstvena založba in knjigarna. *Slavnostni zbornik ob 100-letnici Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019, 165–167; Maja Avsenik: Knjigarna. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 526–529.

Center za pedagoško izobraževanje

Center za pedagoško izobraževanje¹⁶ že od vsega začetka skrbi za pedagoško izobraževanje študentov, ki bi se radi zaposlili v pedagoških poklicih, a nimajo ustrezne pedagoške izobrazbe. Dodatno izobražuje tudi fakultetni pedagoški kader in pedagoški kader z univerze ali iz drugih izobraževalnih ustanov ter sočasno razvija sodobne metode in oblike izobraževanja in izpopolnjevanja.

Fakultetni svet ga je s statutarnim sklepom potrdil 12. 4. 1978, ustanovljen pa je bil na pobudo oddelkov za pedagogiko in psihologijo. Pri tem sta glavno vlogo odigrala dr. Vlado Schmidt in dr. Barica Marentič Požarnik. Prvotni naziv centra je bil Center za pedagoško usposabljanje, pozneje se je preimenoval v Center za pedagoško izobraževanje (CPI).

Center se je usmeril predvsem v pedagoško-andragoško izpopolnjevanje nepedagoških diplomantov, ki so na izobraževanje prihajali tudi z drugih

fakultet. Za poučevanje na osnovnih in srednjih šolah so želeli pridobiti ustrezne kvalifikacije. Te so jim bile priznane po opravljenem izpitu iz pedagogike in psihologije. Center je v pomoč za pripravo na izpit sčasoma organiziral različna predavanja. Z letom 1981 so uvedli nov vzgojno-izobraževalni enoletni program za pedagoško-andragoško izobrazbo, sestavljen iz petih pedagoških predmetov. Program so z leti ustrezno dopolnjevali in prenavljali ter ga izvajajo še danes.

Center je v sodelovanju z različnimi izobraževalnimi ustanovami na podlagi spreminjajoče se šolske zakonodaje skrbel tudi za ustrezna izpopolnjevanja že zaposlenih pedagoških kadrov. Ko se je v devetdesetih v Sloveniji vzpostavil sistem sofinanciranega dodatnega izobraževanja učiteljev, je prevzel vlogo glavnega koordinatorja in svetovalca pri izpeljavi programov stalnega strokovnega izpopolnjevanja za učitelje, ki so se izvajali na Filozofski fakulteti. Programi so bili izpeljani za posamezna

16 Prispavek o CPI je povzet po: Barica Marentič Požarnik: Center za pedagoško izobraževanje. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 263–264; Barica Marentič Požarnik: Center za pedagoško izobraževanje. *Zbornik 1919–1999*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 489–490; Cirila Peklaj et al.: Center za pedagoško izobraževanje. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 517–523. Center za pedagoško izobraževanje – 30 let. Ljubljana: Znanstvena založba filozofske fakultete, 2009.

PROGRAM

ponedeljek, 25. januar

- 9.00 - 9.30 prijava udeležbe, razdelitev gradiva in osnovne informacije
9.30 - 13.00 PSIHOLOGIJA - dr.B.Marentič-Požarnik: Oblike učenja
15.00-18.00 PSIHOLOGIJA - dr.D.Žagar: Pomnenje in transfer pri učenju

torek, 26. januar

- 8.00 - 11.00 PSIHOLOGIJA - dr.B.Marentič-Požarnik: Sposobnosti, učne navade
in motivacija
11.30-13.00 PSIHOLOGIJA - dr.D.Žagar: Ocenjevanje in vrednotenje znanja
15.00-18.00 PSIHOLOGIJA - dr.B.Marentič-Požarnik: Osnove moralnega vzgajanja,
človek in delo

sreda, 27. januar

- 8.00 - 13.00 PEDAGOGIKA - dr.F.Strmčnik: Izbrana poglavja iz pedagogike
15.00 - 18.00 PEDAGOGIKA - nadaljevanje

četrtek, 28. januar

- 8.00 - 13.00 DIDAKTIKA - dr.F.Strmčnik: Izbrana poglavja iz didaktike
15.00-18.00 PSIHOLOGIJA - dr.V.Skalar: Problemi mladostnikov

petek, 29. januar

- 8.00 - 13.00 ANDRAGOGIKA - dr.A.Krajnc: Izbrana poglavja iz andragogike
15.00-18.00 ANDRAGOGIKA - nadaljevanje

sobota, 30. januar

- 8.00 - 13.00 ANDRAGOGIKA - dr.A.Krajnc: nadaljevanje

Govorilne ure bodo med odmori in po 13. uri: psihologija (ponedeljek)
pedagogika, didaktika (sreda) in
andragogika (petek)

Ostale informacije: med odmori in po 13.00 v torek in četrtek na Centru za

Primer programa seminarja za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe iz leta 1982.

strokovna področja, ki so jih zastopali oddelki na fakulteti. Udeleženci so poleg novosti iz posameznih strok pridobili dodatna znanja iz didaktike in psihološko-pedagoških vsebin.

Ena od nalog CPI je bila tudi skrb za didaktično izpopolnjevanje visokošolskih učiteljev in asistentov. V ta namen je izpeljal vrsto izobraževanj iz visokošolske didaktike. Z letom 1999 je bilo izobraževanje Osnove visokošolske didaktike potrjeno tudi kot program za izpopolnjevanje visokošolskega kadra. Za to vrsto izobraževanja so od leta 1992 organizirane tudi odmevne poletne in zimske šole.

Novi možnosti delovanja je CPI izkoristil z vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo. Bil je vodja

in koordinator številnih razvojnih projektov, sofinanciranih s strani Evropskega socialnega sklada. Vodil je tudi tri projekte, povezane z bolonjsko prenovo.

V zadnjih letih CPI koordinira sistem tutorstva in kakovosti na fakulteti ter preverjanja znanja iz tujih jezikov, povezuje pa se tudi s sorodnimi enotami v mednarodnem prostoru.

V pomoč pedagoškemu izobraževanju je CPI izdajal gradiva za izpeljane seminarje, tečaje in poletne šole ter se kot soizdajatelj podpisal pod številne publikacije. Izdaja pa tudi serijo Prispevki k visokošolski didaktiki, v kateri je do zdaj izšlo šest visokošolskih učbenikov in znanstvenih monografij.

Štafetni tek po stopnicah kot primer dobre prakse skupnega druženja med študenti in zaposlenimi na FF, februar 2016. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

Pedagoška enota za šport

Pedagoška enota za šport¹⁷ že več kot petdeset let skrbi za športno dejavnost na fakulteti in posledično za zdravje in dobro počutje tako študentov kot zaposlenih. Različna prizadevanja za telesno aktivnost študentske populacije so bila na univerzi prisotna že vse od konca vojne naprej. Na fakulteti je to rezultiralo v ustanovitev posebne Komisije za telesno kulturo, ki naj bi skrbelo za telesnovzgojno dejavnost študentov. Do leta 1970 je komisijo vodil eden iz vrst pedagoškega kadra,¹⁸ potem pa je to vlogo prevzel športni učitelj. Leta 1963 so na fakulteti po priporočilu univerzitetnega sveta, da se organizira športna vzgoja za študente, ter na pobudo samih študentov honorarno zaposlili učitelja za športno vzgojo, ki je dve uri na teden vodil športne aktivnosti v najeti telovadnici. Dve leti pozneje so zaposlili prvega športnega učitelja Edvarda Mihelčiča, ki je izvajal fakultativno športno vzgojo. Pri tem se je kot osnovni

problem pokazalo pomanjkanje ustreznih vadbenih prostorov, ki bi bili temelj za izvajanje različnih oblik športne vadbe. To je bil tudi razlog, da je fakulteta športno vzgojo uvajala postopoma. V študijskem letu 1969/1970 je bila organizirana redna telesna vadba za študente drugega letnika, ki sta jo izvajala dva športna predavatelja. Z dograditvijo nove univerzitetne telovadnice v študentskem domu v Rožni dolini je fakulteti uspelo pridobiti nove in ustrezne vadbene prostore. Tako je že v šolskem letu 1975/1976 telesno vadbo zagotovila tudi študentom tretjega letnika. Četrtem letnikom so športno vzgojo zagotovili v študijskem letu 1986/1987. V tem času so za športno vzgojo na fakulteti skrbeli trije športni učitelji, leta 1992 so pridobili še eno dodatno moč. Študentom so ponudili pestro izbiro športnih dejavnosti in s tem prehiteli marsikatero fakulteto.

Poleg redne tedenske vadbe so organizirali tudi ponudbo izrednih ali sezonskih športnih aktivnosti.

17 Podrobneje o Pedagoški enoti za šport glej npr.: Edvard Mihelčič: Pedagoška enota za telesno vzgojo. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 255; Iztok Belehar: Pedagoška enota za šport. *Zbornik 1919–1999*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 495–496; Darja Kürner: Pedagoška enota za šport. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 539–540.

18 Dolgoletna predsednica komisije je bila dr. Breda Pogorelec.

Že od vsega začetka so organizirali tečaje smučanja, ki so bili dobro obiskani. Organizirali so tudi tečaje plavanja. Posebno skrb so namenili neplavalcem. Tako iz Poročila komisije za telesno kulturo za leto 1970/71 razberemo, da so imeli študentje 2. letnikov obvezen preizkus plavanja, ki je pokazal, da so med slabšimi plavalci na univerzi. »Menimo, da bodoči akademsko izobraženi človek v današnjem času ne bi smel biti neplavalec«, še beremo v poročilu.¹⁹ Julija 1973 so poleg rednih plavalnih ur organizirali tudi desetdnevni tečaj za neplavalce in slabše plavalce v Ankaranu, ki se ga je udeležilo 41 študentov.²⁰ Prav o pretiranem uspehu te akcije, ki se je nadaljevala tudi še v naslednjih letih, pa komisija ni poročala. Občasno so organizirali posebne športne dneve ali planinske izlete. Spodbujali so tudi tekmovalni šport v različnih športnih ekipnih disciplinah, kot sta košarka ali odbojka. Z leti se je ponudba dejavnosti širila in razvijala. V okviru bolonjske prenove študijskih programov je enoti uspelo akreditirati nov splošni izbirni predmet Šport in humanistika, ki ga lahko študentje od leta 2009 izberejo na prvi ali drugi stopnji. Vpeti pa so tudi v projekt Zdravje na delovnem mestu, ki ga fakulteta izvaja za svoje zaposlene. Prav z njihovo pomočjo in s strokovnim vodstvom se nekajkrat letno organizirajo kratki pohodi v bližini fakultete in celodnevni športni izleti.

Osrednja humanistična knjižnica

3. aprila 1996 je senat Filozofske fakultete potrdil ustanovitev Osrednje humanistične knjižnice (OHK) Filozofske fakultete, v katero se je formalno združilo 18 oddelčnih knjižnic. In ker so oddelčne knjižnice še vedno tudi del oddelkov, ima njihova zgodovina prav tako dolgo brado kot oddelki oziroma fakulteta sama.

V pripravah na ustanovitev Univerze v Ljubljani je bilo samo po sebi umevno, da bodo njen sestavni del tudi knjižnice. Nenazadnje so se vse evropske univerze tistega časa ponašale z bogatimi knjižnicami, brez katerih študij takrat skorajda ni bil mogoč. Ljubljanski župan Ivan Hribar je v svojih prizadevanjih po ustanovitvi ljubljanske univerze v ta namen že leta 1910 daroval svojo bogato knjižnico v začasno hrambo takratni magistratni knjižnici z namenom, da jo pozneje dobi novoustanovljena univerza.²¹ Večina Hribarjevih knjig je bila potem dejansko izročena univerzi, največji delež še danes hrani prav knjižnica Oddelka za slovenistiko in slavistiko Filozofske fakultete.

Že konec novembra 1918 je bila pri Narodni vladi v Ljubljani ustanovljena posebna Vseučiliška komisija, ki je med drugim dobila nalogo, da ustanovi tudi univerzitetno knjižnico.²² V igri sta bili dve možnosti: ali enotna osrednja univerzitetna knjižnica ali samostojne strokovne seminarske in inštitutske knjižnice. Po zgledu avstrijskih univerzitetnih knjižnic so se člani komisije vendarle odločili, da se ustanovi tako skupna osrednja univerzitetna knjižnica kot tudi priročne seminarske in inštitutske knjižnice. Kot ugotavlja Helena Seražin, pa zaradi neustrezne zakonodaje osrednja univerzitetna knjižnica ni zaživele, njeno vlogo so si neformalno razdelile Državna študijska knjižnica²³ in posamezne seminarske in inštitutske knjižnice, ki so zaživele že ob ustanovitvi posameznih fakultet.²⁴

Filozofska fakulteta je bila najprej nastanjena v Deželnem dvorcu na Kongresnem trgu, kjer si je prostore delila še z rektoratom univerze, Pravno fakulteto in delom Tehnične fakultete. V okviru prvih seminarjev so se že takoj oblikovale male seminarske knjižnice, predhodnice današnjih oddelčnih knjižnic. V letu 1919 so svojo ustanovitev potrdile

19 Poročilo o delu Komisije za telesno vzgojo. *Poročilo o delu FF v Ljubljani v štud. letu 1970/71*, 23.

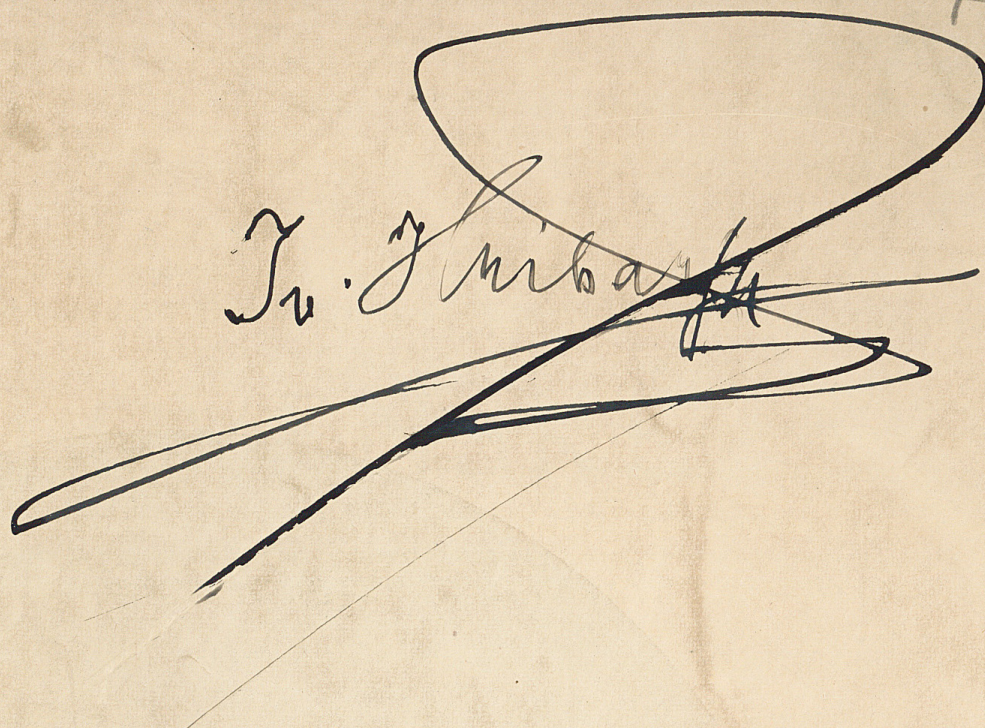
20 Poročilo o delu Komisije za telesno kulturo. *Poročilo o delu FF v Ljubljani v štud. letu 1972/73*, 21.

21 Ivan Hribar: *Moji spomini*. Del 1. Ljubljana: [s.n.], 1928, 310.

22 ARS, Vseučiliška komisija. F. 52. Poslovnik za vseučiliško komisijo pri Narodni vladi v Ljubljani, točka c.

23 Z ukinitvijo ljubljanskega liceja leta 1850 se je Licejska knjižnica preimenovala v Študijsko knjižnico, po letu 1919 pa v Državno študijsko knjižnico (ponekod se pojavlja tudi ime Državna študijska knjižnica za Kranjsko), ki je kot osrednja slovenska knjižnica dobila pravico do prejemanja obveznih tiskov s tega ozemlja. Z odlokom z dne 10. junija 1938 se je preimenovala v Univerzitetno knjižnico v Ljubljani s funkcijo nacionalne knjižnice. Je predhodnica današnje Narodne in univerzitetne knjižnice.

24 Helena Seražin: *Nastanek in razvoj knjižnic FF v Ljubljani*. Diplomatska naloga, Ljubljana, 1996, 25–26. Zakon o univerzitetni knjižnici je bil sprejet leta 1930.

Iv. Hribar

Vsa dela iz Hribarjeve zapuščine nosijo njegov lastnoročni podpis. Eden od primerkov monografije s Hribarjevim podpisom, ki ga hrani knjižnica Oddelka za zgodovino.

knjižnice Seminarja za teoretično filozofijo, Pedagoškega seminarja, Seminarja za slovansko filologijo in Romanističnega seminarja. Naslednje leto so sledile knjižnice Historičnega, Umetnostnozgodovinskega, Germanističnega in Klasičnega seminarja ter knjižnica Geografskega inštituta. Leta 1921 je svojo ustanovitev potrdila knjižnica Lingvističnega seminarja, 1923 je sledila ustanovitev knjižnice Arheološkega seminarja in leta 1927 knjižnice Seminarja za primerjalno zgodovino književnosti. To so bile prve seminarske knjižnice, ki so začele nastajati kot male priročne knjižnice z gradivom, ki so ga profesorji potrebovali pri svojem pedagoškem delu. Prav oni so bili zadolženi, da si zagotovijo ustrezno študijsko gradivo. Da je bila to ena od pomembnejših nalog, kažejo tudi zapisniki prvih sej Sveta Filozofske fakultete, kjer je skoraj redno tekla beseda o novih knjižnih pridobitvah. Pri tem so bili eni bolj, drugi

manj uspešni. Tako je že pred prihodom dr. Vojeslava Moleta na univerzo profesor za umetnostno zgodovino dr. Izidor Cankar, s katerim sta si delila seminar (tj. malo pisarnico ali kabinet), »uspel kupiti osebno knjižnico umrlega umetnostnega zgodovinarja Stegenška v Mariboru in je bil že a priori s knjigami bolje preskrbljen kot moj seminar in je že zaradi tega potreboval več prostora«. ²⁵

Posamezne seminarske knjižnice so svoj fond zgradile na bogatih zasebnih knjižnicah in zapuščinah, ki so jih kupile ali dobile v dar. Knjižnica Slovanskega seminarja je med drugim ugodno odkupila »obširno in dragoceno knjižnico pokojnega profesorja na univerzi v Gradcu dr. Gregorja Kreka, ki tvori glavno podlago knjižnice«, ²⁶ medtem ko je dr. France Veber za knjižnico Filozofskega seminarja odkupil bogato knjižnico svojega učitelja, avstrijskega filozofa Alexiusa Meinonga. ²⁷ Knjižnice so v

25 Vojeslav Mole: *Iz knjige spominov*. Ljubljana: Slovenska matica, 1970, 300. O Stegenškovi knjižnici glej tudi: Helena Seražin: Stegenškova knjižnica na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani. *Studia Historica Slovenica* 7 (2007), 3–4, 667–714.

26 Seminar za slovansko filologijo. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. V Ljubljani: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929, 340–341.

27 O Meinongovi knjižnici glej: Ana Mehle: *Meinongova knjižnica v Ljubljani*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1998.

dar od posameznikov ali institucij prejemale tudi posamezne izvode. Že omenjena knjižnica Slovanskega seminarja je v dar prejela več kot 6.000 enot knjižnice Slovenske matice.²⁸ V okviru omejenih finančnih zmožnostih so profesorji za svoje seminarje po vnaprej pripravljenih seznamih nabavljali gradivo tudi na svojih potovanjih v tujini. Dokaj hitro se je vzpostavila zamenjava gradiva med sorodnimi institucijami in bibliotekami. Zamenjave so se zlasti razmahnile pozneje, ko so posamezni oddelki sami ali prek svojih društev izdajali revije in publikacije. Prav knjižnice so po večini ostale njihov glavni distribucijski center.

V seminarjskih sobah, kabinetih in hodnikih so bile po omarah zložene knjige, ki so v glavnem služile profesorjem za študij in delo v seminarjih, za študente pa naj bi v večji meri poskrbela že omenjena Državna študijska knjižnica. Ta se je z odlokom z dne 10. junija 1938 preimenovala v Univerzitetno knjižnico v Ljubljani, ki je sočasno opravljala tudi funkcijo nacionalne knjižnice. Po večletnih prizadevanjih je v drugi polovici tridesetih let končno stekla gradnja nove stavbe za univerzitetno knjižnico na Turjaški ulici, kjer naj bi svoje prostore dobila tudi Filozofska fakulteta s seminarji, ki so se dušili v prenatrpanih prostorih Deželnega dvorca. Tja naj bi se preselil tudi leta 1940 na novo ustanovljeni Seminar za etnologijo in etnografijo s svojo knjižnico, v Deželnem dvorcu pa bi ostala le Pedagoški seminar in Geografski inštitut. Ker je obstajala nevarnost, da bi novo stavbo zasedla italijanska vojska, ki je okupirala Ljubljano, so s selitvijo pospešeno začeli že v maju 1941.²⁹ Načrt o razdelitvi prostorov je pripravil takratni bibliotekar Filozofske fakultete dr. Fran Petreč,³⁰ ki je o pomenu nove stavbe zapisal: »Stavba je bila zidana zato, da hrani knjižni, časopisni in rokopisni zaklad, ki se je doslej zbral v osrednji knjižnici

Ljubljana in se bo v bodočnosti še neprestano izpopolnjeval ... Drugi, stranski in začasni namen stavbe je še, da odpomore krizi prostorov, ki je vladala že vse od ustanovitve Univerze tudi na Filozofski fakulteti, in s tem po danih možnostih razbremeni glavno fakultetno poslopje.«³¹ Filozofska fakulteta je dobila prostore v pritličju ter manjši del v drugem in četrtem nadstropju. Kako je potekala selitev knjižničnega gradiva v novo domovanje, lahko povzamemo po akademiku Dušanu Moravcu, ki je selitev slavistične knjižnice opisal kot živo verigo: »Knjižnico so selili študentje – slavisti. V živi verigi so spravljali knjige iz drugega nadstropja do vhoda v Gosposki ulici, od koder so jih z vozičkom prevažali po Gosposki ulici do nove stavbe univerzitetne knjižnice in jih skozi okna spravljali v prostore današnje časopisne čitalnice. Včasih pa so knjige v živi verigi predajali po Gosposki ulici od univerze do univerzitetne knjižnice.«³² Sklepamo lahko, da je na podoben način in s pomočjo študentov potekala tudi selitev ostalih fakultetnih knjižnic. Večje knjižnice seminarjev za zgodovino, slavistiko in umetnostno zgodovino so dobile posebne prostore, manjše pa so bile locirane v profesorskih kabinetih. Kljub težkim vojnim razmeram so poskušale normalno delovati. Njihov knjižni fond se je povečal tudi na račun italijanske vlade, ki jim je v skladu s svojo zasedbeno politiko podarila večji knjižni dar. V začetku leta 1944 je na poslopje nove univerzitetne knjižnice strmoglavilo nemško letalo in hudo poškodovalo del stavbe. »Hkrati z glavno čitalnico je bilo skoraj popolnoma – zidovje, oprema, knjige – uničeno nadstropje nad njo, kjer so se nahajali štirje seminarji Filozofske fakultete (romanski, germanški, lingvistični, klasični). Tu je zgorelo okoli 15.000 knjig, hkrati z raznimi rokopisi in spisi, ki so bili delno tudi osebna lastnina prizadetih šefov seminarjev,« je na redni seji univerzitetnega senata o prizadetih

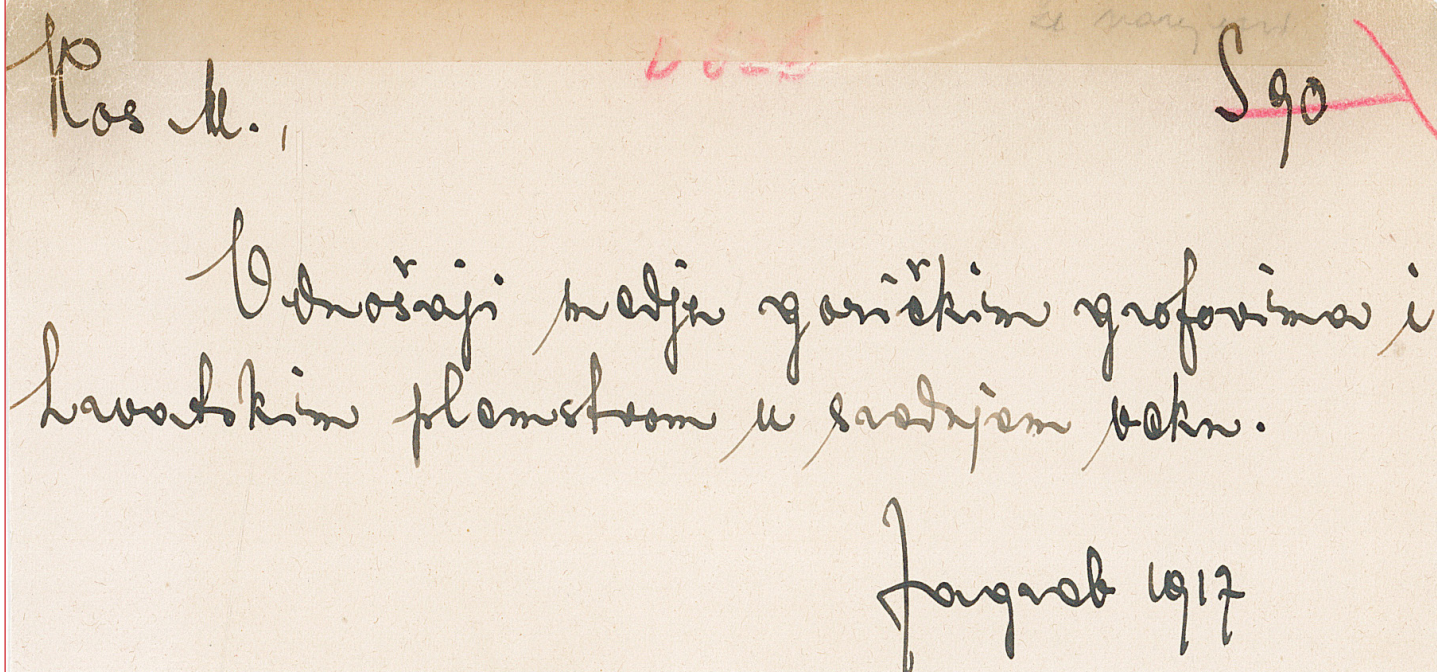
28 Seminar za slovansko filologijo, op. cit., 344.

29 Glej: AUL, Rektorat, Zapisniki rednih in izrednih sej univerzitetnega sveta in univerzitetnega senata 1930–1941. Zapisnik izredne seje univerzitetnega senata, 7. maj 1941, in Zapisnik redne seje univerzitetnega senata, 12. maj 1941.

30 Dr. Fran Petreč (1906–1978), literarni zgodovinar in slavist, med vojno zaradi sodelovanja z OF zaprt, po vojni je predaval najprej v Skopju, nato pa na zagrebški filozofski fakulteti (podrobneje glej: Štefan Barbarič: Fran Petreč: 1906–1978, *Slavistična revija*, 27 (1979), 2, 307–311, <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-FWWYWKRK> (dostop: januar 2019).

31 AUL, Rektorat, Ustanavljanje univerze in njenih ustanov oz. fakultet, IV-204, Poročilo o razporeditvi prostorov v univerzitetni knjižnici z dne 19. maja 1941, pripravil Fran Petreč. (Kopijo poročila mi je prijazno posredovala dr. Helena Seražin, za kar se ji zahvaljujem.)

32 H. Seražin, op. cit., 66.

Primer ročno narejenega kataložnega listka

fondih štirih seminarskih knjižnic poročal takratni rektor dr. Milko Kos.³³ Prizadete knjižnice so morale na novo postaviti svoj fond, a kljub prizadevanjem je bil večji del gradiva nenadomestljiv. Največ škode so utrpele že omenjene knjižnice za klasično filologijo, romanistiko, primerjalno jezikoslovje in germanistiko. Takoj po vojni jim je bilo dodeljeno posebno posojilo za nakup knjižničnega gradiva, a večina je bila za vedno izgubljena. Še največ gradiva je uspelo pridobiti Seminarju za germanistiko, in sicer s pomočjo donacij British Councila.³⁴

Kaj pa kader, ki je skrbel za prve seminarske knjižnice? Upravitelj posamezne seminarske knjižnice je bil predstojnik, s porastom gradiva in študentov so za izposajo gradiva zadolžili asistente, študente (t. i. dijaške bibliotekarje) ali seminarske slugе. Tako je kar nekaj bodočih fakultetnih profesorjev začelo svojo kariero v seminarskih knjižnicah. Med vojno so z asistenti-volonterji, ki so jih brezplačno zaposlili

v knjižnicah, reševali posameznike pred nevarnostjo vpoklica ali internacije. Za prvega fakultetnega bibliotekarja je bil na predlog dr. Franceta Kidriča izvoljen že omenjeni dr. Fran Petrè, a svojega dela dejansko nikoli ni mogel opravljati v polni meri, ker ni bilo ustanovljene osrednje fakultetne knjižnice. Nastavljen je bil v knjižnici za zgodovino.³⁵

Šele sredi petdesetih let so začeli z nastavitvijo prvih poklicnih bibliotekarjev, deloma zato, ker je knjižničarsko delo zahtevalo vedno več specifičnega znanja, deloma pa tudi, da bi razbremenili asistente, kot je razumeti iz zapisnika 3. redne seje fakultetne uprave z dne 3. decembra 1955.³⁶ Prve bibliotekarje so zaposlile večje knjižnice,³⁷ v manjših pa so bili večinoma še vedno nastavljeni asistenti ali študenti demonstratorji. Tudi sama ureditev in postavitvev gradiva je bila med seminarskimi knjižnicami različna. Medtem ko so pred vojno knjižnično gradivo v večini knjižnic vpisovali skupaj s celotnim inventarjem

33 AUL, Rektorat, Zapisniki sej univerzitetnega sveta, univerzitetnega senata in univerzitetne uprave v letih 1941–1945, Rektorjevo poročilo k zapisniku redne seje univerzitetnega senata, 12. julij 1944. V požaru je bilo uničenih okoli 70.000 knjig.

34 H. Seražin, op. cit., 74–75.

35 Zapisnik 1. redne seje FS FF v Ljubljani, 15. november 1940 ; H. Seražin, op. cit., 65, 81.

36 Zapisnik 3. redne seje fakultetne uprave PMF, 3. december 1955.

37 Kot prva je bibliotekarja dobila slavistična knjižnica; 1954 je to mesto zasedla Irma Marinčič-Ožbalt. (Glej: Anka Sollner Perdih: Zgodovina knjižnice Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko. *Slovenistika: pogledi na eno od ustanovnih strok Univerze v Ljubljani ob njeni 90-letnici*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 61 ; H. Seražin, op. cit., 82).

posameznega oddelka, so po vojni začeli uporabljati prave inventarne knjige, namenjene samo knjižničnemu gradivu. Katalogizacija je potekala ročno in tudi prvi kataložni listki so bili v rokopisu. Pozneje je pisanje z roko zamenjal pisalni stroj.

Takoj po vojni je bilo treba najprej obnoviti uničeno poslopje na Turjaški ulici. Adaptacija je bila zaradi pomanjkanja sredstev počasna. Izkazalo pa se je, da še zdaleč ni dovolj prostora za naraščajoči knjižnični fond in vedno večji vpis študentov. Tako se knjižnica za arheologijo po adaptaciji ni vrnila na Turjaško, ampak se je vzpostavila v posloplju Univerze v Ljubljani na Kongresnem trgu, pozneje pa v prostorih Realne gimnazije na Vegovi ulici. Tudi leta 1950 ustanovljeni Inštitut za psihologijo s svojo knjižnico je iz istega razloga začel s svojim delom na Parmovi ulici. Filozofska fakulteta je bila s svojimi seminarji in inštituti razseljena po različnih lokacijah, zato so se kaj hitro pojavile težnje po novi stavbi za Filozofsko in Prirodoslovno-matematično fakulteto. V začetku petdesetih let so stekle priprave. Vsak seminar in inštitut je pripravil okvirni načrt o svojih prostorskih potrebah, ki je vključeval tudi knjižnice. Ker so prav zanje predvideli največ prostora, se je pojavila ideja o združitvi vseh seminarskih in inštitutskih knjižnic v skupno fakultetno knjižnico. A vsi seminarji in inštituti so se strinjali z dr. Steletom, ki je kot član gradbenega odbora nastopil proti centralizaciji seminarskih knjižnic: »Tak predlog je možen le ob nepoznavanju razmer in dela v naših seminarjih, kjer bi bilo delo brez knjižnic otežkočeno ali pa sploh nemogoče.«³⁸ Mnenje se ni spremenilo niti dobrih pet let pozneje, ko se je začela gradnja nove stavbe na Aškerčevi cesti. V zapisniku seje univerzitetnega sveta z dne 7. maja 1958, na kateri so razpravljali o Statutu Filozofske fakultete, je dr. Fran Zwitter v imenu svoje fakultete poudaril: »Glede povezave knjižnic v eno samo fakultetno knjižnico se je fakulteta postavila na stališče, da naj ima vsaka

skupina svojo knjižnico, ker gre za več zelo različnih strok.«³⁹ Pri tem je bila v igri združitve vseh knjižnic, tako filozofske kot naravoslovne fakultete, ki naj bi dobile prostore v novi stavbi, čemur sta se obe fakulteti uprli. Spomladi 1961 se je začela selitev v novo stavbo na Aškerčevi cesti. Takratni tajnik Filozofske fakultete Anton Pišek se je spominjal, da je dekan prof. Emila Štamparja zelo skrbelo, »kako bomo preselili na tisoče in tisoče knjig iz NUKa in stare univerze. Pa je vendarle šlo, in to hitro in uspešno predvsem z veliko pomočjo študentov, ki so pridno pomagali z ročnimi vozički prevažati množico knjig v novo hišo ...«⁴⁰ Sama selitev knjig je torej potekala na podoben način kot tista v letu 1941.

Seminarjem in inštitutom, ki so se takrat po novem statutu preimenovali v oddelke, sta se pridružila dva nova oddelka s svojima knjižnicama, in sicer sociologija (ustanovljena 1961) in muzikologija (ustanovljena 1962). To je skupaj pomenilo 16 samostojnih knjižnic, ki so delovale v okviru oddelkov in se iz seminarskih in inštitutskih knjižnic preimenovala v oddelčne knjižnice. Zaposleni so opravljali vsa dela v knjižnici, od katalogizacije do izposoje in drugih opravil, ponekod so prevzeli tudi administrativne oddelčne posle. Glede ureditve in postavitve gradiva, katalogov, politike nabave in izposoje so se knjižnice med seboj razlikovale. Pri tem so o nakupu knjižničnega gradiva še vedno odločali predstojniki. Slednje se je spremenilo šele po letu 1984, ko so več pristojnosti pri naročanju gradiva dobili vodje knjižnic.⁴¹ V prvih desetletjih po drugi svetovni vojni je zlasti nabava tuje literature povzročala fakultetnih knjižnicam precej težav. Kronično je primanjkovalo denarja, v obdobju po vojni je bilo naročanje iz tujine tako rekoč onemogočeno, v sedemdesetih letih so se soočali z deviznimi težavami, ko jih je zlasti prizadel predpis o obveznem 30-odstotnem deviznem pologu, ki je veljal tudi za nakup literature, od aprila do septembra 1976 pa so zaradi težkega finančnega

38 AUL, Rektorat, Zapisniki rednih in izrednih sej ter sestankov univerzitetnega zbora 1950, ... in 1954, Zapisnik 5. redne seje univerzitetnega zbora, 8. december 1953.

39 AUL, Rektorat, Zapisniki rednih in izrednih sej univerzitetnega sveta 1957, 1958, 1959. Zapisnik 18. redne seje univerzitetnega sveta, 7. maj 1958.

40 Zapisnik 16. slavnostne seje FS, 17. februar 1988.

41 H. Seražin, op. cit., 107.

Selitev knjižničnega fonda Filozofske fakultete v novo stavbo, Ljubljana, 8. junij 1961.
Avtor: Miloš Švabić. Vir: MNZS.

Knjižnica Oddelka za slavistiko v novih prostorih Filozofske fakultete
na Aškerčevi. Vir: Arhiv Univerze v Ljubljani.

Bibliotekarji Filozofske fakultete na strokovni ekskurziji v Celovcu leta 2003. Tretja z leve v prvi vrsti strokovna vodja ZIFF Jadranka Šumi, peta z leve v prvi vrsti pa Alenka Logar Pleško, prva strokovna vodja OHK. Avtor: Matjaž Rebolj. Vir: Arhiv FF.

položaja fakultete celo prepovedali kakršnokoli naročanje literature.⁴² Devizne težave so se nadaljevale tudi v osemdesetih letih. Leta 1983 so proti nerazumnemu krčenju sredstev za nabavo tuje literature nastopili tudi pedagoški delavci in napisali protestno izjavo, ki jo je objavila *Nova revija*.⁴³

Potrebe po strokovnem sodelovanju med bibliotekarji fakultetnih knjižnic so sredi sedemdesetih let narekemale formiranje Knjižničnega odbora, od leta 1982 t. i. Knjižnične komisije, ki je po Statutu Filozofske fakultete iz leta 1982⁴⁴ zastopala knjižničarski kolegij, katerega člani so bili vsi fakultetni bibliotekarji. Knjižnična komisija je skrbela za strokovno-bibliotekarska vprašanja in dileme.

Z ustanovitvijo Znanstvenoraziskovalnega inštituta (ZIFF) leta 1979 in reorganizacijo znanstvenoraziskovalnega dela se je začelo postopno sodelovanje med inštitutom in bibliotekarji. Slednji so pomagali pri pripravi razstav letnih raziskovalnih izsledkov in objavljenih del ter razstave pospremili z vsakoletno

izdajo *Kataloga ob razstavi publikacij in predstavitvi izsledkov znanstvenoraziskovalnega dela Filozofske fakultete*. Ko je leta 2003 izšel zadnji tiskani katalog, so bibliotekarji nadaljevali s sistematičnim vodenjem bibliografij raziskovalcev, kar še vedno ostaja ena od njihovih pomembnejših nalog.

Ob sprejetju novih standardov za knjižnice Univerze v Ljubljani leta 1986 so Knjižnična komisija in bibliotekarji Filozofske fakultete dali pobudo za skupno fakultetno čitalnico s priročno zbirko ter centralnim fakultetnim katalogom, ki bi bil dostopen digitalno. To je bil prvi korak k povezovanju oddelčnih knjižnic. Medtem ko se centralni katalog ni vzpostavil, se je ideja o čitalnici deloma uresničila. Ko se je zaradi vse večje prostorske stiske vodstvo fakultete odločilo, da dogradi peto nadstropje fakultetne stavbe, so bibliotekarji predlagali, da bi se tam vzpostavila tudi čitalnica z referenčno zbirko. A načrt ni bil uresničen. Čitalnico brez referenčne literature so začasno uredili v izpraznjenem prostoru knjižnice

42 Glej: Zapisnik 12. seje PZS FF, 9. marec 1972 in Zapisnik 4. seje FS FF, 5. oktober 1976.

43 Na 7. seji FS FF so avtorji izjave opozorili, da jo je objavila le *Nova revija*, časnik *Delo* pa je ni želel (glej: Zapisnik 7. seje FS FF, 25. oktober 1983), glej tudi: Izjava Filozofske fakultete. *Nova revija* 2 (1983), 17/18, 2003–2004.

44 Statut FF 1982, čl. 287.

za arheologijo v prvem nadstropju, pozneje pa so jo preselili v klet, kjer je še danes.⁴⁵

Tudi računalniška katalogizacija je pomenila korak naprej tako v povezovanju fakultetnih knjižnic kot samem modernizacijskem napredku. Računalniško opismenjevanje je v osemdesetih postalo glavni segment prenove dela na fakulteti. Prvi trije bibliotekarji so se tečaja za izpopolnjevanje v računalništvu in informatiki, ki ga je organizirala Narodna in univerzitetna knjižnica, udeležili v študijskem letu 1984/1985. V istem letu je tudi ZIFF posebej za bibliotekarje organiziral tečaj uvajanja v računalništvo, ki so ga izvajali na Ekonomski fakulteti.⁴⁶ Počasneje je potekalo pridobivanje računalniške opreme. Tako je Fakultetni svet na svoji 3. seji 12. januarja 1987 ugotavljal, da kroži en računalnik po posameznih knjižnicah z namenom, da se bibliotekarji privadijo nanj. Sledil je sklep, da naj Knjižnična komisija pripravi program prioritete uvajanja računalništva v knjižnicah.⁴⁷ S tem sta se že istega leta najprej spopadli knjižnici za geografijo in zgodovino, do leta 1991 so jima sledile še druge. Poseben bibliografski program EVA, ki so ga razvili z namenom, da bo povezal vse univerzitetne knjižnice v skupni katalog, pa ni omogočal povezave s sočasno razvijajočim se slovenskim vzajemnim katalogom COBISS/OPAC, v katerega so se počasi vključevale ostale slovenske knjižnice. Prva knjižnica naše fakultete, ki se je vključila v vzajemni katalog COBISS, je bila knjižnica Oddelka za geografijo. Postopoma so ji sledile še ostale in se na ta način (prek vzajemnega kataloga) navzven virtualno povezale kot skupna knjižnica Filozofske fakultete. S poznejšim prehodom na avtomatizirano izposojlo so se knjižnice poenotile tudi na tem področju.⁴⁸

Vzporedno z računalniškim opismenjevanjem so se knjižnice soočale tudi z vse večjim pomanjkanjem

prostora. Knjižni fond je kljub kroničnemu pomanjkanju denarja stalno naraščal. Prva rešitev se je pokazala v postavitvi dodatnih omar na hodnikih. V nekaj letih so bili vsi fakultetni hodniki opremljeni z do stropa segajočimi knjižnimi omarami. Sredi devetdesetih pa so bile tudi te polne in na kolegiju predstojnikov oddelkov se je porodila ideja o knjižnem depolu.⁴⁹ Do njegove uresničitve je prišlo šele leta 2007, ko so na fakulteti zaradi namestitve sistema prezračevanja in klime odstranili zgornji del omar na hodnikih. V začasni knjižni depo na Karlovski cesti so takrat preselili 50.000 enot gradiva.⁵⁰ Depo še zdaleč ni bil primeren za dolgotrajnejše hranjenje gradiva, zato prizadevanja za iskanje nove lokacije niso zamrla. Zadnja pridobitev je bil najem skladišča v Novih Jaršah pri Domžalah v velikosti 2.000 m² kamor so začele knjižnice z decembrom 2018 seliti del gradiva iz svojih fondov.

Pomanjkanje prostora pa ni pestilo zgolj knjižnic, temveč tudi fakulteto. Z naraščanjem števila vpisanih študentov, odpiranjem novih oddelkov in širitvijo kadra so bile nove prostorske pridobitve nujne. V dozidanem petem nadstropju sta svoje prostore skupaj z oddelkoma dobili knjižnica za muzikologijo in knjižnica za bibliotekarstvo, sicer ustanovljena leta 1996. Na Zavetiško ulico sta se l. 1991/1992 preselila Oddelek za arheologijo in Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo skupaj s knjižnicama. Tudi znotraj fakultetne stavbe je nekaj knjižnic zamenjalo lokacije. V prizidek za fakultetno stavbo so leta 2002 preselili španski del knjižnice za romanistiko, ki se je oblikoval leta 1986. Tam so svoje prostore dobile še knjižnica za primerjalno jezikoslovje, knjižnica za psihologijo ter leta 1995 ustanovljena knjižnica za azijske in afriške študije. Kot zadnja izmed knjižnic je bila leta 1997 ustanovljena knjižnica za prevajalstvo, ki je skupaj s svojim oddelkom dobila prostor na

45 Milan Lovenjak, Osrednja humanistična knjižnica. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 533.

46 Poročilo o delu Knjižnične komisije. *Poročilo o delu FF v Ljubljani Univerze E. Kardelja v Ljubljani v štud. letu 1984/85*, 45. Tečaj je bil prvi korak v nameri fakultete, da ustanovi posebni Indok center za humanistične vede (glej tudi: Dekanovo poročilo, ibidem, 16).

47 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. januar 1987.

48 H. Seražin, op. cit., 127–128.

49 Arhiv dekanata FF. Zapisnik sklepov s kolegija predstojnikov, 10. oktober 1994.

50 M. Lovenjak, op. cit., 533.

Skladišče v Novih Jaršah pri Domžalah v velikosti 2.000 m², kamor so začele knjižnice z decembrom 2018 seliti del gradiva iz svojih fondov. Avtorica: Mihaela Hudelja.

Borštnikovem trgu. Ob selitvi oddelka v fakultetno stavbo leta 2006 pa so knjižnico priključili knjižnici za anglistiko in germanistiko.

Ideje in predlogi o združitvi oddelčnih knjižnic v skupno enoto so se skozi dolgoletno fakultetno zgodovino občasno že pojavljali, konkretniji predlogi pa so bili podani v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, tudi s strani Oddelka za bibliotekarstvo. Načrti, da bi se knjižnice združevale (v celoti ali delno) na skupni lokaciji, so propadali drug za drugim. Prvemu predlogu, da bi se knjižnice združile v takrat novi stavbi na Aškerčevi, je sledil naslednji o delni združitvi v pritličnih prostorih fakultete, ki so jih leta 2005 zapustili odhajajoči geologi. Prav tega leta se je ponudila nova možnost: skupne prostore naj bi dobili v novi stavbi univerzitetne knjižnice, ki naj bi se začela graditi v neposredni bližini fakultete (ob križišču Slovenske in Zoisove ceste). Novozgrajena stavba bi bila povezana s fakulteto s posebnim prehodom, fakultetne knjižnice pa bi bile združene po sorodnih področjih v treh nadstropjih. Fakulteta je bila vključena v pripravo načrtov, a projekt je

še pred začetkom gradnje zastal. Sledil je predlog gradnje stolpiča na notranjem dvorišču za fakulteto, kjer bi se knjižnice združevale v odprtem pristopu in bile medetažno povezane s fakultetno stavbo, a do realizacije ni prišlo. Ko se je Fakulteta za kemijo leta 2015 preselila na novo lokacijo, se je za opuščeno stavbo čez cesto zanimala tudi naša fakulteta, a več kot do načrtov, po katerih bi se v prenovljeno zgradbo selil del ali pa vse fakultetne knjižnice, ni prišlo. Ideje in načrti o skupni knjižnici pa ostajajo in se razvijajo vzporedno s težnjo fakultete po pridobitvi novih prostorov.

V vmesnem času pa so se vendarle začeli prvi koraki k formalnemu neprostorskemu združevanju fakultetnih knjižnic in po večletnih prizadevanjih je 3. aprila 1996 Senat Filozofske fakultete potrdil Pravilnik o Osrednji humanistični knjižnici (OHK). S tem se je 18 oddelčnih knjižnic formalno združilo v posebno organizacijsko enoto. Knjižnice so ostale locirane v svojih starih prostorih kot del matičnega oddelka, organizacijsko pa povezane v okviru OHK. Strokovna vodja OHK je postala dotedanja

predsednica Knjižničnega sveta Filozofske fakultete Alenka Logar Pleško, sicer bibliotekarka iz slavištične knjižnice. Za prvega predstojnika OHK je bil imenovan dr. Martin Žnideršič. Svoj prostor je OHK dobila najprej v prizidku, potem pa v pritličju glavne stavbe. Do organizacijskih sprememb je prišlo leta 2002, ko je Senat ustanovil Svet OHK. Predstojnik OHK je po novem postal predsednik Sveta OHK, katerega sestava se je v naslednjih letih še spreminjala. Po zadnji reorganizaciji⁵¹ so člani Sveta OHK poleg predsednika in vodje OHK še trije predstavniki iz vrst bibliotekarjev, trije predstavniki iz vrst pedagoškega kadra ter zastopnik študentov, vsi voljeni za 4 leta. Svet OHK nadzoruje delo Knjižničnega sveta, ki je neke vrste posvetovalno telo in združuje vse bibliotekarje. Medtem ko je funkcija predsednika Sveta OHK voljena za štiri leta (prej za dve), je strokovni vodja OHK imenovan za nedoločen čas. Po upokojitvi Alenke Logar Pleško v začetku leta 2005 je bila za v. d. imenovana Marjana Benčina, bibliotekarka iz knjižnice oddelkov za anglistiko in germanistiko, leta 2006 je vodja postal dr. Milan Lovenjak, dotodanji bibliotekar v knjižnici na Oddelku za arheologijo, od leta 2018 pa to mesto zaseda mag. Priscila Gulič. Poleg Sveta OHK s predsednikom in vodjo OHK so organi OHK še Knjižnični svet, ki ga sestavljalo vsi zaposleni v oddelčnih knjižnicah FF, ter posebne delovne skupine, specializirane za različna področja bibliotekarske stroke (nabava, izobraževanje, katalogizacija, bibliografije, elektronski viri, periodika, zunanja podoba in promocija, izposoja).⁵² Posamezni bibliotekarji so člani vsaj ene delovne skupine.

Od prvih skromnih začetkov do danes je skupni knjižnični fond fakultetnih knjižnic narastel na okoli 800.000 enot gradiva, kar OHK uvršča na prvo mesto med fakultetnimi knjižnicami ljubljanske univerze in na peto mesto med knjižnicami v Sloveniji.⁵³

Sta se vloga in pomen knjižnic na Filozofski fakulteti v teh stotih letih spremenila? Osnovno poslanstvo knjižnic FF še vedno ostaja enako, tj. podpora pedagoškemu, študijskemu in raziskovalnemu delu, spremenile pa so se zahteve in način dela. Medtem ko je bila prvotna naloga knjižnic nuditi uporabnikom gradivo, ki so ga potrebovali za svoje delo, naj je šlo za predavanja, študij ali raziskovanje, se je njihova vloga skozi leta dopolnjevala. Z nastopom digitalne dobe so se razvile nove zahteve in potrebe uporabnikov, ki se jim knjižnice po svojih najboljših močeh in zmožnostih prilagajajo. Tudi »biblioteški problem«, o katerem je že leta 1929 pisal France Kidrič, še zdaleč ni rešen, a upati je, da se bo v bližnji prihodnosti s pridobitvijo novih, skupnih prostorov OHK naposled zgodilo tudi to.⁵⁴

Tajništvo in skupne službe

Vloga in pomen strokovnih služb pri delovanju ustanove, kakršna je Filozofska fakulteta, še zdaleč nista zanemarljiva. Strokovna pomoč je nujno dopolnilo in podpora znanstvenoraziskovalnemu in pedagoškemu delu, ki poteka na fakulteti. In čeprav je vloga strokovnih služb premalokrat izpostavljena, je vendarle treba poudariti, da bi bilo delovanje fakultete brez njihove podpore, ki jo nudijo zlasti v organizacijsko-administrativnem smislu, pravzaprav nemogoče.

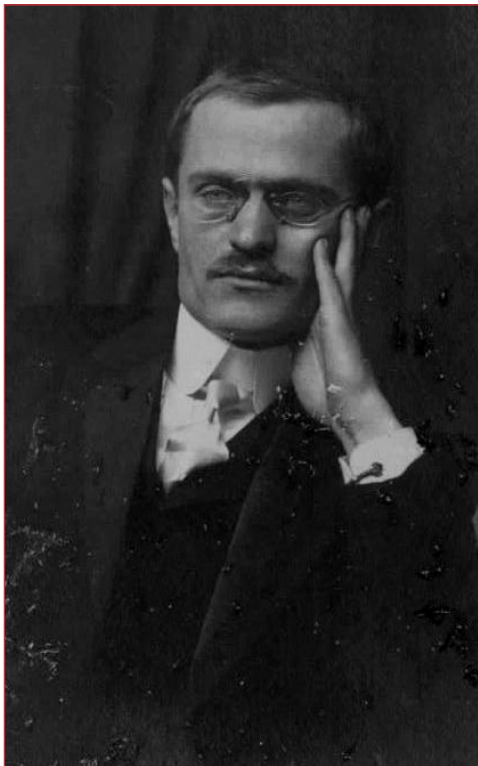
Potreba po dodatni strokovni pomoči se je pokazala že ob ustanovitvi fakultete. Njena vzpostavitev je namreč zahtevala ogromno dela. Največji del bremena je padel na pedagoški kader, ki si je moral sam zagotoviti osnovne pogoje dela, da je lahko začel s pedagoškim procesom. Medtem ko so za priročne knjižnice in deloma tudi za prve študente poskrbeli sami, pa so za organizacijske in administrativne naloge vendarle potrebovali pomoč. Upravno-administrativne in tehnično-strokovne naloge so bile zaupane tajniku oziroma t. i.

51 Pravila FF UL (2017), čl. 55, <http://www.ff.uni-lj.si/oFakulteti/Pravilniki> (dostop: januar 2019).

52 O organiziranosti OHK glej: Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja Osrednje humanistične knjižnice Filozofske fakultete v Ljubljani, http://www.ff.uni-lj.si/oFakulteti/pravilniki/pravilnik_ohk (dostop: januar 2019).

53 Po podatkih, ki jih je za leto 1932 zbrala Melita Pivec-Stelè, je fakultetni knjižnični fond štel 43.260 enot gradiva (Melita Pivec-Stelè: Naše knjižnice. *Glasnik muzejskega društva za Slovenijo*, 13 (1932), 1–4, 71–92). Ob selitvi v novo stavbo na Aškerčevo je fond obsegal več kot 110.000 enot, po statističnih podatkih za leto 2017, ki jih zbira NUK, pa je skupna knjižna zbirka knjižnic FF štela 772.743 enot gradiva (glej: *Slovenske knjižnice v številkah. Visokošolske knjižnice. Poročilo za leto 2017*. Ljubljana: NUK, 2018, 22).

54 France Kidrič, *Biblioteški problem in univerza. Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929, 423–439.

Viktor Zalar (1882–1940), prvi tajnik
Filozofske fakultete (Vir: Wikipedija).

sekretarju.⁵⁵ Na univerzi so v ta namen zasposlili univerzitetnega tajnika. Kot lahko razberemo iz popisa šolstva in učiteljstva na Slovenskem za leto 1928, so svoje tajnike kmalu dobile tudi štiri fakultete: medicinska, tehnična, pravna in filozofska.⁵⁶ Za prvega tajnika Filozofske fakultete je bil, po zapisnikih sodeč, imenovan Viktor Zalar.⁵⁷ Svoje delovno mesto je imel na rektoratu. Ko so leta 1933 kazensko upokojili takratnega univerzitetnega tajnika dr. Mateja Šmalca, ki je svojo funkcijo opravljal od leta 1920, je bil za vršilca dolžnosti imenovan prav Zalar, ki se je tako znašel v dvojni vlogi.⁵⁸ Junija 1935

je zato dekan dr. Rajko Nahtigal na seji Sveta poročal, da je na rektorat poslal predlog za nastavitev posebnega tajnika univerze, s čimer bi razbremenili fakultetnega tajnika. Leta 1937 je bil za v. d. univerzitetnega tajnika imenovan dotedanji tajnik Pravne fakultete Karel Sketelj.⁵⁹ Zalar je fakultetne tajniške posle opravljal do svoje smrti leta 1940. Na predlog dr. Karla Ozvalda je Fakultetni svet⁶⁰ za novega tajnika izbral Frana Albrehta, takratnega tajnika Medicinske in Teološke fakultete, ki je, kot kaže, vodil tajniške posle vseh treh fakultet do leta 1943, ko so ga zaradi sodelovanja z OF internirali

55 Pred vojno se za tajnika uporablja naziv *sekretar*, po vojni pa *tajnik*. V prispevku je naziv poenoten, torej tudi za predvojno obdobje uporabljam naziv *tajnik*, čeprav se v virih navaja *sekretar*.

56 *Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji (ljubljska in mariborska oblast)*. Ljubljana: Oblastna zaloga šolskih knjig, 1928, 14.

57 Viktor Zalar (1882–1940), novinar in prevajalec, študiral filozofijo in sociologijo na praški univerzi, privrženec Masaryka in prepovedovcev ... Glej: *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi854902/> (dostop: januar 2019).

58 *Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini: 1934*. Ljubljana: Banovinska zaloga šolskih knjig in učil, 1934, str. 15.

59 Karel Sketelj, pravnik, leta 1928 imenovan za tajnika Pravne fakultete, od leta 1937 tudi univerzitetni tajnik. Leta 1944 je sočasno kot takratni dekan Filozofske fakultete dr. Franc Šturm izginil v sumljivih okoliščinah. Njegovo izginotje ni bilo nikoli pojasnjeno. Glej npr.: Zapisnik 3. redne seje FS FF, 7. junij 1944. Poročilo g. prodekana.

60 Zapisnik 1. izredne seje FS FF, 4. oktober 1940.

v taborišče Dachau.⁶¹ Filozofska fakulteta je novega tajnika zaposlila šele tri leta pozneje. Od 1946 do 1948 je tajniške posle opravljal Marjan Skrbinšek,⁶² od 1949 do 1954 pravnik Rajko Dobrota,⁶³ za njim pa Marijan Novak.⁶⁴

Naloge in vloga tajnika fakultete so se spreminjale. Medtem ko se v predvojnem času ni udeleževal sej Fakultetnega sveta in so bili profesorji sami tudi zapisnikarji, se je položaj po vojni spremenil. V 162. členu predloga Statuta Filozofske fakultete za leto 1958 piše: »Zapisnik seje vodi tajnik fakultete. Zapisnik podpisujeta dekan in tajnik fakultete ...«⁶⁵ Kopičile pa so se tudi druge naloge in odgovornosti. Pri sprejemanju novega statuta leta 1958 je bil tako podan tudi predlog, naj se točno opredelijo ustrezne kvalifikacije za tajnika fakultete, saj gre za delovno mesto, ki ni samo administrativne, ampak tudi organizacijsko zahtevnejše narave.⁶⁶ V statutu je bilo tako zapisano: »Za tajnika fakultete je lahko imenovan samo, kdor ima poleg fakultetne izobrazbe še posebno strokovno in kulturno razgledanost, potrebno za obvladovanje fakultetne organizacijske problematike, ter sposobnost za vodstvo večjih organizacijskih enot.«⁶⁷ V statutu še beremo, da »izvrševanje poslov, ki pripadajo dekanatu, vodi pod nadzorstvom in po navodilih dekana tajnik fakultete, kot neposredni disciplinski starešina uslužbencev v dekanatu. Tajnik fakultete je za svoje delo odgovoren dekanu.«⁶⁸ Tajnik je vodil tajništvo fakultete, za dobo štirih let z možnostjo ponovne izvolitve ga je volil Fakultetni svet. Zahtevnost tajniške funkcije se je večala ne samo z naraščanjem fakultetnega osebja, temveč tudi z novimi smernicami in organizacijskimi spremembami.

Po zadnjih Pravilih Filozofske fakultete, ki so bila sprejeta v šol. letu 2017/18, so naloge tajnika fakultete, da »vodi in usklajuje celotno fakultetno upravo, zadolženo za upravno-administrativne in strokovno-tehnične naloge, istočasno tudi organizira in usklajuje delo posameznih strokovnih služb ali enot. Pri svojem delu sodeluje z dekanom in prodekani.«⁶⁹

V vrsti posameznikov, ki so na fakulteti opravljali funkcijo tajnika, se je po dolžini mandata v zgodovino fakultetne uprave zapisal Anton Pišek, ki je svoje delo opravljal od leta 1962 do upokojitve leta 1981. Bil je tudi med prvimi dobitniki Velikih priznanj, ki jih je Filozofska fakulteta prvič podelila leta 1988. V obrazložitvi piše, da je »prejel priznanje za zasluge pri dolgoletnem urejevanju administrativno-tehničnega delovanja fakultete. Tone Pišek je kot tajnik fakultete v več kot dvajsetih letih postavil na noge organizacijsko strukturo fakultete, tesno sodeloval z vodstvom fakultete pri reševanju problemov, imel posebej tesne stike s študenti in mnogo prispeval k nemotenemu delovanju fakultete kot celote.«⁷⁰

Pišku so sledili tajniki Maja Dolenc, Marjan Sterle, Lidija Koman Perenič, Amalija Šiftar, Dragica Pristavec in Matjaž Jarc. Leta 2004 je mesto tajnika prevzela dr. Renata Kranjčec,⁷¹ leta 2019 jo je nasledila Tanja Hribar.

Že od začetka se je na dekanatu kazala potreba po dodatni administrativni delovni sili. Delo v fakultetni pisarni oziroma na dekanatu se je kopičilo, k temu so nenazadnje pripomogli tako novi oddelki kot povečan vpis, obenem pa tudi nove naloge in obveznosti, ki so jih fakultetam nalagali z novimi uredbami na državni ali univerzitetni ravni. Tajnik Rajko Dobrota je

61 Albreht, Fran (1889–1963), *Slovenska biografija*, <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi126966/> (dostop: januar 2019).

62 Marjan (tudi Marijan, Milan) Skrbinšek, roj. 1913, diplomiral iz fizike in teoretske matematike (AUL, Fond 58/875, Skrbinšek Marjan).

63 Rajko Dobrota, roj. 1910, dipl. pravnik (AUL, Fond 9/142, Dobrota Rajko).

64 Vse do selitve fakultete v novo stavbo na Aškerčevo cesto so bili tako tajniki kot strokovne službe bolj ali manj v službi tako fakultete kot rektorata Univerze v Ljubljani.

65 Predlog Statuta FF 1958, čl. 162.

66 Zapisnik 2. redne seje FS FF, 14. januar 1958.

67 Statut FF 1960, čl. 177.

68 Ibidem, čl. 176.

69 Pravila FF UL (sprejeta 17. aprila 2017, zadnje dopolnitve 26. septembra 2018), člena 155 in 158, <http://www.ff.uni-lj.si/oFakulteti/Pravilniki> (dostop: januar 2019).

70 Zapisnik 16. slavnostne seje FS, 17. februar 1988.

71 Podatek pridobljen v kadrovski službi FF.

Študentski referat v novi stavbi Filozofske fakultete na Aškerčevi v šestdesetih letih prejšnjega stoletja.
Vir: Arhiv Univerze v Ljubljani.

na srečanju s predstavniki Ministrstva za znanost in kulturo LRS in Komisije za zakonodajo LRS marca 1950 ob predstavitvi dela pisarne dekanata poudaril, da »toliko časa ni pričakovati brezhibnega poslovanja dekanata, dokler ne bo dovolj administrativnih moči. Zadostna zasedba dekanata bi bila: sekretar plus 4 administrativne moči plus kurir, najnujnejša zasedba pa poleg sekretarja še 3 administrativne moči in kurir.«⁷² Za nemoteno delovanje pisarne dekanata sta bili zadolženi dve administrativni delavki, ki sta nudili pomoč tako tajniku fakultete kot dekanu in prodekanom. Medtem ko so začetnim potrebam dela v dekanatu pisarni ustrezali profili strojepisk in pozneje referentov s srednješolsko izobrazbo, se je narava dela spreminjala in postajala zahtevnejša. Že leta 1985 je takratni dekan dr. Nace Šumi pojasnjeval, da je »tajništvo organizirano tako, kot so narekovala nekdanje potrebe, ko delo še ni bilo tako komplicirano. Danes bi

morali tajništvo reorganizirati in zaposliti več delavcev z visokošolsko izobrazbo ... Seveda pa je fakulteta pri tem finančno omejena.«⁷³ Pozneje je do reorganizacije dejansko prišlo in danes sta v pisarni dekanata zaposleni dve strokovni delavki z visokošolsko izobrazbo, ki nudita strokovno pomoč tajniku fakultete ter dekanu in prodekanom.

Vzporedno so se glede na nove potrebe razvijale in kadrovske krepile tudi nove strokovne službe, zadolžene za posamezna strokovna področja, nujna za nemoteno delovanje fakultete. Tako so prvim strojepiskam, ki so v dekanatu že od vsega začetka nudile administrativno pomoč, sčasoma sledile referentke za različna področja. Širitev del in novih nalog je pozneje vodila v izoblikovanje organizacijskih enot za posamezna področja. K temu je nenazadnje pripomogel tudi Zvezni zakon o univerzah iz leta 1954, ki je univerzo opredelil kot skupnost fakultet, fakultete pa kot samostojne

72 Zapisnik delovne konference FF s predstavniki Ministrstva za znanost in kulturo LRS in Komisije za zakonodajo LRS, 31. marec 1950.

73 Zapisnik 2. seje FS FF, 25. februar 1985.

znanstvene učne zavode.⁷⁴ V naslednjih treh letih je tako fakulteta vzpostavila različne referate in lastno računovodstvo ter začela s samostojnim vpisom študentov.⁷⁵ Strokovni kader se je kot del dekanata z oddelki preselil v novo stavbo na Aškerčevi ulici. Po statutu iz leta 1965 je Tajništvo fakultete najprej sestavljalo 6 organizacijskih enot (poleg Glavne pisarne še Referat za personalne zadeve, Referat za študentske zadeve, Referat za statistiko, Računovodstvo in Ekonomat),⁷⁶ iz katerih so se v osemdesetih postopoma formirale strokovne službe. Finančno-računovodska služba je prevzela skrb za računovodske in finančne posle, Kadrovska služba, na začetku t. i. Referat za personalne zadeve, pa je bila zadolžena za kadrovske zadeve vseh zaposlenih na fakulteti. Njene naloge so se z razvojem in novimi zahtevami širile in nadgrajevale. Obe službi, tako kadrovska kot računovodska, sta dobili svoje prostore na dekanatu v na novo dograjenem petem nadstropju fakultetne stavbe, kjer sta še danes. V petem nadstropju sta tudi fakultetna fotokopirnica in kurirska služba.

Vpis in administracijo za študente je prevzel Referat za študentske zadeve. Referat se je vzporedno z naraščanjem števila vpisanih študentov in spreminjanjem oblik študija tudi sam spreminjal in kadrovsko dopolnjeval. Potem ko se je razdelil na referata za dodiplomski in podiplomski študij, je z bolonjsko reformo sledila nova reorganizacija. Trenutno za študentske zadeve skrbijo tri pisarne v pritličju fakultetne stavbe: Referat za dodiplomski študij (1. stopnja bolonjskega študija), Referat za magistrski študij (2. stopnja bolonjskega študija) in Referat za doktorski študij.

Nepogrešljiv del tako velike ustanove je tudi tehnični kader. Delovno mesto kurjača, ki ga je fakultetno vodstvo zaposlilo ob selitvi v novo stavbo na Aškerčevo ulico v začetku šestdesetih in je poleg kurjave skrbel še za hišniška opravila, je bilo v osemdesetih ukinjeno. Nove tehnične posodobitve in

pridobitve so zahtevale nove tehnične profile, ki danes v okviru Gospodarsko-tehnične službe fakulteti zagotavljajo tehnični servis in vzdrževanje.

Zaradi vse večjega in pomembnejšega povezoovanja s tujino je bila leta 2000 na fakulteti ustanovljena Mednarodna pisarna. Ta skrbi predvsem za mednarodno izmenjavo študentov in zaposlenih ter posreduje informacije o možnostih štipendij in študija v tujini.

V zadnjih dvajsetih letih so se na fakulteti postopoma oblikovale še Služba za multimedijsko podporo, Služba za ekonomske zadeve, Služba za varnost in zdravje pri delu, Služba za pravne zadeve in Služba za akreditacije in spremljanje študijskih programov, posebna strokovna delavka pa skrbi za promocijo fakultete.

Tudi Računalniški center Filozofske fakultete je pomemben segment v sklopu strokovnih služb. Nudi računalniško podporo in svetovanje pedagoškemu in strokovnemu kadru na fakulteti ter skrbi za hitro rastočo računalniško mrežo. Njegovi zametki segajo v začetek sedemdesetih let prejšnjega stoletja, k pobudi o uvedbi računalništva na fakulteti kot dela učnih načrtov. Iz zapisnikov sej Fakultetnega sveta Filozofske fakultete novembra 1972 in januarja 1973 je razbrati, da si je fakulteta že takrat prizadevala za uvedbo računalništva in zato poskušala ustanoviti posebno komisijo.⁷⁷ Najprej je bila ustanovljena Komisija za računalništvo in dokumentacijo,⁷⁸ ki se je v letu 1982/83 preimenovala v Svet računalniškega centra. Sestavljali so jo člani iz vrst pedagoškega kadra, predvsem člani Oddelka za psihologijo, ki so se med prvimi podali v svet računalniškega opismenjevanja.⁷⁹ Iz poročila za leto 1982/1983 razberemo, da je imela fakulteta en računalnik, ki so ga uporabljali v glavnem za obdelavo podatkov za diplomske in seminarske naloge, za uvajanje učiteljev in sodelavcev

74 Glej: https://www.uni-lj.si/univerzitetni_arhiv/zgodovina_ul/univerza_v_ljubljani_%E2%80%93_ustanovitev_in_razvoj_do_konca_20%20_stoletja/ (dostop: december 2018).

75 Do takrat so se te naloge izvajale še v okviru univerze. Vasilij Melik: Razvoj Filozofske fakultete v Ljubljani. *Poročilo o delu FF v štud. letu 1979/80*, 35.

76 Statut FF 1965, čl. 222.

77 Glej npr. Zapisnik seje FS FF, 11. januar 1973.

78 Prvič je komisija omenjena v Poročilu o delu FF za leto 1972/73.

79 Po čl. 305 Statuta FF iz leta 1982 »Svet centra sestavlja 7 članov, ki jih voli Fakultetni svet izmed delavcev in študentov oddelkov, ki uporabljajo ali so zainteresirani za uporabo računalnikov (5 delavcev in 2 študenta)«.

v delo z računalnikom ter za delo na projektih in raziskavah.⁸⁰

Naloge fakultetnega Centra za računalništvo so bile jasno opredeljene že v srednjeročnem planu Filozofske fakultete za obdobje 1981–1985, določene pa tudi v Statutu iz leta 1984. Med drugim naj bi razvijal računalništvo v fakultetnem pedagoškem in znanstvenoraziskovalnem delu ter omogočil računalniško obdelavo podatkov, po posameznih oddelkih pa se je računalništvo že izvajalo kot samostojni predmet v okviru učnih programov. Skrbel naj bi tudi za usposabljanje zaposlenih in študentov za delo z računalnikom.⁸¹

Uvajanje računalnikov kot delovnega orodja se je na fakulteti začelo v drugi polovici osemdesetih let. V zapisniku iz leta 1987 tako beremo, da si »fakulteta že dalj časa prizadeva uvesti računalniško zbiranje in obravnavanje podatkov tako v knjižnicah kakor na inštitutu in posebej v administraciji (v računovodstvu). Že pred časom začeta akcija v študentskem referatu žal ni rodila zaželenega sadu. V letošnjem letu predvidevamo nabavo novih računalniških kapacitet, s katerimi bomo lahko z večjo širino začeli zajemati podatke ter si s tem olajšali delo.«⁸² Leta 1988 je takratni dekan dr. Dušan Nečak v svojem poročilu ugotavljal, da poteka opremljenost fakultete z računalniško opremo zadovoljivo in po pričakovanjih.⁸³ Pri tem je pomembno vlogo kot svetovalno telo imela prav Komisija oziroma Svet računalniškega centra. Slednjega je v letu 1991/92 nasledil Odbor za računalništvo, ki pa ga poznejša poročila ne omenjajo več. V tem obdobju si je vodstvo fakultete prizadevalo modernizirati fakultetno računalniško mrežo in opremo.

Nagel razvoj na področju računalništva in informatike ter uveljavitev računalnikov kot glavnega delovnega orodja sta botrovala vse večji potrebi po ustrezni strokovni računalniški podpori, ki jo je fakulteti najprej zagotavljala Univerza v Ljubljani. Leta 1996 ji je uspelo zaposliti prvega računalniškega strokovnjaka. Nove oblike dela in nove zahteve so vodile v

izoblikovanje računalniškega centra, ki danes zaposluje šest informatikov.

Razvoj in preoblikovanje strokovnih služb sta v stoletni zgodovini fakultete sledila predvsem njenim potrebam, pa tudi zahtevam, ki jih je narekovala univerza. In razvoj gre naprej. Fakulteta vstopa v novo stoletje, ki ga bo gradila tudi z njihovo pomočjo.

80 Argio Sabadin: Poročilo o delu računalniškega centra. *Poročilo o delu FF v štud. letu 1982/83*, 35. Kot razberemo iz poročila računalniškega centra, je bil računalniški terminal nameščen v štud. letu 1976/77 (glej: Klas Brenk: Poročilo komisije za računalništvo. *Poročilo o delu FF v štud. letu 1976/77*, 25).

81 Osnutek Sprememb srednjeročnega načrta Filozofske fakultete 1981–1985; Statut FF iz leta 1984, čl. 27.

82 Zapisnik 3. seje FS FF, 12. januar 1987.

83 Zapisnik 24. seje FS FF v Ljubljani, 3. oktober 1988; Zapisnik 1. seje FS FF v Ljubljani, 14. november 1988.

24. septembra 2019 je v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma potekala osrednja slovesnost ob stoletnici Filozofske fakultete. Foto: STA.

Slavnostna akademija ob stoletnici Filozofske fakultete. Foto: STA.

Viri in literatura

Dokumentarni viri

Arhiv Filozofske fakultete.

Arhiv Republike Slovenije.

Arhiv Univerze v Ljubljani, Rektorat, Zapisniki sej univerzitetnega sveta, univerzitetnega senata in univerzitetne uprave.

Letno poročilo Filozofske fakultete za leto 2015.

Letno poročilo Filozofske fakultete za leto 2017.

Letno poročilo Filozofske fakultete za leto 2018.

Personalne mape univerzitetnih profesorjev. Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani (ZAMU).

Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani ... Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1963–2004.

Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2008.

Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2010.

Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2011.

Poslovno in računovodsko poročilo FF za leto 2013.

Poslovno poročilo Filozofske fakultete za leto 2006.

Poslovno poročilo Filozofske fakultete za leto 2005.

Pravila Filozofske fakultete UL, 2017.

Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja Osrednje humanistične knjižnice Filozofske fakultete v Ljubljani.

Pravilnik o podeljevanju nagrad študentkam Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 29. maj 2019.

Seznami predavanj Univerze v Ljubljani. Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani (ZAMU).

Statuti FF 1960, 1965, 1969, 1982, 1984.

Zapisniki izrednih in rednih sej Fakultetnega sveta Filozofske fakultete (ZRSFFS) od 1919 do 1971.

Zapisniki sej Fakultetnega sveta Filozofske fakultete od 25. 7. 1957 do 6. 5. 1982.

Zapisniki sej Fakultetnega sveta Filozofske fakultete od 24. 6. 1982 do 24. 11. 1993.

Zapisniki sej Pedagoško-znanstvenega sveta Filozofske fakultete od 24. 2. 1966 do 27. 2. 1976.

Zapisniki sej Senata Filozofske fakultete od 2003 do 2018.

Časopisni viri

Delo

Dnevnik

Tribuna

Zbor občanov

Spletni viri

Pompiliu Alexandru: The Issue of the Conflict of the Faculties, *Annals of »Valahia« University of Targoviște*. Letters Section, VII (2009). <http://www.diacronia.ro/en/indexing/details/A20453>

Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na avstrijskih in nemških univerzah 1365–1917. Viri za zgodovino slovenskega izobraženstva*. Spletna razstava. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2000. <https://hdl.handle.net/11686/file17923>

History of Charles University. <https://cuni.cz/UKEN-106.html>

Jan Hus. Bohemian religious leader. <https://www.britannica.com/biography/Jan-Hus>

Marjan Horvat: Spet je hudič na filozofski fakulteti. *Mladina*. <https://www.mladina.si/118539/spet-je-hudic-na-filozofski-fakulteti/>

Ranka Ivelja: Afera ‚dodatki‘: dekanja FF Branka Kalenič Ramšak se je – prva in edina – javno opravičila. *Dnevnik*, 7. januar 2016. <https://www.dnevnik.si/1042727899>

Knafljeva ustanova na Dunaju. https://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/organizacija__pravilniki_in_porocila/univerzitetni_objekti/knafljeva_ustanova_na_dunaju/

Aleksandra K. Kovač: Zasedba fakultete: ‚Prva predavalnica je osvobojena!‘ *MMC RTVSLO*. <http://www.rtv slo.si/slovenija/zasedba-fakultete-prva-predavalnica-je-osvobojena/271190>.

»Odprt je urbanistični in arhitekturni projekt natečaj za nov objekt Fakultete za strojništvo UL,« Fakulteta za strojništvo. https://www.fs.uni-lj.si/arhiv_sporocil/2018071908272967/Odprt%20je%20urbanisti%C4%8Dni%20in%20arhitekturni%20projekt%20nate%C4%8Daj%20za%20nov%20objekt%20Fakultete%20za%20strojni%C5%A1tvo%20UL/

Predhodniki in začetki ljubljanske Filozofske fakultete. http://www.ff.uni-lj.si/oFakulteti/zgodovina_fakultete

Predstavniki fakultete in univerze aktiviste podpirajo zgolj s figo v žepu, *Dnevnik*, 28. november 2011. <https://www.dnevnik.si/1042491178>

Sebastijan Ozmec: Konec K16. *Mladina*. <https://www.mladina.si/94608/konec-k16/>

Slovenska pomlad. <http://www.slovenska-pomlad.si/1?id=103>

Žiga Turk: Govor na podelitvi diplom Filozofske fakultete. *Čas-opis*. <http://blog.zturk.com/2012/06/govor-na-podelitvi-diplom-filozofske.html>

Jožef Walland. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi133473/>

Zapisnik 11. seje Državnega zbora, 18. maj 1999. V: Državni zbor, <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=II&type=sej&uid=84756FA-6E2112637C12567660020BB7C>

Zgodovina Akademije za glasbo. <https://www.ag.uni-lj.si/akademija-za-glasbo/zgodovina-1>

Zgodovina pedagoške fakultete. <https://www.pef.uni-lj.si/zgodovina.html>

Fran Zwitter. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi887996/>

Video zapisi

Študentom je dovolj, Odmevi, RTV4, 22. november 2011, 23:50–35:32 min. <https://4d.rtv slo.si/arhiv/odmevi/121663105>.

Boj za, Odmevi, RTV4, 23. november 2011, 00:26–07:22 min. <https://4d.rtv slo.si/arhiv/odmevi/121746238>.

Za spremembe, Dnevnik, RTV4, 23. november 2011, 6:49–9:57 min. <https://4d.rtv slo.si/arhiv/dnevnik/121740836>.

Literatura

Maja Avsenik: Knjigarna. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 526–529.

Štefan Barbarič: Fran Petre. 1906–1978. *Slavistična revija*, 27 (1979), 2, 307–311.

Matjaž Barbo: *Slovenska muzikologija. Kratek prelet po zgodovini*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.

Iztok Belehar: Pedagoška enota za šport. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 495–496.

Martin Berishaj: Albanci v Sloveniji: različnost percepcij. *Razprave in gradivo*, 45(2004), 144–159.

Klas Brenk: Oddelek za psihologijo. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 61–62.

Alja Brglez, Matej Seljak: *Rusija na Slovenskem. Ruski profesorji na Univerzi v Ljubljani v letih 1920–1945*. Ljubljana: ICK, 2008.

Alojz Cindrič: *Od imatrikulacije do promocije. Doktorandi prof. Franceta Vebra na Oddelku za filozofijo Univerze v Ljubljani v luči arhivskega gradiva (1919–1945)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.

Alojz Cindrič: *Študenti s Kranjske na dunajski univerzi 1848–1918*. Ljubljana: Univerza, 2009.

Jože Ciperle, Tatjana Dekleva: *Ustanovitev Univerze v Ljubljani v letu 1919*. Ljubljana: Univerza, 2009.

Jože Ciperle: Srednje šole in višji študiji na slovenskem ozemlju do leta 1918. *Kronika*, 24 (1976), 3, 137–150.

- Dragotin Cvetko: *V prostoru in času. Spomini*. Ljubljana: Slovenska matica, 1995.
- Pavle Čelik: *Policija, demonstracije, oblast. Ljubljanski nemiri v zadnjih treh desetletjih*. Ljubljana: Enotnost, 1994.
- Metka Dolenc: *Savin Sever arhitekt*. Ljubljana: Nuit, 2003.
- Darko Dolinar: France Kidrič in ljubljanska univerza 1918–19. *Kidričev zbornik*. Maribor: Slavistično društvo, 2002, 44–53.
- France Dolinar et al. [ur.], *Slovenski zgodovinski atlas*, Ljubljana: Nova revija, 2011.
- Filozofska fakulteta. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929, 285–292.
- Aleš Gabrič: Reforma visokega šolstva 1954–1961 ali kako uničiti univerzo. *Nova revija* 13 (1994), 105–120.
- Aleš Gabrič: *Socialistična kulturna revolucija. Slovenska kulturna politika 1953–1962*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1995.
- Aleš Gabrič: Opuščanje profesorjev Univerze v Ljubljani zaradi politično-ideoloških razlogov. *Objave* 6 (2000), 12–32.
- Aleš Gabrič: Ljubljanska univerza pod političnimi pritiski jeseni 1943. *Kronika* 63 (2015), 2, 337–352.
- Aleš Gabrič: Simeon Hesapčiev – prvi lektor bolgarščine na univerzi v Ljubljani. *Slovenci in Bolgari med zahodnimi in vzhodnimi vplivi*. Ur. Žarko Lazarevič in Aleš Gabrič. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2016, 119–233.
- Kajetan Gantar: *Zasilni pristanek*. Ljubljana: Slovenska matica, 2011.
- Bojan Godeša: *Kdor ni z nami, je proti nam. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1995.
- Bogo Grafenauer: Filozofska fakulteta. *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1969, 195–198.
- Bogo Grafenauer: Nekaj opomb k Zadnjemu srečanju s Tarasom Kermaunerjem. *Glasnik Slovenske matice* 14 (1991), 21–33.
- Nada Grošelj: Življenje, delo in bibliografija Milana Grošlja. *Milan Grošelj. Izbrani spisi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, 7–31.
- Meta Grosman in Anton Janko: Oddelek za germanske jezike in književnosti. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL, 1999, 329–339.
- Walter Höflechner: *Das Fach »Geschichte« an der Philosophischen resp. Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Graz*. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 2015.
- Janez Höfler, Gašper Cerkovnik: Josip Mantuani: med umetnostno zgodovino in muzikologijo. *Zbornik za umetnostno zgodovino* 48 (2012), 167–175.
- Grega Hrib: *Sodobna zgodovina študentskih gibanj v Sloveniji*. Diplomsko delo. Mentor Božo Repe. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2017.
- Ivan Hribar: *Moji spomini. Del 1*. Ljubljana: [s.n.], 1928.
- Božidar Jezernik: Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 175–176.
- Božidar Jezernik: Antropolog, ki je ljudem meril glave. *Niko Zupanič, njegovo delo, čas in prostor*. Ur. Rajko Muršič in Mihaela Hudelja. Ljubljana: ZIFF, 2009, 23–73.
- Niko Jež: Oddelek za slavistiko. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 399.
- Immanuel Kant: Spor fakultet. *Vestnik Inštituta za marksistične študije*, 8 (1987), 1, 14–37.
- France Koblar: *Moj obračun*. Ljubljana: Slovenska matica, 1976.
- Jože Kokole: *Bibliografija doktorskih disertacij univerze in drugih visokošolskih in znanstvenih ustanov v Ljubljani 1920–1968*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1969.
- Janko Kos: *Ideologi in oporečniki. Spominjanja*. Ljubljana: ZZFF, Beletina, 2015.
- Lev Kreft: Na svidenje v naslednji reformi! *Pogledi: Humanistika in družboslovje v prostoru in času*. Ur. Dušan Nečak. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010, 19–41.
- Slavko Kremenšek: Med pedagoško-znanstvenimi enotami in Znanstvenim inštitutom. *Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem. Šumijev zbornik*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: ZIFF, 1999, 11–23.

- Slavko Kremenšek: *Slovensko študentovsko gibanje 1919–1945*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1972.
- Lea Kuhar: *Zasedba Filozofske fakultete (23. november 2011–23. januar 2012)*. Diplomsko delo. Mentor Rastko Močnik, somentor Primož Krašovec. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2014.
- Darja Kürner: Pedagoška enota za šport. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 539–540.
- Avgust Lešnik. Razvojna pot Oddelka za sociologijo. *Petdeset let študija sociologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (1960–2010)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 10–19.
- Milan Lovenjak: Osrednja humanistična knjižnica. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 530–536.
- Mateja Lutar: Znanstvena založba. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 544–546.
- Barica Marentič Požarnik: Center za pedagoško izobraževanje. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 263–264.
- Barica Marentič Požarnik: Center za pedagoško izobraževanje. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 489–490.
- Vasilij Melik: Predhodniki in začetki ljubljanske Filozofske fakultete. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 9–15.
- Vasilij Melik: Razvoj Filozofske fakultete v Ljubljani. *Poročilo o delu FF Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani v štud. letu 1979/80*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1981, 29–35.
- Lucijan Menaše: Beseda o avtorju in izboru. *France-Mesesnel. Umetnost in kritika*. Ljubljana: Državna založba, 1953, 5–14.
- Edvard Mihelčič: Pedagoška enota za telesno vzgojo. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 255.
- Bogomir Mihevc: *Ključ je v naših rokah. Študentska gibanja za univerzo in boljši študij*. Ljubljana: Univerza, 2008.
- Metod Mikuž: Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945. *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 1969, 53–92.
- Janez Mlinar: Balduin Saria (1893–1974). Ein deutschsprachiger Sohn der Untersteiermark. *Österreichische Historiker. Lebensläufe und Karrieren 1900–1945. Band III*. Ur. Karel Hruza. Wien, Köln, Weimar: Böhlau, 2019, 379–403.
- Vojeslav Molè: *Iz knjige spominov*. Ljubljana: Slovenska matica, 1970.
- David Movrin: Fran Bradač, Anton Sovre, Milan Grošelj in Fran Petre. Latinščina in grščina na ljubljanski univerzi v desetletju po vojni. *Keria* 15 (2013), 147–179.
- Rajko Nahtigal: Seminar za slovansko filologijo. *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929, 338–353.
- Dušan Nečak: Predgovor. V: Vasilij Melik et al. [ur.]: *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 7.
- Dušan Nečak: Prizadevanja za sodobno koriščenje Knafljeve ustanove po letu 1961. *Knafljeva ustanova na Dunaju 1676–2006*. Ur. Vincenc Rajšp. Dunaj: Slovenski znanstveni inštitut – Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007, 117–124.
- Dušan Nečak: Slovenski izobraženci v korespondenci Fritza Valjavca (1935–1944). *Slovenci v Evropi (o nekaterih vidikih slovenske povezanosti s sosedi in Evropo)*. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, 2002, 177–210.
- Dušan Nečak, Rudi Rizman: Znanstvenoraziskovalni inštitut. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 548–558.
- Predrag Novaković: Zgodovina arheologije na Univerzi v Ljubljani. *Osemdeset let študija arheologije na Univerzi v Ljubljani*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2004, 11–118.
- Janez Orešnik: Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL, 2009, 407–408.

- Željko Oset: *Zgodovina Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Prizadevanja za ustanovitev akademije, ustanovitev in njena prva leta*. Ljubljana: SAZU, 2013.
- Željko Oset: Akademska kariera Nikolaja Fjodoroviča Preobraženskega (1893–1970). *Monitor ISH* 17 (2015), 129–150.
- Jusuf Osmani: *Arhivska gradnja o agrarni reformi i kolonizaciji na Kosovu 1918–1941*. Doktorska disertacija. Mentor Jože Žontar. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 1984.
- Cirila Peklaj et al.: Center za pedagoško izobraževanje. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 517–523.
- Franc Perdih: Ana Mayer Kansky, die erste Promoviererte an der slowenischen Universität. *Frauen, die studieren, sind gefährlich*. Ur. Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, 107–125.
- Melita Pivec-Stelè: Naše knjižnice. *Glasnik muzejskega društva za Slovenijo*, 13 (1932), 1–4, 71–92.
- Vladimir Pogačnik: Filozofska fakulteta po sedemdesetih letih delovanja. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani: 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989. 17–19.
- Vladimir Pogačnik: Oddelek za romanske jezike in književnosti. *Zbornik 1919–1999*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 1999, 295–301.
- Breda Pogorelec: Oddelek za slovanske jezike in književnosti. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 225–244. (Z dopolnili Irene Novak Popov in Marka Stabeja).
- Janko Polec: Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo. V: *Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929.
- Gregor Pompe (ur.): *Slavnostni zbornik ob 100-letnici Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.
- Francka Premk, Eva Premk Bogataj: *Marja Boršnik. Prva dama slovenske slavistike*. Kranj: Gorenjski muzej, 2015.
- Razprave FF: trideset let založniške dejavnosti Znanstvenoraziskovalnega inštituta FF*. Ljubljana: ZIFF, 2011.
- Božo Repe: *Rdeča Slovenija. Tokovi in obrazi iz obdobja socializma*. Ljubljana: Sophia, 2003.
- Andrea Romano: *Gli statuti universitari: tradizione dei testi e valenze politiche. Atti del Convegno internazionale di studi*. Messina–Milazzo 13–18 aprile 2004. Bologna: Clueb, 2007.
- Helena Seražin: *Nastanek in razvoj knjižnic FF v Ljubljani*. Diplomski naloga. Mentor Jože Urbanija. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 1996.
- Mitja Skubic: *Romanistika*. Ljubljana: ZIFF, 2010.
- Tone Smolej: »Kaj večega poskusiti in postati«. *Slovenski pisatelji dunajski študentje (1850–1926)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU in Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.
- Anka Sollner Perdih: Zgodovina knjižnice Oddelka za slovenistiko in Oddelka za slavistiko. *Slovenistika: pogledi na eno od ustanovnih strok Univerze v Ljubljani ob njeni 90-letnici*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 59–64.
- Stalež šolstva in učiteljstva v Sloveniji (ljubljska in mariborska oblast)*. Ljubljana: Oblastna zaloga šolskih knjig, 1928.
- Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini 1934*. Ljubljana: Banovinska zaloga šolskih knjig in učil, 1934.
- Alenka Šaupperl: Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 93–105.
- Stanko Šimenc: Spomin na profesorja – v navzkrižju stroke in politike. Štirideset let pozneje. *Literarnovedno srečanje ob stoletnici rojstva prof. dr. Antona Slodnjaka*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1999, 75–80.
- Stanko Šimenc: *Med politiko in stroko*. Kranj: samozaložba, 2004.
- Nace Šumi: Oddelek za umetnostno zgodovino od 1919 do 1989. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 117–122.

- Nace Šumi: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989, 257–261.
- Nace Šumi, Dušan Nečak: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, 479–486.
- Študentsko gibanje 1968–72*. Ljubljana: Krt, 1982.
- Marko Uršič (ur.): *Pozabljeni generacija filozofov*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2016.
- Johann Weikhard Valvasor: *Topografija Kranjske: 1678–79*. Ljubljana: Valvasorjev odbor pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, 2001.
- Tadej Vidmar: Damnatio memoriae ali Ozvaldova pedagogika v luči povojnih kritik. *Sodobna pedagogika* 53 (2002), 18–39.
- Tadej Vidmar: Oddelek za pedagogiko in andragogiko. *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009, 242–249.
- Rebeka Vidrih: *Teorija umetnosti in umetnostne zgodovine v drugi polovici 20. stoletja. Klasična tradicija in novo umetnostno zgodovinopisje*. Doktorska disertacija. Mentor Tine Germ, somentor Lev Kreft. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2008.
- Tomo Virk: *Vebrov učenec*. Ljubljana: LUD Literatura, 2014.
- Peter Vodopivec: *Francoski inštitut v Ljubljani*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2013.
- Peter Vodopivec: Knafljeva ustanova – v luči zgodovine in sedanosti. *Knafljeva ustanova na Dunaju 1676–2006*. Ur. Vincenc Rajšp. Dunaj: Slovenski znanstveni inštitut – Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007, 31–41.
- Peter Vodopivec: *Luka Knafelj in štipendisti njegove ustanove*. Ljubljana: Kronika, 1971.
- Peter Vodopivec: O življenju in delu prof. dr. Frana Zwittera. *Zwittrov zbornik*. Ur. Peter Štih. Ljubljana: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, 2008, 7–18.
- Ignacij Voje: Utrinki iz spominov na prof. Metoda Mikuža. *Mikužev zbornik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1999, 401–408.
- Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. V Ljubljani, Rektorat Univerze kralja Aleksandra I., 1929.
- Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. Poročilo ob 15-letnici obstoja*. Ljubljana: ZIFF, 1994.
- Fran Zwitter: Višje šolstvo na Slovenskem do leta 1918. *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani*. Ur. Roman Modic. Ljubljana: Univerza, 1969, 13–51.
- Tanja Žigon: Melitta Pivec-Stelè, die erste Slowenin mit zwei Dokortiteln. *Frauen, die studieren, sind gefährlich*. Ur. Petra Kramberger, Irena Samide, Tanja Žigon. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2018, 131–170.
- Egon Žižmond: Politika deviznega tečaja v Jugoslaviji. *Teorija in praksa*, 8–9 (1991), 966–975.
- Martin Žnideršič: Osrednja humanistična knjižnica. *Zbornik 1919–1999*. Ur. Jadranka Šumi. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2000, str. 491–494.

Povzetek

Immanuel Kant je v 18. stoletju filozofsko fakulteto postavil kot izpraševalko vesti preostalim temeljnim študijskim smerem na univerzah razsvetljenstva: teologiji, pravu in medicini. Vsaka izmed naštetih smeri temelji na filozofiji, ki oblikuje njihova teoretska stališča in moralo. Tudi na Slovenskem so bile humanistične študije osnova, na kateri so se gradili temelji visokega šolstva – začevši z jezuitskim kolegijem, na katerem so se leta 1704 začela tri leta trajajoča predavanja iz logike, fizike, metafizike in matematike, kakor je bila navada na drugih filozofskih fakultetah. Po razpustitvi jezuitskega reda v habsburški monarhiji leta 1773 je njihove šole prevzela država. Gre za t. i. obdobje semiuniverze z imenom Cesarsko-kraljevi licej v Ljubljani, ki pa je bilo le desetletje pozneje za nekaj let prekinjeno. V času francoske nadvlade, ko so del slovenskega ozemlja zajele novoustanovljene Ilirske province, so bile v Ljubljani ustanovljene »centralne šole«, kjer pa filozofija kot samostojna smer ni obstajala. Je pa bil po letu 1813 in propadu Ilirskih provinc obnovljen licej. Ta je omogočal absolventom filozofije prehod na druge univerze. Licej je bil po marčni revoluciji leta 1848 skoraj v celoti ukinjen, ostalo je le še bogoslovje. Zato se je začel boj za slovensko univerzo, ki je dobil zagon leta 1898, a se je težnja uresničila šele po propadu habsburške monarhije in nastanku Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tedaj se je formirala Vseučiliška komisija, ki je začela pripravljati vse za oblikovanje prve slovenske univerze. 23. julija 1919 je bila ta tudi uradno ustanovljena, že jeseni pa so se začela prva predavanja.

Akademsko leto 1919/20 se je na ljubljanski univerzi začelo s predavanjem Frana Ramovša, ki je bil eden od prvih štirih rednih profesorjev Filozofske

fakultete, tedaj razdeljene na humanistični in realistični del. Do sredine dvajsetih let so kadrovsko zasedli še 13 humanističnih kateder. Razvoj fakultete se je ustavil z začetkom druge svetovne vojne, ko je italijanski okupator začel uvajati predavanja iz italijanske zgodovine in književnosti. Fakulteta se je poleti 1941 preselila v nove prostore Univerzitetne knjižnice, tri leta pozneje pa je bilo v požaru uničeno knjižno in seminarско gradivo. Leta 1944 je bil ubit dekan Fran Šturm, Anton Ocvirk, vodja univerzitetnega OF, pa je bil poslan v Dachau. Poleti 1945 je nova oblast odpustila ali upokojila nekatere profesorje, najusodnejši politični poseg pa je fakulteta doživela v petdesetih letih, ko jo je upravljal Fakultetni svet, sestavljen večinoma iz zunanjih članov, ki je presojal tudi o reelekciji predavateljev. V tem času so bili odpuščeni nekateri asistenti, po objavi svoje monografije *Geschichte der slowenischen Literatur* pa je zaradi političnih pritiskov fakulteto moral zapustiti tudi prof. Anton Slodnjak.

Leta 1961 se je fakulteta preselila v nove prostore na Aškerčevi cesti, ki so jo desetletje zatem prvič zasedli študenti. V obdobju, ki je sledilo študentskim uporom, je bila fakulteta podvržena dvema velikima reformama. Prva je bila namenjena prilagoditvi novemu samoupravnemu sistemu, po kateri je tudi fakulteta postala TOZD, medtem ko je bila druga del Zakona o usmerjenem izobraževanju, zaradi katerega so se spremenili študijski programi. Pred koncem desetletja se je fakulteta in njeni akterji vpela tudi v proces demokratizacije, hkrati pa so študenti leta 1989 ponovno zasedli fakulteto, kar je bila predvsem podpora stavkajočemu pedagoškemu kadru. V devetdesetih letih sta sledila prilagajanje novemu družbenemu sistemu in zlasti reševanje fi-

nančne in prostorske stiske, ki pa se ju ni rešila do danes. Oba problema je poglobljalo uvajanje novih potrebnih študijskih smeri, kot so bibliotekarstvo, afriške in azijske študije, prevajalstvo in druge. Poleg tega se je vztrajno večalo število vpisanih študentov. V študijskem letu 2001/2002 je število vpisanih preseglo 6500. To pa je bil tudi začetek priprav na uvedbo bolonjskega študija, ki se je na prvi stopnji začel izvajati v študijskem letu 2006/2007. Konec prvega desetletja novega tisočletja je fakulteta dočakala v globoki finančni stiski, kar se je kazalo v krčenju financiranja. Kot derivat splošnih družbenih trendov je bila tedaj fakulteta še tretjič zasedena. Kljub temu tudi po zaključku recesije fakulteta ni prejela financiranja za redno študijsko dejavnost.

Pri lažšanju težav si je pomagala s prihodki iz projektov sredstev. Že ob koncu sedemdesetih let je bil ustanovljen Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, ki vodi eno izmed največjih raziskovalnih skupin v Sloveniji. Tudi sicer je bilo v tem času ustanovljenih še nekaj drugih centrov: Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, v začetku osemdesetih let pa še Center za pedagoško usposabljanje in Center za študij ob delu, ki pa je kmalu prenehal z delovanjem. Ta del študija se je nato spremenil v današnji izredni študij. Fakulteta ima drugo največjo knjižnico v Sloveniji, Osrednjo humanistično knjižnico, ki še vedno deluje po specializiranih področjih.

Summary

In the 18th century, for Immanuel Kant the faculty of philosophy had the role of stirring the consciences of the other three fundamental faculties of the university of the Enlightenment: theology, law and medicine. Each of them is founded on philosophy, which shapes their theoretical and moral premises. In Slovenia too, the humanities formed the basis of higher education, initially in the Jesuit College which in 1704 began to run a three-year course in logic, physics, metaphysics and mathematics, as was common also at faculties of philosophy elsewhere. After the dissolution of the Jesuit order in the Habsburg Monarchy in 1773, Jesuit schools were taken over by the state. This was the period of a semi-university called *K. K. Lyceum zu Laibach*, which lasted no more than a decade. At the time of French hegemony, when part of the Slovene ethnic territory was incorporated into the Illyrian provinces, the *Écoles centrales* were founded in Ljubljana, in which, however, philosophy was not offered as an autonomous course of studies. After 1813, when the French Illyrian provinces ceased to exist, the lyceum reopened. After finishing the course at the lyceum, the students of philosophy could continue their studies at other universities. After the March Revolution in 1848, the courses at the lyceum were abolished with the exception of theology. Unsurprisingly, the struggle for the creation of a Slovene university began, which became particularly strong in 1898, although the project was only realized after the collapse of the Habsburg Monarchy and the establishment of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. A committee was founded which began to pave the way for the creation of the first Slovene university officially founded on 23 July 1919. The first courses started in the autumn.

The academic year 1919/20 opened with a lecture by Fran Ramovš, who was one of first four full professors of the Faculty of Arts, which consisted of a humanities and a sciences sections. By mid-20s, another thirteen chairs were appointed. The development of the Faculty came to a halt at the beginning of World War II, when the Italians, who occupied central Slovenia, began to introduce lectures in Italian history and literature. In the summer of 1941, the Faculty moved into the newly built University library, where three years later a number of books and materials related to the Faculty of Arts were destroyed in a fire. In 1944, Fran Šturm, dean of the Faculty, was killed, and Anton Ocvirk, who led the Liberation Front university committee, was sent to Dachau. In the summer of 1945, under the new regime, some professors were sacked or forced to retire. Further political interventions took place in the 1950s when the Faculty was managed by a council consisting mainly of external members, which took decisions about the reappointment of the teachers. In that period some assistants were sacked and Professor Anton Slodnjak had to leave due to political pressure after the publication of his volume *Geschichte der slowenischen Literatur*.

In 1961 the Faculty moved into its new premises in Aškerčeva Road, which ten years later were occupied by the students for the first time. In the period following the students' rebellions the Faculty underwent two major reforms. The first one sought to adapt its functioning in the spirit of self-management so that it became a Basic Organization of Associated Labour just like any other institution or enterprise in the country. The second reform was consistent with the Career-Oriented Education Act

and implied changes in the study programmes. In the second half of the 1980s, the Faculty and its agents became involved in the process of democratization, while the students occupied it again in 1989 to show their support for the teaching staff who had gone on strike. In the 1990s, the Faculty began the process of adapting to the new social system and also had to deal with financial problems and with a lack of space, both of which still continue to be formidable challenges. Insufficient financial and spatial resources became even more of a problem after the introduction of new courses and/or departments such as Library Science, African and Asian Studies, and Translation Studies. The number of students constantly rose as well; in the academic year 2001/02 there were over 6,500. In those years the preparations necessary for the introduction of Bologna programmes were underway and new undergraduate courses began to be offered in the academic year 2006/07. At the close of the 2010s, the financial crisis was acutely felt as funding diminished. In a reflection of general social dissatisfaction, the Faculty was occupied by students for the third time in its history. In time the economic recession passed, but the Faculty still did not receive sufficient financing to fund its regular activities.

A partial solution was found in the funds obtained through various projects. Already in the late 1970s, the Research Institute of the Faculty of Arts was established with which one of the largest bodies of researchers in Slovenia is now associated. Some other centres were founded at the Faculty as well: first the Centre for Slovene as a Second and Foreign language and later, at the beginning of the 1980s, the Centre for Pedagogical Education as well as the Work and Study Centre, which however was soon closed down. The Work and Study Programme has evolved into a Part-Time Study Programme, which continues to be offered. The Faculty of Arts has a Central Humanities Library, which is the second largest library in the country and is organized by subject area.

Imensko kazalo

A

Aberšek, Iztok 117–118
Adam, Frane 88, 95
Ajlec, Kornelija 91, 171
Albrecht, Ivan 37
Albreht, Fran 209–210
Alexander, Pompili 11
Andeški, Bertold 44
Andrič, Greta 71
Anžur, Tea 8
Ariosto, Ludovico 43
Aristotel 21, 60
Avsenik, Maja 195

B

Bader-Zaar, Birgitta 170
Baerent, Henrik 59
Bajc, Gorazd 170
Bajec, Anton 71, 75, 81
Balant, Jožef 23
Balantič, France 75
Baraga, Friderik 17
Barbarič, Štefan 71, 76, 201
Barbo, Matjaž 85
Bartol, Darinka 192
Bartol, Vladimir 39, 50
Bedina, Katarina 139
Bekeš, Andrej 143–144, 181
Belehar, Iztok 198
Belić, Aleksander 38, 43
Benko, Vlado 97
Benčina, Marjana 208
Bergant, Milica 81, 87
Berishaj, Martin 119
Bernardi, Sašo 114
Bernik, France 71, 73–74
Berčič, Branko 111
Bezljaj, France 78, 81–82

Bizilj, Nace 94
Bleiweis, Janez 37
Boccaccio, Giovanni 12
Bogataj Gradišnik, Katarina 85
Bogataj, Janez 107
Bohinec, Valter 51
Bohorič, Adam 20
Bolha, Eva 165
Bonfiglioli, Chiara 170
Boršnik, Marja 51, 65, 68, 71, 75, 81
Bourget, Paula 73
Bradač, Fran 44–45, 47, 60, 63–65
Bregant, Tatjana 192
Brenk, Klas 80, 213
Breznik, Anton 26
Brglez, Alja 43
Bubnov, Nikolaj 43, 44, 47
Bucik, Valentin 111, 151, 154–157, 159
Budala, Andrej 43
Buh, Mart D. 156
Burian, Vaclav 43
Busić, Svetozar 108
Bučar, Vasja 152

C

Calvi, Bortolomeo 57–58
Cankar, Ivan 75, 83
Cankar, Izidor 39–41, 47, 52, 57, 115, 200
Catalan, Tullia 170
Cedilnik, Alenka 171
Cergol Paradiž, Ana 170
Cerkovnik, Gašper 41
Chaban-Delmas, Jacques 85, 95
Chmelára, Vilem 70
Churchill, Winston 5
Chytil, Karel 52
Ciglič, Marjan 94, 129, 176
Cigoj-Leben, Breda 73–74

Cindrič, Alojz 17–18, 50
Ciperle, Jože 21, 23–24
Ciril, sv. (apostol) 34
Copeland, Fanny Susan 44, 57
Cvetko, Dragotin 51, 83, 85, 88, 95, 97–98, 124
Czerny, Simona 8

Č

Čorović, Vladimir 39

Č

Čakarmiš, Branko 124
Čeboklija, Andrej 37
Čelik, Pavle 93
Černe, Andrej 156–157, 159, 160, 162, 164, 186
Čok, Lucija 184
Čop, Bojan 80, 84
Čremošnik, Gregor 65, 67, 70, 72

D

Dante, Alighieri 12, 43, 58
Da Vinci, Leonardo 52
Debenjak, Božidar 83, 95, 126
Debevec, Josip 26, 38
Dekleva, Milan 88–89
Dekleva, Tatjana 8, 33, 62
Descartes, René 51
Detela, Fran 17
Detela, Jure 89
Dmitrijevski Sergej, Vasiljevič 63
Dobrota, Rajko 210
Dolar, Mladen 89, 95, 167
Dolar-Mantuani, Ljudmila 63
Dolenc, Maja 113, 210
Dolenc, Metka 174, 184
Dolinar, Darko 39
Dolinar, France 22
Dolinar, Tomaž 17
Dolničar, Janez Gregor 20
Drechsler Vodnik, Branko 43
Drozdek Šinko, Sonja 169
Drünner, Otto 59, 64
Dular, Anja 76
Duprè Theseider, Eugenio 57–59
Dvořak, Max 39, 41, 52

F

Fajdiga, Milena 71
Fajfar, Simona 121–122

Feldman, Andrea 170
Ferdinand II. Habsburški 19
Ferenc, Tone 62
Franc Jožef I. 14

G

Gaber, Slavko 184
Gabrič, Aleš 59, 62–63, 65, 72–76
Gal, Jože 98
Galilei, Galileo 14
Gams, Ivan 83
Gantar, Kajetan 38, 60, 81, 117, 119, 144
Gavazzi, Artur 41–42, 47
Germ, Martin 156–157, 165, 168
Geršak, Teodor 133
Gestrin, Ferdo 80, 86, 99
Giotto di Bondone 52
Glazer, Janko 37
Glušič, Helga 107
Godeša, Bojan 61–63
Goethe, Johan Wolfgang 54, 76
Gogala, Stanko 50–51, 66, 72, 80
Gollmaier, Matija 17
Golob, Nataša 139, 166
Goričar, Jože 85
Gorjanc, Vojko 157, 159, 192
Gosar, Anton 142, 144
Gottlieb, Julie V. 170
Govekar, Fran 17
Grad, Anton 80, 84
Gradišar, Boštjan 142
Gradišnik, Branko 89, 96
Grafenauer, Bogo 65, 67, 70, 75–76, 78, 95, 99, 101
Grafenauer, Ivan 26, 39
Grazioli, Emilio 57
Gregorčič, Simon 59
Grosman, Meta 106, 142
Grošelj, Milan 51–53, 63, 65, 70, 72, 81
Grošelj, Nada 52
Gspan, Alfonz 71
Guerra, Elda 170
Gulič, Priscila 208
Guštin, Mitja 135

H

Hadži, Jovan 39, 70
Hauptmann, Ljudmil 28, 39–40, 44, 47
Hazard, Paul 51
Herberstein, Karel Janez 23

Hesapčiev, Simeon 65
Hessenski, Filip 19
Hille, Franz 59
Hinterlechner, Karel 39
Hitler, Adolf 63
Hladnik, Miran 76, 104, 161–162
Hofmann, Gert 85
Holmqvist, Lena 106
Holzhausen, Adolf 39
Horacij 52
Horvat, Ludvik 119–120, 123, 126, 143–145, 147,
149–150, 180
Horvat, Marjan 164
Hrib, Grega 160, 162–163
Hribar, Ivan 199–200
Hribar, Tanja 210
Hruza, Karel 44
Hudelja, Mihaela 54, 207
Hus, Jan 14
Höflechner, Walter 63
Höfler, Janez 41, 133, 135
Humboldt, Wilhelm von 11

I

Iglič, Aleš 20, 23
Ilc, Gašper 171
Ilešič, Svetozar 51, 58, 62, 63, 67, 72–73, 83
Irnerij (pravnik) 12
Ismajli, Rexhep 119
Ivelja, Ranka 169

J

Jagić, Vatroslav 34, 41
Jakič, Roman 124, 133
Jakopin, Franc 71, 111
Jan, Rado 85
Janežič, Emilija 38
Janežič, Stanko 26
Janko, Anton 106, 137
Janša, Janez 122
Jarc, Matjaž 150, 152, 210
Jenko, Simon 17
Jeraj, Mateja 170
Jerman, Frane 83, 102, 138–139, 142, 144, 192
Jesenko, Franc 28, 39
Jesih, Milan 85, 89, 95
Jezernik, Božidar 54, 80, 151–152, 154, 183–185
Jež, Niko 153–154, 185
Jožef II. Habsburško-Lotarinški 23

Jug, Klement 38, 50
Jurak, Mirko 107, 110, 113, 130–131
Justinijan I. 12
Juvančič, Friderik 43
Južnič, Stane 101

K

Kalenić Ramšak, Branka 165–166, 168–169, 171, 188
Kanduč, Urška 93
Kant, Immanuel 11–12, 221
Kapljar, Polona 170
Kardelj, Edvard 75, 106, 109
Karel II. Avstrijski 19
Kastelic, Jože 75
Kastelic, Miha 17
Kavčič, Stane 88, 93
Kelemina, Jakob 38–40, 47, 62, 64, 70, 72
Kermauner, Taras 75–76
Kernbauer, Alois 8
Kerševan, Marko 113, 137–138
Kidrič, France 26, 28, 39, 41–43, 47, 52, 54, 59, 62,
64, 69, 202, 208
Kimovec, France 73–76
Klemenc, Josip 65, 83
Klemen VIII. (papež) 19
Klemenčič, Matej 55
Klemenčič, Vladimir 83
Klinar, Peter 97
Kmecl, Matjaž 103–105, 129
Knafelj, Luka 17
Koblar, France 17, 37
Kocijan, Gregor 76
Kocijančič, Andreja 184–185, 188
Kocijančič Pokorn, Nika 184
Kociper, Janez Evangelist 37
Kokole, Jože 50
Kokole, Vladimir 73
Kolar, Ivan 33–34, 37
Kolarič, Rudolf 27, 34, 70–71
Koman-Perenič, Lidija 117, 136, 210
Kopernik, Nikolaj 14
Kopitar, Jernej 17, 33
Kordiš, Miha 160–162, 164
Korošec, Josip 65, 72, 83
Korošec, Viktorja 80
Koruza, Jože 191
Kos, France 17, 55
Kos, Janko 83, 88, 144
Kos, Milko 44, 46, 52, 62, 65, 69, 80, 202

Kosnica, Ivan 170
Kosovel, Srečko 43
Kovač, Aleksandra K. 162
Kozak, Ferdo 63
Kozak, Krištof Jacek 139
Košak, Silvin 120
Kraigher, Alojz 26, 74
Kraigher, Boris 73–74
Kraigher, Sergej 99
Krajnc, Ana 103–105, 192
Krajnc, Borut 196
Kralj, Alojz 180
Kramberger, Petra 38, 50
Kranjec, Marko 14
Kranjec, Miško 114
Kranjčec, Renata 150, 152, 210
Krašovec, Primož 163
Kreft, Bratko 71
Kreft, Lev 11
Krek, Gregor 200
Krek, Miha 37
Kremenšek, Vekoslav (Slavko) 52, 80, 144, 191–192, 194
Kristan, Pavle 95
Kuhar, Lea 163–164
Kuhar, Roman 5, 171
Kukovec, Vekoslav 39
Kučan, Milan 153
Kušar, Valentin 26
Kuščar, Ivan 76
Kürner, Darja 198

L

Lacroix, Jean 57, 64–65
Lah, Irena 122
Lazarevič, Žarko 65
Leban, Vladimir 83
Leben, Sabina 168
Leben, Stanko 50, 55, 57, 62, 80
Lehr-Spławiński, Tadeusz 54
Leibniz, Gottfried Wilhelm 51
Leskov, Nikolaj Semjonovič 63
Leskovar, Leopold 120
Levstik, Fran 37
Lešnik, Avgust 85, 166
Lieben, Adolf 39
Linhart, Anton Tomaž 23
Lipovšek, Marjan 85
Locke, John 39
Logar, Cene 51, 55, 61, 64–65, 66

Logar, Tine 27, 81–82
Logar Pleško, Alenka 205, 208
Lovenjak, Milan 206, 208
Ludvik, Dušan 70, 81
Luick, Karel 64
Lukács, György 76
Lunjak, Ivan 36, 38, 47, 52

M

Majaron, Danilo 26
Majer, Boris 83
Mayer Kansky, Ana 50
Maksimilijan (nadvojvoda) 19
Malačič, Alenka 135
Mantuani, Josip 41
Marentič Požarnik, Barica 103–104, 110, 113, 196
Marinčič Ožbalt, Irma 202
Marvin, Tatjana 168
Mathiez, Albert 15, 51
Matić, Tomo 43
Mayer, Ana 50
Mažgon, Jasna 171
Medved, Jakob 83
Mehle, Ana 200
Meillet, Antoine 52
Meinong, Alexius 39, 200
Melik, Anton 14, 15, 17, 44, 46, 62, 69, 83
Melik, Vasilij 14, 17, 19–21, 23–24, 26, 28, 44, 75, 80, 83, 100–101, 104, 119, 212
Melville, Herman 70
Menaše, Luc (Lucijan) 52, 78, 86
Mencinger, Jože 143, 150, 181
Meringer, Rudolf 38, 44
Mesesnel, France 52, 62
Metelko, Franc 23
Meyer-Lübke, Wilhelm 43
Mihelčič, Edvard 198
Mihevc, Bogomir 95
Mihevc Gabrovec, Erika 81, 87, 144
Miklošič, Fran 16–17, 33
Mikuž, Metod 55, 57, 65, 67, 76
Mikuž, Stane 78
Mikša Peter 91
Miłosz, Czesław 14
Mlinar, Janez 44, 63
Modic, Max 117
Modic, Roman 97
Moge, Rudolf 146
Molière 43

Molè, Vojeslav 41, 44–45, 47, 54–55, 58–59, 62–63, 65, 200
Monti, Silvana 105
Moravec, Dušan 59, 201
Moskovič, Vera 62
Movrin, David 44, 60, 63, 65, 87
Močnik, Monika 8
Močnik, Rastko 122, 162–163
Murko, Matija 65
Muršak, Janko 142
Muršič, Rajko 54, 157, 192
Musek, Janek 117, 119, 166
Mussolini, Benito 58
Mušič, Marko 185

N

Nahtigal, Rajko 17, 26, 28–29, 33–36, 38–39, 41, 43–44, 47, 52, 54, 56, 69–70, 170, 209
Napoleon (cesar) 5, 23
Nastran, Mirjana 95
Nečak, Dušan 9, 17, 28, 55, 57, 119–123, 126, 139, 141–142, 152, 166, 168, 172, 181, 191–192, 194–195, 213
Nietzsche, Friedrich 38, 59
Novak, Boris A. 89
Novak, Marijan 210
Novak, Vilko 80, 84
Novaković, Predrag 44, 58, 65, 83, 165, 168, 187

O

Oblak, Vatroslav 33
Ocvirk, Anton 51–53, 59, 61, 63, 65, 72, 83, 221
Ocvirk, Tadej 53
Okretič, Salmič Eda 146
Omladič, Luka 171
Oražen, Ivan 26
Orešnik, Janez 60, 120
Orwell, George 5
Oset, Željko 43, 52, 63–64
Osmani, Jusuf 119
Oven, Juan Carlos 106
Ozmec, Sebastijan 117
Ozvald, Karel 28, 38–41, 47, 63, 209
Oštir, Karel 44–45, 47, 60, 72, 80
Ožbalt, Irma 71

P

Pak, Mirko 103, 133–135
Pal, Ivan 107

Pal, Peter 101
Pallay, Jozef 65
Paternu, Boris 71, 78, 81–82
Pašič, Nikola 54
Peharc, Maja 157
Pejovnik, Stane 157–159, 161–162
Peklaj, Cirila 196
Peklenik, Janez 120, 123, 126
Pengov, Tomaž 117
Perdih, Franc 50
Perger, Bernard 18
Perissinotto, Matteo 170
Perko, Gregor 165, 168
Perne, Anže 157
Peršič, Janez 135
Petrarka, Francesco 12, 58
Petre, Fran 63, 65, 201–202
Petrič, Ernest 88
Petrovič, Njogoš Peter 115
Pečjak, Vid 79–80, 144
Pihler Ciglič, Barbara 171
Pintarič, Miha 153–154
Pipenbacher, Josip 38
Pirjevec, Dušan 75, 83, 85, 88
Pirjevec, Jože 105
Pitamic, Leonid 26, 37
Pivec Stelè, Melita 38, 208
Pišek, Anton 113, 124, 203, 210
Plemelj, Josip 17, 26, 28, 39, 44, 69
Pleterski, Janko 107–108, 112, 130
Plečnik, Jože 68
Plut, Dušan 185
Pogačnik, Vladimir 14, 28, 106, 120, 122
Pogorelec, Breda 76, 81, 87, 115, 124, 144, 175–176, 178, 192, 198
Pohlin, Marko 21
Polański, Roman 14
Polec, Janko 21, 23–24, 26, 28, 30
Polič, Marko 25, 166
Poljanec, Leopold 26
Pompe, Gregor 195
Potočnik, Viktorija 181
Potrč, Jože 65
Potrč, Miran 124
Poženel, Jože 124
Premk, Bogataj Eva 65, 75
Premk, Francka 65, 75
Preobraženski, Nikolaj Fjodorovič 43, 63–64, 66, 71
Preprost, Brikcij 18

Prevoršek, Jure 8
Prešeren, France 5, 17, 27, 41, 83
Pribičević, Svetozar 39
Prijatelj, Ivan 17, 26, 28, 34–36, 41, 43, 47
Pristavec, Darja 146, 150, 181
Pristavec, Dragica 210
Propercij 38
Prosen, Andrej 192
Pukšič, Janez 116
Pučnik, Jože 88

Q

Quagliu, Giulio 38

R

Radinja, Darko 83
Radojčić, Nikola 41–42, 47, 57
Ramovš, Fran 26–28, 33, 36, 38–39, 41, 43–44, 47,
52, 54, 57–58, 61, 69–70, 221
Rebolj, Matjaž 7, 104, 138, 150, 152, 155, 160–161,
166, 171, 179, 198, 205
Redlich, Oswald 44
Reisch, Emil 41, 44
Reismann, Bernhard A. 8
Repe, Božo 93, 95–96, 160, 171
Repinc, Ivanka 8
Rezoničnik, Lidija 65
Rešetar, Milan 41, 43
Ribarič, Mateja 81
Ristovski, Blaže 81
Ritschel, Friedrich 38
Rizman, Rudi 152, 157, 166, 191–192, 194–195
Rocher, Valentin Philip de 9
Rohrman, Stanislav 76–77
Romano, Andrea 12
Rostohar, Mihajlo 24–26, 70–72, 80
Roter, Zdenko 97
Rudolf IV. Habsburški 17
Rudolphina, Mater Alma 17
Rupel, Dimitrij 59
Rupel, Mirko 34
Rupert, Marjan 8
Rupnik, Leon 59, 62–63
Rus, Veljko 76
Rus, Vojan 83, 144

S

Sabadin, Argio 123–124, 133, 135, 213
Samec, Drago 8

Samec, Maks 39
Samide, Irena 38, 50
Saria, Balduin 44, 46, 55, 57–58, 63
Savnik, Roman 37
Scamell, Michael 75
Schenkel, Heinrich 44
Schiller, Friedrich 54
Schmidt, Vladimir (Vlado) 81, 103, 196
Seidl, Ferdinand 26
Seidl, Johannes 8
Selišnik, Irena 170
Seljak, Matej 43
Seražin, Helena 199–203, 206
Sever, Savin 173–174, 183, 188
Sevšek Šramel, Špela 65
Sienska, Katarina 57
Simoniti, Primož 136–137
Simoniti, Vasko 144
Simončič, Vlastja 187
Sivec, Jože 144
Skaza, Aleksander 166
Sketelj, Karel 61, 209
Skok, Petar 43
Skrbinšek, Marjan 210
Skubic, Mitja 61, 80, 84, 105–106
Skubic, Vladka 84
Slavič, Matija 55
Slodnjak, Anton 71–76, 144, 221
Slodnjak, Mikuž 75
Sluga, Glenda 170
Smiljanič, Ivan 8
Smole, Jože 124
Smolej, Tone 17, 31, 159, 161
Smolej, Viktor 65, 71
Sodnik, Alma 38, 50–51, 64–65, 68, 72, 77, 83
Sollner Perdih, Anka 202
Sorbon, Robert de 14
Sovre, Anton 63–66
Spinoza, Baruch 51
Stalin, Joseph 63
Stanič, Janez 75
Stanonik, Janez 70, 95, 97–98, 100
Stanovnik, Aleš 37
Stefanija, Dragi 181
Stegenšek, Avguštin 200
Stelè, France 17, 52–55, 72, 78, 203
Sterle, Marjan 113, 210
Stibbe, Matthew 170
Stojičević, Aleksandar 43, 45, 47, 70

Stojko, Tone 96, 99, 127
Stritar, Josip 31
Strle, Urška 170
Strmčnik, France 144
Svetec, Luka 17
Svetlik, Ivan 120, 165

Š

Šarabona, Vinko 26
Šatej, Barbara 189
Šauperl, Alenka 111
Šebek, Levin 80, 101
Šega, Drago 59
Šiftar, Amalija 136, 146, 210
Šimenc, Stanko 71, 76
Šinigoj, Dušan 112, 130, 175, 178
Šinko, Drozdek Sonja 8
Šivic-Dular, Alenka 29
Škerlj, Stanko 65, 72, 80
Škrabec, Stanislav 33
Šlibar, Neva 106, 144, 150–151, 181, 184
Šmalc, Matej 209
Šnuderl, Maks 78
Šoba, Miha 159
Šolar, Jakob 34
Šparovec, Jožica 8
Štampar, Emil 70–71, 78, 203
Štefan, Rozka 65, 71
Štih, Peter 51
Štrajn, Darko 95
Štrekelj, Stanko 33, 43
Šturm, Fran 61, 221
Šturm, Franc 43, 47, 59, 209
Šuen, Matjaž 135
Šuklje, Fran 17
Šumi, Jadranka 181, 192, 194, 205
Šumi, Nace 14, 78, 80, 86, 100, 105, 111, 117,
119–121, 124, 142, 144, 173, 178, 191–192,
194, 211
Šurli, Andrej 8
Šuštar, Alojzij 122
Švabić, Miloš 204
Švigelj, Anton 26

T

Tasić, David 122
Tasso, Torquato 14
Tavčar, Ivan 17, 24
Tavčar, Janez 19

Terezija, Marija 21–22, 162
Tesnière, Lucien 43
Testen Koren, Petra 170
Toličič, Ivan 79–80
Tominc, Ivo 107
Tomič, Zora 124, 135
Tomšič, France 70–71
Toporišič, Jože 80–81, 95
Trobevšek Drobnak, Franciška 156–157
Trstenjak, Anton 25, 39
Trškan, Danijela 159
Tuma, Henrik 17
Turk, Ernest 37
Turk, Žiga 165–166
Turner, Pavel 15, 51

U

Ukmar, Vilko 85
Ule, Andrej 95
Umek, Peter 107
Urbanija, Jože 150, 152
Urbančič, Boris 65
Uršič, Marko 50, 89
Ušeničnik, Aleš 26

V

Valjavec, Fritz 55
Valvasor, Janez Vajkard 21, 89
Veber, France 39, 42, 44, 47, 50–51, 54, 63–64, 144,
200
Vehar, Maja 171
Velikonja, Nartej 65
Verginella, Marta 170
Vernik, Jernej 153–154
Vidmar, Tadej 140
Vidrih, Rebeka 11
Vindišar, Pavel 115
Vintar Mally, Katja 172
Virk, Tomo 39, 44, 150, 152, 157
Vodopivec, Aleš 174
Vodopivec, Peter 17–18, 51, 57, 64–65, 133
Vogrinc, Jože 164
Voje, Ignacij 65, 75, 80, 86, 144
Voltaire 9, 172
Vondrák, Václav 39, 41
Vošnjak, Bogomil 37
Vrenko, Erik 130
Vrišer, Igor 83

W

Waclawek, Maria 65
Wagner, Richard 59
Walland, Jožef 22
Weber, France 39
Wernitznig, Dagmar 170
Wolf, Janez 52
Wraber, Tomaž 89
Wtorkowska, Maria 65

Z

Zadavec, Franc 81–82
Zalar, Viktor 209
Zalaznik, Mariana 38
Zarnik, Valentin 17
Zavrl, Franci 122
Zgaga, Pavle 95
Ziherl, Boris 64, 73, 75–76, 85
Zlobec, Ciril 119
Zlobec, Jaša 89, 96
Zorè, Ivan 26
Zorman, Leon 134–135, 137
Zrimec, Nubia 106
Zupan, Jure 154
Zupanič, Niko 54–55, 72, 80
Zupan Sosič, Alojzija 159
Zupančič, Rihard 39, 62
Zwitter, Davorin 15
Zwitter, Fran 12, 14–15, 19–21, 23, 51–53, 61–62,
69, 76, 97, 120, 203

Ž

Železnik, Rudolf 71
Žibret, Niko 126
Žigon, Tanja 38, 50
Žižek, Slavoj 167
Žižmond, Egon 130
Žmavc 26
Žnideršič, Martin 111, 137, 139, 208
Žolger, Ivan 26, 37
Žontar, Jože 119
Žun, Anton 85, 97, 101
Župančič, Oton 17